DET KONGELIGE
KULTURDEPARTEMENT

Prop. 53 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.

DET KONGELIGE
KULTURDEPARTEMENT

Prop. 53 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.

Innhold

1	**Proposisjonens hovedinnhold**	9
2	**Bakgrunnen for forslaget**	12
2.1	Kollektiv forvaltning av rettigheter	12
2.2	Kollektive forvaltnings-organisasjoner i Norge	13
2.2.1	TONO	13
2.2.2	Kopinor	13
2.2.3	Norwaco	14
2.2.4	Gramo	14
2.2.5	BONO	15
2.3	EUs direktiv om kollektiv rettighetsforvaltning	15
2.3.1	Generelt	15
2.3.2	Formål og virkeområde mv.	15
2.3.3	Forholdet til rettighetshavere og brukere	16
2.3.4	Grensekryssende lisensiering av musikk	16
2.3.5	Håndheving	16
2.3.6	Gjennomføring	17
2.4	Gjennomføring i øvrige nordiske land	17
2.4.1	Danmark	17
2.4.2	Finland	17
2.4.3	Sverige	17
2.4.4	Island	17
2.5	Valg av gjennomføringsmåte	17
2.6	Forholdet til norsk rett	18
2.7	Forslagene i høringsnotatet	19
2.8	Høringen	19
2.9	Generelt om høringsinstansenes synspunkter	21
2.10	Åndsverklovens rekkevidde for nærstående rettigheter	22
3	**Innledende bestemmelser**	23
3.1	Formål	23
3.1.1	Gjeldende rett	23
3.1.2	Direktivet	23
3.1.3	Andre nordiske land	23
3.1.4	Høringsnotatet	23
3.1.5	Høringen	23
3.1.6	Departementets vurderinger	24
3.2	Virkeområde	25
3.2.1	Gjeldende rett	25
3.2.2	Direktivet	25
3.2.3	Andre nordiske land	25
3.2.4	Høringsnotatet	26
3.2.5	Høringen	26
3.2.6	Departementets vurderinger	29
3.3	Sentrale begreper	32
3.3.1	Gjeldende rett	32
3.3.2	Direktivet	32
3.3.3	Andre nordiske land	33
3.3.4	Høringsnotatet	33
3.3.5	Høringen	33
3.3.6	Departementets vurderinger	34
4	**Rettighetshavernes rettigheter**	36
4.1	Forbud mot å pålegge rettighetshavere unødvendige plikter	36
4.1.1	Gjeldende rett	36
4.1.2	Direktivet	36
4.1.3	Andre nordiske land	36
4.1.4	Høringsnotatet	36
4.1.5	Høringen	37
4.1.6	Departementets vurderinger	37
4.2	Rettighetshaverens rett til å velge kollektiv forvaltnings-organisasjon	37
4.2.1	Gjeldende rett	37
4.2.2	Direktivet	37
4.2.3	Andre nordiske land	38
4.2.4	Høringsnotatet	38
4.2.5	Høringen	38
4.2.6	Departementets vurderinger	38
4.3	Rettighetshaverens rett til selv å gi tillatelse til bruk	39
4.3.1	Gjeldende rett	39
4.3.2	Direktivet	39
4.3.3	Andre nordiske land	39
4.3.4	Høringsnotatet	39
4.3.5	Høringen	39
4.3.6	Departementets vurderinger	40
4.4	Rettighetshaverens rett til oppsigelse av forvaltningsavtale	40
4.4.1	Gjeldende rett	40
4.4.2	Direktivet	40
4.4.3	Andre nordiske land	40
4.4.4	Høringsnotatet	41
4.4.5	Høringen	41
4.4.6	Departementets vurderinger	42
4.5	Informasjon om rettigheter og vilkår	42
4.5.1	Gjeldende rett	42
4.5.2	Direktivet	42
4.5.3	Andre nordiske land	43
4.5.4	Høringsnotatet	43
4.5.5	Høringen	43
4.5.6	Departementets vurderinger	43

4.6 Avgrensning mot forvaltning av rettigheter ved avtalelisens, tvangslisens og obligatorisk kollektiv forvaltning 43
4.6.1 Gjeldende rett 43
4.6.2 Direktivet 43
4.6.3 Andre nordiske land 44
4.6.4 Høringsnotatet 44
4.6.5 Høringen 44
4.6.6 Departementets vurderinger 44

5 Medlemskap og medbestemmelsesrett 46
5.1 Medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner 46
5.1.1 Gjeldende rett 46
5.1.2 Direktivet 46
5.1.3 Andre nordiske land 46
5.1.4 Høringsnotatet 46
5.1.5 Høringen 47
5.1.6 Departementets vurderinger 47
5.2 Rettigheter for rettighetshavere som ikke er medlemmer av kollektive forvaltnings-organisasjoner 48
5.2.1 Gjeldende rett 48
5.2.2 Direktivet 48
5.2.3 Andre nordiske land 48
5.2.4 Høringsnotatet 48
5.2.5 Høringen 48
5.2.6 Departementets vurderinger 49
5.3 Årsmøtet 50
5.3.1 Gjeldende rett 50
5.3.2 Direktivet 50
5.3.3 Andre nordiske land 50
5.3.4 Høringsnotatet 50
5.3.5 Høringen 50
5.3.6 Departementets vurderinger 51
5.4 Medlemmenes stemmerett på årsmøtet 52
5.4.1 Gjeldende rett 52
5.4.2 Direktivet 52
5.4.3 Andre nordiske land 53
5.4.4 Høringsnotatet 53
5.4.5 Høringen 53
5.4.6 Departementets vurderinger 53

6 Den interne kontrollfunksjonen og den daglige ledelsens forpliktelser 55
6.1 Den interne kontrollfunksjonen i en kollektiv forvaltnings-organisasjon 55
6.1.1 Gjeldende rett 55
6.1.2 Direktivet 55
6.1.3 Andre nordiske land 55
6.1.4 Høringsnotatet 55
6.1.5 Høringen 55
6.1.6 Departementets vurderinger 55
6.2 Pliktene til kollektive forvaltningsorganisasjoners daglige ledelse 56
6.2.1 Gjeldende rett 56
6.2.2 Direktivet 56
6.2.3 Andre nordiske land 56
6.2.4 Høringsnotatet 56
6.2.5 Høringen 56
6.2.6 Departementets vurderinger 56

7 Regler om de kollektive forvaltningsorganisasjonenes økonomiske forvaltning 57
7.1 Generelt 57
7.1.1 Gjeldende rett 57
7.1.2 Direktivet 57
7.1.3 Andre nordiske land 57
7.1.4 Høringsnotatet 57
7.1.5 Høringen 58
7.1.6 Departementets overordnede vurderinger 58
7.2 Krav til aktsomhet 58
7.2.1 Direktivet 58
7.2.2 Andre nordiske land 58
7.2.3 Høringsnotatet 59
7.2.4 Høringen 59
7.2.5 Departementets vurderinger 59
7.3 Adskillelse av vederlagsmidler i regnskapet 59
7.3.1 Direktivet 59
7.3.2 Andre nordiske land 59
7.3.3 Høringsnotatet 59
7.3.4 Høringen 60
7.3.5 Departementets vurderinger 60
7.4 Bruk av vederlagsmidler 60
7.4.1 Direktivet 60
7.4.2 Andre nordiske land 60
7.4.3 Høringsnotatet 60
7.4.4 Høringen 60
7.4.5 Departementets vurderinger 61
7.5 Investering av vederlagsmidler 61
7.5.1 Direktivet 61
7.5.2 Andre nordiske land 62
7.5.3 Høringsnotatet 62
7.5.4 Høringen 62
7.5.5 Departementets vurderinger 62
7.6 Fradrag i vederlagsmidler 62
7.6.1 Direktivet 62
7.6.2 Andre nordiske land 63
7.6.3 Høringsnotatet 63
7.6.4 Høringen 63

7.6.5 Departementets vurderinger 64
7.7 Fordeling av vederlagsmidler 65
7.7.1 Direktivet 65
7.7.2 Andre nordiske land 65
7.7.3 Høringsnotatet 65
7.7.4 Høringen 66
7.7.5 Departementets vurderinger 67
7.8 Tiltak for å finne rettighetshavere 69
7.8.1 Direktivet 69
7.8.2 Andre nordiske land 69
7.8.3 Høringsnotatet 69
7.8.4 Høringen 69
7.8.5 Departementets vurderinger 70

8 Forvaltning av rettigheter på vegne av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner 72
8.1 Rettigheter som forvaltes gjennom representasjonsavtaler 72
8.1.1 Gjeldende rett 72
8.1.2 Direktivet 72
8.1.3 Andre nordiske land 72
8.1.4 Høringsnotatet 72
8.1.5 Høringen 72
8.1.6 Departementets vurderinger 72
8.2 Fradrag ved representasjons-avtaler 73
8.2.1 Gjeldende rett 73
8.2.2 Direktivet 73
8.2.3 Andre nordiske land 73
8.2.4 Høringsnotatet 73
8.2.5 Høringen 73
8.2.6 Departementets vurderinger 73
8.3 Fordeling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler 73
8.3.1 Gjeldende rett 73
8.3.2 Direktivet 74
8.3.3 Andre nordiske land 74
8.3.4 Høringsnotatet 74
8.3.5 Høringen 74
8.3.6 Departementets vurderinger 74

9 Organisasjonens forhold til brukere 75
9.1 Generelt 75
9.1.1 Gjeldende rett 75
9.1.2 Direktivet 75
9.1.3 Andre nordiske land 75
9.1.4 Høringsnotatet 75
9.1.5 Høringen 76
9.1.6 Departementets overordnede vurderinger 76
9.2 Avtaleforhandlinger om lisens 77
9.2.1 Direktivet 77
9.2.2 Andre nordiske land 77
9.2.3 Høringsnotatet 77
9.2.4 Høringen 77
9.2.5 Departementets vurderinger 78
9.3 Tilbud om lisens 79
9.3.1 Direktivet 79
9.3.2 Andre nordiske land 80
9.3.3 Høringsnotatet 80
9.3.4 Høringen 80
9.3.5 Departementets vurderinger 80
9.4 Lisensvilkår mv. 80
9.4.1 Direktivet 80
9.4.2 Andre nordiske land 81
9.4.3 Høringsnotatet 81
9.4.4 Høringen 81
9.4.5 Departementets vurderinger 82
9.5 Lisens til nye typer tjenester 84
9.5.1 Direktivet 84
9.5.2 Andre nordiske land 84
9.5.3 Høringsnotatet 84
9.5.4 Høringen 84
9.5.5 Departementets vurderinger 84
9.6 Elektronisk kommunikasjon 85
9.6.1 Direktivet 85
9.6.2 Andre nordiske land 85
9.6.3 Høringsnotatet 85
9.6.4 Høringen 85
9.6.5 Departementets vurderinger 85
9.7 Rapportering 86
9.7.1 Gjeldende rett 86
9.7.2 Direktivet 86
9.7.3 Andre nordiske land 86
9.7.4 Høringsnotatet 87
9.7.5 Høringen 87
9.7.6 Departementets vurderinger 87

10 Rapportering og innsyn 90
10.1 Generelt 90
10.1.1 Gjeldende rett 90
10.1.2 Direktivet 90
10.1.3 Andre nordiske land 90
10.1.4 Høringsnotatet 90
10.1.5 Høringen 90
10.1.6 Departementets overordnede vurderinger 91
10.2 Opplysninger til rettighets-haverne om forvaltning av deres rettigheter 91
10.2.1 Direktivet 91
10.2.2 Andre nordiske land 91
10.2.3 Høringsnotatet 91
10.2.4 Høringen 92
10.2.5 Departementets vurderinger 92
10.3 Opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner 92
10.3.1 Direktivet 92

10.3.2 Andre nordiske land 92
10.3.3 Høringsnotatet 92
10.3.4 Høringen 92
10.3.5 Departementets vurderinger 92
10.4 Opplysningsplikt om repertoaret 93
10.4.1 Direktivet 93
10.4.2 Andre nordiske land 93
10.4.3 Høringsnotatet 93
10.4.4 Høringen 93
10.4.5 Departementets vurderinger 94
10.5 Offentliggjøring av opplysningene 95
10.5.1 Direktivet 95
10.5.2 Andre nordiske land 95
10.5.3 Høringsnotatet 95
10.5.4 Høringen 95
10.5.5 Departementets vurderinger 95
10.6 Årlig åpenhetsrapport 96
10.6.1 Direktivet 96
10.6.2 Andre nordiske land 96
10.6.3 Høringsnotatet 96
10.6.4 Høringen 96
10.6.5 Departementets vurderinger 97

11 Grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk 99
11.1 Generelt 99
11.1.1 Gjeldende rett 99
11.1.2 Direktivet 99
11.1.3 Andre nordiske land 99
11.1.4 Høringsnotatet 99
11.1.5 Høringen 100
11.1.6 Departementets overordnede vurderinger 100
11.2 Virkeområde 100
11.2.1 Direktivet 100
11.2.2 Andre nordiske land 100
11.2.3 Høringsnotatet 101
11.2.4 Høringen 101
11.2.5 Departementets vurderinger 101
11.3 Krav til behandlingskapasitet 102
11.3.1 Direktivet 102
11.3.2 Andre nordiske land 102
11.3.3 Høringsnotatet 102
11.3.4 Høringen 102
11.3.5 Departementets vurderinger 102
11.4 Innsyn i repertoar 103
11.4.1 Direktivet 103
11.4.2 Andre nordiske land 103
11.4.3 Høringsnotatet 103
11.4.4 Høringen 103
11.4.5 Departementets vurderinger 103
11.5 Retting av feilaktige opplysninger mv. 104
11.5.1 Direktivet 104
11.5.2 Andre nordiske land 104
11.5.3 Høringsnotatet 104
11.5.4 Høringen 104
11.5.5 Departementets vurderinger 104
11.6 Rapportering og fakturering 104
11.6.1 Direktivet 104
11.6.2 Andre nordiske land 104
11.6.3 Høringsnotatet 104
11.6.4 Høringen 104
11.6.5 Departementets vurderinger 105
11.7 Fordeling og utbetaling til rettighetshaverne 105
11.7.1 Direktivet 105
11.7.2 Andre nordiske land 106
11.7.3 Høringsnotatet 106
11.7.4 Høringen 106
11.7.5 Departementets vurderinger 106
11.8 Avtaler mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner 106
11.8.1 Direktivet 106
11.8.2 Andre nordiske land 106
11.8.3 Høringsnotatet 106
11.8.4 Høringen 106
11.8.5 Departementets vurderinger 106
11.9 Plikt til representasjon 107
11.9.1 Direktivet 107
11.9.2 Andre nordiske land 107
11.9.3 Høringsnotatet 107
11.9.4 Høringen 107
11.9.5 Departementets vurderinger 107
11.10 Rett til grensekryssende lisensiering 108
11.10.1 Direktivet 108
11.10.2 Andre nordiske land 108
11.10.3 Høringsnotatet 108
11.10.4 Høringen 108
11.10.5 Departementets vurderinger 108

12 Håndheving, tilsyn og administrative reaksjoner 109
12.1 Klagehåndtering 109
12.1.1 Gjeldende rett 109
12.1.2 Direktivet 109
12.1.3 Andre nordiske land 109
12.1.4 Høringsnotatet 109
12.1.5 Høringen 109
12.1.6 Departementets vurderinger 109
12.2 Alternativ tvisteløsning 110
12.2.1 Gjeldende rett 110
12.2.2 Direktivet 110
12.2.3 Andre nordiske land 110

12.2.4 Høringsnotatet 111
12.2.5 Høringen 111
12.2.6 Departementets vurderinger 111
12.3 Domstolsbehandling og tvisteløsning 112
12.3.1 Gjeldende rett 112
12.3.2 Direktivet 112
12.3.3 Andre nordiske land 112
12.3.4 Høringsnotatet 113
12.3.5 Høringen 113
12.3.6 Departementets vurderinger 114
12.4 Tilsyn 116
12.4.1 Gjeldende rett 116
12.4.2 Direktivet 116
12.4.3 Andre nordiske land 117
12.4.4 Høringsnotatet 117
12.4.5 Høringen 118
12.4.6 Departementets vurderinger 119

13 Øvrige direktiv-bestemmelser 125

14 Direktivets forhold til eksisterende godkjennings-ordninger 126
14.1 Bakgrunn 126
14.2 Gjeldende rett 126
14.3 Direktivet 127
14.4 Høringsnotatet 127
14.5 Høringen 131
14.6 Departementets vurderinger 133

15 Andre endringer i åndsverkloven 136

16 Økonomiske og administrative konsekvenser 137
16.1 Konsekvenser for det offentlige ... 137
16.2 Konsekvenser for private aktører 137

17 Merknader til de enkelte bestemmelsene 139

Forslag til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. 176

Vedlegg
1 Gjennomføringstabell 187

DET KONGELIGE
KULTURDEPARTEMENT

Prop. 53 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.

Tilråding fra Kulturdepartementet 20. november 2020, godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)

1 Proposisjonens hovedinnhold

Kulturdepartementet legger i denne proposisjonen frem et forslag til ny lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. Loven regulerer hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal forvalte opphavsrett og nærstående rettigheter, slik at dette kan gjøres på en effektiv, betryggende og åpen måte.

Forslaget er en gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/26/EU om kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærståande rettar og multiterritoriell lisensiering av rettar til musikkverk for bruk på nettet i den indre marknaden («direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning»).

Direktivet ble vedtatt 26. februar 2014 og publisert i Den europeiske unions tidende 20. mars samme år. Direktivet er EØS-relevant, og EØS-komiteen vedtok ved beslutning nr. 186/2017 av 22. september 2017 å innlemme direktivet i EØS-avtalen vedlegg XVII (Opphavsrett). Gjennom Prop. 97 S (2017–2018) ble Stortinget bedt om å gjøre vedtak om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning. Stortinget fattet slikt vedtak 10. desember 2018, jf. Innst. 90 S (2018–2019). Norge vil derfor være forpliktet til å gjennomføre direktivets bestemmelser.

Direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning har som formål å etablere en rettslig ramme for kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter, det vil si virksomhet der kollektive forvaltningsorganisasjoner forvalter rettigheter på rettighetshavernes vegne. Slik forvaltning har som regel grunnlag i fullmakt fra den enkelte rettighetshaveren og/eller forvaltningskontrakt med en organisasjon som representerer rettighetshaveren. Gjennom direktivet styrkes rettighetshavernes stilling i situasjoner der disse har overlatt forvaltningen av rettigheter til en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Direktivet fastsetter krav til kollektive forvaltningsorganisasjoner, blant annet når det gjelder styring, åpenhet og innsyn, forvaltning av rettighetsvederlag og medlemmenes medbestemmelsesrett. Disse kravene skal sikre at god forvaltningsskikk utøves både overfor rettighetshavere og brukere. Direktivet skal også legge til rette for og forenkle lisensiering av

musikkrettigheter for flere territorier (bestemte geografiske områder), og på den måten bidra til å skape et reelt digitalt indre marked.

I norsk rett er kollektive forvaltningsorganisasjoner ikke særskilt regulert. Gjennomføring av direktivet krever derfor lovendring. Departementet foreslår i proposisjonen at direktivet gjennomføres i en ny lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. Lovforslaget er delt inn i 11 kapitler.

Loven *kapittel 1* inneholder innledende bestemmelser om lovens formål, virkeområde samt definisjoner av sentrale begreper. Formålet med loven er å sørge for at kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter håndteres på en ansvarlig, effektiv og åpen måte overfor både rettighetshavere og brukere. Loven skal også sikre rettighetshavernes valgfrihet ved kollektiv forvaltning av rettigheter. Disse reglene er nærmere behandlet i punkt 3.

Lovforslaget *kapittel 2* har bestemmelser om rettighetshavernes rettigheter. Her foreslås bestemmelser som fastslår prinsippet om at rettighetshaverne står fritt til selv å bestemme hvilken forvaltningsorganisasjon som skal forvalte rettigheter på deres vegne, og omfanget av forvaltningsoppdraget. Rettighetshaveren kan også helt eller delvis si opp en allerede inngått forvaltningsavtale. Reglene er nærmere behandlet i punkt 4.

I loven *kapittel 3* foreslås det bestemmelser som regulerer medlemskap og medbestemmelsesrett i kollektive forvaltningsorganisasjoner. Her stilles det krav om at forvaltningsorganisasjonene skal avholde årsmøte regelmessig. I tillegg foreslås det bestemmelser om årsmøtets kompetanse og medlemmenes møte- og stemmerett. Bestemmelsene skal sikre medlemsdemokratiet i organisasjonene, slik at medlemmene får en reell innflytelse på forvaltningen av rettighetene sine. Disse reglene er nærmere behandlet i punkt 5.

I loven *kapittel 4* foreslås regler som omhandler styring og kontroll i kollektive forvaltningsorganisasjoner. Her gis det bestemmelser om at forvaltningsorganisasjonene skal ha en intern kontrollfunksjon som overvåker og kontrollerer virksomheten. Det foreslås at denne funksjonen kan utøves av styret i organisasjonen. Det stilles også krav til den daglige ledelsen i organisasjonene, blant annet for å unngå interessekonflikter. Disse reglene er nærmere behandlet i punkt 6.

Forslaget til *kapittel 5* i loven gjelder forvaltning av vederlagsmidler. Her gis det bestemmelser som fastsetter detaljerte krav om kollektive forvaltningsorganisasjoners økonomiske forvaltning av inntekter fra rettigheter, for eksempel når det gjelder investeringer og fradrag for administrasjonskostnader samt til kollektiv fordeling av vederlag. Vederlag som rettighetshaverne har krav på, skal fordeles regelmessig, og det skal gjennomføres nødvendige tiltak for å identifisere og lokalisere rettighetshavere. Reglene om dette er nærmere behandlet i punkt 7.

Det foreslås i loven *kapittel 6* bestemmelser om forvaltning av rettigheter på vegne av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Slik forvaltning skjer gjennom representasjonsavtaler. Det stilles blant annet krav om ikke-diskriminering når en forvaltningsorganisasjon forvalter rettigheter for en rettighetshaver gjennom en representasjonsavtale. I tillegg er det bestemmelser som regulerer fradrag og utbetalinger til forvaltningsorganisasjoner det er inngått representasjonsavtaler med. Disse reglene er nærmere behandlet i punkt 8.

I loven *kapittel 7* foreslås regler om organisasjonens forhold til brukere i ulike sammenhenger. Her gis det blant annet bestemmelser som stiller krav til at avtaleforhandlinger om lisens skal skje i god tro og bestemmelser om hvordan lisensforespørsler skal håndteres. Det stilles også krav om at lisensvilkårene skal bygge på objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Videre foreslås det i kapitlet regler om tilrettelegging for elektronisk kommunikasjon, samt en bestemmelse som pålegger brukeren en rapporteringsplikt. Disse reglene er nærmere behandlet i punkt 9.

Kapittel 8 i loven gjelder rapportering og innsyn, og fastsetter krav til den kollektive forvaltningsorganisasjonens offentliggjøring av opplysninger knyttet til virksomheten. Her foreslås det bestemmelser om opplysninger til rettighetshavere om forvaltningen av deres rettigheter, opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner, opplysningsplikt om repertoaret og om organisasjonens plikt til å utarbeide en årlig åpenhetsrapport. Reglene om dette er nærmere behandlet i punkt 10.

Særskilte regler om grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk er foreslått i loven *kapittel 9*. Det som kjennetegner slike lisenser, er at de muliggjør bruk av rettigheter i to eller flere EØS-stater. I kapitlet gis det bestemmelser om blant annet krav til organisasjonens behandlingskapasitet, innsyn i repertoar, kontroll og rapportering, fakturering og fordeling av vederlag til rettighetshaverne. Disse reglene er nærmere behandlet i punkt 11.

Kapittel 10 i loven omhandler håndheving, tilsyn og administrative reaksjoner. Her foreslås det bestemmelser om klagehåndtering, tilsyn, overtredelsesgebyr, tvangsmulkt, registreringsplikt,

tvister om foreslåtte lisensvilkår og tvungent verneting. Det foreslås at Patentstyret blir tilsynsorgan etter den nye loven. Tilsynet skal kontrollere at lovens bestemmelser overholdes. Disse reglene er nærmere behandlet i punkt 12.

Sluttbestemmelser er gitt i loven *kapittel 11*. Her er det bestemmelser om ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre lover. Som følge av at Patentstyret utpekes som tilsynsorgan etter loven, foreslås det også at Patentstyret skal behandle søknader om godkjenning av organisasjoner som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning etter reglene i åndsverkloven. I dag er det Kulturdepartementet som behandler slike saker. I kapitlet foreslås det endringer i åndsverkloven og patentstyrelova på bakgrunn av de nye oppgavene som Patentstyret etter forslaget i proposisjonen skal få. Disse forslagene er nærmere behandlet i punkt 14.

Det foreslås videre enkelte tekniske endringer i åndsverkloven. Disse endringene er nærmere behandlet i punkt 15.

I proposisjonen punkt 13 omtales forskjellige avsluttende og tekniske direktivbestemmelser som departementet ikke anser nødvendig å gjennomføre særskilt. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser er behandlet i punkt 16.

For å klargjøre forholdet til direktivet, er det utarbeidet og vedlagt en gjennomføringstabell, som viser hvordan de ulike direktivbestemmelsene er foreslått gjennomført i norsk rett.

2 Bakgrunnen for forslaget

2.1 Kollektiv forvaltning av rettigheter

Lov 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) gir opphaveren til et åndsverk enerett til å råde over verket ved å fremstille eksemplar av det og ved å gjøre det tilgjengelig for allmennheten, enten ved spredning og visning av eksemplar eller ved offentlig fremføring og overføring av verket til allmennheten, jf. § 3. Tilsvarende vern som loven gir opphavere, er i stor grad også gitt nærstående rettighetshavere, blant annet utøvende kunstnere, produsenter av lydopptak og film og kringkastingsselskaper, jf. åndsverkloven kapittel 2.

Bruk av beskyttet materiale krever som hovedregel samtykke (lisens/avtale) fra forskjellige innehavere av opphavsrett og nærstående rettigheter, for eksempel forfattere, visuelle og utøvende kunstnere, komponister, tekstforfattere, produsenter og forleggere. Normalt kan rettighetshaveren velge mellom å forvalte sine rettigheter selv eller å gjøre det gjennom en organisasjon (kollektiv forvaltning). På mange områder er det verken praktisk mulig eller økonomisk lønnsomt for en rettighetshaver selv å forvalte rettighetene. Kollektiv forvaltning av rettigheter vil da være hensiktsmessig og en viktig inntektskilde for mange rettighetshavere. Kollektiv forvaltning forenkler også masseklarering av rettigheter, noe som gjør det mulig å tilby tjenester som inneholder store mengder beskyttet materiale. I Norge utøves kollektiv forvaltning av rettigheter av organisasjoner som TONO, Kopinor, Gramo, Norwaco og BONO.

Kollektiv forvaltning av opphavsrett omfatter blant annet utstedelse av lisenser og inngåelse av avtaler med brukere, innkreving av vederlag for bruken, fordeling av inntekter til rettighetshaverne og håndheving av bruk uten tillatelse.

Kollektive forvaltningsorganisasjoners virksomhet var frem til direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning ble vedtatt, ikke regulert på EU-nivå. I Norge er det ikke spesielle regler for hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal utøve sin virksomhet, bortsett fra at det finnes enkelte bestemmelser om slik forvaltning i forskrift til åndsverkloven[1] §§ 3-2 til 3-7.

Det har vært store forskjeller i de enkelte EU-landenes nasjonale regler for hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal drives, særlig når det gjelder åpenhet, innsyn og forholdet til medlemmer og utenforstående rettighetshavere. Ifølge Europakommisjonen har det vært en rekke problemer med hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner i enkelte land har fungert, noe som blant annet har resultert i liten bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale på tvers av landegrensene i det indre markedet. Dette har vært til skade for både kollektive forvaltningsorganisasjoners medlemmer, utenforstående rettighetshavere og brukere. EU har derfor funnet det påkrevd med ensartet regulering av dette området.

Direktiv 2014/26/EU tar sikte på å harmonisere regler om bedre styringsformer og økt åpenhet og innsyn i virksomheten til kollektive forvaltningsorganisasjoner. Reglene skal bidra til at rettighetshaverne kan føre en mer effektiv kontroll med organisasjonene og at forvaltningen kan bli mer effektiv.

Videre har direktivet som formål å legge til rette for og forenkle såkalt grensekryssende lisensiering av musikkverk for bruk på nettet, det vil si lisensiering som dekker flere landområder. Selv om Internettets struktur gjør det mulig å tilby musikktjenester i hele Europa fra ett land, er markedet oppsplittet, og grensekryssende lisenser er lite utbredt. Direktivet innfører grunnleggende regler som gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr grensekryssende lisensiering av musikkverk.

De fleste kollektive forvaltningsorganisasjonene i Norge er organisert som «non profit-organisasjoner», som er eiet av medlemmene sine. Noen kollektive forvaltningsorganisasjoner har individuelle rettighetshavere som medlemmer, mens andre har organisasjoner som medlemmer. Et eksempel på en kollektiv forvaltningsorgani-

[1] Forskrift 21. desember 2001 nr. 1563 til åndsverkloven er gitt med hjemmel i den tidligere åndsverkloven. Den er ikke revidert etter vedtakelsen av ny lov i 2018. Åndsverkloven § 118 andre ledd andre punktum slår imidlertid fast at forskrifter gitt med hjemmel i den tidligere loven, også gjelder etter at den nye loven har trådt i kraft.

sasjon som har individuelle rettighetshavere som medlemmer er TONO, som representerer komponister, tekstforfattere og musikkforlag. Et eksempel på en kollektiv forvaltningsorganisasjon som har organisasjoner som medlemmer er Kopinor, som er en paraplyorganisasjon som representerer opphavere og utgivere som er medlemmer i Kopinors norske medlemsorganisasjoner.

Forvaltningsorganisasjonene krever inn vederlag fra brukerne og fordeler dette til rettighetshaverne. Hvis det oppstår tvist mellom brukere og en forvaltningsorganisasjon om vederlaget, kan tvisten i mange tilfeller løses ved at saken legges frem for Vederlagsnemnda, en offentlig oppnevnt nemnd for løsning av tvister om vederlagsfastsettelse etter åndsverkloven.

2.2 Kollektive forvaltningsorganisasjoner i Norge

2.2.1 TONO

TONO SA forvalter fremførings- og overføringsrettigheter i musikkverk på vegne av komponister, tekstforfattere og musikkforlag. TONO er organisert som et samvirkeforetak, eid av sine ca. 1 700 medlemmer («andelshavere»), og representerer ca. 35 000 rettighetshavere («medlemmer») gjennom individuelle forvaltningskontrakter. Gjennom disse kontraktene overdras også forvaltningen av de mekaniske rettighetene, som TONO delvis overlater til NCB (Nordisk Copyright Bureau) å forvalte i nordisk fellesskap. I tillegg representerer TONO det internasjonale repertoaret gjennom gjensidige representasjonsavtaler med tilsvarende selskaper verden over.

TONO ble etablert i 1928 av Norsk Komponistforening. Dette skjedde samtidig med den alminnelige internasjonale fremveksten av kollektive forvaltningsorganisasjoner på musikkområdet. Slike organisasjoner kom som et resultat av at det ble gitt en mer helhetlig opphavsrettslovgivning, samt etableringen av kringkastingsselskaper, som trengte lisenser som dekket alle de nødvendige musikkopphavsrettighetene.

TONO er etter lov 9. april 1965 nr. 1 om avgift til Det norske komponistfond gitt bevilling til å opptre som mellomledd ved oppkreving av vederlag for lydfesting og offentlig fremføring eller overføring til allmennheten av musikkverk. Bevillingen gis for ti år av gangen og ble sist gitt TONO og NCB i 2011, se nærmere om denne ordningen i punkt 14.2.

TONO har de siste årene hatt en betydelig vekst, med inntekter fra utlandet, strømming og konserter som de største vekstområdene. Bruk av norsk musikk utgjør om lag 44 prosent av grunnlaget for TONOs totale utbetalinger.

TONO hadde i 2019 en samlet omsetning på 771 millioner kroner og administrasjonskostnader på 80,7 millioner kroner. Etter fradrag for 2 prosent til Det norske komponistfond og tap hadde TONO i 2019 674,4 millioner kroner til fordeling.

2.2.2 Kopinor

Kopinor ble etablert i 1980 og er organisert som en forening uten selvstendig økonomisk formål. Foreningen er en paraplyorganisasjon og representerer opphavere og utgivere som er medlem i Kopinors norske medlemsorganisasjoner. Kopinor forhandler og inngår avtaler med skoleverket, universiteter og høyskoler, statlig og kommunal virksomhet, bibliotek, trossamfunn og store deler av organisasjons- og næringslivet om kopiering og annen bruk av åndsverk i form av tekster, bilder og noter. Avtalene omfatter alle former for kopiering til og fra papir og digitalt materiale, herunder fotokopiering og innskanning fra trykte publikasjoner og utskrift, nedlasting, lagring og intern deling av digitalt materiale. Det inngås også avtaler om digital tilgjengeliggjøring, eksempelvis Bokhylla-avtalen mellom Nasjonalbiblioteket og Kopinor om digital formidling av bøker utgitt i Norge før 2001.

Kulturdepartementet har godkjent Kopinor som avtalelisensutløsende organisasjon med hjemmel i daværende åndsverklov § 38a (ny § 63).

Rettigheter som Kopinor forvalter, overdras i henhold til organisasjonenes vedtekter. I tillegg representerer Kopinor utenlandske opphavere og utgivere gjennom gjensidighetsavtaler med organisasjoner i andre land. I medhold av avtalelisensbestemmelsene i åndsverkloven §§ 46, 47 og 50, jf. § 63, forvalter Kopinor også rettigheter til utenforstående norske og utenlandske rettighetshavere.

Kopinor bistår i tillegg med individuell klarering av materiale for bruk utover det som kopieringsavtalene åpner for.

Vederlaget som kreves inn for kopiering i undervisning og internt i virksomheter, fordeles i hovedsak kollektivt til rettighetshaverne via Kopinors medlemsorganisasjoner og utenlandske søsterorganisasjoner. På områder der det foreligger tittelspesifikk informasjon om bruk, eksempelvis Bokhylla-avtalen, er hovedregelen individuell for-

deling til den aktuelle rettighetshaveren direkte fra Kopinor.

Videre håndterer Kopinor innkreving og fordeling av individuelt vederlag for bruk i medhold av tvangslisensbestemmelsene i åndsverkloven §§ 45 og 56, samt fordeling av visse andre vederlag fra utlandet (for eksempel bibliotekvederlag).

Kopinor hadde i 2019 inntekter på 383,5 millioner kroner og driftskostnader på 49,1 millioner kroner. Etter fradrag for driftskostnader og avsettinger til fond eller senere fordelinger, kunne Kopinor i 2019 utbetale 317,6 millioner kroner i vederlag til rettighetshavere (fordelt på 302,3 millioner kroner i kollektive vederlag og 15,4 millioner kroner i individuelle vederlag).

2.2.3 Norwaco

Norwaco ble etablert i 1983. Virksomheten består i å forvalte rettigheter til åndsverk innen lyd og bilde (TV, film og musikk m.m.) for ca. 65 000 individuelle norske rettighetshavere og et stort antall utenlandske rettighetshavere. Norwaco er organisert som en forening uten selvstendig økonomisk formål og er en paraplyorganisasjon som eies av sine 35 medlemsorganisasjoner.

Norwaco er godkjent av Kulturdepartementet som avtalelisensutløsende organisasjon når det gjelder tilgjengeliggjøring av audiovisuelle produksjoner (åndsverkloven § 57), herunder distribusjon av kringkastingsprogram (lineært og tidsforskutt), bruk av verk i kringkastingsforetaks samlinger, tilgjengeliggjøring av TV-programmer på offentlig tilgjengelige steder, strømming av TV-programmer i forbindelse med undervisning og opptak av kringkastingsprogram til bruk i undervisning (åndsverkloven § 46). Norwaco er også godkjent til å inngå avtaler med bibliotek og museer under den generelle avtalelisensen, jf. åndsverkloven § 63 andre ledd, slik at disse kan foreta eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring av norskprodusert audio- og audiovisuelt materiale internt for besøkende i institusjonene.

Norwaco er også godkjent som innkrevings- og fordelingsorganisasjon for videresending av lydopptak i henhold til åndsverkloven § 21. I tillegg er Norwaco oppnevnt av Kulturdepartementet som ansvarlig for fordeling av den årlige statlige bevilgningen til individuell kompensasjon for privatkopiering, jf. åndsverkloven § 26 fjerde ledd.

Norwaco hadde i 2019 inntekter på 406 millioner kroner og driftskostnader på 17,2 millioner kroner. Pengene utbetales normalt året etter innkreving. Etter fradrag for driftskostnader ble det i 2019 utbetalt 350,3 millioner kroner i vederlag til rettighetshavere, fordelt på 209,6 millioner kroner til medlemsorganisasjonene, 81,6 millioner kroner til utenlandske organisasjoner og individuelle rettighetshavere, samt 59,1 millioner kroner til kringkastingsselskap.

2.2.4 Gramo

Foreningen Gramo ble stiftet i 1989 av Norsk Musikerforbund, Norsk Tonekunstersamfund, Norsk Skuespillerforbund, Skuespillerforeningen av 1978, FONO og IFPI Norge.

Bakgrunnen for opprettelsen av Gramo var innføring av individuell vederlagsrett i den dagjeldende åndsverkloven § 45b (ny § 21). Fra 1990 gjaldt vederlagsretten bruk av lydopptak i kringkasting. Fra 2001 ble bestemmelsen utvidet til også å gjelde annen offentlig fremføring (bruk av lydopptak i butikker, kaféer, hoteller etc.). Gramo er godkjent av Kulturdepartementet som innkrevings- og fordelingsorganisasjon etter åndsverkloven § 45b (ny § 21).

Gramo oppkrever og fordeler vederlag til både utøvende kunstnere og produsenter (plateselskap/mastereier). Gramo har ca. 27 500 utøvermedlemmer og ca. 10 300 produsentmedlemmer. Gramo oppkrever vederlag for all bruk av vernede lydopptak i henhold til loven (unntatt videresending, som Norwaco forvalter), også til rettighetshavere som ikke er medlemmer. Gjennom gjensidighetsavtaler som Gramo har inngått, får utenlandske rettighetshavere i hovedsak sitt vederlag fra sitt nasjonale vederlagsbyrå.

I tillegg til å kreve inn vederlag for bruk av lydopptak som er vernet etter åndsverkloven, krever Gramo også inn avgift for bruk av ikke-vernede opptak på vegne av Fond for utøvende kunstnere (etter en avtale med fondet).

Gramo er også godkjent av departementet til å inngå avtale med NRK under den generelle avtalelisensen, jf. åndsverkloven § 63 andre ledd, om en viss type bruk av lydopptak som ikke dekkes av åndsverkloven § 21.

Gramo hadde i 2019 vederlagsinntekter på 167 millioner kroner samt innkrevd avgift for Fond for utøvende kunstnere (FFUK) på 30,4 millioner kroner. Etter øvrige inntekter og fradrag for driftskostnader på 43,5 millioner kroner kunne Gramo i 2019 samlet utbetale og overføre 155 millioner kroner i vederlag til rettighetshavere og avgift til FFUK.

2.2.5 BONO

Billedkunst Opphavsrett i Norge SA (BONO) ble etablert i 1992 av organisasjonene Norske Billedkunstnere og Norske Kunsthåndverkere. I dag er BONO organisert som et samvirkeforetak med ca. 2 600 medlemmer.

BONO forvalter opphavsrett til visuelle verk (maleri, skulptur, fotografi, tekstil, grafikk, kunsthåndverk, illustrasjon, tegning, video, installasjoner m.m.) på grunnlag av individuelle forvaltningsavtaler med medlemmene og gjensidighetsavtaler med tilsvarende utenlandske organisasjoner. Fullmakter fra kunstnerorganisasjonene gir BONO representasjon i avtaler med avtalelisensvirkning.

Kulturdepartementet har godkjent BONO som avtalelisensutløsende organisasjon for avtaler med arkiv, bibliotek og museer (åndsverkloven § 50), private og offentlige virksomheter med kunstsamlinger (åndsverkloven § 63 andre ledd) og bruk av visuelle verk i audiovisuelle produksjoner (åndsverkloven § 57).

BONO gir lisenser og inngår avtaler om bruk av visuelle verk med et mangfold av brukere, for eksempel forlag og andre utgivere, TV- og filmprodusenter, kringkastere, undervisningsinstitusjoner, kunstmuseer og andre kulturarvinstitusjoner og private foretak med kunstsamlinger.

Kulturdepartementet har også godkjent BONO som oppkrevings- og fordelingsorganisasjon for følgerett (åndsverkloven §§ 59 til 61).

Fra og med 2020 utbetaler BONO kompensasjon for privatkopiering av visuelle verk (åndsverkloven § 26).

I 2019 hadde BONO vederlagsinntekter på 14,2 millioner kroner og driftskostnader på 5,5 millioner kroner. Etter øvrige inntekter og fradrag for driftskostnader utbetalte BONO 10,2 millioner kroner i vederlag til rettighetshavere dette året.

2.3 EUs direktiv om kollektiv rettighetsforvaltning

2.3.1 Generelt

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/26/EU om kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærståande rettar og multiterritoriell lisensiering av rettar til musikkverk for bruk på nettet i den indre marknaden («direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning») ble vedtatt 26. februar 2014 og har et todelt formål.

For det første skal direktivet harmonisere regler om bedre styringsformer (good governance) og økt åpenhet og innsyn (transparency) i virksomheten til kollektive forvaltningsorganisasjoner. Reglene skal bidra til at rettighetshaverne kan føre en mer effektiv kontroll med organisasjonene, og at forvaltningen kan bli mer effektiv.

For det andre har direktivet som formål å legge til rette for og forenkle grensekryssende lisensiering av musikkverk for bruk på nettet.

Direktivet er delt opp i fem avsnitt, eller avdelinger, som regulerer de to hovedområdene. Avdeling I, II og IV omhandler generelle regler om kollektive forvaltningsorganisasjoners virksomhet. Avdeling III har spesielle bestemmelser om grensekryssende lisensiering av musikk som kun gjelder for de kollektive forvaltningsorganisasjonene som driver med slik form for lisensiering. I avdeling V finnes regler om håndheving mv.

2.3.2 Formål og virkeområde mv.

Avdeling I inneholder alminnelige bestemmelser om formål og virkeområde, samt definisjoner av sentrale begreper som benyttes i direktivet.

Formålet med direktivet er som nevnt å sikre en velfungerende kollektiv forvaltning av opphavsrettigheter og nærstående rettigheter i EU samt at det tilrettelegges for grensekryssende lisensiering av musikk.

Direktivet gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner. Vilkåret for at en organisasjon skal omfattes av direktivet er blant annet at organisasjonen skal ha forvaltning av rettigheter til rettighetshavernes felles nytte som det eneste eller viktigste formålet med virksomheten. I Norge vil TONO, Kopinor, Gramo, Norwaco og BONO bli omfattet av direktivet.

Direktivet får også hel eller delvis anvendelse på andre organisasjoner eller virksomheter som forvalter opphavsrettigheter. Dette gjelder for eksempel enheter som er eid eller kontrollert av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, og som forvalter rettigheter. Departementet er ikke kjent med at det finnes slike enheter i Norge.

Også andre virksomheter (definert i direktivet som uavhengige forvaltningsenheter) som forvalter rettigheter og som har et kommersielt formål, omfattes av enkelte bestemmelser i direktivet. Departementet antar at for eksempel selskapet Motion Picture Licensing Company Norge (MPLC), som tilbyr lisenser for offentlig tilgjengeliggjøring av audiovisuelt innhold, og enkelte billedbyråer vil falle inn under denne kategorien.

Direktivet gjelder bare for kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert i EU. Ved at

direktivet innlemmes i EØS-avtalen, vil direktivet også omfatte organisasjoner etablert i EØS/EFTA-statene.

2.3.3 Forholdet til rettighetshavere og brukere

Avdeling II inneholder generelle organisatoriske regler og regler om åpenhet, innsyn og fordeling av innkrevd vederlag. Denne delen av direktivet får anvendelse på alle typer kollektive forvaltningsorganisasjoner uansett organisasjonsform. Rettighetshaverne står fritt til selv å bestemme hvilken forvaltningsorganisasjon som skal forvalte rettigheter på deres vegne, og omfanget av forvaltningsoppdraget. Rettighetshaveren kan også helt eller delvis si opp en allerede inngått forvaltningsavtale. Direktivet krever at forvaltningsorganisasjonene regelmessig skal holde generalforsamling for medlemmene. Det er også bestemmelser om generalforsamlingens kompetanse og medlemmenes møte- og stemmerett. I tillegg pålegger direktivet at forvaltningsorganisasjonene skal ha en intern kontrollfunksjon som overvåker og kontrollerer virksomheten. Normalt kan denne funksjonen utøves av styret i organisasjonen.

Direktivet fastsetter detaljerte krav om de kollektive forvaltningsorganisasjonenes økonomiske forvaltning av inntekter fra rettigheter, for eksempel når det gjelder investeringer og fradrag for administrasjonskostnader. Utestående beløp til rettighetshavere skal fordeles regelmessig, og det skal gjennomføres nødvendige tiltak for å identifisere og lokalisere rettighetshavere.

Direktivet inneholder videre bestemmelser om forvaltning av rettigheter på vegne av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Slik forvaltning skjer gjennom såkalte representasjonsavtaler. Det stilles blant annet krav om ikke-diskriminering når en forvaltningsorganisasjon forvalter rettigheter for en rettighetshaver gjennom en representasjonsavtale. I tillegg er det bestemmelser som regulerer fradrag og utbetalinger til forvaltningsorganisasjoner det er inngått representasjonsavtaler med.

Også forholdet til brukere reguleres i direktivet. Med brukere menes de som inngår lisensavtaler om bruken av opphavsrettsbeskyttet materiale med kollektive forvaltningsorganisasjoner. Blant annet stilles det krav om at lisensvilkårene skal bygge på objektive kriterier og stå i et rimelig forhold til verdien av rettighetene. Brukerne pålegges også en rapporteringsplikt for opplysninger som er nødvendige for at organisasjonen kan innkreve og fordele vederlag.

Direktivet inneholder også bestemmelser om åpenhet og rapportering og fastsetter krav til forvaltningsorganisasjonenes offentliggjøring av opplysninger knyttet til virksomheten. Organisasjonene skal hvert år gi informasjon til rettighetshaverne om forvaltningen av deres rettigheter, innkrevd og utbetalt beløp, administrasjonskostnader og andre fradrag. I tillegg skal det utarbeides en årlig innsynsrapport som skal inneholde en redegjørelse for blant annet styringsprinsipper og økonomiske disposisjoner.

2.3.4 Grensekryssende lisensiering av musikk

Avdeling III gir særskilte bestemmelser om grensekryssende lisensiering (i den norske oversettelsen av direktivet er betegnelsen «multiterritoriell lisensiering» benyttet) av musikkrettigheter gjennom kollektive forvaltningsorganisasjoner. Disse bestemmelsene gjelder bare for lisensiering av rettigheter som er nødvendige for å tilby en nettbasert musikktjeneste, det vil si en tjeneste som gjøres tilgjengelig på Internett. At lisensen er grensekryssende, betyr at den gjelder for flere land.

I direktivet oppstilles ulike krav knyttet til slik lisensiering av musikkrettigheter. For eksempel må forvaltningsorganisasjonen være i stand til å behandle opplysninger elektronisk knyttet til blant annet identifisering av repertoaret og å overvåke bruken av det. Det gjelder også krav knyttet til fakturering av brukere, innkreving av vederlag og fordeling av utestående beløp til rettighetshavere.

Også i denne delen av direktivet er det bestemmelser om representasjonsavtaler. Det gis blant annet regler om at en forvaltningsorganisasjon som ikke selv tilbyr grensekryssende lisenser, kan anmode en annen organisasjon om å få sitt repertoar representert. Den forespurte organisasjonen plikter som hovedregel å etterkomme anmodningen og skal da likebehandle forvaltningen av disse rettighetene med sitt eget repertoar.

2.3.5 Håndheving

Avdeling IV har bestemmelser om håndhevingstiltak, herunder om klagehåndtering, tvisteløsning og myndighetstilsyn med organisasjonene.

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal i henhold til direktivet fastsette effektive prosedyrer for behandling av klager. Videre skal landene sørge for at visse typer tvister mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere, rettighets-

havere eller andre kollektive forvaltningsorganisasjoner skal kunne håndteres gjennom en alternativ tvisteløsningsmekanisme.

Etter direktivet skal det utpekes en tilsynsmyndighet som skal overvåke at kollektive forvaltningsorganisasjoner på deres territorium overholder direktivets bestemmelser. Tilsynsmyndigheten skal også kunne ta imot klager og meldinger om overtredelser samt pålegge passende sanksjoner. Direktivet inneholder imidlertid ikke noen forpliktelser til å opprette et nytt tilsynsorgan.

2.3.6 Gjennomføring

Avdeling V inneholder avsluttende bestemmelser om blant annet rapportering og gjennomføring. Direktivets gjennomføringsfrist for EUs medlemsstater var 10. april 2016.

Utenriksdepartementet har utarbeidet en norsk oversettelse av direktivet som følger som trykt vedlegg til Prop. 97 S (2017–2018). Dette er en uoffisiell oversettelse. Den norske oversettelsen blir først offisiell, det vil si at den får samme gyldighet som oversettelsene på EU-språkene, når den er kunngjort i EØS-tillegget i EU-tidende, jf. EØS-avtalen artikkel 129 nr. 1. Kunngjøring av oversettelsen i EØS-tillegget vil skje når direktivet er formelt innlemmet i EØS-avtalen.

2.4 Gjennomføring i øvrige nordiske land

Samtlige nordiske EU-land har gjennomført direktivet. I likhet med det som det legges opp til i forslaget her, har disse landene gjennomført direktivforpliktelsene i egne lover adskilt fra sine respektive opphavsrettslover.

2.4.1 Danmark

Forslag til gjennomføring av direktivet i lov om kollektiv forvaltning af ophavsrett ble fremsatt for Folketinget 9. desember 2015 gjennom Lovforslag nr. L 77 (2015–16). Lov nr. 321 om kollektiv forvaltning av ophavsret ble vedtatt 31. mars 2016 og trådte i kraft 10. april samme år.

2.4.2 Finland

Forslag til gjennomføring av direktivet i lag om kollektiv förvaltning av upphovsrätt ble fremsatt for Riksdagen 18. august 2016 gjennom Regeringens proposition RP 119/2016 rd. Lag om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (1494/2016) ble vedtatt 8. desember 2016 og trådte i kraft 1. januar 2017.

2.4.3 Sverige

Den svenske regjeringen besluttet i 2014 at det skulle utføres en særskilt utredning om hvordan direktivet skulle gjennomføres i svensk rett. SOU 2015:47 Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet ble avgitt 6. mai 2015, og på bakgrunn av denne utredningen ble Regeringens proposition (Prop. 2015/16:181) med forslag til lag om kollektiv förvaltning av upphovsrätt fremmet den 9. juni 2016. Lag (2016:977) om kollektiv förvaltning av uppovsrätt ble vedtatt av Riksdagen 26. oktober 2016 og trådte i kraft 1. januar 2017.

2.4.4 Island

Proposisjon med forslag til gjennomføring av direktivet ble fremsatt for Alltinget 30. april 2019. Lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett (No. 88/2019) ble vedtatt 14. juni 2019 og trådte i kraft 1. januar 2020 (med unntak av den islandske bestemmelsen som gjennomfører direktivet artikkel 31 om rett til grensekryssende lisensiering, som først vil tre i kraft ett år etter at EØS-komiteens beslutning om innlemmelse av direktivet i EØS-avtalen trer i kraft).

Departementet vil i proposisjonen her ikke gå nærmere inn på den islandske loven.

2.5 Valg av gjennomføringsmåte

Gjennomføring av direktivet krever lovendringer. Direktivet inneholder til dels omfattende og svært detaljerte bestemmelser om hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal utøve og organisere sin virksomhet. Åndsverkloven regulerer i hovedsak selve rettighetene, og i mindre grad hvordan disse skal forvaltes.

For å gjennomføre direktivets bestemmelser og de særlige kravene til organisasjonene som forvalter opphavsrettigheter og nærstående rettigheter samlet, foreslår departementet en ny lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett. Departementet anser det mest hensiktsmessig at slike bestemmelser fremgår i en egen lov, adskilt fra åndsverkloven og annen lovgivning som regulerer organisasjonsvirksomheten.

Både av hensyn til et ønske om nordisk rettsenhet og forpliktelsen til en korrekt gjennomføring av EU-direktiver har departementet valgt å

holde seg nært opp til direktivets ordlyd. Gjennomgående er det likevel foretatt forenklinger. Dette er blant annet gjort for at lovteksten skal tilpasses norsk lovtradisjon.

EU-retten har særtrekk som kan skape utfordringer når direktiver skal gjennomføres nasjonalt. Det kan oppstå et spenningsforhold mellom behovet for klare og presise nasjonale bestemmelser og kravet til korrekt gjennomføring av til dels svært detaljerte direktiver. Innholdet i direktivenes begreper utvikles gjennom EU-domstolens rettspraksis. Dette taler for at sentrale begreper og formuleringer i direktivene også bør benyttes i norsk lovgivning der det er hensiktsmessig. På den måten blir det enklere å fange opp den rettsutviklingen som skjer gjennom rettspraksis.

I vedlegg til direktivet oppstilles en rekke krav til innholdet av en åpenhetsrapport, som de kollektive forvaltningsorganisasjonene plikter å avgi årlig etter artikkel 22 nr. 2. Disse kravene er så detaljerte at departementet har vurdert det som mest hensiktsmessig å gjennomføre vedleggets bestemmelser i en egen forskrift, jf. punkt 10.6.5.

2.6 Forholdet til norsk rett

Norsk rett har få regler som spesifikt regulerer hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal utøve sin virksomhet. I åndsverkloven finnes imidlertid enkelte regler om når rettigheter kan eller skal forvaltes kollektivt. Blant annet har loven bestemmelser om avtale- og tvangslisenser som forutsetter kollektiv forvaltning. På enkelte områder stilles det også krav om at departementet skal godkjenne forvaltningsorganisasjonen. I tilknytning til disse bestemmelsene finnes det i forskrift til åndsverkloven §§ 3-2 til 3-7 nærmere regler om kollektiv forvaltning.

Avtalelisens er en ordning som i visse tilfeller gjør det mulig å klarere alle rettigheter på et avgrenset område ved å inngå avtale med en representativ rettighetshaverorganisasjon. Kjennetegnet ved avtalelisens er at loven utvider virkningen av avtalen til også å omfatte rettighetshavere som ikke er representert av organisasjonen (såkalte utenforstående rettighetshavere). Dette er imidlertid en særlig ordning for forenklet rettighetsklarering som skiller seg fra kollektiv klarering av rettigheter gjennom kollektive forvaltningsorganisasjoner i sin alminnelighet. Avtalelisensordningen er beskrevet nærmere i punkt 14.2.

For øvrig er kollektive forvaltningsorganisasjoner underlagt forskjellige generelle rettsregler alt ettersom hvilken juridisk organisasjonsform de har. Lovene og rettskildene som regulerer dette, omtales i det følgende som sammenslutningsretten.

At direktivet foreslås gjennomført ved ny lov, innebærer at det oppstår spørsmål om forholdet mellom lovens bestemmelser og det som følger av sammenslutningsretten generelt. Departementet ser at dette kan gjøre loven vanskelig tilgjengelig, særlig fordi den skal gjelde for alle kollektive forvaltningsorganisasjoner uavhengig av hvordan disse er juridisk organisert.

I praksis benyttes det ulike sammenslutningsformer for å organisere kollektiv forvaltning av opphavsrett. De to vanligste formene er samvirkeforetak og forening. Lovforslaget er likevel ikke til hinder for at kollektiv forvaltning også kan organiseres ved andre sammenslutningsformer, herunder eksempelvis aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper, europeiske samvirkeforetak og norskregistrerte utenlandske foretak.

Sammenslutningsretten har materielle, prosessuelle og personelle regler om blant annet stiftelse, daglig ledelse, styret, årsmøtet og daglig leders kompetanse mv. For samvirkeforetak fremgår disse av samvirkelova (lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak), og for foreninger av den ulovfestede foreningsretten. Dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon er organisert som en annen type sammenslutningsform, eksempelvis aksjeselskap, allmennaksjeselskap, europeisk samvirkeforetak eller norskregistrert utenlandsk foretak, følger reglene av de respektive lovene som regulerer slik virksomhet.

Det er en risiko for at bestemmelsene i den nye loven fører til usikkerhet om hvilke regler som gjelder der det er hel eller delvis motstrid mellom bestemmelsene i lovforslaget og det som følger av sammenslutningsretten. Alternativet, som er å ta stilling til og uttrykkelig regulere slike tilfeller, er etter departementets syn likevel en dårligere løsning. Det ville forutsatt at det måtte tas inn et stort antall henvisninger til andre lover i gjennomføringsloven. Dette ville gitt et uoversiktlig regelverk. En slik løsning ville også kreve at det tas stilling til de nøyaktige grensene for direktivets bestemmelser i hvert enkelt tilfelle. Siden dette er grenser som i siste instans er opp til EU-domstolen å trekke, vil en slik løsning øke risikoen for at direktivet gjennomføres på en feilaktig måte.

Etter departementets mening bør regelverket derfor være så tydelig og generelt som mulig. Utgangspunktet bør være at de nye bestemmelsene skal ha forrang foran andre bestemmelser i sammenslutningsretten, når disse bestemmelsene

regulerer den samme situasjonen som den nye loven, jf. EØS-loven (lov 11. april 2004 nr. 11 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v.) § 2.

Selv om loven åpner for bruk av andre juridiske organisasjonsformer, er den praktiske hovedregelen at kollektiv rettighetsforvaltning i Norge skjer i sammenslutninger organisert som samvirkeforetak eller foreninger. Departementet konsentrerer derfor den videre fremstillingen av gjeldende rett og departementets vurderinger til forholdet mellom lovforslaget og samvirkelova og den ulovfestede foreningsretten.

Organisasjonenes plikter følger ellers av alminnelig lovgivning, som blant annet regnskapsloven (lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.) og revisorloven (lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer). Samvirkeforetak og økonomiske foreninger med mer enn to millioner i salgsinntekt har regnskapsplikt. Det samme gjelder andre foreninger som i året har hatt eiendeler med verdi over 20 millioner kroner eller et gjennomsnittlig antall ansatte høyere enn 20 årsverk, jf. regnskapsloven § 1-2 nr. 7 og 8.

Med regnskapsplikt følger også revisjonsplikt når driftsinntektene er på fem millioner kroner eller mer, jf. revisorloven § 2-1 andre ledd første punktum.

Samvirkeforetak og økonomiske foreninger skal registreres i Foretaksregisteret, jf. foretaksregisterloven (lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak) § 2-1 første ledd nr. 4 og 6. Ideelle foreninger kan registreres i Enhetsregisteret, jf. forskrift 9. februar 1995 nr. 114 om registrering av juridiske personer m.m. i Enhetsregisteret § 8 første ledd.

2.7 Forslagene i høringsnotatet

Kulturdepartementet sendte 6. desember 2019 på høring et notat om gjennomføring av direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning. En oppdatert versjon av høringsnotatet ble sendt ut 9. desember 2019.

De fleste av direktivets bestemmelser gir lite nasjonalt handlingsrom ved gjennomføringen. Utkastet innebar i stor grad en ren teknisk gjennomføring i overensstemmelse med direktivets ordlyd. I utkastet til ny lov ble det i stor grad tatt utgangspunkt i hvordan direktivet er gjennomført i de øvrige nordiske landene.

Departementet foreslo visse tilpasninger for at loven skal harmonisere bedre med norske forhold. Det ble blant annet foreslått å ta inn en formålsbestemmelse i loven, hvor hensynet til et velfungerende marked for opphavsrettigheter ble fremhevet. Videre foreslo departementet å utvide virkeområdet til at også medlemsorganisasjoner i de kollektive forvaltningsorganisasjonene er omfattet av større deler av loven enn det som følger av direktivforpliktelsen.

Direktivet krever at det opprettes et myndighetstilsyn som skal sørge for at lovens bestemmelser overholdes. Departementet foreslo at Patentstyret får en slik oppgave.

I høringsnotatet ble det foreslått to alternativer for endring av bestemmelsen om avtalelisens i åndsverkloven § 63. Alternativ I gikk ut på at Patentstyret skulle overta ansvaret fra departementet med å godkjenne organisasjoner som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning. Etter alternativ II ble godkjenningsordningen foreslått avviklet, men med en notifiseringsordning til Patentstyret, som kunne føre kontroll med organisasjonene i etterkant.

Høringsnotatet omfattet også et forslag som gjaldt åndsverklovens rekkevidde for nærstående rettigheter. Dette omtales i punkt 2.10.

Det blir redegjort nærmere for de enkelte forslagene i høringsnotatet under behandlingen av de respektive spørsmålene i proposisjonen.

2.8 Høringen

Høringsnotatet ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Datatilsynet
Den norske UNESCO-kommisjonen
Domstoladministrasjonen
Forbrukerrådet
Forbrukertilsynet
Innovasjon Norge
Medietilsynet
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom)
Nasjonalbiblioteket
Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
Norsk filminstitutt
Norsk kulturråd
Norsk rikskringkasting AS (NRK)
Patentstyret
Regelrådet
Riksarkivet
Universitets- og høgskolerådet (UHR)

Abelia
Advokatforeningen
Akademikerne
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Bildende Kunstneres Hjelpefond
BONO – Billedkunst Opphavsrett i Norge
Creative Commons Norge
Creo
Den norske Dommerforening
Den norske Forfatterforening
Den norske Forleggerforening
Det norske komponistfond
Elektronisk Forpost Norge (EFN)
Fagpressen
Fellesorganisasjonen Foto-Norge
FolkOrg
Fond for utøvende kunstnere (FFUK)
FONO
Forbundet Frie Fotografer (FFF)
Forskerforbundet
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
Grafill – Norsk organisasjon for visuell kommunikasjon
GramArt
Gramo
Hørselshemmedes Landsforbund (HLF)
IFPI Norge
IKT-Norge
Institusjonsfotografene
Kabel Norge
Kopinor
KS – Kommunesektorens organisasjon
Kunstnernettverket
Landsforeningen Norske Malere
Landslaget for lokalaviser
LO Norge
Mediebedriftenes Landsforening (MBL)
Motion Picture Association (MPA) v/adv. Simonsen Vogt Wiig
Musikkfondene
Musikkforleggerne
NONA – The Norwegian Online News Association
NOPA – Norsk forening for komponister og tekstforfattere
Nordic Content Protection (Stop Nordic)
Norges Blindeforbund
Norges Fotografforbund
Norges Juristforbund
Norges museumsforbund
Norsk Artistforbund (NA)
Norsk audiovisuell oversetterforening (NAViO)
Norsk Bibliotekforening
Norsk Billedhoggerforening
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF)
Norsk filmforbund
Norsk Filmklubbforbund
Norsk forening for jus og edb
Norsk Journalistlag (NJ)
Norsk Komponistforening (NKF)
Norsk Kritikerlag
Norsk Lokalradioforbund
Norsk lyd- og blindeskriftsbibliotek (NLB)
Norsk Oversetterforening (NO)
Norsk PEN
Norsk Presseforbund
Norsk Redaktørforening (NR)
Norsk Sceneinstruktørforening
Norsk Skuespillerforbund (NSF)
Norsk teater- og orkesterforening
Norsk Tidsskriftforening
Norsk Videogramforening (NVF)
Norske Arkitekters Landsforbund
Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere
Norske Billedkunstnere (NBK)
Norske Dansekunstnere
Norske Dramatikeres Forbund
Norske Filmregissører
Norske Grafikere
Norske Konsertarrangører
Norske Kunsthåndverkere (NK)
Norske Reklamefotografer
Norske Scenografer
Norske Tekstilkunstnere
Norwaco
Næringslivets Hovedorganisasjon – NHO
Platearbeiderforeningen
Rettighetsalliansen
Stiftelsen Elektronikkbransjen
TONO
Unge Kunstneres Samfund
Virke kunnskap, teknologi og utdanning (Virke KTU)
Virke Produsentforeningen
YS

Altibox AS
Den Norske Ballettskole AS
Discovery Networks Norway AS (Discovery)
Facebook
Google Norge
Motion Picture Licensing Company Norge AS (MPLC)
NextGenTel AS
Nordic Screens AS
Nordic Entertainment Group AB (NENT Group)
P4 Radio Hele Norge AS
RiksTV AS

Telenor Norge AS
Telia Norge AS
TV 2 AS

Høringsfristen var 7. februar 2020. I høringen kom det til sammen inn 55 høringssvar. Følgende sju instanser har uttalt at de ikke vil avgi høringsuttalelse, eller at de ikke har merknader til forslaget:

Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet

Domstoladministrasjonen

Facebook

Følgende 48 instanser har uttalt seg om realiteten i forslaget:

Justis- og beredskapsdepartementet

Datatilsynet
Norsk rikskringkasting AS (NRK)
Patentstyret

Arbeidsgiverforeningen Spekter
BONO – Billedkunst Opphavsrett i Norge
Creo
Den norske Forfatterforening
Den norske Forleggerforening
Dramatikerforbundet
Fond for utøvende kunstnere (FFUK)
FONO
Forbundet Frie Fotografer (FFF)
Grafill – Norsk organisasjon for visuell kommunikasjon
GramArt
Gramo
IFPI Norge
Kabel Norge
Kopinor
Kunstnernettverket
LO Norge
Mediebedriftenes Landsforening (MBL)
Motion Picture Association (MPA)
Musikkforleggerne
Nasjonalbiblioteket
NEMAA – Norwegian Entertainment Managers & Agents Association
NOPA – Norsk forening for komponister og tekstforfattere og Norsk Komponistforening (NKF)
Norges museumsforbund
Norsk Artistforbund (NA)
Norsk Bibliotekforening
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO)
Norsk filmforbund og Norske Filmregissører
Norsk jazzforum
Norsk Journalistlag (NJ)
Norsk Oversetterforening og Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere
Norsk Skuespillerforbund (NSF)
Norsk Viseforum
Norske Billedkunstnere (NBK)
Norske Kunsthåndverkere (NK)
Norwaco
Produsentforeningen NORA
TONO
Virke Produsentforeningen

Altibox AS
Motion Picture Licensing Company Norge AS (MPLC)
Telenor Norge AS og Canal Digital AS
Telia Norge AS
TV 2 AS

2.9 Generelt om høringsinstansenes synspunkter

Det er et stort spenn i innholdet i høringsuttalelsene – alt fra tekniske detaljer om utformingen og begrepsbruken i enkeltbestemmelser, til spørsmål av mer prinsipiell karakter. Flere høringsinstanser tar også opp forholdet til annet regelverk, blant annet konkurranserett, personvern, samt EU-retten ellers.

Fra rettighetshaversiden er det motstand mot utkastet til formålsbestemmelse, hvor hensynet til «et godt fungerende marked for opphavsrettigheter» var fremhevet. Generelt ønsker rettighetshaverne at hensynet til deres interesser i større grad skal fremheves. Bruker- og erververSiden ønsker på den andre siden at brukere, forbrukere og allmennhetens interesser skal komme tydeligere frem.

Flere kollektive forvaltningsorganisasjoner og høringsinstanser på rettighetshaversiden ytrer bekymring for at forslaget legger for sterke føringer på at vederlag skal fordeles individuelt. Det pekes på at det er lang tradisjon for kollektiv fordeling av vederlag i form av for eksempel stipend. Disse høringsinstansene ønsker at direktivet skal tolkes slik at praksisen med kollektiv fordeling kan videreføres i størst mulig grad.

Det er også skepsis og motstand både fra de kollektive forvaltningsorganisasjonene og fra deres medlemsorganisasjoner til forslaget om å utvide lovens virkeområde slik at deler av loven også gjelder for medlemsorganisasjonene.

Bruker- og erververside ønsker generelt at lovens bestemmelser skal gi bedre vern for brukernes rettigheter enn det som ble foreslått i høringsnotatet. Blant annet gjelder dette strengere krav til forhandlinger i god tro (inkludert plikt til å forhandle) og til objektive og ikke-diskriminerende vilkår. Enkelte høringsinstanser fra denne siden ønsker også at loven må sette strengere rammer for de kollektive forvaltningsorganisasjonenes handlefrihet enn det som allerede følger av de alminnelige konkurransereglene, og strengere enn det som følger av utkastet.

I høringen er det ulike oppfatninger om valg av tilsynsmyndighet. Et flertall av de som uttaler seg om dette, er enten positive eller stiller seg nøytrale til departementets forslag om at Patentstyret får oppgaven som tilsyn.

Et klart flertall av høringsinstansene på rettighetshaversiden støtter forslaget om at Patentstyret skal overta ansvaret fra departementet med å godkjenne organisasjoner som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning. Bruker- og erververside er gjennomgående mer positive til en notifiseringsløsning, men også her er det høringsinstanser som ønsker en godkjenningsordning.

Det blir redegjort nærmere for høringsinstansenes synspunkter under behandlingen av de respektive spørsmålene i proposisjonen.

Flere av høringsinstansene viser til at de helt eller delvis støtter andre høringsinstansers uttalelser. Særlig gjelder dette mange medlemsorganisasjoner som – både med og uten egne innspill og forbehold – henviser til høringsuttalelser fra kollektive forvaltningsorganisasjoner. I arbeidet med forslaget i proposisjonen har departementet notert disse synspunktene. Med mindre høringsinstansene har egne innspill, har departementet likevel valgt å ikke gjengi slike støtteuttalelser i de følgende oppsummeringene av høringen.

Høringsinstansenes synspunkter på forslaget som gjaldt åndsverklovens rekkevidde for nærstående rettigheter, gis det en overordnet omtale av i punkt 2.10.

2.10 Åndsverklovens rekkevidde for nærstående rettigheter

Høringsnotatet omfattet også et forslag som gjaldt åndsverklovens rekkevidde for nærstående rettigheter. Dette forslaget var en oppfølging av en merknad fra Stortingets familie- og kulturkomité i Innst. 258 L (2017–2018) punkt 2.8 om *hvordan hensynet til norske utøvere og norsk kulturliv kan ivaretas bedre, uten at vederlagsplikten blir svekket.*

Bakgrunnen for merknaden er at vi i Norge har et tosporet system for betaling for bruk av lydopptak, hvor det skal betales vederlag til Gramo for bruk av lydopptak som er vernet etter åndsverkloven, og avgift til Fond for utøvende kunstnere (FFUK) for bruk av opptak som ikke er vernet. Om et opptak er vernet eller ikke, reguleres av bestemmelsene om åndsverklovens rekkevidde, og hvordan disse skal forstås i denne sammenhengen, har vært både omtvistet og usikkert. Vederlagsretten i åndsverkloven § 21 gjelder til fordel for to rettighetshavergrupper – produsentene og de utøvende kunstnerne – og spørsmålet er hvilken tilknytning som skal til for at lydopptaket skal oppnå vern: Er det bare produsentens tilknytning som skal vurderes (i tråd med Romakonvensjonens modell), eller kan en også legge vekt på utøvernes nasjonalitet? Forståelsen får betydning for om opptak gjort av amerikansk produsent, og hvor det medvirker utøver fra Norge/EØS, er omfattet av vederlagsplikten eller ikke.

Departementet foreslo i høringsnotatet en endring i åndsverkloven § 114. Endringen klargjør at når paragrafen anvendes på vederlagsretten i § 21, vil den bare vil gi vern dersom *produsenten* er hjemmehørende i Norge (eller EØS, jf. forskrift til åndsverkloven § 6-1). (I tillegg gjelder vederlagsretten om produsenten er hjemmehørende i et romakonvensjonsland, jf. forskriften § 6-12.)

I høringen er et flertall positive til departementets forslag. Men noen er også negative. Dette gjelder blant andre *IFPI Norge,* som har fått utarbeidet et notat hvor det argumenteres for at forslaget er tvilsomt EØS-rettslig, og at departementet uansett bør avvente EU-domstolens avgjørelse i sak C-265/19.

Departementet er enig i at den videre oppfølging av dette forslaget bør ses i lys av EU-domstolens avgjørelse i sak C-265/19. Dom i saken ble avsagt 8. september 2020. Departementet vil komme tilbake til oppfølgingen av dette forslaget etter å ha analysert EU-domstolens avgjørelse nærmere.

3 Innledende bestemmelser

3.1 Formål

3.1.1 Gjeldende rett

Siden det er få norske lovregler som spesifikt regulerer hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal utøve sin virksomhet, finnes det heller ingen formålsbestemmelse om kollektiv forvaltning av opphavsrett i norsk lov. De kollektive forvaltningsorganisasjonene beskriver selv sine formål og hvordan de forvalter rettighetene i sine vedtekter.

3.1.2 Direktivet

Etter artikkel 1 er formålet med direktivet å fastsette nødvendige krav for å sikre at kollektive forvaltningsorganisasjoner forvalter opphavsrett og nærstående rettigheter på en tilfredsstillende måte. Formålet er også å legge til rette for grensekryssende lisensiering av opphavsrett til musikkverk for bruk på nettet.

3.1.3 Andre nordiske land

I den finske gjennomføringsloven er det tatt inn en formålsbestemmelse i 1 §. Den har en litt annen formulering enn direktivets formålsbestemmelse, blant annet ved at det er tatt inn elementer som kan utledes fra direktivets fortale. Bestemmelsen lyder:

> «Syftet med denna lag är att trygga självbestämmanderätten för innehavare av upphovsrätt och närstående rättigheter, främja upphovsrättsmarknadens funktion och säkerställa att den kollektiva förvaltningen av upphovsrätt och närstående rättigheter sköts ansvarsfullt, effektivt och transparent i förhållande till rättsinnehavare och användare.»

Verken Danmark eller Sverige har formålsparagrafer i sine gjennomføringslover. Den svenske loven har en første paragraf som beskriver hva loven gjelder:

> «Denna lag gäller kollektiv rättighetsförvaltning och kollektiva förvaltningsorganisationer.»

3.1.4 Høringsnotatet

Av pedagogiske hensyn foreslo departementet at det i den norske gjennomføringsloven tas inn en formålsbestemmelse i lovens innledende paragraf. Etter utkastet er formålet med loven at den skal bidra til et godt fungerende marked for opphavsrettigheter. Videre skal den sørge for at kollektiv forvaltning av rettigheter skjer på en ansvarlig, effektiv og åpen måte. Det fremgår også av utkastet at loven skal sikre rettighetshavernes valgfrihet når rettighetene deres forvaltes kollektivt.

3.1.5 Høringen

En del høringsinstanser, slik som *Altibox, Gramo, Kabel Norge* og *TV 2,* støtter i utgangspunktet at det tas inn en formålsbestemmelse i loven. Gramo viser til at en formålsbestemmelse gir god veiledning i tolkningen av lovens øvrige bestemmelser.

Mange av høringsinstansene mener at det ikke er nødvendig eller hensiktsmessig å ha med en formålsbestemmelse. Dette gjelder blant andre *Creo, Den norske Forfatterforening, Grafill, Kopinor, Kunstnernettverket, Norsk filmforbund/Norske Filmregissører, Norsk Oversetterforening/Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere, Norske Kunsthåndverkere* og *TONO.*

Kopinor uttaler:

> «Kopinor mener det ikke er nødvendig eller spesielt hensiktsmessig å ta inn en formålsbestemmelse. Det er krevende å forene alle hensyn i en lov i én presist formulert lovparagraf, og vi vil foreslå at § 1 utgår.»

Den norske Forfatterforening uttaler:

> «Den norske Forfatterforening finner det lite hensiktsmessig med en formålsbestemmelse som foreslått. Der direktivteksten konsentre-

rer seg om de kollektive organisasjonenes forvaltning av rettigheter, har departementets forslag en formulering som angir at formålet med loven er å bidra til et velfungerende *marked.* Med dét trekker en inn den kommersielle bruken av rettigheter, mens formålet strengt tatt er å skape åpenhet rundt kollektive organisasjoners forvaltning av rettigheter, som kvalitativt er noe helt annet.

Forfatterforeningen ser helst at loven ikke får noen formålsbestemmelse.»

Flere av høringsinstansene som er negative til å ha en formålsbestemmelse i loven, uttaler at hvis departementet likevel finner det hensiktsmessig å ha med en slik bestemmelse, bør den omformuleres. *Kopinor* viser til at hensynet til et velfungerende marked er fremhevet i departementets forslag, foran hensynet til rettighetshavernes rett til å råde over sine rettigheter gjennom kollektiv forvaltning:

> «Et sentralt formål bak bestemmelser om kollektiv forvaltning er å sikre at opphavere og andre rettighetshavere selv kan bestemme over utnyttelsen av rettighetene gjennom å organisere seg og forvalte rettighetene kollektivt. Denne «självbestämmanderetten» er det første som nevnes i den finske lovens § 1, som departementet viser til, men det er sterkt nedtonet i departementets forslag. Vi mener dette formålet må tydeligere inn også i den norske lovens § 1. Plassering tidlig i bestemmelsen er viktig, ikke minst tatt i betraktning at hensynet til et velfungerende marked gjerne blir anført av distributører og produsenter som et argument mot kollektiv forvaltning og kollektive avtaler og for frikjøp av rettigheter.»

Blant andre *Norsk filmforbund* og *Norske Filmregissører* støtter dette:

> «Vi vil stille spørsmålstegn ved behovet for § 1, men mener at dersom departementet mener at det er viktig å opprettholde paragrafen, så bør ordlyden utvides slik at det framkommer at det er et helt sentralt formål bak bestemmelser om kollektiv forvaltning *å sikre at opphavere og andre rettighetshavere selv kan bestemme over utnyttelsen av rettighetene gjennom å organisere seg og forvalte rettighetene kollektivt.»*

TONO, som også i utgangpunktet mener at bestemmelsen bør tas ut av loven, uttaler:

> «Dersom departementet likevel opprettholder sitt forslag, vil vi påpeke at bestemmelsens første setning må ha som konsekvens at andre selskaper som konkurrerer i det norske markedet med salg eller omsetning av opphavsrettigheter må underlegges det samme kontrollregimet som for eksempel TONO. Det er i dagens marked flere aktører som opptrer overfor musikkbrukende kunder på samme måte som TONO (og forsåvidt også Gramo) gjør. Dersom TONO eller andre norske forvaltningsorganisasjoner skal konkurrere på samme vilkår som andre, slik EU åpenbart ønsker, er det helt nødvendig at de aktørene vi konkurrerer med pålegges det samme regelverket som oss.»

Altibox, Kabel Norge og *TV 2,* som er positive til å ha en formålsbestemmelse i loven, mener formålet i forslaget er for snevert. For eksempel uttaler *Kabel Norge:*

> «Hensynet til forbrukere og allmennheten må reflekteres i formålsbestemmelsen i utkastet § 1. Det må også fremgå klarere at formålet med loven er å bidra til å rette opp markedssvikt i innholdsmarkeder der kollektive forvaltningsorganisasjoner opptrer.»

Kabel Norge påpeker også at det er flere markeder for opphavsrett og nærstående rettigheter, slik at flertallsformen «markeder» bør benyttes i bestemmelsen.

Også *Altibox* mener at det er en utfordring at forvaltningsorganisasjonene ikke i tilstrekkelig grad har forbrukerens og allmennhetens interesser med seg i utøvelsen av sine mandater, og at hensynet til forbrukere og allmennheten derfor bør tas inn i ordlyden i formålsbestemmelsen.

3.1.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget om at det tas inn en formålsbestemmelse i loven, men med noen justeringer.

Formålsbestemmelsen skal gi informasjon om hvilke sentrale formål og hensyn loven ivaretar. Selv om bestemmelsen ikke innebærer selvstendige rettigheter og plikter, vil en formålsbestemmelse gi veiledning ved tolkningen av lovens øvrige bestemmelser.

Til *Kopinors* uttalelse om at hensynet til rettighetshaverne bør nevnes før hensynet til et velfungerende marked, er departementet enig i at et viktig formål med direktivet og loven er å legge til rette for at opphavere og nærstående rettighetshavere kan råde over sine rettigheter gjennom kollektiv forvaltning. Slik departementet ser det, er hensikten med reguleringen i direktivet å sikre at kollektive forvaltningsorganisasjoner forvalter opphavsrett og nærstående rettigheter på en tilfredsstillende måte, slik at det blir mulig å nå det overordnede målet om et velfungerende marked. Samtidig er et velfungerende marked en forutsetning for at opphavere og andre rettighetshavere kan få vederlag for bruken av deres frembringelser og investeringer. Departementet viderefører likevel ikke forslaget om å fremheve hensynet til et velfungerende marked for opphavsrettigheter i formålsbestemmelsen. Grunnen til det er at begrepet «marked» har en konkurranserettslig side, noe som kan føre til usikkerhet om hvordan begrepet skal forstås i denne sammenhengen. Som *Kabel Norge* viser til i sin uttalelse, blir det heller ikke riktig å vise til ett marked, siden det kan sies å eksistere flere markeder for opphavsrettigheter og nærstående rettigheter.

Departementet har merket seg de ulike synspunktene på bestemmelsens utforming, blant annet om at hensynet til forbrukerne og allmenheten generelt bør fremgå tydeligere. Departementet er enig i at hensynet til forbrukere og allmenhetens interesser skal ivaretas i forbindelse med at kollektive forvaltningsorganisasjoner forvalter opphavsrett og nærstående rettigheter, men mener likevel at det ikke er hensiktsmessig å ta inn «forbrukere og allmenheten» i formålsbestemmelsen. Etter departementets vurdering vil forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter på en ansvarlig, effektiv og åpen måte, komme både forbrukere og allmennheten generelt til gode.

Det er ikke meningen at formålsbestemmelsen skal kunne brukes for å fremme visse interesser på bekostning av andre. Avveiningen av interessene må gjøres ved tolkningen av de enkelte bestemmelsene i loven.

Etter en samlet vurdering foreslår departementet å videreføre et justert forslag til formålsbestemmelse.

Bestemmelsen om lovens formål foreslås tatt inn som § 1.

3.2 Virkeområde

3.2.1 Gjeldende rett

Det er som nevnt over ingen lovbestemmelser i norsk rett i dag som spesifikt regulerer virksomheten til kollektive forvaltningsorganisasjoner, med unntak av enkelte bestemmelser i forskrift til åndsverkloven. Organisasjonene er underlagt forskjellige regelsett, avhengig av hvilken juridisk organisasjonsform de har.

3.2.2 Direktivet

Direktivets virkeområde er regulert i artikkel 2. Her fremgår det at samtlige bestemmelser, med unntak av avdeling III og artiklene 34 nr. 2 og 38, får anvendelse på alle kollektive forvaltningsorganisasjoner, jf. artikkel 2 nr. 1. Direktivet avdeling III og artiklene 34 nr. 2 og 38 gjelder kun for kollektive forvaltningsorganisasjoner som forvalter rettigheter til musikkverk for bruk på nettet på tvers av territorier, jf. artikkel 2 nr. 2.

Enheter som utøver tilsvarende virksomhet som kollektive forvaltningsorganisasjoner, og som helt eller delvis er eid eller kontrollert av en slik organisasjon, vil etter artikkel 2 nr. 3 omfattes av relevante bestemmelser i direktivet.

Uavhengige forvaltningsenheter som forvalter rettigheter på vegne av flere rettighetshavere uten å være kontrollert av rettighetshaverne, og som har et kommersielt formål, omfattes av enkelte bestemmelser i direktivet, jf. artikkel 2 nr. 4.

Etter artikkel 2 får direktivet bare anvendelse på organisasjoner og enheter som er etablert i EU/EØS. I fortalen punkt 10 åpnes det likevel for at medlemsstatene kan bestemme at også kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert utenfor EU/EØS, men driver virksomhet i en medlemsstat, skal omfattes av direktivets bestemmelser.

3.2.3 Andre nordiske land

Både Danmark og Finland har gjennomført artikkel 2 etter samme struktur som direktivbestemmelsen. I Danmark er lovens virkeområde regulert i § 1, mens tilsvarende bestemmelser finnes i 1. kapittel 1 til 3 §§ i den svenske og 2 § i den finske loven. I Sverige er det ikke tatt inn noen bestemmelse i 1 § som gjennomfører artikkel 2 nr. 2 om hvilke bestemmelser som gjelder for kollektiv forvaltning av rettigheter ved grensekryssende lisenser, men de har en egen virkeområdebestemmelse om dette i 11. kapittel.

Spørsmålet om hvordan direktivets virkeområde skal omtales og gjennomføres i den nasjonale lovteksten, er løst litt forskjellig i de nordiske landene. I Danmark gjelder loven kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert i Danmark. Det er likevel tatt inn en forskriftshjemmel om at kulturministeren kan fastsette at organisasjoner etablert utenfor EØS, men som er aktive i Danmark, også skal omfattes, jf. fortalen punkt 10. Begrunnelsen for dette er hensynet til likebehandling. Danmark har videre i § 1 stk. 6 og 7 bestemmelser som regulerer hvilke bestemmelser medlemsorganisasjonen skal følge i tilfeller der medlemsorganisasjonen skal fordele skyldig vederlag, og der de skal utarbeide «gennemsigtighedsrapport».

I den svenske loven er 2 og 3 §§ ikke avgrenset til å kun gjelde organisasjoner etablert i Sverige. Begrunnelsen for dette er omtalt i den svenske lovproposisjonen Prop. 2015/16:181 side 44:

> «Enligt regeringens uppfatning framstår det inte heller som rimligt at organisasjoner som är etablerade utanför EES ska kunna ingå avtal som i Sverige under sådana förutsättningar att de i övrigt är underkastade svenska avtalsrättsliga regler, samtidigt som det regelverk som nu införs i dessa avseenden inte ska gälla. Det finns därför som utgangspunkt inte någon anledning att begränsa bestämmelserna i den nye lagen till att gälla enbart i förhållande till organisasjoner etablerade i Sverige.»

Heller ikke den finske gjennomføringslovens bestemmelser om virkeområde inneholder noen geografisk avgrensning.

3.2.4 Høringsnotatet

Departementet foreslo en bestemmelse om lovens virkeområde i utkastet § 2, som i hovedtrekk følger direktivets bestemmelse.

Departementet foreslo at virkeområdet ikke avgrenses geografisk etter hvor organisasjonen er etablert, men at spørsmålet om reglenes anvendelsesområde avgjøres etter alminnelige jurisdiksjons- og lovvalgsregler. Departementet foreslo likevel at det lovfestes at gjennomføringsloven også skal gjelde for Svalbard, Jan Mayen og de norske bilandene.

Utkastet § 2 andre ledd fastsetter i samsvar med direktivet artikkel 2 nr. 2 at bestemmelsene i kapittel 9 bare gjelder for de kollektive forvaltningsorganisasjonene som tildeler grensekryssende lisenser for rettigheter til musikkverk til bruk i nettbaserte tjenester. Direktivet har også regler knyttet til denne typen lisenser i artiklene 34 nr. 2 og 38, jf. her henvisningen i artikkel 2 nr. 2. Departementet vurderte det slik at disse to bestemmelsene ikke krever særskilt gjennomføring.

Videre foreslo departementet at når uavhengige forvaltningsorganisasjoner utfører de samme aktivitetene som kollektive forvaltningsorganisasjoner, skal de være forpliktet til å levere visse opplysninger til de rettighetshaverne de representerer, til kollektive forvaltningsorganisasjoner, brukere og til andre som ønsker tilgang til dem.

Departementet foreslo også at lovens bestemmelser gjelder så langt det passer for kollektive forvaltningsorganisasjoner som er organisert som en stiftelse etter stiftelsesloven (lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser).

Departementet foreslo å ta med en tilsvarende bestemmelse som i Danmark, som klargjør hvilke paragrafer som gjelder for medlemsorganisasjoner, når det er medlemsorganisasjonene som fordeler og utbetaler rettighetsvederlag til rettighetshaverne. Forslaget innebar en utvidelse av virkeområdet sammenlignet med direktivet, slik at hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at en medlemsorganisasjon skal fordele rettighetsvederlag til rettighetshaverne, så gjelder deler av loven også for medlemsorganisasjonen.

3.2.5 Høringen

I høringen er det flere høringsinstanser som har merknader til de forskjellige elementene i departementets forslag til virkeområdebestemmelse.

Kopinor, Motion Picture Licensing Company Norge (MPLC) og *Norske Billedkunstnere* kommenterer det overordnede virkeområdet i utkastet § 2 første ledd om at loven gjelder for kollektiv rettighetsforvaltning og kollektive forvaltningsorganisasjoner. *Kopinor* mener at lovens overordnede virkeområde bør begrenses til å gjelde for kollektive forvaltningsorganisasjoner, og ikke for kollektiv forvaltning generelt.

TONO skriver i sin uttalelse at forslaget til bestemmelse om virkeområde er for begrenset:

> «TONO mener at bestemmelsens første ledd ikke favner bredt nok. Virkeområdet må utvides til også å omfatte enheter og selskaper som tilbyr kunder/brukere tilgang til opphavsrettigheter, i vårt tilfelle musikk, uten at de kan kategoriseres som det vi tradisjonelt vil kalle et forvaltningsselskap. Disse kan typisk være

> organisert som aksjeselskap der aksjonærene kan ha kjøpt opp rettigheter for å utnytte dem kommersielt.»

Blant andre *Gramo, Kabel Norge* og *TONO* støtter departementets forslag til at lovens virkeområde ikke skal være geografisk avgrenset etter hvor organisasjonen er etablert.

Gramo ønsker en presisering om at kollektive forvaltningsorganisasjoner og uavhengige forvaltningsenheter som ikke er etablert i EU/EØS, men som er aktive i Norge, blir helt eller delvis omfattet av gjennomføringsloven.

Kabel Norge og *TONO* støtter departementet i at loven ikke bør avgrenses mot forvaltningsorganisasjoner etablert utenfor EØS-området.

TONO uttaler:

> «Ifølge fortalen punkt 7 har direktivet en målsetning om «likt vern» i hele Unionen av forvaltningsorganisasjonenes medlemmers, rettighetshaveres og tredjeparters interesser. Når man tar direktivets liberalisering og konkurranseutsettelse av rettighetsforvaltningen i betraktning, ville det etter TONOs syn vært særdeles uheldig om prinsippet om ensartethet i beskyttelsen ikke var blitt fulgt opp av det prinsipp om ensartede konkurransebetingelser – et «level playing field» – mellom de forvaltningsorganisasjonene som er etablert i EØS og de som er aktive i EØS, men etablert i f.eks. USA.»

Noen høringsinstanser, som *Gramo* og *Kopinor,* har merknader til departementets forslag i utkastet § 2 første ledd om at loven gjelder så langt det passer for organisasjoner som har den juridiske formen stiftelse.

Gramo uttaler om dette:

> «Det skal ikke være mulig å omgå reglene i direktivet gjennom valg av juridisk form for en kollektiv forvaltningsorgnisasjon. I Norge fordeles en rekke vederlagsmidler i fond som er organisert som stiftelser. Vi ber departementet redegjøre nærmere for hva som menes med «gjelder så langt det passer for kollektive forvaltningsorganisasjoner som er organisert som en stiftelse».»

Kopinor på sin side mener at bestemmelsen om at reglene i loven gjelder stiftelser «så langt det passer», bør utgå:

> «[…] Den har ingen parallell i de andre nordiske lands lover om kollektiv forvaltning, og den kan forlede til å fortolke § 3 nr. 1 og nr. 2 snevrere enn det direktivet (fortalen punkt 14) gir anvisning om. Poenget i punkt 14 er at det ikke kreves noen bestemt organiseringsform, det er tilstrekkelig at vilkårene i art. 3 nr. 1 hhv. nr. 2 er oppfylt. Stiftelser er nevnt i punkt 14 bare som et eksempel på en organiseringsform der rettighetshaverne ikke har noen form for eierkontroll.»

Blant andre *TONO* og *MPLC* uttaler seg om forslaget til hvilke av lovens bestemmelser som skal gjelde for uavhengige forvaltningsorganisasjoner. TONO viser til at departementet ikke har tatt med alle bestemmelsene som etter direktivet skal gjøres gjeldende for uavhengige forvaltningsorganisasjoner:

> «Her har imidlertid departementet unnlatt å legge til de bestemmelsene som følger av direktivets artikkel 36, og som er opplistet i direktivets artikkel 2, nr. 4. Dette gjelder bestemmelsen om tilsyn i § 48, samt de etterfølgende bestemmelsene i §§ 49 til 51, som skal transformere artikkel 36 til norsk rett. TONO vil derfor be departementet om at §§ 48 til 51 tas med i opplistingen i § 2 fjerde ledd, i tråd med direktivet.»

Også *MPLC* peker på flere avvik mellom direktivets bestemmelser og departementets forslag om hvilke regler som skal gjelde for de uavhengige forvaltningsorganisasjonene, og mener disse ikke er begrunnet i høringsnotatet.

Blant andre *BONO, Gramo, Norwaco* og *Virke Produsentforeningen* støtter departementets forslag om å klargjøre hvilke bestemmelser som gjelder for medlemsorganisasjoner, når disse er ansvarlige for fordelingen av rettighetsvederlag.

BONO uttaler:

> «I Norge er det mange organisasjoner som fordeler rettighetsvederlag, ikke bare kollektive forvaltningsorganisasjoner. I dag er praksis for fordeling av rettighetsvederlag varierende, og det er forskjeller mellom organisasjonene når det gjelder hva som gjøres for å sørge for at vederlag kommer tilbake til opphaveren hvis verk har blitt brukt.
>
> Et hovedformål med direktivet er å sikre at vederlag i størst mulig grad skal fordeles individuelt til rettighetshaverne på grunnlag av

faktisk bruk. Vi støtter derfor at departementet har tydeliggjort i gjennomføringsloven § 2 femte ledd at alle organisasjoner som fordeler vederlagsmidler må følge direktivets rammer for fordelingen.

Etter vår oppfatning vil dette bringe praksis for fordeling av vederlag i Norge i overenstemmelse med de øvrige EØS-landene der individuell fordeling er det normale.»

Gramo uttaler:

«Gramo støtter bestemmelsene og vil påpeke at disse er særdeles viktige for forvaltningsorganisasjoner som håndterer obligatoriske rettigheter (f.eks. tvangs- og avtalelisenser). På generelt grunnlag mener Gramo at alle organisasjoner som mottar rettighetsvederlag fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon, skal utarbeide åpenhetsrapport, jf. lovforslaget § 34.»

Norwaco ønsker en klargjøring av hvor langt den kollektive forvaltningsorganisasjonens ansvar strekker seg for handlinger som medlemsorganisasjonen har ansvar for å utføre på vegne av forvaltningsorganisasjonen, og viser til at departementets forslag ser ut til å innebære et solidarisk ansvar mellom forvaltningsorganisasjon og medlemsorganisasjon.

Virke Produsentforeningen uttaler:

«Lovforslagets § 2, femte og sjette ledd, er foreslått å gjelde tilsvarende for medlemsorganisasjonene i en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Dette mener vi er hensiktsmessig for reelt å kunne tilfredsstille formålet om en åpen og transparent vederlagsfordeling, fordi det i praksis ofte vil være medlemsorganisasjonene som foretar fordeling og utbetaling til rettighetshaver.»

Kunstnernettverket mener at utvidelsen av virkeområdet sammenlignet med direktivets virkeområde ikke er tilstrekkelig utredet, og at konsekvensene kan være potensielt store for mange rettighetshaverorganisasjoner. Videre uttaler de at det bør klargjøres hvor grensene for ansvar og oppgaver skal trekkes mellom forvaltningsorganisasjoner og deres medlemsorganisasjoner.

Norsk filmforbund og *Norske Filmregissører* redegjør i sin uttalelse for hvordan de tolker forslaget:

«§ 2 femte ledd angir at bestemmelsene i kapittel 5 og § 24 tredje ledd og § 30 gjelder for medlemsorganisasjonene til en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvis denne «har besluttet at medlemsorganisasjonene skal fordele rettighetsvederlag». Vi forstår dette slik at § 2 femte ledd gjelder der forvaltningsorganisasjonen har overlatt vederlagsmidler til medlems-organisasjonene som så kan disponere over dem slik beskrevet i kapittel 5, altså ikke bare (individuell) fordeling til rettighetshavere (som angitt i § 20), men også annen bruk som er omhandlet i kapittel 5, herunder fradrag.»

Det er i høringsrunden også kommentarer knyttet til departementets omtale i høringsnotatet av medlemsorganisasjonenes ansvar overfor rettighetshaverne. Departementet skrev i høringsnotatet at også medlemsorganisasjonene må gi rettighetshaverne mulighet til å delta i beslutninger om fordeling og bruk av vederlag. Blant annet *Norwaco, Norsk filmforbund* og *Norske Filmregissører* har kommentert og støtter dette.

Norwaco uttaler:

«Norwaco er enig i dette. Ett av hovedformålene bak direktivet og loven er nettopp å sikre rettighetshaverne innflytelse på hvordan deres rettighetsvederlag skal håndteres. Departementet uttrykker dette som en «må»-regel. I den grad departementet med uttalelsen faktisk mener å pålegge medlemsorganisasjonene en slik plikt, bør departementet vurdere å ta bestemmelsen inn i lovteksten, slik det også er gjort i den danske gjennomføringsloven.»

Grafill og *Norske Kunsthåndverkere* støtter ikke departementets forslag til hvilke bestemmelser som skal gjelde for medlemsorganisasjoner når disse er ansvarlige for fordelingen av rettighetsvederlag. Også *Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening* stiller seg spørrende til at departementet i høringsnotatet foreslår å gjennomføre direktivet ved å legge plikter på den enkelte medlemsorganisasjonen i større omfang enn det direktivet krever. *Grafill* skriver i sin uttalelse at forslaget går utover direktivets minimumskrav om hvilke av lovens bestemmelser som skal gjelde for medlemsorganisasjonene, og at dette ikke er tilstrekkelig begrunnet eller utredet. Grafill stiller også spørsmål om utvidelsen er forenlig med Norges EØS-forpliktelser. Prinsipalt ønsker Grafill at den foreslåtte reguleringen av dette utgår, og subsidiært at det avgrenses klarere når medlemsorganisa-

sjonene er omfattet, herunder hva som ligger i at medlemsorganisasjonen «skal fordele rettighetsvederlag».

Justis- og beredskapsdepartementet antar at det ikke er praktisk at loven gis anvendelse i bilandene, og foreslår derfor at bilandene ikke tas med i bestemmelsen.

Flere høringsinstanser, som *Arbeidsgiverforeningen Spekter, Mediebedriftenes Landsforening (MBL), Norsk filmforbund/Norske Filmregissører* og *NRK* peker på at det bør klargjøres i virkeområdebestemmelsen eller i forarbeidene at loven ikke får anvendelse på tariffavtaler, selv om disse inneholder bestemmelser om overdragelse av opphavsrett fra arbeidstaker til arbeidsgiver.

3.2.6 Departementets vurderinger

På bakgrunn av innspillene i høringsrunden opprettholder departementet forslaget med noen justeringer.

Departementet merker seg at høringsinstansene i hovedsak er enige i bestemmelsens struktur og hovedinnhold, men at det er flere som har innspill til enkelte deler av forslaget.

Til uttalelsene fra blant andre *Kopinor* om at lovens overordnede virkeområde bør begrenses til å gjelde for kollektive forvaltningsorganisasjoner, og ikke for kollektiv forvaltning generelt, viser departementet til at selv om lovforslaget gjelder de kollektive forvaltningsorganisasjonene, gjelder det også selve den kollektive forvaltningen av rettigheter. Dette er både den kollektive forvaltningen som foretas av de kollektive forvaltningsorganisasjonene, av medlemsorganisasjonene eller av uavhengige forvaltningsenheter (benevnt som uavhengige forvaltningsorganisasjoner i høringsnotatet). Departementet mener det vil være misvisende og kunne føre til tvil om hva som er lovens anvendelsesområde, hvis det i virkeområdebestemmelsen står at loven kun gjelder kollektive forvaltningsorganisasjoner. Dette betyr ikke at de bestemmelsene som kun gjelder de kollektive forvaltningsorganisasjonene, også automatisk kan gjøres gjeldende for andre organisasjoner, uten at dette er uttrykkelig regulert i loven.

Til *TONOs* merknad om at lovens virkeområde ikke favner vidt nok, bemerker departementet at loven ikke regulerer enheter og selskaper som tilbyr brukere tilgang til rettighetsbeskyttet materiale når de ikke kan sies å forvalte rettighetene på vegne av andre. Enheter og selskaper som selv eier alle rettighetene de tilbyr, er ikke omfattet av forslaget og er etter departementets vurdering heller ikke omfattet av direktivet. Departementet mener det ikke er hensiktsmessig å utvide virkeområdet på en slik måte, da det ville innebære en regulering langt utover det som er hensynet bak direktivet, og det vil kunne få uforutsette konsekvenser. Departementet mener på bakgrunn av dette at formuleringen i forslaget § 2 første ledd beskriver lovens overordnede virkeområde på en tilfredsstillende måte.

Direktivets bestemmelser gjelder i utgangspunktet kun for kollektive forvaltningsorganisasjoner etablert innen EØS-området. Direktivet er likevel ikke til hinder for at gjennomføringen av bestemmelsene i norsk rett gis tilsvarende anvendelse for kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert utenfor EØS-området, dersom disse organisasjonene har virksomhet i Norge, jf. fortalen punkt 10. Departementet mener det ikke er hensiktsmessig at gjennomføringsloven kun gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner etablert i Norge. Direktivet inneholder regler av ulik art. Enkelte bestemmelser tar sikte på å regulere organisasjonenes indre forhold, som regler om organisering og gjennomføring av årsmøte mv. Det vil ikke være naturlig at disse bestemmelsene får anvendelse på organisasjoner etablert utenfor Norge. Det vises i den forbindelse også til at bestemmelsen om tilsyn i direktivet artikkel 36 kun gjelder forvaltningsorganisasjoner etablert innenfor medlemsstatenes territorium. Andre bestemmelser i direktivet tar derimot sikte på å regulere avtalerettslige forhold mellom for eksempel rettighetshavere, brukere og organisasjoner. For disse bestemmelsene er det mer aktuelt at de også får anvendelse på organisasjoner som er etablert utenfor EØS-området, hvis de har virksomhet i Norge. Situasjonen i dag er at organisasjoner som driver slik virksomhet i Norge, i hovedsak også er etablert her.

Departementet merker seg at de fleste *høringsinstansene* som uttaler seg om dette, i hovedsak er enige i departementets forslag om at virkeområdet ikke avgrenses geografisk etter hvor organisasjonen er etablert, men at spørsmålet om reglenes anvendelse avgjøres etter alminnelige jurisdiksjons- og lovvalgsregler. Det innebærer at det må avgjøres konkret hvilken stat som har domsmyndighet (jurisdiksjon) hvis en tvist har tilknytning til flere stater. Lovvalgsreglene (internasjonal privatrett) avgjør hvilke lands rett som skal komme til anvendelse i slike situasjoner.

Departementet mener det ikke vil være hensiktsmessig at det fremgår uttrykkelig at loven omfatter all rettighetsklarering for bruk av

verk i Norge, slik *Gramo* og *Kabel Norge* foreslår i sine uttalelser. Etter departementets vurdering vil ikke alle bestemmelsene i lovforslaget kunne gjøres gjeldende for kollektive forvaltningsorganisasjoner eller andre organisasjoner eller enheter som forvalter rettigheter, der disse er etablert utenfor Norge eller EØS-området. Om lovens bestemmelser skal anvendes i slike situasjoner, bør avgjøres etter en konkret vurdering av tilknytningsfaktorene i det enkelte tilfelle, etter alminnelige jurisdiksjons- og lovvalgsregler.

Til *Kopinors* innspill om lovens anvendelse på kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som stiftelser, viser d e p a r t e m e n t e t til fortalen punkt 14. Her fremgår det at direktivet ikke krever at kollektive forvaltningsorganisasjoner har en bestemt juridisk form for at de skal være omfattet av direktivbestemmelsene. I fortalen understrekes det videre at det bør gjøres nødvendige tilpasninger i nasjonalt lovverk for å hindre at valg av juridisk form gjør det mulig å omgå pliktene i medhold av direktivet. Departementet foreslo derfor i høringsnotatet å ta inn i virkeområdeparagrafen at lovens bestemmelser også gjelder, så langt det passer, for kollektive forvaltningsorganisasjoner som er organisert som stiftelser etter stiftelsesloven (lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser). Departementet er enig med Kopinor i at fortalen punkt 14 betyr at det ikke kreves noen bestemt organiseringsform, og at det er tilstrekkelig at vilkårene i direktivet artikkel 3 nr. 1 og 2 er oppfylt. At stiftelser i forslaget i høringsnotatet nevnes særskilt, er ikke ment å innskrenke lovens virkeområde slik at andre organiseringsformer der rettighetshaverne ikke har noen form for eierkontroll, faller utenfor. Stiftelser som forvalter opphavsrettigheter, har ikke medlemmer og kan derfor ikke ivareta medlemsrettighetene etter direktivet, som for eksempel retten til å stemme på årsmøtet. Stiftelser må ellers ivareta rettighetshavernes rettigheter i tråd med direktivets bestemmelser. For å unngå at virkeområdet tolkes snevrere enn hva som er intensjonen i direktivet, har departementet etter en ny vurdering kommet til at den foreslåtte presiseringen om stiftelser ikke videreføres. Lovens anvendelse på kollektive forvaltningsorganisasjoner som er organisert på en slik måte at de ikke har medlemmer, eller rettighetshaverne ikke har noen form for eierkontroll, omtales nærmere i merknadene til bestemmelsen i punkt 17.

Ingen av høringsinstansene uttaler seg særskilt om forslaget til hvilke deler av loven som skal gjelde for kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr grensekryssende lisenser. Det er heller ingen merknader til forslaget om at loven gjelder for organisasjoner og enheter som en kollektiv forvaltningsorganisasjon helt eller delvis eier eller kontrollerer, når de utøver de samme aktivitetene som en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Utformingen av bestemmelsen ligger tett opp til direktivteksten. Departementet foreslår derfor at forslaget videreføres uten endringer. Det vises også til at det i forslaget § 37 er tatt inn en bestemmelse som regulerer virkeområdet til reglene om grensekryssende lisensiering av musikkverk i loven kapittel 9.

Det følger av direktivets fortale punkt 15 at rettighetshavere bør stå fritt til å overlate forvaltningen av rettighetene sine til uavhengige forvaltningsenheter. I direktivet er uttrykket «uavhengig forvaltningseining» brukt i artikkel 2 nr. 4. I likhet med de andre nordiske landene benyttet departementet isteden uttrykket «uavhengige forvaltningsorganisasjoner» i høringsnotatet. *Kopinor* mener «uavhengig forvaltningsenhet» bør brukes i loven for å tydeliggjøre forskjellen mellom disse enhetene og kollektive forvaltningsorganisasjoner. D e p a r t e m e n t e t er enig i denne vurderingen. Uavhengige forvaltningsenheter er kommersielle organisasjoner som ikke kan kategoriseres som kollektive forvaltningsorganisasjoner, fordi de ikke eies eller kontrolleres av rettighetshavere. Når uavhengige forvaltningsenheter utfører de samme aktivitetene som kollektive forvaltningsorganisasjoner, bør de også være forpliktet til å følge enkelte av lovens bestemmelser.

Motion Picture Licensing Company Norge (MPLC) peker i høringen på at uavhengige forvaltningsenheter er omfattet av større deler av utkastet til ny lov enn det som følger av direktivforpliktelsene. *TONO* viser på den annen side til at enkelte bestemmelser som etter direktivet skal gjelde for disse enhetene, ikke er tatt med. D e p a r t e m e n t e t bemerker at det ved en inkurie ble tatt inn feil henvisninger i utkastet i høringsnotatet. Forslaget til bestemmelse er nå justert slik at den gjenspeiler tilsvarende henvisninger som direktivet. Det følger av direktivet artikkel 2 nr. 4 at reglene i artikkel 36 skal gjelde for uavhengige forvaltningsenheter. Artikkel 36 er foreslått gjennomført i forslaget om tilsyn (§ 49), overtredelsesgebyr (§ 50), tvangsmulkt (§ 51) og registreringsplikt (§ 52). Etter direktivet gjelder også kravet i artikkel 42 om at all behandling av personopplysninger som blir utført innenfor rammen av direktivet, skal omfattes av direktiv 95/46/EF (som er erstattet av generell personvernforordning (EU) 2016/679) også for uavhengige forvaltningsenheter. Det foreslås ikke en egen

bestemmelse om behandling av personopplysninger i loven, men personvernregelverket gjelder parallelt med reglene i forslaget til ny lov, jf. punkt 7.8.5.

Etter departementets syn bør medlemsorganisasjoner som utfører tilsvarende oppgaver som kollektive forvaltningsorganisasjoner, også oppfylle de samme kravene til fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag som de kollektive forvaltningsorganisasjonene. Departementet merker seg at de fleste høringsinstansene som uttaler seg om utkastet § 2 femte ledd, støtter departementets syn. Det følger også av direktivet artikkel 13 at der medlemsorganisasjoner fordeler og utbetaler ut beløp til rettighetshavere, gjelder krav til overholdelse av tidsfrister, separat bokføring av ikke-fordelbare midler m.m. for utbetaling også for medlemsorganisasjonene.

Til *Norwacos* ønske om en klargjøring av hvor langt den kollektive forvaltningsorganisasjonens ansvar strekker seg for handlinger som medlemsorganisasjonen har ansvar for å utføre på vegne av forvaltningsorganisasjonen, bemerker departementet at det ikke er hensikten at det skal etableres et solidarisk ansvar i disse situasjonene. Når det er besluttet på årsmøtet at en medlemsorganisasjon er ansvarlig for fordeling og utbetaling til rettighetshaverne, er det medlemsorganisasjonen som etter forslaget er ansvarlig for blant annet å overholde fristene for fordeling og utbetaling etter forslaget § 21 og gi opplysninger til rettighetshaverne etter forslaget § 32. De kollektive forvaltningsorganisasjonene er ansvarlig for de handlingene de selv skal utføre, men ansvaret omfatter ikke de handlingene som medlemsorganisasjonene får ansvaret for når det er besluttet at medlemsorganisasjonene skal fordele og utbetale rettighetsvederlag.

Departementet er enig i *Norwacos* merknad om at det bør reflekteres i selve lovteksten at medlemsorganisasjonene må gi rettighetshaverne mulighet til å delta i beslutninger om fordeling og bruk av vederlag.

Til *Grafills* spørsmål om utvidelsen er forenlig med Norges EØS-forpliktelser, bemerker departementet at direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning i hovedsak er et minimumsdirektiv (reglene i avdeling III har derimot karakter av å være fullharmoniseringsbestemmelser), jf. også fortalen punkt 9. Dette betyr at medlemsstatene har adgang til å fastsette strengere eller mer detaljerte bestemmelser enn direktivet, forutsatt at regelverket samsvarer med alminnelige prinsipper i fellesskapsretten. Hensikten med direktivforpliktelsene er å legge til rette for et velfungerende marked og for at de kollektive forvaltningsorganisasjonenes forvaltning av rettigheter kan skje på en måte som sikrer høyt nivå med tanke på styringsmåte, økonomistyring, åpenhet og rapportering. For å tilfredsstille direktivets overordnede formål også i en etablert forvaltningsstruktur der det er lang tradisjon for å overlate mye av ansvaret og oppgavene til de kollektive forvaltningsorganisasjonenes medlemsorganisasjoner, er det etter departementets syn nødvendig at også medlemsorganisasjonene omfattes av deler av regelverket.

Departementet opprettholder derfor forslaget om at når en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at en medlemsorganisasjon skal fordele og utbetale rettighetsvederlag til rettighetshaverne, gjelder deler av loven også for medlemsorganisasjonen. Tilsvarende vil også gjelde dersom det er besluttet at medlemsorganisasjonen skal utarbeide åpenhetsrapport, jf. forslaget § 36. På bakgrunn av innspill i høringen foreslår departementet at det i virkeområdebestemmelsen i § 2 femte og sjette ledd presiseres at medlemsorganisasjonene da vil omfattes av bestemmelsene som er knyttet til tilsynet som Patentstyret skal føre med etterlevelsen av loven.

Etter Svalbardloven § 2 første ledd gjelder norsk privatrett, strafferett og lovgivning om rettspleien for Svalbard når ikke annet er fastsatt. Siden en god del av lovforslaget er av offentligrettslig karakter, er det etter departementets vurdering behov for særskilt fastsettelse dersom regelverket skal gjelde på Svalbard. Selv om det gjelder gjennomføring av EØS-forpliktelser, og Svalbard er utenfor EØS-området, vil det etter departementets syn være mest hensiktsmessig å la regelverket få anvendelse der, på samme måte som på fastlandet. *Justis- og beredskapsdepartementet* antar at det ikke er praktisk at loven gis anvendelse i bilandene i Antarktis. Departementet er enig i det, og forslaget er justert i tråd med dette.

Blant andre *NRK* mener at det bør klargjøres i virkeområdebestemmelsen eller i forarbeidene at loven ikke får anvendelse på tariffavtaler. Departementet viser til at det følger av fortalen punkt 56 at direktivet ikke skal få innvirkning på foreningsfriheten i arbeidsforhold. Fagforeninger som inngår tariffavtaler med arbeidsgivere, kan heller ikke sies å oppfylle vilkårene i definisjonen av kollektive forvaltningsorganisasjoner i forslaget § 3, da forvaltning av opphavsrett ikke er det sentrale formålet med foreningene. Etter departementets vurdering er det på bakgrunn av dette ikke nødvendig at det avgrenses

mot foreningsfriheten i lovteksten, men det er tatt inn en nærmere omtale av dette i merknadene til bestemmelsen, jf. punkt 17. En fagforening eller interesseorganisasjon kan likevel være omfattet av deler av loven, i de situasjonene hvor det er besluttet at den kollektive forvaltningsorganisasjonens medlemsorganisasjoner skal fordele og utbetale rettighetsvederlag til rettighetshaverne, jf. ovenfor.

Bestemmelsen om lovens virkeområde foreslås tatt inn som § 2.

3.3 Sentrale begreper

3.3.1 Gjeldende rett

Åndsverkloven har ikke en egen bestemmelse med legaldefinisjoner av begreper som er benyttet i loven. Noen viktige begreper blir definert fortløpende i de aktuelle paragrafene, der lovgiver har funnet dette formålstjenlig. For eksempel er begrepet «åndsverk» definert i åndsverkloven § 2 andre ledd. Flere begreper og uttrykk som er benyttet i direktivet, er imidlertid ikke definert i åndsverkloven. Eksempler på dette er «kollektiv forvaltningsorganisasjon», «vedtekter» og «representasjonsavtale».

3.3.2 Direktivet

I artikkel 3 defineres flere grunnleggende begreper og uttrykk som benyttes i direktivet, som «kollektiv forvaltningsorganisasjon», «uavhengig forvaltningseining» og «rettshavar».

«Kollektiv forvaltningsorganisasjon» er definert i *bokstav a.* Definisjonen omfatter enhver organisasjon som enten er eiet/kontrollert av medlemmene eller som blir drevet på ideelt grunnlag, og som har fullmakt til å forvalte opphavsrett eller nærstående rettigheter på vegne av mer enn én rettighetshaver. Det oppstilles også et krav om at organisasjonen skal ha forvaltning til rettighetshavernes felles nytte som sitt eneste eller viktigste formål. Bestemmelsen bør leses i lys av fortalen punkt 56, der det fremgår at direktivet ikke skal påvirke foreningsfriheten. Definisjonen avgrenser dermed virkeområde til direktivet.

«Uavhengig forvaltningseining» er definert i *bokstav b.* Ifølge definisjonen er dette enheter som driver samme type virksomhet som kollektive forvaltningsorganisasjoner, men som ikke er eiet/kontrollert av medlemmer (rettighetshaverne) og heller ikke drevet på ideelt grunnlag. I fortalen punkt 16 presiseres det at produsenter av audiovisuelle verk, plateprodusenter, kringkastingsforetak og forleggere/utgivere ikke skal regnes som uavhengige forvaltningsenheter. Det samme gjelder managere og agenter til forfattere og utøvende kunstnere, idet de ikke forvalter rettigheter ved å fastsette takster, tildele lisenser eller kreve inn penger fra brukere.

Etter *bokstav c* er «rettshaver» en person eller enhet som er innehaver av opphavsrett eller nærstående rettigheter, eller som gjennom avtale eller lov har rett til en del av inntektene fra rettighetene. Verken kollektive forvaltningsorganisasjoner eller sammenslutninger av rettighetshavere regnes imidlertid som rettighetshavere i direktivets forstand, jf. artikkel 6 nr. 2 om hvem som skal godtas som medlem i kollektive forvaltningsorganisasjoner.

I *bokstav d* er «medlem» definert som en rettighetshaver eller en organisasjon som representerer rettighetshavere, som oppfyller kravene til medlemskap i den kollektive organisasjonen, og som er tatt opp i organisasjonen. Begrepet omfatter også andre kollektive forvaltningsorganisasjoner og sammenslutninger av rettighetshavere som oppfyller de samme kravene.

I *bokstav e* slås det fast at der begrepet «vedtekter» er benyttet i direktivet, skal dette forstås som vedtektene, reglene eller dokumentene om stiftingen av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

«Generalforsamling for medlemmer» er definert i *bokstav f.* Dette skal forstås som det organet i den kollektive forvaltningsorganisasjonen hvor medlemmene deltar og kan benytte stemmeretten sin, uavhengig av hvilken juridisk form organisasjonen har.

I *bokstav g* defineres «styremedlem». Begrepet omfatter alle medlemmer av styret når det følger av nasjonal lovgivning eller vedtektene til den kollektive forvaltningsorganisasjonen at styret skal ha en enhetlig sammensetning. Videre omfatter begrepet alle medlemmer av styret eller kontrollorganet, når det er fastsatt i lov eller vedtekter at styret skal ha en slik todelt sammensetning med både styre og et internt kontrollorgan.

«Inntekter frå rettar» skal etter direktivet *artikkel 3 bokstav h* forstås som inntekter som har blitt krevd inn av en kollektiv forvaltningsorganisasjon på vegne av rettighetshaver, enten som følge av eneretten, rett til vederlag eller en rett til godtgjørelse.

Bokstav i definerer «administrasjonskostnader». Dette er beløpene som en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan belaste, trekke fra eller motregne mot inntekter fra rettigheter eller avkastning fra investeringer av inntekter fra rettig-

heter. Beløpene kan brukes til å dekke de kostnadene organisasjonen har ved å administrere opphavsrettigheter eller nærstående rettigheter.

«Representasjonsavtale» er definert i *bokstav j.* Dette er alle avtaler mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner der én organisasjon gir en annen organisasjon fullmakt til å forvalte rettigheter på vegne av sine medlemmer. Dette omfatter også avtaler som er inngått med grunnlag i artiklene 29 og 30, som gjelder grensekryssende lisensiering av rettigheter.

Bokstav k definerer «brukar» som alle fysiske eller juridiske personer som utfører handlinger som krever samtykke fra rettighetshavere, vederlag eller betaling av kompensasjon til rettighetshavere, og som ikke handler i kraft av å være forbruker.

«Repertoar» skal etter *bokstav l* forstås som de verkene som en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettighetene til.

«Grensekryssende lisens» er definert i *bokstav m.* Dette er en lisens som omfatter territoriet til mer enn én medlemsstat. (Ved innlemmelse i EØS-avtalen omfatter definisjonen også EØS/EFTA-statenes territorier.)

I *bokstav n* er «nettrettar til musikkverk» definert. Dette er alle rettigheter som en opphaver har til et musikkverk i samsvar med opphavsrettsdirektivet (2001/29/EF) artiklene 2 og 3, og som er nødvendige for å kunne levere en nettbasert tjeneste.

3.3.3 Andre nordiske land

De andre nordiske landene har tatt med de fleste av definisjonene fra artikkel 3 i sine gjennomføringslover, og noen har i tillegg supplert med andre definisjoner.

Sverige har blant annet tatt med en definisjon av begrepet «rettigheter» og viser til sin lov om opphavsrett (1960:729). Videre har Sverige, i tillegg til direktivets definisjon av kollektiv forvaltningsorganisasjon, definert hva som skal regnes som kollektiv rettighetsforvaltning i 1. kapittel 4 § punkt 2.

Danmark har i tillegg til direktivets definisjoner også definert «opphavsrettighet», «verk» og «musikkverk».

Finland har definert begrepet «lisens» i tillegg til definisjonene som følger av direktivet. Det er også flere av definisjonene i direktivet som Finland ikke har valgt å inkludere i definisjonskatalogen i sin gjennomføringslov 4 §. Dette er definisjonene av «grensekryssende lisens», «repertoar», «inntekter fra rettigheter» og «administrasjonskostnader».

3.3.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at direktivets definisjoner gjennomføres i en egen bestemmelse i § 3. Forslaget følger i hovedsak direktivets definisjoner.

I direktivet artikkel 3 bokstav b defineres «uavhengig forvaltningseining». Departementet foreslo at «uavhengig forvaltningsorganisasjon» i stedet benyttes i den norske gjennomføringsloven. Videre valgte departementet å bruke «grensekryssende lisens» i lovforslaget, istedenfor betegnelsen «multiterritoriell lisens» i direktivet artikkel 3 bokstav m. Departementet foreslo i høringsnotatet at begrepet «generalforsamling» ble definert, istedenfor direktivet betegnelse «generalforsamling for medlemmer». Definisjonen av «styremedlem», som fremgår av direktivet artikkel 3 bokstav g, ble ikke foreslått tatt inn i definisjonsbestemmelsen.

3.3.5 Høringen

Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot departementets forslag om å ta inn direktivets definisjoner av sentrale begreper i loven. Flere instanser har merknader til utformingen av definisjoner til enkelte av begrepene og til valg av begreper i lovutkastet. Blant høringsinstansene som har merknader er *Altibox, Den norske Forleggerforening, Grafill, Gramo, Kopinor, Mediebedriftenes Landsforening (MBL), Norwaco* og *Virke Produsentforeningen.*

Kopinor kommenterer blant annet definisjonen av «uavhengig forvaltningsorganisasjon»:

> «For klarere å skille mellom foretakene definert i nr. 1 og nr. 2 foreslår vi at det i nr. 2 brukes betegnelsen «uavhengig forvaltningsenhet» eller «uavhengig forvaltningsforetak». Det tilsvarer uttrykket i direktivets art. 3 bokstav b («independent collecting entity») og avspeiler dertil bedre at dette ikke vil omfatte en organisasjon som har rettighetshavere eller rettighetshaverorganisasjoner som medlemmer.»

Videre påpeker *Kopinor* at utformingen av definisjonen av «grensekryssende lisens» ikke klart forklarer uttrykkets innhold:

> ««Grensekryssende lisens» er i direktivets art. 3 bokstav m definert som en lisens som dekker mer enn ett medlemsland ('multi-territorial licence' means a licence which covers the territory of more than one Member State'). Defini-

> sjonen er altså knyttet til lisensens rekkevidde, ikke til bruken. Bruken vil ikke nødvendigvis samtidig dekke flere land, og da bør nr. 12 lyde: Tillatelser til bruk, som omfatter flere enn ett EØS-land.»

Altibox foreslår at definisjonene også inkluderer begrepene «forbrukere» og «allmennheten».

Den norske Forleggerforening uttaler:

> «Forleggerforeningen merker seg og støtter at definisjonen av Rettighetshaver, i samsvar med EUs lovgivning, omfatter forlag «som etter avtale om bruk av rettigheter […] har rett til en andel av inntektene fra slike rettigheter».»

Norwaco har en merknad til hvordan definisjonen av «rettighetsvederlag» skal forstås:

> «Som kjent håndterer Norwaco den individuelle delen av privatkopieringskompensasjonen som bevilges over statsbudsjettet. Vi antar at fordelingen av disse midlene også skal underlegges vilkårene i loven selv om vederlaget strengt tatt ikke *«kreves inn»* av Norwaco slik det fremgår av definisjonen av rettighetsvederlag i utkastets § 3.»

I tillegg påpeker *Norwaco* og *Grafill* at departementet i lovutkastet både bruker begrepet «rettighetsvederlag» og «vederlagsmidler», og at dette er uheldig.

Virke Produsentforeningen uttaler at en del av definisjonene er vanskelig tilgjengelige, og at også begrepet «medlemsorganisasjon» burde ha vært definert.

3.3.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget om å ta med definisjoner av relevante begreper i den nye loven. På bakgrunn av høringen er det foretatt enkelte justeringer i bestemmelsen.

For å sikre at direktivet gjennomføres på en korrekt måte, og at de sentrale begrepene som benyttes forstås likt i landene som er omfattet av regelverket, er det etter departementets vurdering hensiktsmessig å ta de fleste av direktivets definisjoner inn i loven. I tillegg til enkelte kjente begreper inneholder direktivet også en rekke begreper som ikke har en entydig definisjon i norsk rett. Departementet mener at dette taler for å samle definisjonene av begrepene i en definisjonskatalog. Ingen av *høringsinstansene* har innvendinger mot dette.

Departementet foreslo ikke i høringsnotatet å ta med en egen definisjon av begrepet «styremedlem», selv om dette er definert i direktivet artikkel 3 bokstav g. Departementet mener det ikke er behov for en egen definisjon av dette i den norske gjennomføringsloven. Begrepet er benyttet blant annet i aksjeloven og samvirkelova, og det eksisterer etter departementets vurdering en allmenn forståelse av hva som menes med «styremedlem». Departementet foreslår på bakgrunn av dette å opprettholde forslaget om å ikke ta inn definisjonen av «styremedlem» i loven.

Mediebedriftenes Landsforening (MBL) viser i sin uttalelse at det er behov for en klargjøring av hvilke organisasjoner som skal regnes som «uavhengig forvaltningsorganisasjon» i lovens forstand. Departementet er enig i at dette bør klargjøres nærmere og viser til merknadene til bestemmelsen i punkt 17.

Kopinor bemerker i høringen at betegnelsen «uavhengig forvaltningsenhet» eller «uavhengig forvaltningsforetak» bør brukes i loven, istedenfor «uavhengig forvaltningsorganisasjon». Departementet viser til at både Sverige, Danmark og Finland har valgt å bruke betegnelsen «uavhengig forvaltningsorganisasjon» i sine gjennomføringslover. Samtidig er departementet enig i at det er uheldig hvis betegnelsene «kollektiv forvaltningsorganisasjon» og «uavhengig forvaltningsorganisasjon» lett kan forveksles. Betegnelsen «uavhengig forvaltningsenhet» vil også være i tråd med betegnelsen brukt i den engelske språkversjonen av direktivet artikkel 3 bokstav b («independent collecting entity») og den norske oversettelsen av direktivet («uavhengig forvaltningseining»). Departementet foreslår derfor at betegnelsen «uavhengig forvaltningsenhet» benyttes i loven og har i forslaget tatt inn en definisjon av dette.

Departementet foreslo i høringsnotatet at det organet i en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvor medlemmene deltar og utøver sin stemmerett, betegnes som «generalforsamling». Etter en ny vurdering har departementet kommet til at «årsmøte» er mer i tråd med begrepsbruken i samvirkelova og det som de kollektive forvaltningsorganisasjonene benytter i sine vedtekter. «Årsmøte» er derfor foreslått definert i loven, og det er benyttet i den videre fremstillingen. Det er ikke avgjørende om en kollektiv forvaltningsorganisasjon kaller det øverste organet for utøvelse av medlemsrettigheter for «årsmøte» eller «generalforsamling». Bestemmelsene i loven som gjelder årsmøtet, vil derfor også gjelde der organisasjonene benytter betegnelsen «generalforsamling».

På bakgrunn av merknadene fra blant andre *Kopinor, Norwaco* og *Grafill* om at både begrepene «rettighetsvederlag», «rettighetsinntekter» og «vederlagsmidler» brukes i lovutkastet, foreslår departementet at begrepet «rettighetsvederlag» erstatter begrepet «vederlagsinntekter» i loven. Begrepet «vederlagsmidler» omfatter både rettighetsvederlag og inntekter fra investeringer av rettighetsvederlag, jf. § 16 andre punktum.

I høringsnotatet ble begrepet «repertoar» foreslått definert tett opp til definisjonen i direktivet. Direktivets definisjon omfatter kun verk, ikke nærstående rettigheter. Dette har sammenheng med at direktivet bare benytter begrepet i enkelte bestemmelser i avdeling III om grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk. I høringsnotatet ble samtidig «repertoar» foreslått brukt i utkastet § 32 om kollektive forvaltningsorganisasjoners rapporteringsplikt. Denne bestemmelsen er ment å omfatte både verk og nærstående rettigheter som organisasjonen forvalter. Etter en ny vurdering mener departementet at definisjonen bør utvides til også å omfatte nærstående rettigheter, slik at for eksempel utøvende kunstners rettigheter anses å være en del av repertoaret til en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Dette vil også være mer i samsvar med hvordan «repertoar» vanligvis forstås. Departementet legger til grunn at der repertoaret i tråd med direktivets bruk kun er ment å omfatte en oversikt over verk, vil dette fremgå av sammenhengen.

Direktivet definerer betegnelsen «multiterritoriell lisens» i artikkel 3 bokstav m. Betegnelsen er sentral for reglene som omfattes av direktivet avdeling III. Departementet vurderer det slik at «grensekryssende lisens» er en bedre egnet betegnelse i loven. Betegnelsen er ment å svare materielt til «multiterritoriell lisens» i direktivet. Ingen av *høringsinstansene* har kommentarer til dette. Departementet viderefører forslaget om å bruke betegnelsen «grensekryssende lisens» i loven og foreslår på bakgrunn av et innspill fra *Kopinor* en språklig justering i definisjonen.

Bestemmelsen om definisjoner foreslås tatt inn som § 3.

4 Rettighetshavernes rettigheter

4.1 Forbud mot å pålegge rettighetshavere unødvendige plikter

4.1.1 Gjeldende rett

Det finnes i dag få norske lovregler som direkte regulerer forholdet mellom en rettighetshaver og den kollektive forvaltningsorganisasjonen som forvalter rettigheter på vedkommendes vegne.

Normalt vil forvaltningen av rettigheter på vegne av rettighetshaveren skje på bakgrunn av en fullmakt fra rettighetshaveren. Forvaltning kan også skje på annet grunnlag, som for eksempel en lovbestemmelse om avtalelisens. Rettighetshaveren kan i fullmakten gi forvaltningsorganisasjonen rett til å inngå avtaler og kreve rettighetsvederlag på vegne av rettighetshaveren innenfor de rammene som fremgår av fullmakten.

I åndsverkloven §§ 63 til 66 stilles det krav til kollektive forvaltningsorganisasjoner som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning. I tillegg er det i forskrift til åndsverkloven §§ 3-2 til 3-7 enkelte bestemmelser som regulerer kollektive forvaltningsorganisasjoner som er godkjent av departementet til å kreve inn og fordele vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak, jf. åndsverkloven § 21.

I kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som foreninger, reguleres spørsmål om medlemskap, representasjon, beslutningsmyndighet og vederlag mv. av vedtektene. For kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som samvirkeforetak, gjelder samvirkelova, men en rekke paragrafer i loven sier uttrykkelig at de kan fravikes i vedtektene. Også for samvirkeforetak vil sentral regulering av spørsmål om medlemskap, organisering mv. følge av vedtektene. Vedtektene og medlemsvilkårene til kollektive forvaltningsorganisasjoner fastsettes som oftest på organisasjonens årsmøte (generalforsamling), og de varierer fra organisasjon til organisasjon. Medlemsvilkårene kan også fastsettes i selve vedtektene, slik det blant annet er regulert i samvirkelova § 14 første ledd. Endringer av vedtekter må godkjennes på årsmøtet.

4.1.2 Direktivet

I direktivet avdeling II gis generelle organisatoriske regler og regler om åpenhet, innsyn og forvaltning av innkrevd vederlag. Denne delen av direktivet får anvendelse på alle typer kollektive forvaltningsorganisasjoner uansett organisasjonsform.

Artikkel 4 angir overordnede prinsipper som skal gjelde i forholdet mellom forvaltningsorganisasjonene og rettighetshaverne. Hovedprinsippet er at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal handle i rettighetshaverne de representerer sin interesse. Selv om det også kan utledes av hovedprinsippet, presiseres det i artikkelen at organisasjonen ikke skal pålegge rettighetshaverne forpliktelser som ikke er objektivt nødvendige for å verne om rettighetshavernes interesser eller for effektiv forvaltning av rettighetene.

4.1.3 Andre nordiske land

I den svenske loven er innholdet i artikkel 4 tatt inn som 2. kapittel 1 §. Artikkel 4 er ikke gjennomført som en egen paragraf i den danske gjennomføringsloven, men prinsippet om at de kollektive organisasjonene skal handle i sine medlemmers interesse, fremkommer av gjennomføringen av direktivet artikkel 5. I Finland er artikkel 4 gjennomført i den finske gjennomføringsloven 6 §, med en formulering som ligger tett opp mot direktivteksten.

4.1.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å ta inn de overordnede prinsippene i artikkel 4 som en egen bestemmelse i utkastet § 4. Bestemmelsen begrenser organisasjonenes handlingsrom, ved at de ikke kan pålegge sine medlemmer eller rettighetshaverne plikter som ikke er i rettighetshavernes interesse.

4.1.5 Høringen

Ingen høringsinstanser kommenterer konkret forslaget om å ta inn de overordnede prinsippene i direktivet artikkel 4 som en egen bestemmelse i loven.

4.1.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Etter departementets vurdering gir bestemmelsen uttrykk for hva som er god forvaltningsskikk på området. Det er rettighetshavernes interesser som skal være styrende for hvordan den kollektive forvaltningsorganisasjonen utfører sitt arbeid.

Det er et grunnleggende krav at forvaltningen av rettighetene skjer på en måte som best mulig ivaretar rettighetshavernes interesser. Dette innebærer at det ikke skal legges plikter på rettighetshaverne som ikke er klart nødvendige for å ivareta interessene deres på en god og effektiv måte.

Hvis organisasjonen pålegger medlemmene eller rettighetshaverne plikter som bidrar til en mer effektiv forvaltning av rettighetene, kan dette regnes for å være i rettighetshavernes interesse. Forpliktelsen til å handle i medlemmenes interesse skal gjelde hele organisasjonen; både styret, årsmøtet og administrasjonen.

Dersom rettighetshaveren ikke er fornøyd med måten den kollektive forvaltningsorganisasjonen utøver forvaltningen på, vil rettighetshaveren ha anledning til å tilbakekalle fullmakten, jf. forslaget § 7. Rettighetshaveren kan da eventuelt selv forvalte rettighetene eller gi en annen forvaltningsorganisasjon fullmakt til å forvalte rettighetene. I Norge er det imidlertid få forvaltningsorganisasjoner som opererer på samme område, noe som i praksis kan begrense adgangen til fritt å velge forvaltningsorganisasjon.

Bestemmelsen om forbud mot å pålegge rettighetshaverne unødvendige plikter foreslås tatt inn som § 4.

4.2 Rettighetshaverens rett til å velge kollektiv forvaltningsorganisasjon

4.2.1 Gjeldende rett

Spørsmål om medlemskap, representasjon, beslutningsmyndighet og vederlag mv. reguleres av vedtektene i kollektive forvaltningsorganisasjoner som er organisert som foreninger. For kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som samvirkeforetak, gjelder samvirkelova, men en rekke bestemmelser i loven sier uttrykkelig at de kan fravikes i vedtektene. Også for samvirkeforetak vil sentral regulering av spørsmål om medlemskap, organisering mv. følge av vedtektene. Dette innebærer at rettighetshavernes rettigheter, herunder medlemsrettigheter, varierer avhengig av hvilken kollektiv forvaltningsorganisasjon som rettighetshaveren har gitt myndighet til å forvalte sine opphavsrettigheter.

Når en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettigheter på vegne av rettighetshaverne, skjer dette normalt etter en fullmakt fra rettighetshaveren, for eksempel en forvaltningsavtale. Forvaltningen av rettighetene kan også skje etter en fullmakt gitt i vedtektene til den kollektive forvaltningsorganisasjonen eller en lovbestemmelse.

Hvis ansvaret for å forvalte rettigheter er gitt til en medlemsorganisasjon, enten ved avtale eller på bakgrunn av medlemsorganisasjonens vedtekter, kan det spesifiseres at det er den kollektive forvaltningsorganisasjonen som medlemsorganisasjonen er medlem av, som skal forvalte rettighetene. Dette innebærer at rettighetene forvaltes gjennom en totrinns-fullmakt. En paraplyorganisasjon som forvalter rettigheter på vegne av sine medlemsorganisasjoner, har ingen direkte fullmakter fra individuelle rettighetshavere, men har spesifiserte forvaltningskontrakter med sine medlemsorganisasjoner.

4.2.2 Direktivet

Direktivet artikkel 5 fastsetter regler om rettighetshaveres rettigheter i forbindelse med fullmakten til en kollektiv forvaltningsorganisasjon og i forbindelse med oppsigelse av forvaltningsavtale eller tilbakekallelse av fullmakten. Artikkelen gir uttrykk for grunnleggende EU-rettslige prinsipper om forbud mot direkte eller indirekte diskriminering på bakgrunn av nasjonalitet, oppholdssted eller etableringssted. Rettighetene som fremgår av artikkel 5 gjelder uavhengig av organisasjonens eller rettighetshaverens nasjonalitet, eller hvilken medlemsstat de er bosatt eller etablert i.

Artikkel 5 nr. 1 pålegger nasjonale myndigheter å sørge for at rettighetshavernes rettigheter etter artikkelen fastsettes i vedtektene eller medlemsvilkårene til de kollektive forvaltningsorganisasjonene.

Etter artikkel 5 nr. 2 har rettighetshaverne rett til å gi en kollektiv forvaltningsorganisasjon etter eget valg fullmakt til å forvalte sine rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk i valgte geografiske områder. Dette gjelder uavhengig av organisasjonens eller rettighetshaverens nasjona-

litet, hjemsted eller etableringssted. Med mindre den kollektive forvaltningsorganisasjonen har «objektive grunnar» til å nekte forvaltningsoppdraget, er den forpliktet til å forvalte rettighetene, forutsatt at slik forvaltning omfattes av organisasjonens virksomhet.

Etter artikkel 5 nr. 7 skal en rettighetshaver som gir en kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å forvalte rettighetene sine, gi et spesifisert og uttrykkelig samtykke til forvaltning for hver rettighet, kategori av rettigheter eller type verk og andre vernede arbeider som skal være omfattet av fullmakten. Dette skal dokumenteres.

4.2.3 Andre nordiske land

I Danmark er direktivet artikkel 5 nr. 2 og 7 gjennomført i loven § 3 stk. 1 og 2. I Sverige er artikkel 5 nr. 2 og 7 gjennomført i lovens 3. kapittel 1 og 4 §§, mens tilsvarende regler finnes i den finske loven 5 §.

4.2.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble det foreslått at reglene i artikkel 5 tas inn i loven §§ 5 til 8. Departementet foreslo å gjennomføre direktivet artikkel 5 nr. 2 om rettighetshavers valg av kollektiv forvaltningsorganisasjon og artikkel 5 nr. 7 om at fullmakten skal være uttrykkelig og spesifisert, i utkastet § 5. Etter bestemmelsen står en rettighetshaver i utgangspunktet fritt til å velge om en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal forvalte rettighetene og i så fall hvilken organisasjon som skal få denne oppgaven. Videre har en rettighetshaver rett til å velge hvilke rettigheter eller kategorier av rettigheter som skal forvaltes kollektivt, og for hvilke geografiske områder.

4.2.5 Høringen

Det er få høringsinstanser som uttaler seg spesielt om utkastet § 5. *Gramo, Kopinor* og *NOPA/Norsk Komponistforening* har enkelte merknader.

Gramo knytter noen generelle kommentarer til økt valgfrihet for rettighetshavere og differensiering av administrasjonskostnader:

> «Direktivet legger opp til økt valgfrihet for rettighetshaver med tanke på å forvalte rettigheter. Dette innebærer rett til oppsplitting over flere medlemskategorier, ulike territorier mv. Gramo er positive til økt valgfrihet, men valgfriheten kan innebærer økte administrasjonskostnader, jf. direktivet artikkel 3 bokstav i. Så lenge kostnader knyttet til administrasjon er begrunnet og dokumentert, mener Gramo direktivet ikke er til hinder for en differensiering av kostnader knyttet til f.eks. medlemskategorier. Dette kan innebære en lavere administrasjonskostnad i enkle kategorier og en høyere administrasjonskostnad i mer kompliserte kategorier.»

Kopinor uttaler at departementets utforming av bestemmelsen kan tolkes som om rettighetshavere ikke står fritt til å la være å overlate forvaltning til en slik organisasjon. For å unngå en slik uklarhet foreslår Kopinor språklige justeringer i bestemmelsen.

NOPA og *Norsk Komponistforening* uttrykker tvil om at bestemmelsen vil få noen særlig praktisk betydning, på grunn av gjensidighetsavtalene mellom de nasjonale selskapene.

4.2.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med noen språklige justeringer.

Rettighetshavernes rettigheter etter direktivet artikkel 5 er helt sentrale for å sikre rettighetshaverne kontroll over forvaltningen av rettighetene sine. Direktivet stiller krav om at de kollektive forvaltningsorganisasjonene ikke kan nekte å påta seg å forvalte rettighetene som rettighetshaveren ønsker å inngå forvaltningsavtale om, så sant organisasjonen ikke har «objektive», altså saklige grunner til dette. Et avslag på søknad om medlemskap begrunnet i arten eller omfanget av organisasjonens virksomhet, vil være en slik objektiv grunn. Det samme gjelder der hvor en forvaltningsorganisasjon nekter en enkelt rettighetshaver medlemskap fordi den kun har organisasjoner som medlemmer.

Til *Kopinors* kommentar gjengitt ovenfor, viser departementet til at direktivet ikke stiller et generelt krav om at rettighetshaveren må overlate forvaltningen til en forvaltningsorganisasjon. I utgangspunktet står rettighetshaveren også fritt til å velge å ikke overlate forvaltningen av rettigheter til andre, med unntak av de situasjonene hvor kollektiv forvaltning er obligatorisk, eller når rettighetene er omfattet av en avtale med avtalelisensvirkning. For å unngå uklarhet foreslår departementet noen språklige justeringer i bestemmelsen, i tråd med Kopinors innspill.

Til *Gramos* kommentar om at friheten til å velge hvilken kollektiv forvaltningsorganisasjon som skal forvalte rettighetene kan føre til økte administrasjonskostnader, viser departe-

mentet til at størrelsen på fradrag til dekning av administrasjonskostnader må vurderes etter forslaget § 20. Bestemmelsen er ikke til hinder for at administrasjonskostnadene samlet sett blir noe høyere som følge av rettighetshaverens valg om oppsplitting av forvaltningen mellom flere forvaltningsorganisasjoner, eller mellom flere medlemskategorier. Det avgjørende er at administrasjonskostnadene uansett ikke overstiger de begrunnede og dokumenterte kostnadene organisasjonen har ved rettighetsforvaltningen, jf. forslaget § 20 andre ledd om fradrag.

Departementet merker seg innspillet fra *NOPA* og *Norsk Komponistforening* om at bestemmelsen ikke vil få noen særlig praktisk betydning, men viser til at rettighetshavers rett til å velge forvaltningsorganisasjon følger av direktivet.

Bestemmelsen om rettighetshavernes rett til å velge kollektiv forvaltningsorganisasjon foreslås tatt inn som § 5.

4.3 Rettighetshaverens rett til selv å gi tillatelse til bruk

4.3.1 Gjeldende rett

Det er ingen lovregler i dag som regulerer rettighetshavernes anledning til selv å gi tillatelse til bruk av sine rettigheter, når de er medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Dette reguleres eventuelt av forvaltningsavtalen, organisasjonens vedtekter eller medlemsvilkårene.

4.3.2 Direktivet

Av artikkel 5 nr. 3 fremgår det at rettighetshaveren selv har rett til å tildele lisenser for «ikkjekommersiell bruk» av alle rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk og andre vernede arbeider.

4.3.3 Andre nordiske land

I Danmark er direktivet artikkel 5 nr. 3 gjennomført i loven § 3 stk. 3. I den danske loven er det også tatt inn at en kollektiv forvaltningsorganisasjon som har fått fullmakt fra rettighetshaveren, kan sette betingelser for rettighetshaverens rett til selv å gi lisenser til ikke-kommersiell bruk. I Finland er rettighetshaverens rett til selv å gi lisenser eller tillatelser til bruk gjennomført i loven 7 § og i Sverige i 3. kapittel 2 §.

4.3.4 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å gjennomføre direktivet artikkel 5 nr. 3 i utkastet § 6. I paragrafens andre ledd foreslo departementet at det åpnes for at de kollektive forvaltningsorganisasjonene kan stille krav i forvaltningsavtalen om at rettighetshaveren må informere organisasjonen hvis rettighetshaveren selv gir tillatelser til ikkekommersiell bruk.

4.3.5 Høringen

Kopinor, Nasjonalbiblioteket, Norsk filmforbund/ Norske Filmregissører og *TV 2* uttaler seg om forslaget til bestemmelse om rettighetshavers adgang til selv å gi tillatelser til bruk.

Kopinor, Norsk filmforbund og *Norske Filmregissører* kommenterer bruken av betegnelsen «ikke-kommersiell». Kopinor mener at betegnelsen «ikke-kommersiell» bør erstattes med «ikkeervervsmessig», slik at begrepsbruken harmoniserer med begrepsbruken i åndsverkloven.

Nasjonalbiblioteket støtter i utgangspunktet forslaget:

> «Nasjonalbiblioteket stiller seg meget positivt til at det innføres en tydelig lovhjemmel for at rettighetshavere som har inngått forvaltningsavtale med en kollektiv forvaltningsorganisasjon fortsatt har rett til å gi tillatelse til ikkekommersiell bruk. Dette samsvarer godt med utviklingen på opphavsrettfeltet hvor beskyttet materiale til økende grad tilgjengeliggjøres på vilkår som tillater gjenbruk. Nasjonalbiblioteket har selv i sin virksomhet opplevd at rettighetshavere har ønsket å gi tillatelse til slik ikkekommersiell bruk, men at dette har vært utelukket av vedtekter og forvaltningsavtaler med kollektive forvaltningsorganisasjoner.»

Samtidig knytter *Nasjonalbiblioteket* noen merknader til forslaget i utkastet § 6 andre ledd:

> «Paragrafens andre ledd pålegger rettighetshaver formaliteter ved benyttelsen av rettigheten i første ledd. Nasjonalbiblioteket vil oppfordre til at det gjøres klart at disse formalitetene må forstås på en slik måte at byrden ved utøvelsen av rettigheten ikke i seg selv risikerer å begrense utøvelsen av den. Anvendelsen av andre ledd bør skje i samsvar med uttalelsen i direktivets fortale avsnitt 19 som fremhever at kollektive forvaltningsorganisa-

sjoner skal sikre at rettighetshaver skal kunne utøve denne rettigheten «as easily as possible».»

4.3.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med noen språklige justeringer.

Muligheten for rettighetshavere til å beholde retten til å gi tillatelse til bruk på visse vilkår, selv om det er inngått avtale med eller medlemskap i en kollektiv forvaltningsorganisasjon om forvaltning av rettighetene, sikrer en større grad av kontroll og innflytelse for den enkelte rettighetshaveren. Etter departementets syn kan dette også sikre en smidig klarering av rettigheter, der det er tale om en bruk som ikke er ervervsmessig. Samtidig kan det være en utfordring for kollektive forvaltningsorganisasjoner å kreve inn vederlag for bruk, hvis de ikke har fått informasjon om de tillatelsene til ikke-ervervsmessig bruk som er gitt. Departementet opprettholder derfor forslaget om å lovfeste at de kollektive forvaltningsorganisasjonene kan stille krav om at rettighetshavere må informere organisasjonen om slike avtaler. Til *Nasjonalbibliotekets* oppfordring om at byrden ved utøvelsen av retten ikke må bli så omfattende at den begrenser utøvelsen av adgangen, bemerker departementet at dette ikke er hensikten med kravet. Etter departementets vurdering vil en slik informasjonsplikt ikke være for byrdefull.

Departementet er enig med *Kopinor* i at loven bør bruke begreper som bedre harmoniserer med begrepsbruken i åndsverkloven. Begrepet «ikke-kommersiell» foreslås derfor erstattet med «ikke-ervervsmessig».

Bestemmelsen om rettighetshavernes rett til selv å gi tillatelse til bruk foreslås tatt inn som § 6.

4.4 Rettighetshaverens rett til oppsigelse av forvaltningsavtale

4.4.1 Gjeldende rett

Det er i dag ingen lovbestemmelser som regulerer situasjonen der en rettighetshaver ønsker å si opp en forvaltningsavtale eller trekke tilbake hele eller deler av den fullmakten som er gitt til en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Dette reguleres i den enkelte organisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår og kan derfor variere fra organisasjon til organisasjon.

4.4.2 Direktivet

I artikkel 5 nr. 4 og 5 gis det regler om tilbakekallelse eller oppsigelse av fullmakt, inkludert om utbetaling av utestående beløp. En rettighetshaver har rett til å si opp fullmakten som er gitt til en kollektiv forvaltningsorganisasjon om forvaltning av rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk og andre vernede arbeider. Tilbakekallelsen av fullmakten kan gjelde for alle eller enkelte territorier. Rettighetshaveren skal varsle den kollektive forvaltningsorganisasjonen innen rimelig tid, og senest seks måneder før avtalen skal opphøre å gjelde. Hvis en rettighetshaver har utestående beløp hos den kollektive forvaltningsorganisasjonen når fullmakt trekkes tilbake, vil rettighetshaveren fremdeles kunne nyte godt av rettighetene som følger av bestemmelsene om fradrag etter artikkel 12, fordeling av utestående beløp etter artikkel 13, krav på opplysninger etter artiklene 18 og 20, krav på nøyaktig og rettidig utbetaling etter artikkel 28 og prosedyrer for klagehåndtering etter artikkel 33.

Direktivet artikkel 5 nr. 6 regulerer at de kollektive forvaltningsorganisasjonene ikke kan begrense rettighetshavernes adgang til å trekke tilbake fullmakt ved å kreve som vilkår at forvaltning av rettigheter som er omfattet av oppsigelsen, skal overdras til en annen forvaltningsorganisasjon. Dette gjelder likevel ikke i de tilfellene der kollektiv forvaltning av rettigheter er obligatorisk.

4.4.3 Andre nordiske land

I Danmark er retten til å kalle tilbake fullmakter om kollektiv forvaltning av rettigheter regulert i § 3 stk. 4. Bestemmelsene om hvilke rettigheter som gjelder hvis den som tilbakekaller fullmakt har krav på rettighetsvederlag som ikke er utbetalt av organisasjonen, er regulert i § 3 stk. 5.

I Finland er bestemmelsene tatt inn i loven 8 §. Her omfatter retten til å kalle tilbake fullmakten også situasjonen der en kollektiv forvaltningsorganisasjon kun har medlemsorganisasjoner som medlemmer, og ikke individuelle rettighetshavere. Følgende formulering finnes i 8 § tredje ledd:

> «Bestämmelserna i denna paragraf om rättsinnehavarens rätt att återkalla en fullmakt tillämpas också på en sådan medlemssammanslutning i en kollektiv förvaltningsorganisation till vilken rättsinnehavaren har överfört förvaltningen av sina rättigheter.»

I den svenske gjennomføringsloven er bestemmelsene om tilbakekalling av fullmakt tatt inn i loven 3. kapittel 3 §.

4.4.4 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å gjennomføre artikkel 5 nr. 4 til 6 i utkastet § 7. Forslaget inneholdt rettighetshavers rett til helt eller delvis å si opp en avtale om kollektiv forvaltning som er inngått med en kollektiv forvaltningsorganisasjon, og frister for varsel om oppsigelse. Etter forslaget kan en kollektiv forvaltningsorganisasjon ikke sette som vilkår at forvaltning av rettigheter som er omfattet av oppsigelsen, skal overdras til en annen forvaltningsorganisasjon, med unntak av situasjonen hvor kollektiv forvaltning er obligatorisk. Forslaget inneholdt også en utvidelse av retten til å tilbakekalle fullmakt. Etter direktivet gjelder denne retten kun for individuelle rettighetshavere som er direkte medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Departementet foreslo også at individuelle rettighetshavere som er medlem i en medlemsorganisasjon, skal ha den samme retten til å trekke tilbake fullmakter, som om de var direkte medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

4.4.5 Høringen

En del høringsinstanser, som *BONO, Gramo, LO Norge* og *NRK* støtter i utgangspunktet departementets forslag om å utvide virkeområdet for retten til å trekke tilbake fullmakt.

De fleste av instansene er imidlertid kritiske til dette. Dette gjelder *Grafill, GramArt, Kopinor, Norwaco, Norsk filmforbund/Norske Filmregissører, Norsk Journalistlag, Norsk Oversetterforening/ Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere* og *Norske Billedkunstnere.*

De som støtter forslaget, legger vekt på at rettighetshaverne bør ha en like sterk beskyttelse, uavhengig av om de er medlemmer av en medlemsorganisasjon eller en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

NRK uttaler:

> «NRK er enig med departementet i at det ikke skal være mulig å organisere seg bort fra rettighetene artikkel 5 gir, se side 30 i høringsnotatet. NRK støtter departementets presisering om at retten til å tilbakekalle en fullmakt også gjelder overfor medlemsorganisasjoner som er medlem av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, samt at denne retten også gjelder der fullmakten er gitt i henhold til organisasjonens vedtekter. Det bes om at det går klarere frem at presiseringen i § 7 tredje ledd også gjelder når fullmakten gis iht. § 5 første ledd.»

Høringsinstansene som er negative til forslaget peker på at en slik løsning ikke er mulig å gjennomføre på en god måte og at det vil skape uforutsigbarhet. *Kopinor* fraråder sterkt en slik bestemmelse og ber om at den strykes:

> «Bestemmelsen er ikke forenlig med hvordan organisasjonene i Norge oppnår representativitet for inngåelse av avtaler som utløser avtalelisens: Som hovedregel følger fullmaktene som rettighetshavere gir mht. slike avtaler, av vedtektsbestemmelser i organisasjonen de er medlem av. Det er på dette grunnlag at medlemsorganisasjonene gir fullmakter til Kopinor. Den alminnelige foreningsrettslige tilnærming er at foreningsmedlemmer må opptre i samsvar med foreningens vedtekter: Dersom de ikke vil det, er løsningen å melde seg ut, eller å være forberedt på å bli utestengt (jf. i den sammenheng samvirkelovens § 16 Medlemsplikter og § 23 Utestenging).»

Videre peker *Kopinor* på de praktiske utfordringene ved departementets forslag:

> «Hvis et medlem gis rett til å trekke tilbake en fullmakt som følger av medlemsorganisasjonens vedtekter uten å måtte oppgi sitt medlemskap, vil man risikere et tosporet system der noen medlemmer er bundet av fullmakten ifølge vedtektene, mens andre er helt eller delvis unntatt. De organisatoriske komplikasjonene ved dette, eksempelvis hva gjelder møterett og valgbarhet for medlemmer som ikke omfattes av en fullmaktsbestemmelse i vedtektene, vil være nærmest uoverstigelige og skape vanskeligheter for organisasjonens forhold til den kollektive forvaltningsorganisasjonen som den er medlem av.»

Også *Norwaco, Norsk Journalistlag* og *GramArt* peker på de uheldige praktiske konsekvensene av forslaget.

TONO har innspill til departementets begrepsbruk i forslaget og foreslår at «enhver» strykes i utkastet i § 7 første ledd, slik at bestemmelsen blir i tråd med direktivteksten.

4.4.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet, men har på bakgrunn av høringen foretatt endringer i bestemmelsen.

Gjennom fullmaktene fra rettighetshaverne forvalter kollektive forvaltningsorganisasjoner rettighetshavernes opphavsrettigheter. Rettighetshaverne bør derfor også kunne velge å trekke tilbake fullmakten. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen må innrette sine aktiviteter som følge av en oppsigelse av forvaltningsavtalen. Organisasjonen bør derfor bli varslet om oppsigelsen før den får virkning. Departementet viderefører kravet om at rettighetshaveren skal varsle den kollektive forvaltningsorganisasjonen innen rimelig tid, og senest seks måneder før avtalen skal opphøre å gjelde.

Etter bestemmelsen står rettighetshaverne i utgangspunktet fritt til å trekke tilbake fullmakten, hvis de for eksempel ikke er fornøyd med måten de forvaltes på. Rettighetshaverne kan da velge å gi fullmakten til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon eller forvalte rettighetene selv, med mindre åndsverkloven stiller krav om obligatorisk kollektiv forvaltning av rettighetene.

Eksempel på obligatorisk kollektiv forvaltning av rettigheter finnes i satellitt- og kabeldirektivets (93/83/EØF) regulering av videresending i kabel. Disse forpliktelsene er gjennomført i åndsverkloven § 57 tredje ledd. EU har nylig vedtatt direktiv (EU) 2019/789 om utøvelse av opphavsrett og nærstående rettigheter som gjelder for visse av kringkastingsselskapers nettoverføringer og videresending av radio- og TV-programmer (nett- og videresendingsdirektivet). Direktivet innebærer blant annet en utvidelse av prinsippet i satellitt- og kabeldirektivet om obligatorisk kollektiv forvaltning av rettigheter til videresending av kringkastingsprogrammer.

Departementet tolker direktivet artikkel 5 slik at den ikke får direkte anvendelse i forholdet mellom en individuell rettighetshaver og en kollektiv forvaltningsorganisasjon som bare har organisasjoner som medlemmer. Etter departementets vurdering vil det være svært vanskelig for en kollektiv forvaltningsorganisasjon å gi individuelle rettighetshavere de rettighetene som følger av artikkel 5 i direktivet, når de individuelle rettighetshaverne er medlem i en medlemsorganisasjon. En kollektiv forvaltningsorganisasjon må kunne basere seg på informasjonen den får fra sine medlemsorganisasjoner, og må forholde seg til de fullmaktene som er gitt fra disse.

Samtidig mener departementet at det vil være uheldig om de individuelle rettighetshaverne som er medlem i en medlemsorganisasjon, får svakere rettigheter enn de som er direkte medlemmer i en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Hvis bestemmelsene i direktivet artikkel 5 ikke skal kunne gjøres gjeldende i forholdet mellom en rettighetshaver og en medlemsorganisasjon, vil det kunne innebære svakere vern for rettighetshavere når det er medlemsorganisasjonen som forvalter rettighetene.

På den andre siden er departementet enig i flere av de innvendingene som har kommet i høringsrunden. *Kopinor* påpeker blant annet at fullmaktene som rettighetshavere gir som hovedregel følger av vedtektsbestemmelser i organisasjonen de er medlem av, og at det er på dette grunnlaget at medlemsorganisasjonene gir fullmakter til den kollektive forvaltningsorganisasjonen. *Norwaco* viser også til at en tilbakekallelsesrett i slike situasjoner vil føre til usikkerhet om hvilke regler som gjelder, når den kollektive forvaltningsorganisasjonen inngår avtaler med avtalelisensvirkning. På bakgrunn av innvendingene i høringsrunden vil ikke departementet videreføre forslaget om at individuelle rettighetshavere som er medlemmer i en medlemsorganisasjon, skal ha tilsvarende rett til å trekke tilbake fullmakter, som om de var direkte medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

Etter innspill fra *TONO* er ordlyden i bestemmelsen justert.

Bestemmelsen om rettighetshaverens rett til oppsigelse av forvaltningsavtale foreslås tatt inn som § 7.

4.5 Informasjon om rettigheter og vilkår

4.5.1 Gjeldende rett

Det er i dag ingen lovbestemmelser som regulerer spesielt hvilken informasjon som de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal gi til rettighetshaverne om rettigheter og vilkår. Dette følger av den enkelte organisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår og kan derfor variere fra organisasjon til organisasjon.

4.5.2 Direktivet

Det følger av direktivet artikkel 5 nr. 8 at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal informere rettighetshaverne om rettigheter og vilkår om de rettighetene som de har etter artikkel 5 nr. 1 til 7, og

om alle vilkår som er knyttet til retten til å gi lisenser til ikke-kommersiell bruk. Informasjonen skal gis før det gis samtykke til at organisasjonen skal forvalte rettigheter eller kategorier av rettigheter eller typer verk og andre vernede arbeider. Organisasjonen skal også gi informasjonen til de rettighetshavere som allerede har gitt fullmakt til forvaltning før direktivet trådte i kraft.

4.5.3 Andre nordiske land

I Danmark er kravet til hvilken informasjon som skal gis til rettighetshaverne om de rettighetene de har etter artikkel 5 gjennomført i den danske loven § 3 stk. 7. I den finske loven er bestemmelsen tatt inn i 9 § og i den svenske loven i 3. kapittel 5 §.

4.5.4 Høringsnotatet

Departementet foreslo å gjennomføre kravet til informasjon om rettigheter og vilkår i utkastet § 8. Bestemmelsen inneholdt ikke krav til hvordan eller hvor informasjonen skal gis.

4.5.5 Høringen

I høringen viser *Norwaco* og *Virke Produsentforeningen* til at Norwaco ikke inngår forvaltningsavtaler med individuelle rettighetshavere, og at dette får konsekvenser for kravet til å gi informasjon om rettigheter og vilkår til rettighetshavere.

Norwaco uttaler:

> «I henhold til denne bestemmelsen skal den kollektive forvaltningsorganisasjon informere (individuelle) rettighetshavere om sine rettigheter etter §§ 4-6 før forvaltningsfullmakt avgis. Norwaco forutsetter at også dette ansvaret kan delegeres til medlemsorganisasjoner i en paraplyorganisasjon som Norwaco.»

Virke Produsentforeningen antar at utvekslingen av informasjon bør kunne skje mellom medlemsorganisasjonen som representerer rettighetshaveren og den kollektive forvaltningsorganisasjonen.

4.5.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Departementet merker seg at ingen høringsinstanser har innvendinger til måten bestemmelsen er foreslått gjennomført på. Ved en nærmere gjennomgang ser departementet at kravet til informasjon etter direktivet artikkel 5 nr. 8 også omfatter informasjon om rettighetshavers rett til oppsigelse av forvaltningsavtale (forslaget § 7). Det foreslås derfor at henvisningen i bestemmelsen endres slik at det kommer frem at også § 7 omfattes.

Til *Norwacos* uttalelse om at plikten til å gi opplysninger til rettighetshavere bør kunne delegeres til medlemsorganisasjonene, viser departementet til redegjørelsen i punkt 3.2.6 om lovens virkeområde og hvilke bestemmelser som gjelder for medlemsorganisasjonene når det er besluttet at de skal fordele og utbetale rettighetsvederlag. Etter departementets vurdering gjelder bestemmelsen om informasjonsplikt i utgangspunktet for de kollektive forvaltningsorganisasjonene. Departementet er enig med *Virke Produsentforeningen* i at de kollektive forvaltningsorganisasjonene kan gi opplysningene til medlemsorganisasjonene. Ved at den kollektive forvaltningsorganisasjonen opplyser om rettighetene og vilkårene i sine vedtekter og medlemsvilkår, eller på andre egnede måter, vil både medlemsorganisasjonene og de individuelle rettighetshaverne som er medlemmer av en medlemsorganisasjon, ha tilgang til dem.

Bestemmelsen om informasjon om rettigheter og vilkår foreslås tatt inn som § 8.

4.6 Avgrensning mot forvaltning av rettigheter ved avtalelisens, tvangslisens og obligatorisk kollektiv forvaltning

4.6.1 Gjeldende rett

Siden det i dag finnes få lovregler som regulerer virksomheten til de kollektive forvaltningsorganisasjonene, er det heller ikke regler som avgrenser mot eller klargjør forholdet til avtaler om kollektiv forvaltning ved avtalelisens, tvangslisens eller obligatorisk kollektiv forvaltning av rettigheter.

4.6.2 Direktivet

Det er ingen avgrensning mot eller klargjøring av forholdet til avtaler om kollektiv forvaltning ved avtalelisens eller tvangslisens i artikkel 5. Det følger av fortalen punkt 12 at direktivet ikke rører ved ordninger for forvaltning av rettigheter ved individuell forvaltning, avtalelisens, obligatorisk kollektiv forvaltning eller rettslige presumpsjoner

om representasjon og overføring av rettigheter til kollektive forvaltningsorganisasjoner.

4.6.3 Andre nordiske land

I den danske loven er følgende formulering tatt inn i § 3 stk. 9:

> «Stk. 1–8 har ikke betydning for udstrækningen af bestemmelserne i lov om ophavsret vedrørende aftalelicens eller obligatorisk kollektiv forvaltning.»

Tilsvarende avgrensing er ikke tatt inn i den finske eller svenske gjennomføringsloven.

4.6.4 Høringsnotatet

Departementet vurderte i høringsnotatet om det burde klargjøres i lovutkastet at gjennomføringen av artikkel 5 ikke har betydning for virkeområdet til bestemmelsene i åndsverkloven om avtalelisens og obligatorisk kollektiv forvaltning av opphavsrettigheter.

Etter departementets vurdering var det ikke påkrevd med en slik klargjøring, siden dette ikke er forvaltning av rettigheter basert på en direkte forvaltningsavtale eller medlemsrettigheter gitt i vedtektene til den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Departementet foreslo derfor ikke å ta inn en egen bestemmelse om dette i loven. Det ble likevel foreslått å ta med en avgrensing mot obligatorisk kollektiv forvaltning i utkastet § 7 andre ledd. Bestemmelsen gikk ut på at der det er krav om obligatorisk kollektiv forvaltning, gjelder ikke forbudet mot å sette som vilkår at forvaltningen av rettigheter overføres til en annen forvaltningsorganisasjon.

4.6.5 Høringen

Noen av høringsinstansene, som *Kopinor* og *Norske Billedkunstnere,* ønsker at det etter mønster fra den danske loven tas inn en bestemmelse som avgrenser mot avtalelisens og obligatorisk kollektiv forvaltning.

Norwaco understreker viktigheten av å ivareta det velfungerende systemet med klarering av rettigheter gjennom avtalelisens. De ber også om tydeliggjøring av hvordan tilbakekallelsesretten innvirker på situasjoner der det er obligatorisk kollektiv forvaltning av rettigheter. Norwaco etterlyser også at departementet klargjør om retten til å tilbakekalle fullmakt også skal gjelde der hvor en avtalelisensbestemmelse ikke inneholder en forbudsrett for utenforstående rettighetshaver.

Også forholdet mellom reglene om rettighetshavernes rettigheter og godkjenningsordningene knyttet til åndsverklovens bestemmelser om avtalelisens og tvangslisens kommenteres i høringsrunden. *Gramo* og *Kopinor* mener at det kun bør være én godkjent organisasjon per rettighetsområde – også for avtalelisens. Kopinor uttaler om dette:

> «Argumentasjonen departementet fører i tilknytning til tvangslisensbestemmelsene, er imidlertid gyldig for avtalelisensområdene. Godkjenningsordningen på området for Kopinors forvaltning er knyttet til avtalelisens etter åvl. § 46, § 47 og § 50. Det vil ikke være hensiktsmessig å godkjenne mer enn én organisasjon til å inngå avtaler innenfor ett område. Rettighetshavere vil være omfattet av avtalene og ha krav på vederlag innkrevd etter avtalelisensbestemmelsene uavhengig av om rettighetshaveren er direkte representert av organisasjonen eller er utenforstående. Det vil derfor være begrensede valgmuligheter for en rettighetshaver innenfor avtalelisensområdene.»

4.6.6 Departementets vurderinger

Departementet ser at det i utgangspunktet kan være uklart hvordan bestemmelsene som gjennomfører artikkel 5, påvirker den innkrevingen og fordelingen som enkelte kollektive forvaltningsorganisasjoner gjør etter åndsverklovens regler om tvangslisens. Eksempel på dette er innkrevingen og fordelingen av vederlag som Gramo gjør for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak etter åndsverkloven § 21. Det vil her ikke være praktisk at flere organisasjoner krever inn og fordeler vederlag for samme utnyttelse, selv om rettighetshavere står fritt til å velge hvilke fullmakter de vil gi til en kollektiv forvaltningsorganisasjon, og til å velge hvilken organisasjon som skal forvalte rettighetene. Departementet godkjenner hvilke organisasjoner som kan kreve inn og fordele vederlag med grunnlag i en tvangslisens, og det vil ikke være hensiktsmessig å godkjenne mer enn én organisasjon til å utføre denne oppgaven på ett rettighetsområde. Rettighetshaverne har krav på utbetaling av vederlag som er innkrevd med grunnlag i en tvangslisens, uavhengig av om de har inngått en forvaltningsavtale med organisasjonen eller ikke. Etter departementets vurdering er det ikke behov for at dette lovreguleres uttrykkelig i gjennomføringsloven.

På bakgrunn av innspillene i høringsrunden ser departementet at det kan oppstå tvil om rekke-

vidden av rettighetshavernes rettigheter i de situasjonene hvor rettighetene forvaltes ved avtalelisens eller obligatorisk kollektiv forvaltning. En slik uklarhet er uheldig. Direktivets fortale punkt 12 er tydelig på at direktivet ikke rører ved den utvidede virkningen av en avtale mellom en bruker og en representativ kollektiv forvaltningsorganisasjon, slik som en avtalelisensavtale eller obligatorisk kollektiv forvaltning. Departementet foreslår derfor at det tas inn en bestemmelse med tilsvarende innhold som den danske § 3 stk. 9. Dette gjøres for å klargjøre at bestemmelsene om rettighetshavernes rettigheter etter forslaget §§ 5 til 8 ikke får betydning for anvendelsen av bestemmelsene i åndsverkloven om avtalelisens eller obligatorisk kollektiv forvaltning av rettigheter. Dette innebærer at bestemmelsene i forslaget til §§ 5 til 8 ikke får innvirkning på omfanget av avtaler med avtalelisensvirkning eller for eventuell godkjenning av organisasjoner som kan inngå avtalelisensavtaler. Hvis for eksempel en rettighetshaver trekker tilbake sin fullmakt etter utkastet § 7, kan rettighetene fremdeles være omfattet av den utvidede virkningen til en avtalelisensavtale.

Til *Kopinors* og *Gramos* uttalelse om at det ikke vil være hensiktsmessig å godkjenne mer enn én organisasjon til å inngå avtaler innenfor ett område, bemerker d e p a r t e m e n t e t at loven ikke tar sikte på å endre vilkårene for godkjenning av avtalelisensorganisasjoner. Vurderingstemaet for godkjenning av avtalelisensorganisasjoner etter åndsverkloven § 63 tredje ledd er om organisasjonen på området representerer et betydelig antall opphavere til verk som brukes i Norge, og er egnet til å forvalte rettighetene på området. Normalt vil det bare være én organisasjon som godkjennes på det enkelte området, men det er ikke utelukket at flere organisasjoner kan godkjennes innenfor samme område, jf. Prop. 104 L (2016–2017) side 210 og Ot.prp. nr. 46 (2004–2005) side 152.

Bestemmelsen om forholdet til åndsverkloven foreslås tatt inn som § 9.

5 Medlemskap og medbestemmelsesrett

5.1 Medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner

5.1.1 Gjeldende rett

Det er i dag få lovregler som uttrykkelig regulerer medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner og hvilke rettigheter medlemmene i organisasjonen har.

I kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som foreninger, reguleres spørsmål om medlemskap, representasjon, beslutningsmyndighet og vederlag mv. i organisasjonenes vedtekter. For kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som samvirkeforetak, gjelder samvirkelova, og regulering av spørsmål om medlemskap, organisering mv. følger av vedtektene.

5.1.2 Direktivet

Direktivet artikkel 6 inneholder regler om medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner. Etter denne bestemmelsen skal kravene som stilles til medlemskap, bygge på objektive, gjennomsiktige og ikke-diskriminerende kriterier. Artikkelen må leses i lys av fortalen punkt 9, som slår fast at formålet med direktivet er å stille krav til kollektive forvaltningsorganisasjoner, for å sikre at virksomhetsstyring, økonomistyring, innsyn og rapportering er på et høyt nivå.

Hensynene bak bestemmelsen fremgår av fortalen punkt 20, hvor det heter at medlemskapet i en kollektiv forvaltningsorganisasjon bør være basert på objektive, gjennomsiktige og ikke-diskriminerende kriterier. Videre er det vist til at kriteriene ikke bør føre til at de kollektive forvaltningsorganisasjonene blir pålagt å ta imot medlemmer dersom forvaltningen av disse rettighetene, kategorier av rettigheter eller typer av verk faller utenfor organisasjonens virksomhetsområde.

Krav til medlemskap skal fremgå av vedtekter eller medlemsvilkår, og kravene skal være offentlig tilgjengelige. Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon ikke godkjenner en søknad om medlemskap, skal organisasjonen gi en tydelig forklaring på årsaken til det, jf. artikkel 6 nr. 2. Fortalen punkt 14 viser til at direktivet ikke krever at kollektive forvaltningsorganisasjoner har en bestemt juridisk form. Stiftelser har ikke medlemmer, men ifølge fortalen punkt 14 bør bestemmelsene i direktivet også gjelde for disse organisasjonene.

Det følger av artikkel 6 nr. 3 at vedtektene til en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal inneholde nødvendige og effektive prosedyrer som gjør det mulig for medlemmene å ta del i organisasjonens avgjørelsesprosesser. De forskjellige medlemskategoriene i organisasjonen skal være representert på en rimelig og balansert måte i disse prosessene.

Etter artikkel 6 nr. 4 skal en kollektiv forvaltningsorganisasjon gi sine medlemmer mulighet til å kommunisere elektronisk med organisasjonen, også når de skal utøve sine medlemsrettigheter.

Videre skal de kollektive forvaltningsorganisasjonene føre register over medlemmene sine og holde registrene oppdaterte, jf. artikkel 6 nr. 5.

5.1.3 Andre nordiske land

Direktivet artikkel 6 er gjennomført i den danske loven § 4. I den svenske loven er den gjennomført i 4. kapittel, fordelt på fem paragrafer. Sverige har også spesifisert at medlemsregistrene skal inneholde informasjon om hvert medlems navn og postadresse, og at registrene skal kunne brukes slik at organisasjonene kan oppfylle sine plikter etter loven. I Finland er det skrevet inn en begrensning i kravet om tilrettelegging for elektronisk kommunikasjon. Der det vil være åpenbart unødvendig eller urimelig å tilrettelegge for elektronisk deltagelse ved stemmegivning i organisasjonenes beslutningsprosesser, er organisasjonene fritatt fra dette. Momenter i denne vurderingen er antall rettighetshavere, rettighetshavernes hjemstat eller etableringsstat og kostnadene av og mulighetene for å gjennomføre avstandsdeltagelse.

5.1.4 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at minimumsreglene knyttet til medlemskap i artikkel 6

gjennomføres i utkastet § 9. Forslaget følger den samme strukturen som artikkel 6. I bestemmelsen ble det også foreslått å gjennomføre forpliktelsen om at de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal tilrettelegge for elektronisk utøvelse av medlemsrettigheter og elektronisk kommunikasjon med organisasjonen. Utformingen var lagt tett opp til ordlyden i direktivet.

5.1.5 Høringen

Det er få høringsinstanser som har konkrete merknader til denne bestemmelsen.

Virke Produsentforeningen viser til at forslaget gir de kollektive forvaltningsorganisasjonene den nødvendige fleksibiliteten til selv å bestemme sin organisering, samt til selv å bestemme eventuelle begrensninger i bruk av fullmakter.

Noen høringsinstanser, som *Norwaco, TONO* og *LO Norge*, uttaler at de støtter departementets forslag til klargjøring av hva som skal til for at kravet om å tilrettelegge for elektronisk kommunikasjon og elektronisk utøvelse av medlemsrettigheter skal være oppfylt.

Norwaco uttaler:

> «Norwaco er glad for at departementet legger til grunn at det vil være tilstrekkelig for å oppfylle kravet til elektronisk kommunikasjon at organisasjonen tilbyr kommunikasjon på f. eks e-post. Vi støtter også at det er opp til organisasjonene selv å vurdere hvilken løsning som velges for at medlemmene skal kunne utøve sine medlemsrettigheter elektronisk.»

Gramo uttaler at vederlagsinteressen bør veie tyngst i helhetsvurderingen av hva som skal til for at kategorier av medlemmer skal være «representert på en rimelig og balansert måte i beslutningsprosessen».

5.1.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet, men har på bakgrunn av høringen foretatt enkelte språklige justeringer.

Etter departementets vurdering er det ikke hensiktsmessig å stille strengere krav til medlemskap enn det som følger av direktivet. Høringsinstansene som har uttalt seg, er enige i dette.

I høringsnotatet benyttet departementet betegnelsen «gjennomsiktig» i kravene til medlemskriterier i bestemmelsen. Departementet mener etter en ny vurdering at «åpne kriterier» vil være mer i tråd med ordlyden i resten av lovforslaget. Dette innebærer ingen materiell endring av kravet.

Til *Gramos* uttalelse om at vederlagsinteressen bør veie tyngst i vurderingen av når kategorier av medlemmer er «representert på en rimelig og balansert måte i beslutningsprosessen», er det etter departementets vurdering ikke holdepunkter i direktivet for en slik generell vekting av hensynene. Avveiningen må bero på en konkret helhetsvurdering i den enkelte situasjonen.

Departementet kan ikke se at direktivet stiller særlige krav til hvordan den elektroniske kommunikasjonen med de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal foregå. Det er heller ikke spesifisert hvilket sikkerhetsnivå det skal være for løsninger for elektronisk utøvelse av medlemsrettigheter, for eksempel knyttet til det å avgi stemme på årsmøtet. Det er heller ikke et uttalt krav til at det skal utvikles eller etableres nye elektroniske løsninger, der det ikke er behov for dette. Det organisasjonene skal gjøre, er å gi medlemmene mulighet til å kommunisere og utøve sine rettigheter elektronisk. Organisasjonene kan ikke stille krav om at all kommunikasjon eller stemmeavsigelse må skje ved fysisk tilstedeværelse eller på papir. Direktivet stiller ingen konkrete krav til hva slags form eller omfang den elektroniske kommunikasjonen skal ha. Departementet legger imidlertid til grunn at det vil være tilstrekkelig at organisasjonen tilbyr slik kommunikasjon på minst én anerkjent og etablert plattform, for eksempel e-post. Når det gjelder kravet om å legge til rette for at rettighetshavere kan utøve sine medlemsrettigheter elektronisk, må sikkerhetsnivå og hvor avansert løsningen bør være, vurderes konkret etter medlemmenes og den kollektive forvaltningsorganisasjonens behov. Departementet merker seg at de høringsinstansene som uttaler seg om dette, støtter departementets vurdering av direktivets krav om elektronisk tilrettelegging.

Etter samvirkelova er hovedregelen at årsmøtet avholdes fysisk, og loven har ikke bestemmelser om elektronisk utøvelse av medlemsrettigheter. Bestemmelsene i gjennomføringsloven vil være spesialregler som gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner og kollektiv forvaltning av opphavsrettigheter, og som derfor vil ha forrang foran de generelle reglene i samvirkelova ved motstrid.

Bestemmelsen om regler for medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner foreslås tatt inn som § 10.

5.2 Rettigheter for rettighetshavere som ikke er medlemmer av kollektive forvaltningsorganisasjoner

5.2.1 Gjeldende rett

Åndsverklovens bestemmelser om avtalelisens inneholder flere regler om rettighetene til rettighetshavere som ikke er medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, men som har en juridisk forbindelse til organisasjonen. Åndsverkloven § 63 inneholder vilkår for kollektive avtaler om bruk av verk av opphavere som ikke er representert av en forvaltningsorganisasjon (avtalelisens). Etter åndsverkloven § 64 første ledd andre punktum skal utenforstående opphavere ha samme rett som organiserte til å få del i midler og goder som utdeles fra eller som vesentlig er bekostet av vederlag for bruk av verk ved avtalelisens. Videre følger det av åndsverkloven § 64 andre ledd at en utenforstående opphaver som sannsynliggjør at eget verk er brukt etter en avtalelisensavtale, kan kreve at vederlag for dette skal utbetales til seg.

Det vises til punkt 14.2 for en nærmere beskrivelse av avtalelisenssystemet.

5.2.2 Direktivet

Artikkel 7 klargjør rettighetene til rettighetshavere som ikke er medlemmer i noen kollektiv forvaltningsorganisasjon. Organisasjonene må følge reglene i artikkel 6 nr. 4, artikkel 20 (opplysningsplikt om repertoar), artikkel 29 nr. 2 (opplysningsplikt om vilkår i representasjonsavtaler ved grensekryssende lisensiering) og artikkel 33 (rutiner for klagehåndtering), også når de forholder seg til disse rettighetshaverne. En forutsetning er at de har en juridisk forbindelse med organisasjonen gjennom lov, tildeling, lisens eller en annen avtalefestet ordning. I tillegg kan medlemsstatene velge å stille andre krav til hvordan de kollektive forvaltningsorganisasjonene forholder seg til rettighetshavere som ikke er medlemmer, jf. artikkel 7 nr. 2.

5.2.3 Andre nordiske land

Direktivet artikkel 7 nr. 1 er gjennomført i den danske loven § 5. I Sverige og Finland er kravene i artikkelen tatt inn i paragrafene som gjennomfører de bestemmelsene i direktivet som artikkel 7 nr. 1 viser til. Verken Danmark, Finland eller Sverige har benyttet seg av muligheten i artikkel 7 nr. 2 til å gi flere bestemmelser tilsvarende virkning for rettighetshavere som ikke er medlemmer.

5.2.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 7 foreslått gjennomført i utkastet § 10. Etter forslaget skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen også gi de rettighetshaverne som ikke er medlemmer av organisasjonen, anledning til å kommunisere elektronisk med organisasjonen. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal også gi svar på forespørsler fra ikke-medlemmer om innsyn i hvilke rettigheter og verk som forvaltes. Videre skal organisasjonene gi disse rettighetshaverne informasjon om hovedvilkårene i avtaler om grensekryssende lisensiering. Kravene til klagehåndtering som følger av artikkel 33, gjelder også for denne rettighetshavergruppen.

5.2.5 Høringen

De fleste av høringsinstansene som uttaler seg om forslaget til denne bestemmelsen, er i hovedsak enige i at departementets forslag gjennomfører direktivet artikkel 7 på en tilfredsstillende måte. Dette gjelder *BONO, Gramo, Kopinor* og *Norwaco.*

Kopinor ber likevel departementet overveie å gjennomføre forpliktelsene i direktivet artikkel 7 på en annen måte, slik at rekkevidden av bestemmelsene kan leses direkte ut av de øvrige paragrafene.

Kopinor kommenterer også forholdet mellom utkastet § 10 og avtalelisensavtaler. Kopinor forstår forslaget slik at når det er inngått en avtale som utløser avtalelisens, vil bestemmelsen gjelde for alle rettighetshavere hvis rettigheter omfattes av avtalelisensen.

Kabel Norge, Telenor Norge og *Canal Digital* påpeker at både direktivet og departementets forslag til gjennomføring av bestemmelsen skaper tvil om hvordan de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal forholde seg til ikke-medlemmer, når deres rettigheter omfattes av en avtalelisens.

Kabel Norge uttaler:

> «Departementet har foreslått et minimumsvern i utkastet § 10. Kabel Norge mener en slik løsning er uheldig og vil kunne svekke avtalelisensinstituttet. Kabel Norge har i tidligere høringssvar til åndsverkloven gitt uttrykk for at det er fare for at rettighetshavere vil bruke reservasjonsadgangen slik at avtalelisensinstituttet blir uthulet. Konsekvensen kan være at

avtalelisensinstituttet blir lite egnet for rettighetsklarering. Når kollektive forvaltningsorganisasjoner ikke er forpliktet til å ivareta andre rettighetshaveres interesser på lik linje som sine medlemmers interesser, kan det føre til at flere utenforstående rettighetshavere benytter sin adgang til å unnta sine rettigheter fra avtalelisensforvaltning der det er anledning til det. En forutsetning for at avtalelisensinstituttet skal kunne fungere i praksis er at ikke-medlemmer har tillit til at organisasjonene ivaretar deres interesser.»

Telenor Norge og *Canal Digital* uttaler:

«Telenor er opptatt av at medlemmer og ikke-medlemmer så langt mulig skal behandles likt. Dette for å sikre effektiv forvaltning av avtalelisenser og unngå at rettighetshavere nedlegger forbud mot bruk av verk som vil være ugunstig for forbrukere og tjenestetilbydere.

Direktivets artikkel 7 nr. 2 åpner for at departementet kan forsterke ikke-medlemmers vern. Telenor anmoder departementet om å vurdere en lovfesting som styrker interessevernet ved å tilføye i utkastet § 10, ny første setning: «Lovens bestemmelser om medlemmers interesser fra kollektive forvaltningsorganisasjoner skal gjelde tilsvarende for andre rettighetshavere så langt de passer og med mindre saklige og objektive forhold begrunner noe annet.»

5.2.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet, med noen justeringer.

Hensikten med bestemmelsen er å beskytte rettighetshavere som ikke er medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, når rettighetene deres likevel blir forvaltet av organisasjonen. For eksempel kan dette være tilfellet dersom rettighetene forvaltes gjennom en avtalelisensavtale. De kollektive forvaltningsorganisasjonene må gi opplysninger om repertoar som organisasjonen forvalter, og om vilkår i representasjonsavtaler ved grensekryssende lisensiering. Rutinene for klagehåndtering gjelder også når de forholder seg til disse rettighetshaverne.

Direktivet tillater at også andre av direktivets bestemmelser kan gjøres gjeldende for rettighetshavere som ikke er medlemmer, men som har en direkte juridisk forbindelse med organisasjonen gjennom lov, tildeling, lisens eller annen avtalefestet ordning.

Departementet merker seg at de kollektive forvaltningsorganisasjonene som har uttalt seg om denne bestemmelsen, mener at forslaget gir en tilstrekkelig beskyttelse for rettighetshavere som ikke er medlemmer i den kollektive forvaltningsorganisasjonen.

Til *Kopinors* forslag om at det kan fremgå direkte av de relevante paragrafene hvilke bestemmelser som gjelder for utenforstående rettighetshavere, viser departementet til at forslaget følger direktivets kronologi, og at det anses som hensiktsmessig å samle henvisningene på ett sted i loven.

Til *Kabel Norge, Telenor Norge* og *Canal Digital* sine merknader om at medlemmer og ikke-medlemmer så langt som mulig bør behandles likt, viser departementet til at utgangspunktet også etter gjeldende rett nettopp er at utenforstående rettighetshavere skal behandles likt med de rettighetshaverne som organisasjonen representerer, for eksempel når det gjelder retten til vederlag, jf. åndsverkloven § 64 første ledd andre punktum: *Utenforstående opphavere skal ha samme rett som organiserte til å få del i midler og goder som utdeles fra eller som vesentlig er bekostet av vederlaget.* Samtidig vil det ikke være naturlig at utenforstående rettighetshavere skal ha de samme rettighetene som medlemmer på alle områder, for eksempel retten til å stemme på årsmøtet eller på annen måte ta del i beslutningsprosessene i organisasjonen.

Departementet merker seg bekymringen om at nedleggelse av forbud mot bruk av verk kan være ugunstig for forbrukere og tjenestetilbydere og føre til en mindre effektiv forvaltning av avtalelisenser. Departementet viser til at muligheten for opphavere, både medlemmer og utenforstående rettighetshavere, til å nedlegge forbud mot at sine verk omfattes av en avtalelisens, allerede følger av flere av avtalelisensbestemmelsene i åndsverkloven, jf. åndsverkloven § 63 andre ledd om generell avtalelisens og § 57 tredje ledd om avtalelisens for bruk av verk på det audiovisuelle området. Forslaget til gjennomføringslov er ikke ment å endre på dette. Etter departementets vurdering er det på bakgrunn av dette ikke behov for å gi flere av medlemsrettighetene tilsvarende virkning for dem som ikke er medlemmer.

I høringsnotatet ble det ved en inkurie henvist til feil paragraf i utkastet. Dette er rettet opp i bestemmelsen.

Bestemmelsen om rettigheter for rettighetshavere som ikke er medlemmer i den kollektive forvaltningsorganisasjonen, foreslås tatt inn som § 11.

5.3 Årsmøtet

5.3.1 Gjeldende rett

Vedtektene og medlemsvilkårene til kollektive forvaltningsorganisasjoner fastsettes som oftest på organisasjonens årsmøte (generalforsamling). For kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som samvirkeforetak, gjelder bestemmelsene i samvirkelova kapittel 5 om årsmøte. Her reguleres innkalling til og gjennomføringen av møtet, hvem som har møterett og stemmerett, og muligheten til å benytte fullmektig mv.

5.3.2 Direktivet

Artikkel 8 gjelder generalforsamlingen for medlemmer i kollektive forvaltningsorganisasjoner. Her reguleres hvor ofte det skal gjennomføres generalforsamling, og hvilke beslutninger som må treffes av en generalforsamling. Videre reguleres hvem som kan delta og stemme på generalforsamlingen, og adgangen til å stemme ved bruk av fullmakt. Artikkelen inneholder både minimumsregler som medlemsstatene er forpliktet til å gjennomføre i nasjonal lovgivning, og et sett med krav til generalforsamlingen som medlemsstatene står fritt til å velge å gjennomføre eller ikke.

Det fremgår blant annet at det skal kalles inn til generalforsamling én gang i året, jf. artikkel 8 nr. 2. Artikkel 8 nr. 3 til 8 regulerer hvilke saker generalforsamlingen skal fatte beslutning i, og hvilke beslutninger som kan delegeres til kontrollorganet.

5.3.3 Andre nordiske land

Både Danmark, Sverige og Finland har lagt seg på en minimumsgjennomføring av reglene i direktivet artikkel 8. I Danmark er regelen om generalforsamling gjennomført i loven §§ 6 og 7. Reglene her er tilpasset den måten de kollektive forvaltningsorganisasjonene drives på i dag, hvor generalforsamlingen velger et styre, som så ansetter en administrativ daglig ledelse. I Finland er reglene om generalforsamlingen gjennomført i 13 §. I Sverige har lovgiver valgt å dele opp innholdet i artikkel 8, slik at de fremgår av ni paragrafer i lovens 5. kapittel. I Sverige klargjøres også forholdet til annen lovgivning i 5. kapittel 2 §.

5.3.4 Høringsnotatet

Departementet foreslo å dele opp innholdet i direktivet artikkel 8 og gjennomføre innholdet i utkastet §§ 11 og 12.

I § 11 foreslo departementet å ta inn de prosessuelle kravene til generalforsamlingen, som krav til hvor ofte den skal avholdes, og hvilke beslutninger som må tas der.

Forslaget til gjennomføring av artikkel 8 er tilpasset det som er praksis på området, hvor det er generalforsamlingen som velger den kollektive forvaltningsorganisasjonens styre for en tidsbegrenset periode, og det er styret som ansetter organisasjonens administrative ledelse.

Direktivet åpner for at det i tillegg til de obligatoriske kravene til generalforsamlingen, kan gis en rekke nasjonale regler om beslutningsprosessene i de kollektive forvaltningsorganisasjonene. Det er blant annet tillatt å etablere alternative systemer og regler for utnevnelse og oppsigelse av revisor. Departementet foreslo ikke i høringsnotatet å gjennomføre denne bestemmelsen, siden direktivets alminnelige regler om utnevnelse av revisor på generalforsamlingen er i tråd med samvirkelova kapittel 7 om revisjon og med vanlig praksis.

5.3.5 Høringen

BONO, Kopinor, Norsk filmforbund/Norske Filmregissører, Norsk Oversetterforening/Norske Barne- og *Ungdomsbokforfattere* og *Norske Kunsthåndverkere* har merknader til bruk av flere av begrepene i utkastet § 11 om generalforsamlingen.

Til bruken av «utestående beløp» uttaler *Kopinor:*

> «Betegnelsen «utestående» er her (som i oversettelsen av direktivets art. 8 nr. 5 bokstav a) upresis, siden bestemmelsen gjelder organisasjonens forhold og forpliktelser, ikke rettighetshavers: Beløp som er «utestående» for organisasjonen, er beløp som organisasjonen har krav på fra brukere eller andre, men som ikke er betalt.»

Kopinor anbefaler at det istedenfor «fordeling av utestående beløp til rettighetshavere», brukes en formulering som for eksempel «fordeling av vederlag til rettighetshavere» eller «fordeling av vederlag som tilfaller rettighetshavere». Samme formulering foreslås også benyttet andre steder i loven.

Videre har Kopinor merknader til bruk av begrepet «fordeling» i utkastet § 11 og lovutkastet ellers:

> «Kopinor mener at kollektiv fordeling ikke faller i kategorien bruk av vederlagsmidler til «sosiale, kulturelle eller undervisningsmessige tjenester», selv om den skal behandles på samme måte. Tatt i betraktning den vesentlige rollen den kollektive fordelingen har og hvor kunstig det er å betegne den som «fradrag», er det ønskelig at dens plassering i lovens forvaltningssystem uttrykkelig framgår av loven.»

Norsk Oversetterforening og *Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere* kommenterer bruken av begrepene «fradrag» og «fordeling» i lovutkastet, og støtter Kopinors uttalelse.

Flere høringsinstanser har merknader til departementets forslag til gjennomføring av adgangen til å delegere oppgaver og beslutningsmyndighet fra generalforsamlingen til styret. *Norwaco* støtter departementets forslag, men de fleste høringsinstansene som uttaler seg om delegasjonsadgangen, mener at adgangen for generalforsamlingen til å delegere oppgaver til styret er for snever. Blant andre *BONO, Musikkforleggerne* og *TONO* har tilnærmet likelydende merknader om dette, hvor de blant annet viser til at det vil kunne være hensiktsmessig for en kollektiv rettighetsorganisasjon å kunne delegere flere oppgaver til organisasjonens styre enn det som følger av utkastet, og da spesielt bruken av beløp som ikke kan fordeles.

BONO uttaler:

> «I direktivets artikkel 8 nr. 11, 12 og 13 åpnes det for at også andre fullmakter enn de som er nevnt i artikkel 8 nr. 6 kan delegeres til andre organer, slik vi leser det, inkludert fullmakten til å beslutte «bruken av beløp som ikke kan fordeles». Det vises i den sammenheng særlig til direktivets artikkel 8 nr. 11, som åpner for at medlemsstater kan fastsette at alle generalforsamlingens fullmakter kan delegeres til en forsamling av representanter som medlemmene av den kollektive forvaltningsorganisasjoner velger minst hvert fjerde år (under visse forutsetninger). Styrene i de kollektive forvaltningsorganisasjonene vil oppfylle kravene.»

TONO uttaler at hvis adgangen til å delegere generalforsamlingens oppgaver ikke utvides, ønsker de subsidiært at godkjenningen av bruken av beløp som ikke kan fordeles kan skje i etterkant av bruken.

GramArt viser til at praksis i Gramo har vært at kun utøvermedlemmer har stemmerett i saker som gjelder bruk av ikke-fordelbare midler på utøversiden. Tilsvarende er det produsentmedlemmer som har stemmerett i beslutning om bruk av ikke-fordelbare midler på produsentsiden.

5.3.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Et årsmøte er den øverste myndigheten i en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Eksempelvis følger det av samvirkelova § 35 at årsmøtet har øverste myndighet i foretaket. Også i foreninger er det vanlig å betegne det øverste organet for årsmøte. I enkelte selskapsformer brukes «generalforsamling» om samme organ. Som beskrevet i punkt 3.3.6 foreslo departementet i høringsnotatet at det organet i en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvor medlemmene deltar og utøver sin stemmerett, betegnes som «generalforsamling». Etter en ny vurdering har departementet kommet til at betegnelsen «årsmøte» bør brukes i den nye loven, fordi det vil være i tråd med begrepsbruken blant annet i samvirkelova og det som de kollektive forvaltningsorganisasjonene selv benytter i sine vedtekter.

Direktivbestemmelsene som gjennomføres i loven, vil gjelde uavhengig av om den øverste myndigheten i organisasjonen kalles årsmøte, generalforsamling eller noe annet. I direktivet artikkel 3 bokstav f kommer det klart frem at «generalforsamling» i denne sammenhengen er det organet i den kollektive forvaltningsorganisasjonen der medlemmene deltar og kan bruke sin stemmerett, uavhengig av hvilken juridisk form organisasjonen har. Det samme gjelder for eiere av aksjene i en kollektiv forvaltningsorganisasjon som er organisert som et aksjeselskap.

Årsmøtet (generalforsamlingen) i en demokratisk ledet organisasjon er det viktigste forumet for alle medlemmene (eller eierne når organisasjonen har formen aksjeselskap), der de tar del i de viktigste beslutningsprosessene. I direktivet artikkel 8 gis regler om generalforsamlingen for medlemmer, om generalforsamlingens kompetanse og medlemmers bruk av fullmakter. Etter departementets syn er reglene viktige for å sikre medlemsdemokratiet.

Den norske oversettelsen av direktivet artikkel 8 benytter uttrykket «utestående beløp».

Departementet er enig med *Kopinor* i at bruken av denne betegnelsen kan gi inntrykk av at dette er beløp som skal betales inn til den kollektive organisasjonen, og ikke beløp som skal utbetales til rettighetshaverne. En slik uklarhet er uheldig. Departementet foreslår derfor å justere ordlyden i bestemmelsen, slik at det bedre kommer frem at beslutningen gjelder fordeling av vederlag til rettighetshavere.

På samme måte som i de andre nordiske landene er det vanlig praksis i Norge at det er årsmøtet som velger den kollektive forvaltningsorganisasjonens styre for en tidsbegrenset periode, og at det er styret som ansetter organisasjonens administrative ledelse. Dette innebærer at det ikke er årsmøtet, men styret som har kompetanse til å ansette eller si opp ansatte i administrasjonen og til å fastsette deres lønninger. Departementet merker seg at *høringsinstansene* er enige i at praksis på dette området fungerer godt, og at de støtter departementets forslag om å tillate at ansvaret for visse beslutninger kan delegeres til styret.

I høringsnotatet foreslo departementet å regulere at hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon er organisert slik at styret har et ledelsesorgan og et kontrollorgan, kan årsmøtet delegere oppgavene etter tredje ledd til kontrollorganet. Denne delegeringsadgangen følger av direktivet artikkel 8 nr. 4. Et «kontrollorgan» er i utgangspunktet ikke det samme som «den interne kontrollfunksjonen» etter forslaget § 14. Den interne kontrollfunksjonen kan imidlertid legges til kontrollorganet. Delegeringsadgangen er relevant for kollektive forvaltningsorganisasjoner som har et todelt system (en dualistisk styreform), noe det i norsk rett er adgang til for europeiske selskaper og europeiske samvirkeforetak. Disse styreformene har både et kontrollorgan (forvaltningsråd/kontrollkomité) og et ledelsesorgan. Kontrollorganets oppgaver er å kontrollere hvordan ledelsesorganet utøver sine oppgaver. Der styreformen er todelt, kan årsmøtet beslutte at kontrollorganet skal foreta valg av medlemmer til ledelsesorganet i styret, vurdere innsatsen deres og godkjenne styremedlemmenes lønn, godtgjørelse og andre fordeler. I de norske kollektive forvaltningsorganisasjonene er det vanlig med en monistisk styreform, slik at de kun har et styre, og ikke et kontrollorgan. I et monistisk styresystem bør det utpekes en tilsynsfunksjon med den sammensetningen og de oppgavene som følger av direktivet artikkel 9 og forslaget § 14 andre ledd om sammensetningen i den interne kontrollfunksjonen.

Til uttalelsene fra blant andre *BONO, GramArt, Gramo, Musikkforleggerne* og *TONO* om behov for utvidelse av adgangen til å delegere beslutningsmyndighet til styret, viser departementet til at det følger av direktivet artikkel 8 nr. 6 hvilke beslutninger som skal fattes av årsmøtet (generalforsamlingen). Det kan etter departementets vurdering ikke forventes at årsmøtet skal godkjenne hver enkelt utbetaling. Det er tilstrekkelig at det beslutter den faktiske fordelingen på et overordnet plan. Målet er etter departementets syn at årsmøtet sørger for at de generelle prinsippene for bruken av de beløpene som ikke kan fordeles, overholdes. I § 13 sjette ledd foreslår departementet å gjennomføre artikkel 8 nr. 11, som åpner for at årsmøtets oppgaver på visse vilkår kan ivaretas av en forsamling av representanter som velges minst hvert fjerde år. For nærmere omtale av forslaget vises det til punkt 5.4.6.

I høringen legger *GramArt* til grunn at utkastet ikke er til hinder for at praksisen i Gramo videreføres, slik at kun utøvermedlemmer har stemmerett i saker som gjelder bruk av ikke-fordelbare midler på utøversiden, og produsentmedlemmer har stemmerett i beslutning om bruk av ikke-fordelbare midler på produsentsiden. Departementet er enig i at bestemmelsen ikke er til hinder for at denne praksisen videreføres.

Bestemmelsen om årsmøte foreslås tatt inn som § 12.

5.4 Medlemmenes stemmerett på årsmøtet

5.4.1 Gjeldende rett

Kollektive forvaltningsorganisasjoners vedtekter og medlemsvilkår fastsettes som oftest på organisasjonens årsmøte (generalforsamling). For kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som samvirkeforetak, gjelder bestemmelsene i samvirkelova kapittel 5 om årsmøte. Her reguleres innkalling og gjennomføringen av møtet, hvem som har møterett og stemmerett og muligheten til å benytte fullmektig mv.

5.4.2 Direktivet

Alle medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal etter artikkel 8 nr. 9 ha rett til å delta på generalforsamlingen og ha rett til å stemme. Medlemsstatene kan likevel tillate begrensninger i medlemmenes rett til å delta eller utøve sine rettigheter på generalforsamlingen, hvis medlemskapets varighet eller størrelsen på vederlagene medlemmet har mottatt, kan tilsi en slik begrensning.

Artikkel 8 nr. 10 fastslår at alle medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha rett til å utpeke en hvilken som helst annen person eller enhet som fullmektig, slik at denne kan representere medlemmet på generalforsamlingen og avgi stemme på medlemmets vegne. Det er en forutsetning at oppnevnelsen av en fullmektig ikke fører til interessekonflikter. Videre gir artikkel 8 nr. 10 medlemsstatene mulighet til å begrense adgangen til å utpeke fullmektig. Også utøvelsen av stemmeretten som en fullmektig utøver på vegne av fullmaktsgiver, kan begrenses i nasjonal lovgivning. Eventuelle begrensninger må ikke gripe inn i medlemmenes mulighet til å delta i en kollektiv forvaltningsorganisasjons beslutningsprosesser på en egnet og effektiv måte.

Artikkel 8 nr. 11 til 13 åpner for at det kan gis ytterligere nasjonale regler om de kollektive forvaltningsorganisasjonenes øverste myndighet.

5.4.3 Andre nordiske land

Både Danmark, Sverige og Finland har valgt en minimumsgjennomføring av reglene i direktivet artikkel 8 nr. 9 til 13. Mulighetene til å sette begrensninger i bruken av fullmakter er ikke benyttet. I Danmark er artikkel 8 nr. 9 til 13 gjennomført i § 7. I Finland er reglene om generalforsamlingen gjennomført i 13 §. I Sverige har lovgiver valgt å dele opp innholdet i artikkel 8, slik at de fremgår av ni paragrafer i lovens 5. kapittel. I Sverige klargjøres også forholdet til annen lovgivning i 5. kapittel 2 §.

5.4.4 Høringsnotatet

Reglene om medlemmenes rettigheter på generalforsamlingen, som regler om stemmegivning og bruk av fullmakter, ble foreslått gjennomført i utkastet § 12. Det ble ikke foreslått å benytte muligheten til å sette begrensninger for bruk av fullmakter som følger av direktivet.

Departementet foreslo å åpne for at den kollektive forvaltningsorganisasjonen selv kan velge å begrense medlemmenes adgang til å bruke fullmakter, på bakgrunn av hvor lenge medlemskapet har vart og/eller av hvilke beløp medlemmet har krav på. Det ble presisert at eventuelle begrensninger skal fremgå av medlemsvilkårene til den kollektive forvaltningsorganisasjonen, og at informasjon om dette skal være offentlig tilgjengelig.

I lovutkastet ble det klargjort at de kollektive forvaltningsorganisasjonene får den samme muligheten til å begrense bruken av fullmakter som det som følger av direktivet artikkel 8 nr. 10 andre avsnitt. Organisasjonene kan etter dette selv sette begrensninger i bruk av fullmakt, der dette ikke innskrenker muligheten medlemmene har til å ta del i beslutningsprosessen på en passende og effektiv måte.

Departementet foreslo videre at de valgfrie bestemmelsene i artikkel 8 nr. 11 om at generalforsamlingens fullmakt kan utøves av en forsamling av representanter, gjøres gjeldende der den kollektive forvaltningsorganisasjonen har den juridiske formen forening eller andelslag.

Departementet foreslo ikke å gjennomføre de valgfrie bestemmelsene om fullmakt til kollektive forvaltningsorganisasjoner med en juridisk form som innebærer at de ikke har en generalforsamling, jf. artikkel 8 nr. 12, og om kollektive forvaltningsorganisasjoner med medlemsorganisasjoner som medlemmer, jf. artikkel 8 nr. 13.

5.4.5 Høringen

Blant andre *BONO, Grafill, GramArt, Gramo, Kopinor, LO Norge* og *Norwaco* har merknader knyttet til bestemmelsen om medlemmenes stemmerett på generalforsamlingen.

GramArt viser til at lovforslaget innebærer utfordringer for medlemmenes stemmerett på generalforsamlingen i Gramo:

> «Pr. i dag er situasjonen den i Gramo at kun medlemmer i den relevante sektor har stemmerett i saker som angår den sektoren alene. Således er det kun produsentmedlemmer som har stemmerett f.eks. ved valg av styre- og varamedlemmer til produsentsektor. Tilsvarende er det kun utøvermedlemmer som kan stemme når styre- og varamedlemmer fra utøversektor skal velges.»

GramArt, Gramo, LO Norge og *Norwaco* støtter departementets forslag om ikke å benytte muligheten til å begrense adgangen til å bruke fullmakter, og at det overlates til den kollektive forvaltningsorganisasjonen selv å bestemme om det skal innføres eventuelle begrensninger.

BONO, Kopinor og *Grafill* foreslår enkelte språklige justeringer i bestemmelsen.

5.4.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Utøvelsen av medlemsrettighetene på årsmøtet er avgjørende for å sikre medlemsdemokratiet i de kollektive forvaltningsorganisasjonene og at

medlemmene har en reell innflytelse på fordelingen og bruken av vederlagsmidlene. I utgangspunktet skal alle medlemmer ha rett til å ta del i og stemme på årsmøtet.

Departementet er likevel enig i uttalelsen fra *GramArt* om at den nye loven ikke skal være til hinder for videreføring av Gramos praksis, som går ut på at kun medlemmer i den relevante sektoren har stemmerett i saker som angår den sektoren alene.

Det er et relevant spørsmål om en fullmektig bør kunne representere flere rettighetshavere, slik at en som har fullmakt kan avgi flere stemmer på årsmøtet. Departementet har vurdert om det i loven bør være begrensninger i adgangen til å anvende fullmakter, for eksempel ved at en fullmektig bare kan representere et begrenset antall fullmaktsgivere. Hvor aktuell denne problemstillingen er, avhenger av hvilke rettighetshavere som representeres, og hvor stor medlemsmassen er. I samvirkelova § 36 første ledd tredje punktum fremgår det at ingen kan være fullmektig for mer enn ett medlem. Departementet mener at der dette ikke er særskilt regulert i lov, bør det være opp til de kollektive forvaltningsorganisasjonene selv å avgjøre om det er behov for slike begrensninger.

Flere høringsinstanser uttaler seg om adgangen til å delegere årsmøtets oppgaver til styret, utover det som fremgår av utkastet til bestemmelse. Blant andre *BONO, GramArt, Gramo, Musikkforleggerne* og *TONO* kommenterer dette, og da særlig behovet for å delegere oppgaven med å beslutte bruken av vederlagsmidler som ikke kan fordeles. Direktivet artikkel 8 nr. 11 inneholder en valgfri bestemmelse om at årsmøtets oppgaver på visse vilkår kan utøves av en forsamling av representanter. Departementet viser til at en slik delegeringsadgang ble foreslått tatt inn i utkastet § 12 femte ledd, med den begrensningen at adgangen kun gjaldt for kollektive forvaltningsorganisasjoner som har den juridiske formen forening eller andelslag. Denne formuleringen tilsvarer den finske gjennomføringsloven 13 § tredje ledd. Verken Danmark eller Sverige anså at det var behov for særskilt gjennomføring av artikkel 8 nr. 11.

Departementet er enig med *BONO* i at betegnelsen «andelslag» ikke er egnet. Videre ser departementet at ved å foreslå at delegeringsadgangen kun skal gjelde for organisasjoner av bestemte juridisk former, blir det uklart hva delegeringsadgangen kan omfatte. En slik begrensning er heller ikke et krav etter direktivet artikkel 8 nr. 11. På bakgrunn av dette og innspillene om at det er praksis for at beslutninger om den faktiske bruken av ikke-fordelbare midler gjøres av kollektive forvaltningsorganers styrer, foreslår departementet en justert ordlyd.

Etter departementets vurdering er det ikke behov for å gripe inn i kollektive forvaltningsorganisasjoners frihet til å velge den organisasjonsstrukturen som medlemmene finner mest hensiktsmessig. Departementet merker seg at ingen *høringsinstanser* er uenige i dette og opprettholder derfor forslaget om ikke å gjennomføre de andre valgfrie bestemmelsene i direktivet artikkel 8 nr. 9 til nr. 13.

Bestemmelsen om medlemmenes stemmerett foreslås tatt inn som § 13.

6 Den interne kontrollfunksjonen og den daglige ledelsens forpliktelser

6.1 Den interne kontrollfunksjonen i en kollektiv forvaltningsorganisasjon

6.1.1 Gjeldende rett

Som beskrevet over i punkt 4.1.1 gjelder samvirkelova for kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som samvirkeforetak. Samvirkelova § 63 regulerer valg av kontrollkomité og hvem som kan velges som medlemmer av komiteen, og hvilke oppgaver de skal utføre.

6.1.2 Direktivet

Artikkel 9 regulerer den interne kontrollfunksjonen i kollektive forvaltningsorganisasjoner. Etter bestemmelsen skal kollektive forvaltningsorganisasjoner ha en kontrollfunksjon. Denne funksjonen skal kontrollere arbeidet til ledelsen og vurdere hvor godt ledelsen oppfyller pliktene sine. De ulike medlemskategoriene i organisasjonen skal være representert på en rimelig og balansert måte i det organet som utøver kontrollen. Videre inneholder artikkel 9 regler om hvor ofte kontrollfunksjonen skal møtes, hvilke fullmakter den skal ha og hvordan den skal rapportere om sine funn.

6.1.3 Andre nordiske land

I Danmark er reglene om den interne kontrollfunksjonen gjennomført i loven § 8. I tillegg er det presisert i § 8 stk. 1 at kontrollfunksjonen kan ivaretas av styret. I den finske loven er reglene gjennomført i 15 og 16 §§, hvor den første gjelder overvåkningsorgan i foreninger og den andre i stiftelser. I Sverige er reglene om kontrollfunksjon og interessekonflikter tatt inn i lovens 6. kapittel om styring og internkontroll.

6.1.4 Høringsnotatet

Departementet foreslo å gjennomføre reglene om den interne kontrollfunksjonen i utkastet § 13. Som i Danmark er det tradisjon i Norge for at det er styret i en kollektiv forvaltningsorganisasjon som utøver kontrollfunksjonen. Departementet foreslo derfor å ta inn en presisering om at kontrollfunksjonen ivaretas av deler av eller hele styret i organisasjoner hvor styret utpekes av medlemmene på generalforsamlingen. Det er kun styremedlemmer som ikke er en del av den daglige ledelsen av organisasjonen, som kan ivareta kontrollfunksjonen, jf. fortalen punkt 24.

6.1.5 Høringen

Det er kun *Norwaco, TONO* og *Virke Produsentforeningen* som kommenterer forslaget til gjennomføring av direktivet artikkel 9. Disse støtter presiseringen i utkastet § 13 om at styret kan ivareta kontrollfunksjonen der hvor styret utpekes av generalforsamlingen.

6.1.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Overordnede krav til ledelsen i kollektive forvaltningsorganisasjoner er med på å sikre at de blir ledet på en uavhengig, åpen og ansvarlig måte. Medlemmene bør kunne ta del i den kontinuerlige overvåkningen av ledelsen av kollektive forvaltningsorganisasjoner, jf. fortalen punkt 24. En intern kontrollfunksjon innebærer en selvjustis, hvor de som ivaretar kontrollfunksjonen følger med på hvordan den administrative ledelsen utfører sine oppgaver. Etter departementets vurdering bidrar dette til åpenhet og til at medlemmene får tillit til den daglige ledelsen.

Ved å åpne for at styret kan utøve den interne kontrollfunksjonen, vil de kollektive forvaltningsorganisasjonene få mer fleksibilitet, slik at de selv kan velge om kontrollfunksjonen skal legges til styret eller til et eget kontrollorgan. Departementet merker seg at de *høringsinstansene* som uttaler seg om dette, støtter departementets forslag.

Bestemmelsen om intern kontrollfunksjon foreslås tatt inn som § 14.

6.2 Pliktene til kollektive forvaltningsorganisasjoners daglige ledelse

6.2.1 Gjeldende rett

Som beskrevet over i punkt 4.1.1, gjelder samvirkelova for kollektive forvaltningsorganisasjoner organisert som samvirkeforetak. I samvirkelova § 65 finnes regler med krav til ledelsen i samvirkeforetak. Foretaket skal ha en daglig leder som er tilsatt av styret, hvis det ikke står noe annet i vedtektene. Utover dette vil pliktene til den daglige ledelsen til kollektive forvaltningsorganisasjoner normalt fremgå av organisasjonens vedtekter.

6.2.2 Direktivet

Artikkel 10 regulerer pliktene til personene som leder virksomheten i den kollektive forvaltningsorganisasjonen, og hvordan interessekonflikter skal håndteres.

Direktivet er ikke til hinder for at det kan stilles enda strengere krav til de kollektive forvaltningsorganisasjonene enn det som følger av avdeling II i direktivet, så sant kravene ikke er i strid med EU-retten.

6.2.3 Andre nordiske land

Reglene om ledelsens forpliktelser er gjennomført i den danske loven § 9. I den finske loven er reglene gjennomført i 18 §. I Sverige ses reglene om kontrollfunksjon og interessekonflikter i sammenheng i lovens 6. kapittel om styring og internkontroll. De overordnede bestemmelse er skilt ut i 6. kapittel 1 §, hvor det fremgår at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal påse at virksomheten ledes på en ansvarsfull og hensiktsmessig måte, og at det fastsettes hensiktsmessige rutiner for forvaltning, regnskap og internkontroll.

6.2.4 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at pliktene til personer som leder kollektive forvaltningsorganisasjoner gjennomføres i utkastet § 14. Formålet med bestemmelsen er å sikre at de kollektive forvaltningsorganisasjonene iverksetter de tiltakene som er nødvendige for at ledelsen skal utøves på en god og forsvarlig måte. Organisasjonene skal ha god forvaltning av rettigheter og god regnskapspraksis samt gode internkontrollordninger.

6.2.5 Høringen

Ingen av høringsinstansene uttaler seg spesielt om utkastet til bestemmelse om pliktene til kollektive forvaltningsorganisasjoners daglige ledelse.

6.2.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Av hensyn til en forsvarlig forvaltning må ledelsen i en kollektiv forvaltningsorganisasjon være uavhengig. Departementet mener det er viktig at organisasjonene unngår situasjoner der personer i den daglige ledelsen har egne interesser som er i konflikt med interessene til de rettighetshaverne som den kollektive forvaltningsorganisasjonen representerer. Hvis det likevel skulle oppstå situasjoner der en interessekonflikt eller en potensiell interessekonflikt er uunngåelig, må dette håndteres på en måte som ikke får negative følger for de kollektive interessene til de rettighetshaverne som organisasjonen representerer.

Bestemmelsen om pliktene til kollektive forvaltningsorganisasjoners daglige ledelse foreslås tatt inn som § 15.

7 Regler om de kollektive forvaltningsorganisasjonenes økonomiske forvaltning

7.1 Generelt

7.1.1 Gjeldende rett

Håndtering av rettighetsvederlag i kollektive forvaltningsorganisasjoner er en prosess i tre faser – innkreving, intern fordeling til rettighetshavere eller kategori, og utbetaling. Innkreving av vederlag innebærer fakturering av vederlag fra brukerne som har brukt verk som den kollektive forvaltningsorganisasjonen forvalter rettighetene til. Betaling kan for eksempel skje ved at brukeren betaler en stykkpris for hvert enkelt verk som brukes, eller ved at det betales et samlet beløp for bruk av flere verk til et bestemt formål, for eksempel kopiering til bruk i undervisning.

I fordelingsfasen vil den kollektive forvaltningsorganisasjonen tilordne de innkrevde midlene til de rettighetshavere eller kategorier av rettighetshavere som har krav på vederlag.

Vederlag fordeles enten individuelt til den enkelte rettighetshaver, for eksempel basert på rapportering av faktisk bruk. Vederlaget kan også fordeles kollektivt til de ulike rettighetshavergruppene, basert på statistiske undersøkelser og fordelingsavtaler inngått mellom rettighetshavergruppene eller lignende.

Vederlaget blir deretter utbetalt av forvaltningsorganisasjonene direkte til den enkelte rettighetshaver eller overført til forvaltningsorganisasjonens medlemsorganisasjoner, som så fordeler og utbetaler vederlaget videre til sin rettighetshavergruppe blant annet i form av stipender eller direkte til den enkelte rettighetshaveren.

Det følger av åndsverkloven § 64 første ledd at utenforstående rettighetshavere har lik rett som organiserte til å få del i midler og goder som utdeles fra, eller som vesentlig er bekostet av, kollektivt vederlag for bruk av verk ved avtalelisens. En utenforstående rettighetshaver som sannsynliggjør at eget verk er brukt etter avtalelisensbestemmelsene, kan uansett kreve at vederlag for dette skal utbetales til seg, jf. åndsverkloven § 64 andre ledd.

Det finnes utover dette få regler om selve innkrevingen, fordelingen og utbetalingen av rettighetsvederlag, foruten at departementet gjennom godkjenningsordningene fører en viss overordnet kontroll med organisasjonene, jf. punkt 14.2.

De kollektive rettighetsorganisasjonene krever inn, forvalter, fordeler og utbetaler opphavsrettslige vederlag etter regler i den enkelte organisasjonens vedtekter, forvaltningsavtaler og praksis.

7.1.2 Direktivet

Direktivet avdeling II kapittel 2 inneholder regler om de kollektive forvaltningsorganisasjonenes forvaltning av rettighetsvederlag. Disse reglene fastsetter blant annet krav til innkreving, til den interne håndteringen av vederlaget og til når beløpene skal fordeles. Det prinsipielle utgangspunktet er at midlene skal fordeles til rettighetshaverne til de åndsverkene og andre vernede arbeider som har blitt brukt. I dette kapitlet reguleres i hvilken grad de kollektive forvaltningsorganisasjonene kan benytte rettighetsvederlag til å dekke administrasjonskostnader, om midlene kan investeres og hvilke fradrag som er tillatt å gjøre før midlene fordeles til rettighetshaver. Direktivet stiller også krav til hvilke undersøkelser som må gjøres for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som har krav på vederlagsmidler, og hvilke midler som kan regnes som ikke-fordelbare.

7.1.3 Andre nordiske land

Sverige, Danmark og Finland har alle gjennomført reglene om forvaltning av rettighetsvederlag i direktivet avdeling II kapittel 2 artiklene 11, 12 og 13 på en måte som ligger tett opp til direktivets formuleringer, men har delt innholdet opp i flere paragrafer og foretatt noen forenklinger.

7.1.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å gjennomføre bestemmelsene i direktivet avdeling II kapittel 2 som §§ 15 til 21 i et eget kapittel 5 i

loven. Direktivbestemmelsene om den økonomiske forvaltningen av rettighetsvederlag er detaljerte og ikke så lett tilgjengelige. Departementet foreslo derfor en del forenklinger og delte opp innholdet i artiklene i flere paragrafer. Innholdsmessig var forslaget ment å samsvare med direktivforpliktelsene.

7.1.5 Høringen

De aller fleste høringsinstansene uttaler seg om forslaget til regulering av de kollektive forvaltningsorganisasjonenes økonomiske forvaltning av rettighetsvederlag. Gjennomgående er det i høringen bekymring for om direktivet og gjennomføringen av det i norsk rett vil være til hinder for gjeldende praksis med stor grad av kollektiv fordeling av vederlagsmidler. Både flere av de kollektive forvaltningsorganisasjonene, som *Kopinor* og *Norwaco,* og andre rettighetsorganisasjoner som *Creo, Den norske Forfatterforening, Den norske Forleggerforening, Dramatikerforbundet, Forbundet Frie fotografer, Grafill, GramArt, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, Norsk Journalistlag, Norsk Oversetterforening/Norske Barne-* og *Ungdomsbokforfattere, Produsentforeningen NORA* og *Kunstnernettverket* viser til at det er lang tradisjon for kollektiv fordeling i form av stipender, og at dette systemet bør bevares. Flere av høringsinstansene understreker at de har stor tillit til at de kollektive forvaltningsorganisasjonene forvalter vederlagsmidlene på en god måte. Det vises også til at for små organisasjoner med lave inntjeningsbeløp, vil et krav om individuell fordeling kunne innebære høye kostnader til administrasjon sammenlignet med størrelsen på beløpene som utbetales. Videre pekes det på at det kan være minst like hensiktsmessig for medlemmene at midlene anvendes til kollektive formål.

Blant andre *BONO* og *TV 2* understreker i sine uttalelser at det er et viktig prinsipp at mest mulig av vederlagsmidlene blir fordelt individuelt til rettighetshaverne basert på faktisk bruk.

Utover dette har flere av høringsinstansene merknader til utformingen av enkelte av bestemmelsene. Disse er nærmere omtalt under de enkelte punktene nedenfor.

7.1.6 Departementets overordnede vurderinger

Departementet mener at det er et viktig prinsipp at mest mulig av vederlagsmidlene som de kollektive forvaltningsorganisasjonene forvalter, blir fordelt ut til rettighetshaverne til de verk og andre vernede arbeider som har blitt brukt. Samtidig har ikke forslaget til hensikt å bryte ned velfungerende systemer for fordeling av vederlag. Departementet ser at det må gjøres noen tilpasninger i eksisterende praksis med stor grad av kollektiv fordeling, men mener forslaget åpner for at det også fremover kan fordeles både kollektivt og individuelt til rettighetshaverne.

Det følger av organisasjonenes autonomi at de kan beslutte at enkelte oppgaver skal utføres av de kollektive forvaltningsorganisasjonenes medlemsorganisasjoner. Departementet anser det derfor ikke som nødvendig at adgangen til å delegere ansvar og oppgaver knyttet til fordeling og utbetaling av vederlag lovfestes. I forslaget § 2 om lovens virkeområde er det i femte ledd tatt inn en bestemmelse som forutsetter en slik adgang. Her fremgår det hvilke regler som gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoners medlemsorganisasjoner, når det er besluttet at medlemsorganisasjonene skal fordele og utbetale rettighetsvederlag til rettighetshaverne.

Departementet opprettholder forslaget om å gjennomføre bestemmelsene i avdeling II kapittel 2 i loven kapittel 5. På bakgrunn av høringen er det imidlertid foreslått mindre endringer i enkelte av bestemmelsene.

7.2 Krav til aktsomhet

7.2.1 Direktivet

Det følger av direktivet artikkel 11 nr. 2 at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal vise aktsomhet ved innkreving og forvaltning av inntekter fra rettigheter. I fortalen punkt 26 understrekes det at inntektene fra rettigheter tilhører rettighetshaverne, og at det derfor er viktig at den kollektive forvaltningsorganisasjonen utøver stor aktsomhet ved innkreving, forvaltning og fordeling av disse inntektene. Videre påpekes det at korrekt fordeling bare er mulig dersom den kollektive forvaltningsorganisasjonen fører register over medlemskap, lisenser og bruken av verk og andre vernede arbeider.

7.2.2 Andre nordiske land

Både Danmark, Finland og Sverige har valgt å lovfeste kravet til aktsomhet ved innkreving og forvaltning av rettighetsvederlag i sine gjennomføringslover. I Danmark er det tatt inn i gjennomføringsloven § 10. I den finske loven er prinsippet tatt inn i 19 § og i den svenske loven i 7. kapittel 1 § første ledd. Alle tre landene har valgt en utfor-

ming som ligger tett opp til ordlyden i direktivet artikkel 11 nr. 2.

7.2.3 Høringsnotatet

Departementet vurderte i høringsnotatet om det var tilstrekkelig å omtale det generelle prinsippet i forarbeidene til loven, men foreslo å lovfeste det i utkastet § 15. Grunnen var at en slik bestemmelse oppsummerer formålet med de mer detaljerte reglene om forvaltning av vederlagsmidler og setter en standard for tolkningen av dem.

Videre foreslo departementet å presisere i paragrafens andre ledd hva som menes med betegnelsen «vederlagsmidler».

7.2.4 Høringen

Av høringsinstansene er det kun *LO Norge* og *TV 2* som uttaler seg om forslaget om å lovfeste det generelle prinsippet med krav om aktsomhet ved innkreving og forvaltning av vederlagsmidler. LO Norge støtter departementets forslag. TV 2 peker i sin uttalelse på behovet for en forklaring av hva kravet til aktsomhet innebærer.

Grafill, Kopinor og *Norsk filmforbund/Norske Filmregissører* foreslår at ordet «vederlagsinntekter» erstattes med «rettighetsvederlag» i lys av definisjonen i utkastet § 3 nr. 7 og mener det vil tydeliggjøre forskjellen mellom «rettighetsvederlag» og «vederlagsmidler».

7.2.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet. På bakgrunn av innspillene i høringen er det foretatt enkelte justeringer i bestemmelsen.

Departementet merker seg at ingen *høringsinstanser* har innvendinger mot at prinsippet om at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal vise aktsomhet ved innkreving og forvaltning av rettighetsvederlag tas inn i loven. I høringen foreslår *Grafill, Kopinor, Norsk filmforbund* og *Norske Filmregissører* at betegnelsen «vederlagsinntekter» erstattes med «rettighetsvederlag». Departementet er enig i at «rettighetsvederlag» vil være et bedre begrep i loven. I den svenske loven er begrepet rettighetsinntekter benyttet, mens den norske oversettelsen av direktivet bruker «inntekter frå rettar». Departementet ser at ved å bruke begrepet «rettighetsvederlag» vil det bli lettere å skille mellom hva som skal regnes som rettighetsvederlag, og hva som omfattes av begrepet «vederlagsmidler». «Vederlagsmidler» er både vederlag som er krevet inn for bruk av rettigheter, altså «rettighetsvederlag», og de inntektene som følger av en eventuell investering av rettighetsvederlagene.

Når det gjelder innholdet i aktsomhetsprinsippet, er departementet enig med *TV 2* i at dette ikke kom tydelig frem i høringsnotatet. Hensikten med prinsippet er å tydeliggjøre det ansvaret som de kollektive forvaltningsorganisasjonene har for å forvalte rettighetsvederlagene på en god måte for rettighetshaverne. De skal være påpasselige og oppmerksomme slik at beslutningene som fattes, er til rettighetshavernes beste. Prinsippet innebærer ikke konkrete krav eller forpliktelser for organisasjonene, men når de andre bestemmelsene skal tolkes, vil prinsippet være en rettesnor. Der det er besluttet at det er medlemsorganisasjonene som skal fordele vederlagsmidlene, vil aktsomhetskravet også gjelde for dem.

Bestemmelsen om generelle krav til forvaltning av vederlagsmidler foreslås tatt inn som § 16.

7.3 Adskillelse av vederlagsmidler i regnskapet

7.3.1 Direktivet

Etter direktivet artikkel 11 nr. 3 skal inntekter som stammer fra medlemmenes rettigheter, holdes adskilt fra den kollektive forvaltningsorganisasjonens egne aktiva og inntekter fra investering av disse, og fra administrasjonskostnader eller fra inntekter fra annen virksomhet som organisasjonen eventuelt har. Inntektene skal bokføres hver for seg.

Hvis det ikke er mulig å identifisere og lokalisere rettighetshaverne slik at utbetalingsfristen etter artikkel 13 nr. 1 kan overholdes, skal disse beløpene etter artikkel 13 nr. 2 bokføres separat i regnskapet til den kollektive forvaltningsorganisasjonen.

7.3.2 Andre nordiske land

I den danske loven er kravet om adskillelse i regnskapet tatt inn i § 11 og i den finske loven i 20 § første ledd. I Sverige er kravet gjennomført i 7. kapittel 2 § første ledd. Alle landene har formulert kravet på en måte som ligger tett opp til direktivteksten.

7.3.3 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at artikkel 11 nr. 3 gjennomføres i utkastet § 16. Videre

foreslo departementet å klargjøre i paragrafens andre ledd at også rettighetsvederlag som ikke kan fordeles til rettighetshaverne innen fristen for utbetaling, skal regnskapsføres adskilt, jf. artikkel 13 nr. 2.

7.3.4 Høringen

Det er kun *Gramo, Kopinor* og *LO Norge* som uttaler seg om kravet til adskillelse av vederlagsmidler i regnskapene til de kollektive forvaltningsorganisasjonene. Gramo mener begrepet «aktiva» i bestemmelsen bør erstattes med «eiendeler» og viser til at dette ordet også benyttes i regnskapsloven. Kopinor viser til sin kommentar til bestemmelsene om generalforsamlingen, hvor de peker på at betegnelsen «utestående beløp» er misvisende.

LO Norge uttaler:

> «Forvaltningsorganisasjonene besitter normalt vederlagsmidler som av ulike årsaker ikke lar seg fordele individuelt – som gjerne blir omtalt som kollektive midler. At det pålegges forvaltningsorganisasjonen å regnskapsføre utestående vederlagsmidler adskilt, jf. forslagets § 16 andre ledd, anser LO som positivt.»

7.3.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med visse justeringer.

Etter departementets vurdering vil et krav om at de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal føre regnskapene sine på en slik måte at vederlagsmidlene og organisasjonens egne eiendeler holdes adskilt, bidra til at gjennomsiktighet og åpenhet kan praktiseres på en god måte. Dette vil igjen bidra til at tilliten til de kollektive forvaltningsorganisasjonene opprettholdes. Departementet merker seg at ingen *høringsinstanser* er negative til måten kravet til regnskapsføring er foreslått gjennomført på.

På bakgrunn av innspill fra *Gramo* og *Kopinor* er det foretatt justeringer i ordlyden.

Bestemmelsen om adskillelse av vederlagsmidler i regnskapet foreslås tatt inn som § 17.

7.4 Bruk av vederlagsmidler

7.4.1 Direktivet

Etter artikkel 11 nr. 4 skal en kollektiv forvaltningsorganisasjon som hovedregel ikke bruke inntekter fra rettigheter eller inntekter fra investering av rettigheter til andre formål enn fordeling til rettighetshavere. Organisasjonene kan likevel trekke fra administrasjonskostnadene sine, hvis det er besluttet på generalforsamlingen etter artikkel 8 nr. 5 bokstav d at dette kan gjøres. Videre åpnes det for annen bruk av inntekter fra rettigheter eller fra investering av rettigheter når organisasjonen, etter en avgjørelse som er tatt etter artikkel 8 nr. 5, har fått tillatelse til bruken.

7.4.2 Andre nordiske land

I Danmark er reglene om innkreving og bruk av rettighetsvederlag i direktivet artikkel 11 gjennomført i gjennomføringsloven §§ 10 til 13. I Sverige er reglene gjennomført i gjennomføringsloven 7. kapittel 1 til 3 §§. Finland har lagt seg tettest opp til ordlyden i direktivet, og har gjennomført reglene om innkreving og bruk av rettighetsvederlag i gjennomføringsloven 19 til 21 §§.

7.4.3 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at regelen i artikkel 11 nr. 4 gjennomføres i utkastet § 17. Etter bestemmelsen skal alle vederlagsmidler fordeles til rettighetshavere, med unntak av administrasjonskostnader og midler som generalforsamlingen har besluttet å bruke på annen måte.

Det følger av organisasjonenes autonomi at de kan beslutte at enkelte oppgaver skal utføres av medlemsorganisasjonene, herunder fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag. Etter utkastet § 20 tredje ledd må medlemsorganisasjonene da følge reglene i utkastet §§ 15 til 18.

7.4.4 Høringen

Gjennomgående er høringsinstansene som uttaler seg om denne bestemmelsen, positive til hvordan artikkel 11 nr. 4 er foreslått gjennomført i den nye loven. Mange understreker behovet for å videreføre dagens ordning med kollektiv forvaltning og fordeling av vederlagsmidler. Disse innspillene blir nærmere gjennomgått under punktene om fradrag i og fordeling av vederlagsmidler.

Blant andre *Gramo, Kabel Norge* og *LO Norge* støtter departementets forslag.

Kabel Norge er positiv til at forholdet mellom de kollektive forvaltningsorganisasjonene og rettighetshaverne reguleres i lov, og at midlene som organisasjonene forvalter, blir utbetalt til den enkelte rettighetshaveren. Organisasjonen frem-

hever at dette vil stimulere til ytterligere kreativ verdiskapning.

TONO støtter departementets tolkning av artikkel 11 nr. 4, som innebærer at det er nettoinntektene, det vil si etter at eventuelle skatter og avgifter er betalt, som skal fordeles:

> «Departementet presiserer på side 39 i utkastet at den eksisterende avgiften på to prosent av bruttoomsetningen som TONO og NCB betaler iht. lov om avgift til Det norske komponistfond, ikke berøres av direktivets artikkel 11 nr. 4. Det fremstår etter TONOs syn som den eneste realistiske tolkningen at forvaltningsorganisasjoner må kunne benytte vederlagsinntekter til å betale lovpålagte skatter og avgifter.»

Noen høringsinstanser, som *Kopinor* og *TV 2,* peker på at henvisningene i bestemmelsen virker uklare. *Kopinor* uttaler:

> «Ordlyden i departementets utkast medfører at når medlemsorganisasjonene skal forestå fordeling som nevnt i § 2 femte ledd, må generalforsamlingen i medlemsorganisasjonen ta beslutninger som nevnt i § 11 fjerde ledd. Det stemmer ikke med departementets merknader om utkastet § 2 femte ledd.»

7.4.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med noen språklige justeringer.

Departementet mener det er et viktig prinsipp at mest mulig av vederlagsmidlene som de kollektive forvaltningsorganisasjonene forvalter, blir fordelt til rettighetshaverne. Dette innebærer at administrasjonskostnadene må holdes på et forsvarlig nivå. Forslaget må leses i sammenheng med de andre bestemmelsene i loven kapittel 5, som har til formål å regulere de kollektive forvaltningsorganisasjonenes forvaltning av rettighetsvederlag.

Etter departementets vurdering bør reglene om bruk av vederlagsmidler gjelde både der det er en kollektiv forvaltningsorganisasjon som forvalter og fordeler midlene, og der denne oppgaven er overlatt til medlemsorganisasjonene. Det følger av forslaget § 2 femte ledd at når en kollektiv forvaltningsorganisasjon har vedtatt at ansvaret for fordelingen til rettighetshavere skal delegeres til medlemsorganisasjonene, er medlemsorganisasjonene omfattet av lovforslagets kapittel 5.

Kopinor bemerker at paragrafen ikke bør henvise til «generalforsamlingen», men isteden henvise til fjerde ledd i bestemmelsen som regulerer årsmøtet (generalforsamlingen), jf. forslaget § 12. Departementet ser at formuleringen i forslaget ikke har tatt høyde for de situasjonene hvor ansvaret for visse beslutninger er delegert til styret, og foreslår derfor at bestemmelsen justeres i tråd med Kopinors forslag.

Etter departementets syn må bestemmelsen om bruk av vederlagsmidler forstås slik at den ikke er til hinder for at kollektive forvaltningsorganisasjoner benytter slike inntekter til å betale eventuelle lovpålagte skatter og avgifter. Etter EØS-avtalen står landene fritt til å fastsette sin egen skatte- og avgiftspolitikk, så lenge den er i overensstemmelse med grunnleggende EØS-rettslige prinsipper. Utgangspunktet må derfor være at det er nettoinntektene, det vil si etter at eventuelle skatter og avgifter er betalt, som skal fordeles slik som artikkel 11 nr. 4 foreskriver. Dette betyr at den eksisterende avgiften på to prosent av brutto-omsetningen som TONO og NCB betaler i henhold til lov om avgift til Det norske komponistfond, ikke berøres av direktivet. Ordningen med avgift og bevilling etter denne loven er nærmere omtalt i punkt 14.2.

Etter departementets vurdering åpner ikke artikkel 11 nr. 4 for at vederlagsmidlene kan benyttes til kollektiv fordeling til rettighetshaverne, for eksempel i form av stipender som rettighetshavere kan søke på. Det innebærer at en eventuell kollektiv fordeling bare kan skje etter de forutsetningene som følger av bestemmelsene om fradrag og fordeling av beløp til rettighetshaver, se punkt 7.6.6 og 7.7.6.

Bestemmelsen om bruk av vederlagsmidler foreslås tatt inn som § 18.

7.5 Investering av vederlagsmidler

7.5.1 Direktivet

Det følger av artikkel 11 nr. 5 at dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon investerer inntekter fra rettigheter, skal organisasjonen gjøre dette på en måte som er til beste for de rettighetshaverne som organisasjonen representerer. Det samme gjelder investering av den fortjenesten som eventuelt følger av en investering. Investeringen skal skje i samsvar med den generelle investerings- og risikohåndteringsstrategien som er vedtatt etter artikkel 8 nr. 5 bokstav c og f. Videre skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen ved potensielle interessekonflikter sikre at investeringen fullt og helt ivaretar rettighetshavernes interesser. Aktiva skal investeres

for å sikre trygghet, kvalitet, likviditet og lønnsomhet i den samlede porteføljen, og investeringen skal spres på en passende måte for å minimere risiko.

Fortalen punkt 27 viser til at hvis medlemslandene tillater at de kollektive forvaltningsorganisasjonene investerer inntekter fra rettigheter, bør slike investeringer være i samsvar med den generelle investerings- og risikostyringsstrategien til organisasjonen. Medlemslandene kan dermed velge å innføre strengere regler om investering enn det som følger av direktivet, eller helt forby investering av inntekter fra rettigheter. For å holde vedlike et høyt vern av rettighetshavernes rettigheter og sikre at eventuelle inntekter fra utnyttelsen av slike rettigheter kommer rettighetshaverne til gode, bør investeringene forvaltes etter kriterier som pålegger organisasjonen å handle aktsomt. Samtidig er det opp til organisasjonen å vurdere hva som er den sikreste og mest effektive investeringsstrategien.

7.5.2 Andre nordiske land

I Danmark er reglene om investering av vederlagsmidler gjennomført i loven § 13 og i Finland i loven 21 §. Begge bestemmelsene er forholdsvis detaljerte, med regulering av hvordan investeringer best skal ivareta rettighetshavernes interesser og hvordan interessekonflikter skal håndteres. I Sverige er det valgt en forenklet formulering i lovens 7. kapittel 3 §, men det materielle innholdet er ment å være det samme som i artikkel 11 nr. 5. Ingen av landene har innført strengere regler om investering av rettighetsvederlag enn det som følger av direktivet.

7.5.3 Høringsnotatet

Departementet foreslo å gjennomføre artikkel 11 nr. 5 i utkastet § 18. Det fremgår av utkastet at hvis en kollektiv rettighetsorganisasjon skal investere vederlagsmidler, skal dette skje på en måte som best mulig ivaretar rettighetshavernes interesser. Investeringene må skje i tråd med organisasjonens investeringspolitikk som er vedtatt av generalforsamlingen. Videre inneholdt utkastet en rekke regler om håndtering av potensielle interessekonflikter og risikominimering. Ved potensielle interessekonflikter skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen påse at investeringene utelukkende er i rettighetshavernes interesser.

7.5.4 Høringen

Det er bare *Kopinor* som uttaler seg særskilt om forslaget til regler om investering av rettighetsvederlag. Kopinor foreslår en språklig omformulering av paragrafens første ledd og at ordet «opphavernes» byttes ut med «rettighetshavernes» i andre ledd.

7.5.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Det følger av fortalen punkt 27 at det kan gis nasjonale regler om investering av rettighetsvederlag som er strengere enn det som følger av direktivet, eller som helt forbyr slik investering. Departementet har vurdert om det er behov for dette, men kan ikke se at det er tilfelle. Etter departementets vurdering bør det være opp til de kollektive forvaltningsorganisasjonene å vurdere om det vil være formålstjenlig å investere vederlagsmidler. Men hvis organisasjonene velger å benytte seg av muligheten til å investere midlene, er det viktig at det skjer på en måte som ivaretar rettighetshavernes interesser på best mulig måte.

Departementet har vurdert *Kopinors* forslag til omformuleringer og er enig i at ordlyden i paragrafen bør justeres noe. Departementet ser også at paragrafens andre ledd om ivaretagelse av rettighetshaveres interesser ved potensielle interessekonflikter, ikke bør begrenses til opphavernes interesser. Etter direktivets ordlyd er det rettighetshavernes interesser som skal ivaretas, og det omfatter også nærstående rettigheter.

Bestemmelsen om investering av vederlagsmidler foreslås tatt inn som § 19.

7.6 Fradrag i vederlagsmidler

7.6.1 Direktivet

Av artikkel 12 fremgår det at forvaltningsorganisasjonen plikter å opplyse rettighetshaverne om administrasjonskostnader og andre fradrag før rettighetshaverne gir organisasjonen fullmakt til å forvalte rettighetene sine. Kostnader knyttet til administrasjon skal ikke overstige de begrunnede og dokumenterte kostnadene som den kollektive forvaltningsorganisasjonen har i forbindelse med forvaltningen av opphavsrettigheter og nærstående rettigheter. Andre fradrag skal stå i et rimelig forhold til tjenestene forvaltningsorganisasjonen tilbyr rettighetshaverne.

Artikkel 12 skal sikre at kravene til åpenhet og innsyn i administrasjonskostnader også gjelder for alle andre kostnader knyttet til forvaltningen av rettighetene.

Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon yter sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige tjenester som er finansiert av rettighetsvederlag eller fortjeneste fra investeringer, skal disse tjenestene gis på rimelige vilkår. Det skal legges særlig vekt på tilgangen og omfanget av disse tjenestene.

7.6.2 Andre nordiske land

I Danmark er reglene om fradrag i artikkel 12 tatt inn i gjennomføringsloven § 14. I Sverige er reglene om fradrag i artikkel 12 gjennomført i loven 7. kapittel 4 §. Finland har gjennomført reglene om fradrag i gjennomføringsloven 22 §.

7.6.3 Høringsnotatet

Departementet foreslo å gjennomføre direktivet artikkel 12 om fradrag i rettighetsvederlag i utkastet § 19. Bestemmelsen var ment å klargjøre yttergrensen for hvor mye av vederlagsmidlene som kan benyttes til administrasjon og andre legitime formål. Der det er medlemsorganisasjoner som fordeler vederlagsbeløpene, følger det av utkastet § 20 tredje ledd at § 19 også gjelder for dem. Bestemmelsen følger strukturen i direktivet artikkel 12, men formuleringene er forenklet. Innholdet i artikkel 12 nr. 3 andre avsnitt var ikke tatt med i selve lovutkastet. Departementet vurderte det slik at innholdet dekkes av utkastet til § 19 første ledd om informasjon om bruk av vederlagsmidler til administrasjonskostnader og andre fradrag.

7.6.4 Høringen

Mange høringsinstanser som *BONO, Den norske Forfatterforening, Gramo, Kabel Norge, Kopinor, LO Norge* og *Norsk Journalistlag* støtter i hovedsak departementets forslag, men en del har merknader til enkelte elementer i utkastet til bestemmelse om fradrag i vederlagsmidler.

BONO påpeker i sin uttalelse at utformingen av paragrafens tredje ledd begrenser rekkevidden av kravet om at alle fradrag skal være rimelige, fordi bestemmelsen bare gjelder fradrag som ikke er administrasjonskostnader.

Kabel Norge understreker viktigheten av at administrasjonskostnadene holdes på et rimelig nivå:

> «Administrasjonskostnadene må reflektere nødvendige og faktiske kostnader relatert til innkreving og fordeling av midler, og må holdes på et rimelig nivå, slik departementet forutsetter på side 40 i høringsnotatet. Det er ikke uvanlig at vederlagsmidler innkreves av en organisasjon og fordeles først til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner før eventuell utdeling til individuelle rettighetshavere. Dette gjelder f.eks. midler innsamlet av Norwaco. At midlene fordeles i flere ledd øker risikoen for at de samme midlene brukes til å finansiere flere organisasjoners generelle virksomhet og at den andelen som tilfaller de enkelte rettighetshaver hvis verk er brukt, ikke blir så stor som den burde være.»

Videre uttaler *BONO* at de savner en klargjøring av rammen for hva som kan regnes som rimelige fradrag som ikke er administrasjonskostnader.

Gramo støtter i utgangspunktet departementets forslag, men ønsker noen klargjøringer:

> «Gramo ønsker at departementet klargjør nærmere hvem som kan ha rett på fradrag, jf. lovforslagets tredje ledd. Vi legger til grunn at likebehandling skal innfortolkes i bestemmelsen.»

Kopinor uttaler at ordet «tjenester» ikke er egnet i denne sammenhengen og foreslår isteden å bruke «ytelser». Også *Den norske Forfatterforening* og *Norsk Oversetterforening/Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere* peker på at betegnelsen «tjenester» passer dårlig på den virksomheten de driver.

Den norske Forfatterforening ber videre om en klargjøring av om kollektiv fordeling skal regnes som fradrag eller fordeling. *Norsk Journalistlag* viser til at det i praksis er nødvendig å fordele vederlagsmidler kollektivt i større grad enn det direktivet legger opp til:

> «Departementet skriver at artikkel 11 nr. 4 oppstiller en hovedregel om at kollektive forvaltningsorganisasjoner som et utgangspunkt skal benytte innkrevd vederlag til fordeling til rettighetshaverne. Videre skriver departementet at utkast til § 19 er ment å klargjøre yttergrensen for hvor mye av vederlagsmidlene som kan benyttes til administrasjon og til andre legitime formål. Men departementet må ta høyde for at det kan være stor forskjell mellom dette rettslige utgangspunkt og i hvilken grad det i praksis er mulig å innhente nødvendig informasjon og betale et individuelt

> vederlag. Hva som i praksis er mulig å innhente av informasjon og betale individuelt, vil antageligvis variere avhengig av bl.a. hvilket område man ser på (f.eks. musikk, bøker, journalistikk, bilder eller film). På noen områder vil det kunne være svært krevende å innhente informasjon om hver enkelt kopi som gjøres av et verk. Det er derfor viktig at den nye loven legger til rette for fordeling av vederlag til ulike kollektive formål og stipender. Vi oppfatter at lovutkastet i stor grad åpner for nettopp dette.»

Norwaco, med støtte fra blant andre *Norsk Oversetterforening/Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere* og *Virke Produsentforeningen,* mener at kravet om at fradrag til administrasjonskostnader skal være «nødvendige», bør endres til «begrunnede» og viser til at dette er mer i tråd med direktivets ordlyd. Også *TONO* kommenterer formuleringen:

> «Departementet oppstiller i utkastet til § 19 andre ledd et vilkår om at administrasjonskostnader ikke skal overstige de «nødvendige» og dokumenterte kostnadene.. osv. Direktivets artikkel 12 sier at disse kostnadene ikke skal overstige «…dei grunngjevne..» (……) kostnadene. Vi kan ikke se noen opplagt begrunnelse for at departementet på denne måten oppstiller et slikt tilleggsvilkår for fradrag av administrasjonskostnader.»

7.6.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet. På bakgrunn av innspill i høringen er det foretatt enkelte justeringer i bestemmelsen.

Fradrag er en av de måtene en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan bruke rettighetsvederlag eller inntekter fra investeringer av rettighetsvederlag på. Det er et grunnleggende prinsipp nedfelt i åndsverkloven §§ 1 og 2 at det er den som har skapt et verk, som har rettighetene til det, og som i utgangspunktet skal motta vederlag for utnyttelse av verket. Samtidig må det forventes at organisasjonene har kostnader til administrasjon. Når en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettighetene på vegne av opphavere og andre rettighetshavere, er det viktig at organisasjonens fradrag til administrasjon ikke overstiger kostnadene organisasjonen faktisk har. Fradrag til sosiale, kulturelle og utdanningsmessige aktiviteter og andre fradrag som er besluttet av årsmøtet, må holdes på et rimelig nivå sammenholdt med de ytelser som organisasjonen gir til rettighetshaverne.

Departementet merker seg innspillet fra blant andre *Kopinor* om at betegnelsen «tjenester» passer dårlig på den virksomheten de driver. I den norske oversettelsen av direktivet er formuleringen «tenestene som den kollektive forvaltningsorganisasjonen yter til rettshavarane» benyttet. I den engelske språkversjonen står det «services provided by the collective management organisation to rightholders». I Danmark benyttes uttrykket «ydelser», mens den svenske og finske språkversjonen benytter «tjeneste». Etter departementets vurdering er det viktig at uttrykket reflekterer det faktiske forholdet mellom organisasjonene og rettighetshavere, og foreslår derfor å benytte «ytelser» i loven, slik Kopinor foreslår.

Til innspillene fra blant andre *Virke Produsentforeningen* og *TONO* om at betegnelsen «nødvendige» bør endres til «begrunnede», er departementet enig i at det vil være mer i tråd med direktivets ordlyd.

Departementet merker seg uttalelsen fra *Kabel Norge* om risikoen for at de samme midlene brukes til å finansiere administrasjon for flere virksomheter. Der en kollektiv forvaltningsorganisasjon har overlatt ansvaret til medlemsorganisasjonene for fordeling av vederlagsmidler til rettighetshaverene, vil det i praksis gjøres et administrativt arbeid både i den kollektive forvaltningsorganisasjonen (innkreving og fordeling til kategori) og hos medlemsorganisasjonene (innsats for å identifisere og lokalisere rettighetshaver, og utbetaling). Der de administrative aktivitetene er fordelt mellom en kollektiv forvaltningsorganisasjon og dennes medlemsorganisasjon, er det etter departementets vurdering forventet at det benyttes midler til nødvendig administrasjon til de konkrete oppgavene både hos den kollektive forvaltningsorganisasjonen og hos medlemsorganisasjonene. Det samlede fradraget til administrasjon bør likevel ses i sammenheng og ikke overstige begrunnede og dokumenterte kostnader.

Verken direktivet eller lovforslaget inneholder noen uttømmende liste over hvilke mulige fradrag som kan gjøres i vederlagsmidlene. Som det fremgår av fortalen punkt 28, er det opp til den kollektive forvaltningsorganisasjonens medlemmer å beslutte de forskjellige typene fradrag som kan tillates. Bruk av innkrevd rettighetsvederlag til kollektive formål, som stipender, vil være fradrag til sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige formål.

For at rettighetshaverne skal kunne ha tillit til de kollektive forvaltningsorganisasjonene er det viktig at de får vite hvilke fradrag som gjøres i vederlagsmidlene før fordeling. Rettighetsha-

verne må kunne sette seg inn i dette før de gir en organisasjon fullmakt til å forvalte rettighetene på deres vegne, slik at de kan ta et opplyst valg om dette.

Forpliktelsen til å opplyse om fradrag på forhånd gjelder kun overfor de rettighetshaverne som den kollektive forvaltningsorganisasjonen eller medlemsorganisasjonen representerer direkte. Opplysningsplikten gjelder dermed ikke overfor rettighetshavere som ikke er direkte representert, men som er omfattet av en avtale med avtalelisensvirkning, eller hvis rettighetene forvaltes på bakgrunn av en tvangslisens.

Departementet er enig i merknaden fra *BONO,* om at både administrasjonskostnader og andre fradrag skal stå i et rimelig forhold til organisasjonens ytelser til rettighetshaverne og beregnes etter saklige kriterier. Til BONOs spørsmål om organisasjonene bør ta utgangspunkt i bransjepraksis for å klargjøre størrelsen på de beløpene som kan trekkes fra før fordeling, anser departementet at det kan være hensiktsmessig. Det kan argumenteres for at bransjepraksis for fradrag til sosiale, kulturelle og utdanningsmessige formål er inntil 10 prosent av vederlagsinntektene, noe som blant annet fremkommer av TONOs vedtekter § 58 *Kulturelle midler.* Denne bransjepraksisen er et godt utgangspunkt for å vurdere hva som er et rimelig fradrag til slike ytelser.

Til *Gramos* spørsmål om hvem som skal ha rett til å motta sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige ytelser, viser departementet til fortalen punkt 28. Her fremkommer det at rettighetshaverne bør ha lik tilgang til ytelsene som er finansiert gjennom fradrag. Slik departementet forstår dette, innebærer det at også utenforstående rettighetshavere kan søke om stipendmidler og lignende som er finansiert gjennom fradrag i vederlagsmidler.

Bestemmelsen om fradrag foreslås tatt inn som § 20.

7.7 Fordeling av vederlagsmidler

7.7.1 Direktivet

Artikkel 13 nr. 1 regulerer fordelingen av utestående beløp til rettighetshavere. Etter bestemmelsen skal beløpene fordeles regelmessig og på en samvittighetsfull og nøyaktig måte, i samsvar med de allmenne fordelingsprinsippene som er vedtatt av generalforsamlingen, jf. artikkel 8 nr. 5 bokstav a.

Som hovedregel skal det innkrevde vederlaget fordeles og utbetales til rettighetshaverne snarest mulig, og senest ni måneder etter avslutningen av regnskapsåret de ble innkrevd i. Regelen fastslår videre at fristene for utbetaling gjelder uansett om det er den kollektive forvaltningsorganisasjonen som fordeler vederlagsmidlene direkte til rettighetshaverne, eller om det er medlemsorganisasjoner som fordeler og utbetaler.

Artikkel 13 nr. 4 og 5 regulerer når innkrevd vederlag skal regnes som ikke-fordelbare beløp og åpner for at generalforsamlingen kan beslutte hvordan disse beløpene kan benyttes.

Direktivet artikkel 13 nr. 6 åpner for at det kan gis nasjonale regler som avgrenser eller gir tillatelse til bruk av ikke-fordelbare midler, blant annet til finansiering av sosial, kulturell og utdanningsmessig virksomhet for rettighetshaverne.

7.7.2 Andre nordiske land

I Danmark er reglene om fordeling av utestående beløp til rettighetshaverne tatt inn i gjennomføringsloven §§ 15 og 16. Paragraf 16 stk. 8 slår fast at generalforsamlingen kan vedta hvordan ikke-fordelbare midler skal anvendes. I Sverige er reglene om fordeling av utestående beløp til rettighetshaverne tatt inn i 7. kapittel 5 §. Bruk av ikke-fordelbare midler er regulert i 7. kapittel 7 §, men gir ikke innholdsmessige føringer på hva de kan benyttes til. I den finske loven er reglene om når rettighetsvederlag skal regnes som ikke-fordelbare midler tatt inn i 27 §. Bruken av disse midlene er regulert i 14 §, mens 16 § har regler om hvilke avgjørelser som må fattes av den kollektive forvaltningsorganisasjonens generalforsamling eller styre.

7.7.3 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å gjennomføre artikkel 13 i utkastet § 20. Bestemmelsen inneholdt prinsippene for fordeling av vederlag til rettighetshaverne. Det er den kollektive forvaltningsorganisasjonens generalforsamling (årsmøte), som ved å fastsette de generelle prinsippene for fordelingen av utestående beløp, beslutter hvordan beløpene skal fordeles. Fordelingen skal skje regelmessig, samvittighetsfullt og nøyaktig, og skal som utgangspunkt skje snarest mulig og innen ni måneder etter utgangen av regnskapsåret da inntektene ble krevd inn. Departementet foreslo at uttrykket «saklige grunner» brukes i lovutkastet. Dette er ment å bety det samme som «objektive grunner» der dette uttrykket er benyt-

tet i direktivet. Det ble ikke foreslått å regulere hvordan de ikke-fordelbare midlene skal benyttes.

7.7.4 Høringen

Høringsinstansene støtter i hovedsak utkastet til bestemmelse om fordeling av vederlagsmidler, men peker på flere praktiske utfordringer ved forslaget. Som beskrevet innledningsvis i punkt 7.1.5, er det mange høringsinstanser som viser til utfordringene ved å fordele individuelt til rettighetshaverne, blant annet fordi de ikke har opplysninger om den faktiske bruken av rettighetene. Blant andre *GramArt, Gramo, Kopinor, Kunstnernettverket, NOPA/Norsk Komponistforening, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, Norske Kunsthåndverkere, Norwaco* og *Produsentforeningen NORA* kommenterer dette.

Kunstnernettverket peker blant annet på denne utfordringen i sin uttalelse:

> «Kopinor og Norwaco fordeler hovedparten av de kollektivt innkrevde vederlagene til rettighetshavergrupper og utbetaler gruppenes vederlagsandeler til de relevante medlemsorganisasjonene. Vederlagsmidlene fordeles på bakgrunn av innhentede statistiske opplysninger om bruk av de forvaltede rettighetene, og i henhold til fordelingsnøkler som er fremforhandlet mellom organisasjonene, eller fastsatt i samsvar med forvaltningsorganisasjonenes interne tvisteløsningsmekanismer, i ytterst fall ved voldgift.
>
> Rettighetshavergruppenes vederlagsandeler fordeles så videre av medlemsorganisasjonene i samsvar med de vedtakene som fattes av disses representative organer. Det er stor variasjonsbredde hva angår de mulighetene medlemsorganisasjonene har for å fordele vederlagsmidlene i henhold til idealet om individuell fordeling. Ofte vil det hverken foreligge, eller innenfor en forsvarlig praktisk og økonomisk ramme overhodet la seg fremskaffe, pålitelige opplysninger om den faktiske utnyttelsen av de individuelle rettighetene. Løsningen for mange organisasjoner blir da å fordele vederlagsmidler ved stipendtildelinger, hvor både organiserte og uorganiserte stilles likt.
>
> Kunstnernettverket legger til grunn at hverken direktivet eller loven er til hinder for slik anvendelse av vederlagsmidlene. Imidlertid vil vi peke på at ni-månedersfristen, beregnet fra utløpet av det regnskapsåret som de aktuelle vederlagsmidlene ble innkrevd, kan innebære en betydelig utfordring når det skal foretas en forsvarlig fordeling både hos den kollektive forvaltningsorganisasjonen og hos medlemsorganisasjonene. Vi legger derfor til grunn at sikkerhetsventilen «saklig grunn» vil kunne omfatte slike forhold.»

Norwaco uttaler:

> «På de fleste av Norwacos avtaleområder vil det innebære uforholdsmessige kostnader å fordele vederlag individuelt på bakgrunn av faktisk bruk av hvert verk eller prestasjon (eksemplarfremstilling, visning, seertall, lyttertall etc.). Som kjent forvalter vi rettigheter med støtte av avtalelisens, og et vilkår for å anvende avtalelisens er nettopp at det er upraktisk eller umulig å klarere individuelt. En naturlig følge av dette er at det ofte også er upraktisk eller umulig å identifisere alle medvirkende rettighetshavere når vederlaget skal fordeles. Norwaco setter derfor pris på departementets presisering av at vederlag kan fordeles på bakgrunn av analogier eller sammenligninger med andre områder. Vi antar således at det vil være opp til den enkelte forvaltningsorganisasjon og dens medlemsorganisasjoner å vurdere hvilke tiltak som skal og bør tas for å etterleve kravene til en «samvittighetsfull og nøyaktig» fordeling.»

NOPA og *Norsk Komponistforening* viser til at fonds- og stipendordningene er særlig viktige for frilansere:

> «Både NKF og NOPAs medlemmer er frilansere. De har blitt satt under sterkt press i løpet av omveltningen av musikkbransjen de siste ti årene. Det betyr at de er avhengig av velfungerende og forutsigbare fondsordninger for å kunne drive sin virksomhet. I denne sammenheng har Komponistenes vederlagsfond og Tekstforfatterfondet, som deler ut stipender fra vederlagsmidler fra Kopinor og bibliotekvederlaget fra Staten, vært svært viktige i en periode med økonomisk usikkerhet. Vi ser at det på dette området foreslås en implementering av direktivet som kan få konsekvenser for fondets praksis. Tilsvarende gjelder for mange av de andre medlemsorganisasjonenes i Kopinor, som har tilsvarende fondsordninger. En individuell fordeling av disse midlene vil ofte ikke være meningsfullt da de vil være minimale og ofte heller ikke praktisk mulig.»

Flere høringsinstanser, som *Den norske Forfatterforening, GramArt* og *Kunstnernettverket* mener at fristen på ni måneder for fordeling av midler er for kort og legger til grunn at «saklig grunn til hinder for dette» vil kunne være fordeling i to-leddede prosesser.

Gramo støtter i utgangspunktet forslaget, men viser til at for små organisasjoner, med lave vederlag, vil etablering og drift av systemer for individuell avregning koste mer enn selve vederlaget.

Blant andre *BONO, LO Norge, Norsk filmforbund/Norske Filmregissører* og *Virke Produsentforeningen* støtter at det ikke gis regler som begrenser bruken av ikke-fordelbare midler til bestemte formål.

LO Norge uttaler om dette:

> «LO ønsker imidlertid å presisere at departementets syn støttes gitt at ufordelbare midler ikke besluttes utdelt til drift av bestemte foreninger/organisasjoner som representerer rettighetshavere, men at midlene besluttes utdelt til foreninger/organisasjoner hvor midlene kan omsøkes uavhengig av om rettighetshaver er tilknyttet foreningen/organisasjon eller ikke.»

Norsk filmforbund og *Norske Filmregissører* uttaler:

> «Norsk filmforbund og Norske filmregissører setter pris på at departementet synliggjør denne tilliten til forvaltningen av de ufordelbare midlene og er helt enig med departementet om at generalforsamlingen er rette instans til å beslutte dette.»

Kopinor uttaler at bestemmelsens henvisning til utkastet § 11 fjerde ledd nr. 1 kan skape uklarhet når det gjelder fordeling som foretas av medlemsorganisasjonene:

> «Slik Kopinor forstår departementets omtale av § 2 femte ledd, er hensikten å innføre samme ordning som i Danmark. Den danske lovens § 1 stk. 6 andre punktum sier at medlems-organisasjonen som skal fordele vederlag, «i den forbindelse skal sikre, at rettighedshaverne får mulighed for at træffe beslutning om anvendelse af rettighedsvederlagene» på områdene som i det norske lovforslaget er nevnt i § 11 fjerde ledd nr. 1 til 6. Kulturministeriet påpeker i sine merknader at dette ikke betyr at medlemsorganisasjonene er forpliktet til å avholde generalforsamling etter regelen som gjelder for den kollektive forvaltningsorganisasjonen; det er tilstrekkelig at medlemmene skal ha «mulighed for at træffe beslutning om anvendelse af rettighedsvederlag».
>
> En tilsvarende bestemmelse mangler i lovutkastet her; departementet nøyer seg med å bemerke at medlemsorganisasjonene også må «sørge for at rettighetshaverne får mulighet til å delta i beslutninger om fordeling og bruk av rettighetsvederlagene» (høringsnotatet s. 20). Kopinor legger til grunn at den danske ordningen skal gjelde i Norge og ber om at dette tydelig framgår.»

Kopinor har også flere merknader knyttet til utformingen av bestemmelsen og foreslår blant annet at ordet «utestående» ikke brukes i lovteksten. Videre uttaler de at utkastet § 20 tredje ledd er overflødig og innebærer en dobbeltregulering, siden det følger av utkastet § 2 femte ledd at reglene også gjelder for medlemsorganisasjonene når de fordeler vederlagsmidler.

Grafill mener det ikke fremgår klart av utkastet om bestemmelsen om fordeling til rettighetshavere gjelder alle vederlagsmidler, eller om det kun er utestående beløp, altså netto beløp som rettighetshaverne har til gode, som skal fordeles innen ni-månedersfristen.

7.7.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med visse justeringer.

Bestemmelsen om fordeling av vederlag er etter departementets vurdering viktig for å sikre at rettighetshaverne får det de har krav på, innen rett tid. Reglene om fordeling må ses i sammenheng med brukernes plikt til å rapportere, jf. forslaget § 31. Brukeren har i utgangspunktet plikt til å gi informasjon som gjør det mulig å fordele vederlag på grunnlag av faktisk bruk.

I høringsnotatet foreslo departementet at kravet til reaksjonstid i bestemmelsen skulle angis som «snarest mulig». Den norske oversettelsen av direktivet benytter også uttrykket «snarast mogleg», mens «without undue delay» brukes i den engelske språkversjonen. Etter en ny vurdering har departementet kommet frem til at «uten ugrunnet opphold» beskriver kravet til reaksjonstid på en bedre måte. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen endres i tråd med dette. Tilsvarende endringer foreslås også andre steder i lovforslaget der direktivet stiller krav om «snarast mogleg»/«without undue delay».

Uttrykket «uten ugrunnet opphold» ble i utkastet i høringsnotatet benyttet der den norske oversettelsen av direktivet stiller krav om at plikter må oppfylles «straks» og den engelske språkversjonen «without delay» (artiklene 27 og 28). Departementet vil etter en ny vurdering, og på bakgrunn av endringen ovenfor, foreslå at uttrykket «uten opphold» benyttes der reaksjonstiden etter direktivet er «straks»/»without delay». Dette gjelder bestemmelsene i forslaget §§ 42 og 43.

Etter departementets syn vil disse endringene på en bedre måte synliggjøre at det i lovforslaget er tale om to ulike krav til reaksjonstid, og at det i forslaget §§ 42 og 43 stilles et strengere krav enn i de øvrige bestemmelsene. For øvrig presiseres det at innholdet i kravene til reaksjonstid uansett vil måtte tolkes i lys av direktivet og praksis fra EU-domstolen.

Departementet merker seg innspillene fra *høringsinstansene* om at krav til individuell fordeling av rettighetsvederlag på bakgrunn av faktisk bruk ikke harmoniserer med gjeldende praksis med større grad av kollektiv fordeling i form av for eksempel stipender. Departementet er også klar over at det i noen situasjoner kan innebære uforholdsmessige kostnader å fordele vederlag individuelt på bakgrunn av faktisk bruk.

Selv om direktivet forutsetter at fordeling til rettighetshavere så langt som mulig skal skje på grunnlag av faktisk bruk, utelukker ikke det bruk av analogier eller kunnskap fra et annet lignende område som underlag for fordelingen, når det er umulig eller svært ressurskrevende å få tak i informasjon om den faktiske bruken.

Direktivets fortale viser også til situasjoner der individuell fordeling vanskelig lar seg gjennomføre. Det følger av fortalen punkt 26 at «korrekt fordeling» bare er mulig dersom den kollektive forvaltningsorganisasjonen fører register over medlemskap, lisenser og bruken av verk og andre vernede arbeider. Presiseringen viser at «korrekt fordeling» ikke alltid er mulig. Samtidig mener departementet at de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal bestrebe seg på å føre register over medlemskap, lisenser og bruken av verk og andre vernede arbeider, så langt dette er mulig. At organisasjonen unnlater å be om detaljert rapportering, dersom slik rapportering hadde vært mulig, vil ikke være en tilstrekkelig grunn til å fravike prinsippet om individuell fordeling. Fortalen punkt 28 viser til at kollektiv fordeling, herunder stipend, må være forankret i medlemsvedtak og at det skal være åpenhet om alle fradrag. Fortalen punkt 29 fastslår at fordeling kan skje til kategorier av rettighetshavere.

Etter departementets vurdering skal de kollektive forvaltningsorganisasjonene, og deres medlemsorganisasjoner når det er besluttet at de skal fordele vederlagene, tilstrebe å fordele så mye som mulig av vederlagene individuelt. Samtidig fremgår det av bestemmelsen om fradrag at det kan fattes vedtak på årsmøtet om at en viss andel av vederlagsmidlene kan benyttes til sosiale, kulturelle og utdanningsmessige ytelser, som for eksempel stipender.

Direktivet åpner for at det kan gis nasjonale regler som avgrenser eller gir tillatelse til bruk av ikke-fordelbare midler, blant annet til finansiering av sosial, kulturell og utdanningsmessig virksomhet for rettighetshavere. Fortalen punkt 29 viser til at det kan være opp til medlemmene av en kollektiv forvaltningsorganisasjon å beslutte hvordan de ikke-fordelbare midlene skal brukes, så sant bruken ikke er i strid med nasjonal lovgivning. Departementets vurdering er at det ikke er behov for nærmere lovregulering av hvordan de ikke-fordelbare midlene skal brukes. De kollektive forvaltningsorganisasjonene selv er nærmest til å vurdere hva som er til beste for sine medlemmer. Etter departementets syn bør det være opp til årsmøtet å beslutte dette. Det innebærer at årsmøtet kan vedta generelle prinsipper om at ikke-fordelbare midler kan fordeles kollektivt.

På bakgrunn av dette vil det fremdeles være anledning til kollektiv fordeling, innenfor rammen av direktivet og gjennomføringsloven.

Til uttalelsene fra *Den norske Forfatterforening, GramArt* og *Kunstnernettverket* om at fristen på ni måneder for fordeling av midler er for kort, bemerker departementet at fristen følger direkte av direktivforpliktelsen. Selv om fordeling som utgangspunkt skal skje innen ni måneder, anerkjenner direktivet at det kan foreligge «objektive grunner» utenfor den kollektive forvaltningsorganisasjonens kontroll, som gjør det umulig å overholde fristen. Fortalen punkt 29 viser til at forsinkelse i fordeling og utbetaling av utestående beløp som skyldes at inntekter fra investerte vederlag har en senere forfallsdato, ikke skal regnes som en slik objektiv grunn. Det er den kollektive forvaltningsorganisasjonens ansvar å sørge for at eventuelle investeringer av vederlagsmidler ikke gjøres på en slik måte at det forsinker utbetalingen utover fristen. Departementet har forståelse for at det kan være utfordrende å overholde fristene der vederlagene er besluttet fordelt i en to-leddet prosess fra de kollektive rettighetsorganisasjonene via medlemsorganisasjonene til rettighetshaverne. Departementet mener likevel at dette ikke kan regnes

som en saklig grunn til hinder for fordeling innen ni-månedersfristen. Hvordan organisasjonene har innrettet seg for å fordele og utbetale vederlagsmidlene, vil være innenfor organisasjonenes kontroll.

Kopinor påpeker at det ikke klart kommer frem av utkastet til bestemmelse hvordan medlemsorganisasjonene som skal fordele vederlag, skal sørge for at rettighetshaverne får mulighet til å treffe beslutninger om bruk av vederlagsmidlene. Etter departementets vurdering er det ikke et krav til at medlemsorganisasjonene skal avholde årsmøte etter de reglene som gjelder for de kollektive forvaltningsorganisasjonene. Det vil være tilstrekkelig at medlemmene skal ha anledning og reell mulighet til å treffe beslutninger om bruken av vederlagsmidler. Medlemsorganisasjonene må derfor sørge for at rettighetshaverne på en egnet måte har muligheten til å delta i beslutninger om fordeling og bruk av rettighetsvederlagene. Departementet foreslår at en slik klargjøring tas inn i § 2 femte ledd andre punktum.

Departementet er enig med *Kopinor* i at tredje ledd i utkastet § 20 innebærer en unødvendig dobbeltregulering. Videre har departementet vurdert Kopinors forslag til språklige endringer og gjør på bakgrunn av dem justeringer i bestemmelsen.

Når det gjelder uttalelsen fra *Grafill* om at bruken av ordet «vederlagsmidler» ikke er i tråd med innholdet i direktivet artikkel 13, viser departementet til blant annet fortalen punkt 29. Som beskrevet ovenfor kan ikke forsinkelse i fordeling og utbetaling som skyldes at inntekter fra investerte vederlag har en senere forfallsdato, regnes som en objektiv grunn for å ikke holde utbetalingsfristen. Det betyr at både rettighetsvederlag og inntekter fra investeringer omfattes av de vederlagene som skal utbetales etter bestemmelsen om fordeling. Begrepet «vederlagsmidler» vil etter departementets vurdering derfor være dekkende for de beløpene som de kollektive forvaltningsorganisasjonene og eventuelt medlemsorganisasjonene skal fordele til rettighetshavere.

Bestemmelsen om fordeling og utbetaling foreslås tatt inn som § 21.

7.8 Tiltak for å finne rettighetshavere

7.8.1 Direktivet

Etter direktivet artikkel 13 nr. 3 skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen gjøre alle de tiltakene som er nødvendige for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som har krav på utbetaling av vederlag. Hvis rettighetshaverne ikke er identifisert eller lokalisert innen fristen i artikkel 13 nr. 1, altså ni måneder etter avslutningen av det regnskapsåret rettighetsvederlagene ble krevd inn, skal organisasjonen innen tre måneder offentliggjøre opplysninger om verkene og andre vernede arbeider. Dette gjelder også der det er flere rettighetshavere, og en eller flere av disse ikke er identifisert eller lokalisert. Artikkel 13 nr. 3 inneholder videre detaljerte krav til hvem som skal motta opplysningene, og til hva opplysningene skal omfatte.

7.8.2 Andre nordiske land

I Danmark er kravene til hvilke undersøkelser som de kollektive forvaltningsorganisasjonene må foreta for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som er berettiget til vederlagsmidler, tatt inn i gjennomføringsloven § 16 stk. 2 til 7. Reglene er detaljerte og formuleringen ligger tett opp til direktivteksten. Detaljerte regler om dette er også tatt inn i den finske gjennomføringsloven 26 §. I Sverige er reglene tatt inn i 7. kapittel 6 §. Ordlyden er noe forenklet sammenlignet med direktivteksten, uten at det er ment å endre det materielle innholdet.

7.8.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å gjennomføre artikkel 13 nr. 3 i utkastet § 21. Paragrafen inneholdt direktivets krav til undersøkelser som må gjøres, og minimumskrav til hvilke opplysninger om verket og rettighetshaveren som må gjøres tilgjengelig, slik at rettighetshaveren selv eller andre kan gi informasjon om hvem rettighetshaveren er. Hvis det ikke har vært mulig å identifisere og lokalisere rettighetshavere til utestående vederlag tre år etter utløpet av regnskapsåret da inntektene var krevd inn, skal beløpene regnes som ikke-fordelbare midler.

7.8.4 Høringen

Datatilsynet, Grafill, Norsk filmforbund/Norske Filmregissører, Norwaco og *Virke Produsentforeningen* uttaler seg spesielt om departementets forslag til gjennomføring av krav til å identifisere og lokalisere rettighetshavere.

Datatilsynet har ingen kommentarer til de materielle reglene i lovforslaget, men knytter noen merknader til forholdet mellom gjennomføringen av direktivet og personvernregelverket.

Grafill har noen språklige merknader, mens *Norsk filmforbund/Norske Filmregissører* og *Virke Produsentforeningen* har likelydende uttalelser om bestemmelsens innhold:

> «Det er noe uklart hva som ligger i «nødvendige tiltak» i forbindelse med å identifisere og lokalisere rettighetshavere, og vi mener det er en viss motsetning mellom denne bestemmelsen og de øvrige bestemmelsene i kapittel 5 – som gjennomgående har som formål å holde kostnadene til administrasjon nede. Lest opp mot lovforslagets øvrige bestemmelser i kapittel 5, som skal ivareta at rettighetshaverne i størst mulig grad får utbetalt mest mulig av sine vederlagsmidler og at minst mulig brukes til administrasjon, så mener vi bestemmelsen åpner for at det må være rom for medlemsorganisasjonene til å moderere seg med tanke på tiltakene som iverksettes for å holde kostnadene nede.»

Norwaco omtaler også administrasjonskostnadene knyttet til det å identifisere og lokalisere rettighetshavere som har krav på utbetalinger av vederlagsmidler:

> «Norwaco forstår det slik at det følger (indirekte) av departementets kommentarer til forslagets § 21 at de kollektive forvaltningsorganisasjonene har en viss fleksibilitet med tanke på hvordan undersøkelser for å identifisere og lokalisere rettighetshavere skal gjennomføres.
>
> Det er viktig at organisasjonene holder administrasjonskostnadene nede ved å ikke bruke uforholdsmessige ressurser på å oppspore og lokalisere individuelle rettighetshavere som er omfattet av en avtalelisensklarering.
>
> Norwaco støtter at det er medlemsorganisasjonene i en paraplyorganisasjon som har ansvar for å iverksette nødvendige tiltak for å finne rettighetshavere.
>
> Norwaco støtter også at det er opp til generalforsamlingen å beslutte prinsippene for hvordan ufordelbare midler skal benyttes. Som nevnt tidligere, mener vi at dette også bør gjelde for medlemsorganisasjonene, slik at rettighetshaverne også får innflytelse på hvordan ufordelbare midler benyttes.»

7.8.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen ikke vet hvem rettighetshaverne til et verk som er benyttet er, eller hvor vedkommende befinner seg, skal det utestående rettighetsvederlaget bokføres separat. Deretter må den kollektive forvaltningsorganisasjonen igangsette nødvendige undersøkelser for å oppspore rettighetshaveren. Av fortalen punkt 29 fremgår det at organisasjonene må gjennomføre rimelige og grundige tiltak, i god tro, for å identifisere og lokalisere de relevante rettighetshaverne.

De kollektive forvaltningsorganisasjonene er forpliktet til å gjennomføre undersøkelsene. Etter departementets vurdering er det rom for at de kollektive forvaltningsorganisasjonene selv vurderer hva som er den mest hensiktsmessige måten å organisere undersøkelsene på. På den måten ivaretas en viss fleksibilitet, slik at de administrative kostnadene ved å gjennomføre de pålagte undersøkelsene holdes på et forsvarlig nivå. Det blir derfor opp til organisasjonen å vurdere hva som skal regnes som «nødvendige tiltak», på bakgrunn av den konkrete situasjonen og den kunnskapen organisasjonen har om rettighetshaverne og de rettighetene som er utnyttet. Selv om de kollektive forvaltningsorganisasjonene er forpliktet til å gjennomføre undersøkelser, er det ikke forventet at administrasjonen av undersøkelsene skal koste så mye at det ikke vil være forholdsmessig sammenlignet med hvilke beløp som skal utbetales.

Datatilsynet påpeker at personvernregelverket gjelder parallelt med reglene i ny lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett. Departementet er enig i at det er viktig å understreke dette og viser til direktivet artikkel 42. Her fremkommer det at den behandlingen av personopplysninger som blir utført innenfor rammen av direktivet, skal omfattes av personverndirektivet 95/46/EF, som nå er erstattet av generell personvernforordning (EU) 2016/679.

Videre presiserer Datatilsynet at de kollektive forvaltningsorganisasjonene kun kan gjøre tilgjengelig personopplysninger som er nødvendige for å oppfylle den rettslige forpliktelsen, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c. Det vil derfor ikke være anledning til å tilgjengeliggjøre flere personopplysninger enn det som er strengt tatt nødvendig for å oppnå formålet med direktivforpliktelsen, nemlig å identifisere og lokalisere

rettighetshavere som har krav på utbetaling av inntekter fra rettigheter.

Opplysningene som tilgjengeliggjøres vil være sparsomme og vil etter Departementets vurdering stå i et rimelig forhold til det berettigede målet som søkes oppnådd. Opplysningene som blir tilgjengeliggjort vil for eksempel være et navn, eller kanskje bare navnet på verket som er brukt. Den eventuelle personvernmessige belastningen dette kan innebære for personen opplysningene gjelder, vil etter departementets vurdering være svært liten, sammenholdt med formålet om å utbetale vederlagsmidler til vedkommende.

Bestemmelsen om tiltak for å finne rettighetshavere foreslås tatt inn som § 22.

8 Forvaltning av rettigheter på vegne av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner

8.1 Rettigheter som forvaltes gjennom representasjonsavtaler

8.1.1 Gjeldende rett

Avtaler mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner om at en organisasjon forvalter rettigheter på vegne av den andre, er viktige i det internasjonale samarbeidet mellom organisasjonene. Slike representasjonsavtaler, eller gjensidighetsavtaler, gjør det mulig for en kollektiv forvaltningsorganisasjon å overlate forvaltningen av sitt repertoar i et annet land til en av sine søsterorganisasjoner. For eksempel har TONO inngått gjensidighetsavtaler med søsterselskaper i en lang rekke land i alle verdensdeler. Gjensidighetsavtalene innebærer at TONO forvalter de øvrige selskapenes repertoar i Norge, og omvendt.

Representasjonsavtaler er viktige også for at en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan vise at den på et rettighetsområde representerer et betydelig antall opphavere til verk som brukes i Norge. Dette er et av kravene for å bli godkjent av departementet til å inngå avtaler om bruk av verk ved avtalelisens, jf. åndsverkloven § 63 tredje ledd.

Representasjonsavtaler inneholder vanligvis bestemmelser om hvilke verk som er omfattet av avtalen, hvordan verkene kan utnyttes og i hvilke geografiske områder avtalen gjelder. Videre inneholder avtalene bestemmelser om hvordan rettighetsvederlag som er innhentet av søsterorganisasjoner skal fordeles til kategori og utbetales, samt krav til hva slags dokumentasjon som skal utveksles mellom organisasjonene.

Slike avtaler er ikke særskilt regulert i norsk lov i dag, men er basert på alminnelige avtalerettslige regler.

8.1.2 Direktivet

Direktivet kapittel 3 inneholder regler om forvaltning av rettigheter på vegne av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Kapitlet regulerer forholdet mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner når de inngår representasjonsavtaler.

I artikkel 14 stilles det krav om ikke-diskriminering når en forvaltningsorganisasjon forvalter rettigheter for en rettighetshaver gjennom en representasjonsavtale. Særlig gjelder dette vederlagssatser, administrasjonskostnader og vilkår for innkreving av inntekter fra rettighetene og fordeling av vederlag til rettighetshavere.

8.1.3 Andre nordiske land

Innholdet i artikkel 14 er gjennomført i § 17 i den danske gjennomføringsloven, den finske gjennomføringsloven 28 § og i den svenske gjennomføringsloven 8. kapittel 1 §.

8.1.4 Høringsnotatet

Høringsnotatet inneholdt et forslag om å gjennomføre prinsippet om ikke-diskriminering i utkastet § 22. Prinsippet innebærer at rettighetshavere som får sine rettigheter forvaltet gjennom en representasjonsavtale, skal ha like vilkår og tariffer som de som er direkte forvaltet av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

8.1.5 Høringen

Det er kun *Kopinor* som har konkrete merknader til utkastet § 22. Kopinor påpeker at bestemmelsen fremstår som uklar, og foreslår enkelte språklige justeringer i teksten.

8.1.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte språklige justeringer.

Departementet mener at det er av stor betydning at ordningen med representasjonsavtaler mellom de kollektive forvaltningsorganisasjonene i forskjellige land fungerer på en god måte. Dette skaper tillit til forvaltningen av rettighetene og legger til rette for at organisasjonenes kunnskap om markedet i sine territorier kommer rettighetshaverne til gode. Ordningen gjør det også enklere for brukerne, som kan forholde seg

til den kollektive forvaltningsorganisasjonen i sitt eget land, istedenfor organisasjonen i det landet som i utgangspunktet forvalter rettighetene.

Prinsippet om ikke-diskriminering er et grunnleggende prinsipp i norsk opphavsrett og er blant annet nedfelt i åndsverkloven § 64 om vederlag for bruk av verk ved avtalelisens. Direktivet utvider dette prinsippet til også å gjelde for forvaltning av rettigheter basert på representasjonsavtaler.

Departementet foreslår en del språklige justeringer med bakgrunn i innspillet fra *Kopinor*.

Bestemmelsen om rettigheter som forvaltes gjennom representasjonsavtaler foreslås tatt inn som § 23.

8.2 Fradrag ved representasjonsavtaler

8.2.1 Gjeldende rett

Siden representasjonsavtaler ikke er særskilt regulert i norsk lov i dag, er det heller ingen gjeldende lovbestemmelser om hvilke fradrag som kan gjøres før utbetaling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler.

8.2.2 Direktivet

Artikkel 15 inneholder regler om fradrag og fordeling av rettighetsvederlag når en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettigheter på vegne av en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon etter vilkårene i en representasjonsavtale.

Artikkel 15 nr. 1 fastslår at en kollektiv forvaltningsorganisasjon ikke kan gjøre andre fradrag i innkrevde vederlag enn fradrag til administrasjonskostnader, før den utbetaler vederlagene til den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen. Unntak kan gjøres der organisasjonen har gitt uttrykkelig samtykke til at det kan gjøres andre fradrag.

8.2.3 Andre nordiske land

Innholdet i artikkel 15 er gjennomført i § 18 i den danske gjennomføringsloven. I den finske loven er artikkelen gjennomført i paragrafene 29 til 31. Den finske loven 31 § inneholder en spesifikk liste over hvilken informasjon og dokumentasjon som skal gis. I den svenske gjennomføringsloven er reglene om fradrag ved representasjonsavtaler gjennomført i 8. kapittel 2 §.

8.2.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å gjennomføre artikkel 15 i to paragrafer. Reglene i artikkel 15 nr. 1 om hvilke fradrag som kan tillates i vederlagsmidler som skal fordeles på grunnlag av en representasjonsavtale, ble foreslått gjennomført i utkastet § 23. Etter bestemmelsen skulle det som utgangspunkt ikke gjøres andre fradrag enn for administrasjonskostnader i rettighetsvederlag som er innkrevd på vegne av en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon eller i inntekter som følge av investering av disse rettighetsvederlagene. Unntak kunne gjøres hvis den andre organisasjonen har gitt uttrykkelig samtykke til det.

8.2.5 Høringen

Ingen høringsinstanser uttaler seg spesielt om forslaget til gjennomføring av artikkel 15 nr. 1. om fradrag ved representasjonsavtaler.

8.2.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Etter departementets syn er det et viktig prinsipp at hvis det skal gjøres fradrag utover administrasjonskostnader i vederlagsmidler før fordeling til rettighetshavere, skal dette være uttrykkelig avtalt mellom de kollektive forvaltningsorganisasjonene som er part i avtalen. Dette er avgjørende for å skape tillit mellom de kollektive forvaltningsorganisasjonene og mellom organisasjonene og rettighetshaverne. Departementet merker seg at ingen *høringsinstanser* har merknader til departementets forslag til gjennomføring av artikkel 15 nr. 1.

Bestemmelsen om fradrag ved representasjonsavtaler foreslås tatt inn som § 24.

8.3 Fordeling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler

8.3.1 Gjeldende rett

Siden representasjonsavtaler ikke er særskilt regulert i norsk lov i dag, er det heller ingen gjeldende lovbestemmelser om fordeling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler.

8.3.2 Direktivet

Artikkel 15 nr. 2 og 3 gjelder frister for fordeling av vederlag. Fristene er i stor grad sammenfallende med fristene etter artikkel 13, men har i tillegg en frist for viderefordeling av vederlagsmidler til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som det er inngått representasjonsavtale med.

8.3.3 Andre nordiske land

Innholdet i artikkel 15 nr. 2 og nr. 3 er gjennomført i § 18 i den danske gjennomføringsloven og i den finske loven 30 §. Finland har i tillegg tatt inn en egen paragraf om hvilken informasjon kollektive forvaltningsorganisasjoner som har inngått representasjonsavtaler, skal gi til den andre avtaleparten. I den svenske loven er reglene om fordeling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler gjennomført i 8. kapittel 3 §.

8.3.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å gjennomføre artikkel 15 nr. 2 og nr. 3 i utkastet til § 24. Bestemmelsen inneholdt fristene for fordeling og viderefordeling av rettighetsvederlag til rettighetshavere i henhold til en representasjonsavtale.

I direktivet artikkel 15 nr. 3 om fordeling og utbetaling av vederlag til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner, fremkommer det at det må foreligge «objektive grunner» hvis utbetaling ikke kan skje innen fristene. Departementet foreslo at betegnelsen «saklige grunner» isteden benyttes i lovutkastet.

Departementet foreslo ikke å regulere hvilken informasjon kollektive forvaltningsorganisasjoner som har inngått representasjonsavtaler, skal gi til den andre avtaleparten.

8.3.5 Høringen

Det er kun *Kopinor* og *Norwaco* som har konkrete merknader til utkastet.

Kopinor viser til sine kommentarer til utkastet § 11 om betegnelsen «utestående» og har samme innvending til bruk av betegnelsen i utkastet § 24. Kopinor viser også til sin uttalelse til utkastet § 20 tredje ledd om fordeling av vederlagsmidler og foreslår at leddsetningen om at bestemmelsen gjelder for medlemsorganisasjoner som forestår fordeling på vegne av kollektive forvaltningsorganisasjoner, tas ut av utkastet § 24 tredje ledd. Kopinor begrunner dette med at denne situasjonen allerede er omfattet av virkeområdebestemmelsen i utkastet § 2 femte ledd. I tillegg foreslår Kopinor enkelte språklige justeringer i teksten.

Norwaco støtter departementets forslag til gjennomføring:

> «Norwaco støtter at medlemsorganisasjoner kan forestå fordeling av vederlag som en paraplyorganisasjon får fra utlandet.
>
> Vi er dessuten enige med departementet i at det bør være opp til de kollektive forvaltningsorganisasjonene selv å inngå avtaler som gjelder hvilken informasjon og dokumentasjon som skal utveksles i medhold av en representasjonsavtale. Norwaco har avtaler både med andre paraplyorganisasjoner og organisasjoner som representerer en enkelt rettighetshaverkategori. Behovet for informasjon og dokumentasjon kan således variere fra representasjonsavtale til representasjonsavtale.»

8.3.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Departementet merker seg at det er få høringsinstanser som har kommentert forslaget til gjennomføring av reglene om fordeling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler. Departementet er enig med *Kopinor* i at det ikke er hensiktsmessig å ta inn i bestemmelsen at den også gjelder for medlemsorganisasjoner som forestår fordeling av vederlag. De aktuelle medlemsorganisasjonene er allerede omfattet, jf. forslaget § 2 femte ledd.

Departementet mener at de kollektive forvaltningsorganisasjonene selv er nærmest til å vurdere hvilken informasjon og dokumentasjon de har behov for, for at de skal kunne innfri kravene i direktivet og gjennomføringsloven.

Bestemmelsen om fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler foreslås tatt inn som § 25.

9 Organisasjonens forhold til brukere

9.1 Generelt

9.1.1 Gjeldende rett

Det er i dag ingen særskilte regler om forholdet mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukerne. Området reguleres blant annet av alminnelige avtalerettslige regler, som for eksempel avtaleloven § 36, og konkurranserettslige regler.

Dersom partene ikke blir enige om en avtale, kan partene benytte alternative tvisteløsningsmekanismer som utenrettslig mekling eller voldgift, se punkt 12.2.1.

På visse områder inneholder åndsverkloven regler om tvangslisens. Dette betyr at rettighetshaverne ikke kan nekte bruk, men har krav på vederlag. Et eksempel er åndsverkloven § 21 om offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak. Etter denne bestemmelsen kan lydopptak benyttes for eksempel i kringkasting, forutsatt at det betales vederlag for bruken. Åndsverkloven har også bestemmelser om avtalelisens, jf. blant annet åndsverkloven § 63. Avtalelisens er en ordning som forenkler rettighetsklarering på nærmere avgrensede områder og er nærmere omtalt i punkt 14.2. Tvisteløsning i form av nemndsbehandling av tvister ved tvangslisens og avtalelisens er regulert i åndsverkloven §§ 62 og 65, se mer om dette i punkt 12.2.1.

I åndsverkloven § 69 er det en regel som gir opphaveren krav på rimelig vederlag fra erververen, ved hel eller delvis overdragelse av retten til å råde over et åndsverk. Utover dette inneholder ikke åndsverkloven generelle regler om størrelsen på vederlaget.

Åndsverkloven har enkelte bestemmelser om plikt til å rapportere om bruken av rettighetene. Disse er nærmere omtalt nedenfor i punkt 9.7.1.

9.1.2 Direktivet

Direktivet kapittel 4 inneholder bestemmelser som regulerer kollektive forvaltningsorganisasjoners forhold til brukerne i ulike sammenhenger. Kapitlet har to artikler. I artikkel 16 oppstilles det en rekke prinsipper knyttet til avtaleforholdet mellom organisasjoner og brukere, blant annet om forhandlinger om lisensavtaler og lisensvilkår. Artikkel 17 regulerer brukernes rapporteringsplikt for opplysninger som er nødvendige for at organisasjonen kan innkreve og fordele vederlag.

9.1.3 Andre nordiske land

I Danmark er artiklene 16 og 17 gjennomført ved to nye bestemmelser (§§ 52 a og 52 b) i opphavsrettsloven. Den danske proposisjonen viser til at direktivbestemmelsene ikke gjelder kollektive forvaltningsorganisasjoners administrative forhold, men derimot avtaleinngåelsen mellom en kollektiv forvaltningsorganisasjon og brukere. Da den danske opphavsrettsloven allerede inneholdt en rekke slike bestemmelser, ble det derfor ansett som mest hensiktsmessig å plassere bestemmelsene i denne.

I Sverige og Finland er artiklene 16 og 17 gjennomført i lovene om kollektiv forvaltning av opphavsrett, i 33 til 38 §§ i den finske loven og 9. kapittel 1 til 5 §§ i den svenske loven.

9.1.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble direktivet kapittel 4 (artiklene 16 og 17) foreslått gjennomført i utkastet §§ 25 til 29. Det ble pekt på at bestemmelsene i artiklene 16 og 17 skiller seg fra direktivets øvrige artikler ved at de ikke regulerer organisasjonens administrative forhold, men selve avtaleinngåelsen mellom organisasjonen og brukerne. Etter departementets syn kunne dette tilsi at reguleringen mest naturlig hører hjemme i åndsverkloven kapittel 4 om opphavsrettens overgang mv. Samtidig ble det i høringsnotatet pekt på at reglenes virkeområde er begrenset til kollektive forvaltningsorganisasjoner og deres brukere. Departementet anså det derfor som mest hensiktsmessig å samle den særlige regulering av dette området i samme lov og foreslo at reglene lovfestes som et eget kapittel 7 om organisasjonens forhold til brukere.

9.1.5 Høringen

Høringsinstansene som uttaler seg om denne delen av forslaget, er gjennomgående positive til at det foreslås innført egne regler om organisasjonens forhold til brukere.

Altibox peker på at de kollektive forvaltningsorganisasjonene har sterk markedsmakt, og at det ikke er noen reell konkurranse mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner om klarering av de samme rettighetene. Altibox understreker derfor behovet for regulering av kollektive forvaltningsorganisasjoners plikt til å forhandle i god tro samt plikt til å gi bedre innsikt, transparens og informasjon om vederlagsforslagene og øvrige vilkår.

Kabel Norge støtter forslaget om å gjennomføre direktivets særlige regler om inngåelse av avtaler mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere i den nye loven. Kabel Norge har likevel flere innvendinger til forslaget og mener høringsnotatet ikke i stor nok grad vektlegger hensynet til brukernes stilling. Blant annet mener Kabel Norge at departementet synes å misforstå hva det innebærer for brukernes avtalefrihet og evne til å forhandle om rimelige vilkår at forvaltningsorganisasjonene har en sterk markedsstilling. Dette berøres også i høringsuttalelsen til *Motion Picture Association (MPA),* som ber departementet klargjøre at bestemmelsene skal sikre balansen mellom brukere og kollektive forvaltningsorganisasjoner med dominerende markedsstilling.

Videre mener *Kabel Norge* at høringsnotatets antydninger om at partene forhandler om de vilkårene de finner formålstjenlige, ikke er i samsvar med markedsrealitetene. Det vises til at i et marked med sterke aktører og monopolister, fører markedssvikt til at aktørene på selgersiden ensidig fastsetter vilkår uten reell forhandling.

Kabel Norge uttaler:

> «Konkurransereglene begrenser dominerende foretaks handlefrihet. I fortalens punkt 56 er det presisert at direktivet ikke griper inn i konkurransereglene som vil gjelde parallelt med direktivets bestemmelser. Dersom direktivbestemmelsene skal ha noe reelt meningsinnhold, må de imidlertid gå lengre og sette strengere rammer for de kollektive forvaltningsorganisasjonenes handlefrihet enn det de alminnelige konkurransereglene setter. Det gir ingen mening i innføre nye forpliktelser som ikke er mer tyngende enn de som allerede følger av gjeldende lovgivning. Selve formålet med denne form for sektorspesifikke bestemmelser er å legge strammere rammer for de dominerende foretaks virksomhet, her de kollektive forvaltningsorganisasjonene. Dette må da også være styrende for den norske implementering av direktivets bestemmelser om organisasjonenes forhold til brukerne i langt større grad enn det som fremgår av høringsnotatet.»

Nasjonalbiblioteket er positiv til at det innføres regler som regulerer forholdet mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere.

Norwaco viser til uttalelsen i høringsnotatet om at bestemmelsene er ment å styrke brukernes stilling overfor kollektive forvaltningsorganisasjoner, da disse ofte har en sterk markedsstilling. Det pekes på at det ikke alltid vil være slik at organisasjonen har en sterk markedsstilling sammenlignet med brukeren, og Norwaco mener derfor at dette synet bør nyanseres.

Ovennevnte høringsinstanser har også, i likhet med *TV 2, Kopinor, Gramo, TONO, Musikkforleggerne, Norges museumsforbund, Norsk Bibliotekforening, NRK* og *Telenor Norge/Canal Digital,* kommentarer til de enkelte bestemmelsene. Disse innspillene behandles nærmere under de enkelte punktene nedenfor.

9.1.6 Departementets overordnede vurderinger

Artiklene 16 og 17 inneholder bestemmelser som regulerer kollektive forvaltningsorganisasjoners forhold til brukerne i ulike sammenhenger, herunder forhandlinger om lisensavtaler, lisenstilbud, lisensvilkår og rapportering. Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om å gjennomføre artiklene i et eget kapittel om organisasjonens forhold til brukere, noe som også støttes i høringen. Bestemmelsene foreslås tatt inn som §§ 26 til 31 i kapittel 7.

Bestemmelsene har blant annet som formål å styrke brukernes stilling overfor kollektive forvaltningsorganisasjoner, da disse ofte har en sterk markedsstilling. *Norwaco* påpeker i høringen at det ikke kan legges til grunn som en generell forutsetning at organisasjonene har en sterk posisjon. Departementet har heller ikke opplysninger som tilsier at dette alltid vil være tilfellet. Samtidig registrerer departementet at innspillet til Norwaco står i kontrast til den virkelighetsbeskrivelsen som flere aktører fra brukersiden gir uttrykk for i høringen. Disse *høringsinstansene* peker blant annet på at kollektive forvaltnings-

organisasjoner som hovedregel har en dominerende markedsstilling, og at dette gir seg utslag i begrenset forhandlingsvilje, manglende åpenhet rundt vederlagsfastsettelsen og ensidig diktering av vilkår.

Uten å ta stilling til hvordan markedet faktisk fungerer, er formålet med bestemmelsene å sikre balansen mellom brukere og kollektive forvaltningsorganisasjoner – nettopp i de tilfellene der sistnevnte har en dominerende markedsstilling. Hensikten er altså å hindre en slik opptreden som brukersiden mener allerede er en realitet. Etter departementets vurdering innebærer direktivet materielt en styrking av brukersiden ved at kollektive forvaltningsorganisasjoner pålegges nye forpliktelser. Departementet ønsker imidlertid ikke i forbindelse med gjennomføringen å innføre strengere regler enn det artikkel 16 krever. Dersom departementet på et senere tidspunkt skulle motta innspill om at reglene ikke fungerer etter sin hensikt, vil eventuelle endringer som setter strengere rammer for organisasjonens handlefrihet, måtte vurderes.

Det at bestemmelsene oppstiller visse rammer for hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal forholde seg til brukere, vil etter departementets vurdering få innvirkning på hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner opptrer i markedet og hvilke lisensvilkår som kan benyttes. Utover disse rammene vil imidlertid ikke partenes avtalefrihet påvirkes i vesentlig grad. Departementet viser i den forbindelse til at verken direktivet eller gjennomføringsbestemmelsene oppstiller noen generell forhandlings- eller kontraheringsplikt, jf. nedenfor i punkt 9.2 og 9.3.

9.2 Avtaleforhandlinger om lisens

9.2.1 Direktivet

Artikkel 16 inneholder regler om lisensavtalene mellom en bruker og en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Etter artikkel 16 nr. 1 skal organisasjoner og brukere forhandle om lisensiering av rettigheter i god tro, og de skal gi hverandre alle opplysninger som er nødvendige for forhandlingene.

9.2.2 Andre nordiske land

I Danmark er artikkel 16 gjennomført samlet ved en ny bestemmelse om lisensiering i den danske opphavsrettsloven § 52 a. Artikkel 16 nr. 1 er gjennomført i § 52 a stk. 1.

Sverige og Finland har begge skilt ut gjennomføringen av artikkel 16 nr. 1 som en egen bestemmelse i lovene om kollektiv forvaltning av opphavsrett. Bestemmelsen er gjennomført i 34 § i den finske loven og 9. kapittel 1 § i den svenske loven.

9.2.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 16 nr. 1 foreslått gjennomført i utkastet § 25. Det ble lagt til grunn at den foreslåtte bestemmelsen, i likhet med direktivforpliktelsen, ikke ville innebære en plikt for partene til å forhandle.

9.2.4 Høringen

Altibox understreker behovet for regulering av kollektive forvaltningsorganisasjoners plikt til å forhandle i god tro samt plikt til å gi bedre innsikt, transparens og informasjon i tilknytning til vederlagsforslagene og øvrige vilkår.

Kabel Norge er ikke enig i uttalelsen i høringsnotatet om at bestemmelsen ikke innebærer en plikt til å forhandle.

Kabel Norge uttaler:

> «En forpliktelse til å «conduct negotiations in good faith» innebærer nettopp en plikt for kollektive forvaltningsorganisasjoner til i det minste å forhandle, og det i god tro, med brukere som ønsker å lisensiere rettigheter uavhengig av om en slik bruk er noe organisasjonen i utgangspunktet ønsker å lisensiere.
>
> Uttalelsen i høringnotatet er begrunnet i at både organisasjonen og brukeren er pliktsubjekter. Det er i og for seg riktig, men innholdet i forpliktelsen vil være forskjellig siden partene har ulikt utgangspunkt. En tjenestetilbyder vil selvsagt ikke ha plikt til å forhandle om lisensiering av rettigheter for tjenester som tilbyder ikke har til hensikt å tilby sine kunder. Det vil ikke gi mening. For brukerne må den nye bestemmelsen innebære at de må forhandle i god tro om klarering av de rettigheter de bruker og innlede forhandlinger om lisensiering av rettigheter som vil bli brukt i nye tjenester de har til hensikt å lansere. Forvaltningsorganisasjonen må imidlertid alltid forhandle i god tro der en bruker ber om forhandlinger.»

Etter Kabel Norges mening understøttes dette synspunktet av formålet med direktivets bestemmelse, som er å hindre misbruk av forhandlingsposisjoner fra de kollektive forvaltningsorganisasjonenes side og legge til rette for nye tjenester.

Videre pekes det på at forhandlingsplikt i god tro må ses i sammenheng med kravet om å besvare lisensforespørsler fra brukere snarest mulig etter artikkel 16 nr. 3. At direktivet skal forstås på denne måten, følger etter Kabel Norges syn også av sammenhengen med lignende bestemmelser i satellitt- og kabeldirektivet (93/83/EØF) og nett- og videresendingsdirektivet ((EU) 2019/789).

Også *Telenor Norge* og *Canal Digital* mener at kollektive forvaltningsorganisasjoner har en plikt til å forhandle og viser til at forhandlingsplikten følger av direktivets formål, at forhandlingene skal gjøres i god tro og at organisasjonen skal respondere raskt til brukere som etterspør lisenser.

Nasjonalbiblioteket mener spørsmålet om forhandlingsplikt må ses i sammenheng med de øvrige delene av artikkelen, selv om de kan si seg enige i uttalelsen om dette i høringsnotatet. Det fremgår også av høringsuttalelsen at Nasjonalbiblioteket er positiv til at det uttrykkelig fastslås at forhandlinger om lisensiering skal foregå i god tro.

Forslaget om å benytte uttrykket «god tro» i bestemmelsen støttes av *Kabel Norge* og *Nasjonalbiblioteket*. Det vises blant annet til at den nye loven skal tolkes direktivkonformt, og at «god tro» best samsvarer med «good faith» i den engelske versjonen av direktivet og tilsvarende ordlyd i direktivets øvrige språkversjoner. *TV 2* mener på sin side at «i god tro» er utydelig og lanserer «i god ånd» som et mulig alternativ.

TV 2 mener videre at bestemmelsen ikke bør innebære at brukere ubetinget pålegges å utlevere sensitive opplysninger som motparten hevder er nødvendig for forhandlingene. Det vises i den forbindelse til at kollektive forvaltningsorganisasjoner i utkastet § 36 er gitt mulighet til å treffe rimelige tiltak for å verne kommersielt sensitive opplysninger, når det er brukeren som ber om informasjon.

I høringen mener *Kabel Norge* også at kollektive organisasjoners adgang til å koble (bundle) rettigheter bør drøftes i forarbeidene til den nye loven og uttaler i den forbindelse:

> «Dette er aktuelt der organisasjonen krever at bruker må erverve eller betale for flere rettigheter enn det bruker etterspør eller der organisasjonen søker å pålegge bruker å legge til flere tjenester i sine sluttbrukertjenester enn det er behov for. En organisasjon bør ikke kunne stille slike koblingsvilkår, men ha plikt til å lisensiere kun de rettighetene bruker faktisk etterspør.»

9.2.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Bestemmelsen oppstiller enkelte prinsipper for hvordan forhandlinger om lisens skal foregå. Utgangspunktet er at kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere skal forhandle om lisensiering av rettigheter i god tro. I tillegg skal de gi hverandre de opplysningene som er nødvendige for forhandlingene.

Departementet fastholder forslaget fra høringsnotatet om å benytte uttrykket «god tro» i bestemmelsen. Dette er også i samsvar med direktivets språkbruk («good faith» i den engelske språkversjonen og tilsvarende «god tru» i den norske oversettelsen). I høringsnotatet ble det vurdert å benytte «god forretningsskikk», som har en mer innarbeidet betydning i en norsk rettslig kontekst. Etter departementets vurdering er det mest hensiktsmessig å benytte direktivets uttrykk i lovteksten, noe som også støttes av *Kabel Norge* og *Nasjonalbiblioteket* i høringen. Det legges i den forbindelse vekt på at uttrykket «good faith» har en etablert betydning i EU-retten. Å benytte samme terminologi i bestemmelsen gir en tydeligere anvisning på at uttrykket skal tolkes i samsvar med EU-domstolens praksis.

I høringsnotatet ble det lagt til grunn at direktivets forpliktelse til å forhandle i god tro kun tar sikte på å regulere situasjoner der partene har en felles interesse av å komme frem til en avtale, ikke situasjoner der partene ikke deler denne intensjonen. Flere *høringsinstanser* peker på at direktivet ikke kan tolkes på denne måten og mener bestemmelsen også innebærer en plikt for kollektive forvaltningsorganisasjoner til å forhandle. Departementet er ikke enig i at en forhandlingsplikt kan utledes av direktivet.

I artikkel 16 nr. 1 heter det at «collective management organisations and users [shall] conduct negotiations for the licensing of rights in good faith». Ordlyden oppstiller med dette ikke noe krav til at partene skal påbegynne eller gjennomføre forhandlinger. Det finnes heller ikke holdepunkter i fortalen for at dette har vært intensjonen med bestemmelsen. Dette i motsetning til satellitt- og kabeldirektivet (93/83/EØF) artikkel 12 nr. 1, som *Kabel Norge* viser til i høringen, hvor det av ordlyden fremgår at partene skal «conduct negotiations regarding authorization for cable retransmission in good faith and do not prevent or hinder negotiation without valid justification». Som Kabel Norge peker på, er det også uttalelser i forarbei-

dene til satellitt- og kabeldirektivet som klart trekker i retning av at artikkel 12 nr. 1 innebærer en plikt til å forhandle. Det at direktivene er utformet så forskjellig, taler etter departementets syn for at direktivforpliktelsene også har ulikt innhold. Departementet legger til grunn at dersom intensjonen med artikkel 16 nr. 1 hadde vært å oppstille en plikt for kollektive forvaltningsorganisasjoner til å forhandle, ville dette kommet tydelig til uttrykk i bestemmelsens ordlyd og/eller direktivets fortale.

Departementet kan heller ikke se at formålet med direktivets bestemmelser som regulerer forholdet til brukerne, skal tilsi en utvidet tolkning av de forpliktelsene som følger av ordlyden i artikkel 16 nr. 1. Selv uten et krav om forhandlingsplikt vil bestemmelsen etter departementets vurdering kunne bidra til å styrke brukernes stilling overfor kollektive forvaltningsorganisasjoner.

Sammenhengen mellom de øvrige bestemmelsene i artikkel 16, spesielt artikkel 16 nr. 3 som stiller krav til å svare på henvendelser mv., tilsier også at artikkel 16 nr. 1 ikke innebærer en forhandlingsplikt. Bestemmelsen i artikkel 16 nr. 3, jf. forslaget § 27, innebærer ingen plikt for kollektive forvaltningsorganisasjoner til å tilby lisens. Da vil det etter departementets syn heller ikke være hensiktsmessig med en forhandlingsplikt.

Direktivforpliktelsen må etter dette forstås slik at den ikke innebærer en plikt for kollektive forvaltningsorganisasjoner til å forhandle. Tilsvarende forståelse fremgår klart av den svenske proposisjonen, jf. Prop. 2015/16:181 side 93, og forutsetningsvis av de finske og danske proposisjonene, jf. RP 119/2016 rd side 70 og Lovforslag nr. L 77 (2015–16) side 70. En slik forståelse må også legges til grunn etter forslaget her.

Bestemmelsen innebærer imidlertid at partene så langt det er mulig, skal medvirke til at avtale kommer i stand, dersom de først velger å forhandle. Etter departementets syn må bestemmelsen forstås slik at partene under forhandlingene må forholde seg til hverandre i «god tro» i alle henseender, noe som også innebærer en klar oppfordring og forventning til partene om å komme til enighet, med mindre saklige grunner tilsier noe annet.

Selv om bestemmelsen ikke pålegger partene plikt til å forhandle, vil departementet peke på at en slik plikt ofte vil kunne utledes av forvaltningsoppdraget som rettighetshaveren har gitt til den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Organisasjonens grunnleggende oppgave er å lisensiere rettigheter i samsvar med rettighetshaverens vilje. Utgangspunktet må derfor være at organisasjonen må oppfylle brukerens lisensbehov – forutsatt at bruken omfattes av rettighetshaverens forvaltningsfullmakt. Det vil derfor være både i rettighetshavernes og brukernes interesse at organisasjonen har en aktiv holdning til å gi nye lisenser, herunder at den ikke motsetter seg eller hindrer forhandlinger uten saklig grunn.

At forhandlingene skal skje i god tro, innebærer også at partene skal gi hverandre sannferdig informasjon om forhold knyttet til behovet for lisensen, og som påvirker vederlaget. Dette kan for eksempel være informasjon som brukeren har om antall sluttbrukere av en tjeneste, omfanget av bruken, inntekter fra tjenesten samt andre momenter som kan ha betydning for hvordan organisasjonen skal fastsette vederlaget for lisensen. I høringen tar *TV 2* opp spørsmålet om forholdet mellom opplysningsplikten og forretningsmessig sensitive opplysninger. Departementet bemerker at dette ikke reguleres av bestemmelsen, og det antas derfor at partene selv i forhandlingene må ta stilling til hvordan slike opplysninger skal håndteres på tilfredsstillende måte.

På tilsvarende måte som for brukerne innebærer opplysningsplikten at kollektive forvaltningsorganisasjoner også skal gi sannferdig informasjon om forhold knyttet til brukerens behov for lisens, for eksempel dersom bruken dekkes av unntaksbestemmelser i åndsverkloven som medfører at lisens ikke er nødvendig.

Kabel Norge mener i høringen at det ikke bør være adgang for kollektive forvaltningsorganisasjoner til å stille koblingsvilkår. Departementet er enig i at slike vilkår vil kunne være uheldige, og at organisasjonene normalt kun bør lisensiere de rettighetene brukeren faktisk etterspør – i alle fall i den grad det er mulig å avgrense rettighetene på en slik måte og forvaltningsfullmakten fra rettighetshaveren åpner for dette.

I lys av de synspunktene som har fremkommet i høringen, vil departementet understreke at bestemmelsen skal tolkes på bakgrunn av direktivet, og at praksis fra EU-domstolen derfor kan ha betydning når det nærmere innholdet i forpliktelsene skal fastsettes.

Bestemmelsen om avtaleforhandlinger om lisens foreslås tatt inn som § 26.

9.3 Tilbud om lisens

9.3.1 Direktivet

Artikkel 16 nr. 3 regulerer lisensforespørsler fra brukere. Etter bestemmelsen skal kollektive for-

valtningsorganisasjoner snarest mulig besvare forespørsler fra brukere. Når organisasjonen har mottatt alle relevante opplysninger, skal den snarest mulig enten tilby en lisens eller gi en begrunnelse for hvorfor organisasjonen ikke vil tilby dette.

9.3.2 Andre nordiske land

I Danmark er artikkel 16 gjennomført samlet ved en ny bestemmelse om lisensiering i den danske opphavsrettsloven § 52 a. Artikkel 16 nr. 3 er gjennomført i § 52 a stk. 5. Sverige og Finland har begge skilt ut artikkel 16 nr. 3 som en egen bestemmelse i lovene om kollektiv forvaltning av opphavsrett. Bestemmelsen er gjennomført i 9. kapittel 3 § i den svenske loven og i 33 § i den finske loven.

9.3.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 16 nr. 3 foreslått gjennomført i utkastet § 26.

9.3.4 Høringen

I høringen har *Kabel Norge* enkelte merknader til ordlyden i bestemmelsen. Kabel Norge foreslår at uttrykket «snarest mulig» erstattes med «uten ugrunnet opphold» og viser til at dette er en vanlig oversettelse av «without undue delay», som brukes i den engelske språkversjonen av direktivet. Videre har både *Kabel Norge* og *Kopinor* forslag til omformuleringer av bestemmelsens andre punktum.

Nasjonalbiblioteket viser til at et avslag på lisens etter direktivet skal skje i form av et «reasoned statement that explains why it does not intend to license a particular service» og mener på bakgrunn av dette at det kan vurderes om kravet til begrunnelse skal kvalifiseres ytterligere i lovteksten. Videre mener Nasjonalbiblioteket at det er naturlig at partene også ved forespørsler og tilbud om lisens, på samme måte som ved avtaleforhandlinger etter utkastet § 25 (forslaget § 26), opptrer i «god tro». Dette fordi denne delen av prosessen «kan representere helheten av partenes samhandling før avtaleinngåelse».

9.3.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Artikkel 16 nr. 3 regulerer lisensforespørsler fra brukere. Bestemmelsen foreslås gjennomført etter samme struktur som direktivbestemmelsen. I høringsnotatet ble det foreslått at organisasjonen «snarest mulig» må svare på forespørsler og innen samme frist enten tilby eller avslå lisens. Etter en fornyet vurdering har departementet kommet frem til at «uten ugrunnet opphold» beskriver kravet til reaksjonstid på en bedre måte, se omtalen av dette i punkt 7.7.5. Departementet foreslår derfor en slik språklig endring i bestemmelsen, noe også *Kabel Norge* tar til orde for i høringen.

Som *Nasjonalbiblioteket* påpeker i høringen, skal avslag på lisensforespørsler etter direktivet gis en begrunnelse som viser hvorfor organisasjonen ikke ønsker å lisensiere tjenesten. Tilsvarende krav til begrunnelse må også legges til grunn etter forslaget her. Etter departementets syn innebærer dette at organisasjonen på en klar og tydelig måte må forklare de omstendighetene som faktisk er årsaken til at lisens ikke tilbys. Departementet mener imidlertid at det ikke er behov for at kravet til begrunnelse skal presiseres ytterligere i lovteksten.

Departementet er for øvrig enig med *Nasjonalbiblioteket* i at partene også i de situasjonene som bestemmelsen regulerer, bør forholde seg til hverandre i «god tro». Selv om ordlyden i direktivet artikkel 16. nr. 3 ikke stiller krav om «god tro», må reguleringen av lisenstilbud etter departementets vurdering tolkes i lys av de andre bestemmelsene i artikkelen. Spesielt må bestemmelsen ses i sammenheng med kravet til avtaleforhandlinger i «god tro» i artikkel 16 nr. 1, jf. forslaget § 26. Ut fra denne sammenhengen og formålsbetraktninger må derfor et krav om «god tro» etter departementets vurderinger kunne innfortolkes i bestemmelsen.

Etter innspill fra *Kabel Norge* og *Kopinor* foreslår departementet enkelte språklige justeringer i bestemmelsen.

Bestemmelsen om tilbud om lisens foreslås tatt inn som § 27.

9.4 Lisensvilkår mv.

9.4.1 Direktivet

Artikkel 16 nr. 2 stiller krav om at lisensvilkårene skal bygge på objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Det følger også av bestemmelsen at rettighetshaverne skal motta et rimelig vederlag for bruken av rettighetene. Tariffer eller satser skal stå i et rimelig forhold til «den økonomiske handelsverdien» av bruken av rettighetene, både med hensyn til arten og omfanget av bruken, og den økonomiske verdien av tjenesten som den kollek-

tive forvaltningsorganisasjonen leverer. Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal opplyse den aktuelle brukeren om kriteriene for fastsettingen av tariffene eller satsene.

9.4.2 Andre nordiske land

I Danmark er artikkel 16 gjennomført samlet ved en ny bestemmelse om lisensiering i den danske opphavsrettsloven § 52 a. Artikkel 16 nr. 2 er gjennomført i § 52 a stk. 2 til 4.

Sverige og Finland har begge skilt ut artikkel 16 nr. 2 som en egen bestemmelse i lovene om kollektiv forvaltning av opphavsrett. Bestemmelsen er gjennomført i 35 § i den finske loven og 9. kapittel 2 § i den svenske loven. (Finland har også gjennomført artikkel 16 nr. 2 andre punktum som en egen bestemmelse om eksperimentell lisensiering i 36 §).

9.4.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 16 nr. 2 foreslått gjennomført i utkastet § 27. (Artikkel 16 nr. 2 andre punktum om lisens for nye typer tjenester ble foreslått gjennomført som en egen bestemmelse i utkastet § 28, se punkt 9.5).

9.4.4 Høringen

Altibox understreker behovet for regulering av kollektive forvaltningsorganisasjoners plikt til å gi bedre innsikt, transparens og informasjon i tilknytning til vederlagsforslagene og øvrige vilkår.

NRK støtter departementets forslag til gjennomføring og er enig i departementets forståelse av bestemmelsen.

Telenor Norge og *Canal Digital* uttrykker i høringen bekymring for enkelte uttalelser i høringsnotatet, fordi de etter deres mening tilsynelatende ikke tar hensyn til bestemmelsens formål og den markedskonteksten bestemmelsen skal fungere i. Dette gjelder uttalelsen om at artikkel 16 ikke får særlig betydning for avtalefriheten og at markedets aktører fremover vil fortsette med å avtale de lisensvilkårene de finner formålstjenlig.

Telenor Norge og *Canal Digital* uttaler videre:

> «Departementet påpeker selv at kollektive forvaltningsorganisasjoner har sterk markedsmakt (i dagens marked er det ingen reell konkurranse mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner om samme repertoar). Telenor legger til grunn at artikkel 16 materielt skal styrke brukersiden og opplever at departementets uttalelser kan svekke f.eks. krav om objektive og ikke-diskriminerende tariffer. Departementet bør avklare i forarbeidene at artikkel 16 materielt innebærer en styrking av brukersiden, og legger nye forpliktelser på kollektive forvaltningsorganisasjoner. En aktør med sterk markedsmakt må rimeligvis tåle slike inngrep.»

Også *TV 2* mener i høringen at det konkurranserettslige elementet i utkastet ikke er tydelig nok.

Kabel Norge kommenterer kravet til «objektive» vilkår. Etter deres oppfatning innebærer direktivet at den kollektive forvaltningsorganisasjonen må begrunne sine lisensvilkår og vederlagsmekanismer på en objektiv måte, herunder at det er sammenheng mellom vederlagsmekanismene og rettighetenes bidrag til verdiskapningen.

Med henvisning til høringsnotatets omtale av konkurranserettens forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling som tolkningsmoment for bestemmelsen, påpeker *Kabel Norge* at kravet til ikke-diskriminering ikke bare innebærer at like situasjoner skal behandles likt, men også at ulike situasjoner skal behandles ulikt. Kabel Norge mener imidlertid at bestemmelsens krav til objektive og ikke-diskriminerende vilkår må bety noe utover det som allerede følger av alminnelig konkurranserett.

Kabel Norge uttaler i den forbindelse:

> «Direktivets krav til ikke-diskriminering må således forstås slik at det innebærer en snevrere begrensing av de kollektive forvaltningsorganisasjoners handlingsrom enn det som følger av den alminnelige konkurranserett. Det kan f.eks. ikke være noe krav om at diskrimineringen påvirker konkurransen mellom brukerne slik det kreves etter den konkurranserettslige misbruksbestemmelsen.»

Kabel Norge viser i høringen blant annet til at EU-domstolen har slått fast at henvisningen til økonomisk verdi i EUs opphavsrettslige direktiver ikke betyr et høyest mulig vederlag til rettighetshaver, kun et «passende» vederlag. Etter Kabel Norges syn må bestemmelsen forstås slik at den legger strammere rammer for størrelsen av de vederlagskravene de kollektive forvaltningsorganisasjonene kan fremme, enn det som følger av for eksempel konkurranselovgivningens forbud mot urimelig prising.

For øvrig støtter *Kabel Norge* departementets vurdering om at bestemmelsen får anvendelse både på inngåtte avtaler og foreslåtte lisensvilkår.

Norges museumsforbund og *Norsk Bibliotekforening* støtter forslaget om at lisensavgiftene skal stå i et rimelig forhold til verdien av rettighetene.

NRK uttaler i høringen:

> «NRK støtter departementet i dets syn på at bestemmelsen retter seg mot den kollektive forvaltningsorganisasjonen, og at bestemmelsens forpliktelser påhviler organisasjonen slik at den «ikke [kan] angripe en inngått avtale med påstand om at det avtalte vederlaget er for lavt», se side 48 i høringsnotatet. Dette er en naturlig følge av at det ofte er organisasjonen selv som setter de aktuelle tariffene eller satsene for bruken, i samsvar med direktivets krav om bl.a. «rimelige forhold». At organisasjonen etterpå skal kunne kreve ytterligere betaling vil vært lite rimelig. NRK er derfor enig i departementets tolkning av bestemmelsen.»

TONO og *Musikkforleggerne* viser til at utkastet benytter uttrykket «kommersiell verdi» om det som i den engelske språkversjonen av direktivet benevnes som «the economic value». Etter disse høringsinstansenes syn medfører forslaget til begrepsbruk at kriteriet endres i forhold til direktivet, og det foreslås derfor en justert ordlyd basert på den danske språkversjonen av direktivet.

Gramo legger i høringen til grunn at det for åndsverkloven § 21 er Vederlagsnemnda som avgjør tvist om rimelig vederlag, og at dette ikke berøres av forslaget.

I høringen peker *Kabel Norge* på at det ofte vil være umulig å etterprøve om vederlaget er rimelig slik artikkel 16 nr. 2 krever og mener derfor at det foreligger et klart behov for bedre innsikt og åpenhet i tilknytning til vederlagsfastsettelsen.

Kabel Norge uttaler:

> «[…] Direktivet jf. utkastet § 27 siste punktum må, slik departementet også legger til grunn på side 48 i høringsnotatet, forstås slik at det skal sette brukeren (og evt. retten) i stand til å vurdere vederlagets rimelighet. Dette forutsetter at opplysningene som gis av organisasjonene er tilstrekkelig detaljerte til at det er mulig å verifisere og etterprøve hvordan organisasjonene har kommet frem til de aktuelle vederlagsmekanismer og vederlagssatser. Dersom organisasjonen f.eks. mener at brukers omsetning er relevant, må dette begrunnes. Tilsvarende gjelder dersom organisasjonen krever en viss andel av en omsetning eller annen konkret sats. Da det også begrunnes hvorfor nøyaktig denne andelen eller satsen er valgt. Når det gjelder samleverk, må den aktuelle tariffen også stå i rimelig forhold til det økonomiske bidraget den lisensierte rettigheten representerer i samleverket. Dette må da også begrunnes.»

Kabel Norge har også kommentarer til begrepsbruken i utkastet og foreslår at man gjennomgående benytter betegnelsen «tariff» i den nye loven.

9.4.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Bestemmelsen som foreslås tatt inn i § 28 stiller krav til objektive og ikke-diskriminerende lisensvilkår og rimelig vederlag, og den gjennomfører artikkel 16 nr. 2 (med unntak av artikkel 16 nr. 2 andre punktum som foreslås gjennomført i § 29).

Når det gjelder uttalelsene i høringsnotatet om betydningen for avtalefriheten og at aktørene også fremover vil avtale lisensvilkår de finner formålstjenlige, ser departementet behov for å nyansere dette noe. Kravene i bestemmelsen setter rammer for hvilke lisensvilkår som kan avtales partene imellom. Materielt innebærer bestemmelsen en styrking av brukernes rettigheter. Utover dette kan partene fritt avtale de vilkårene de ønsker, med de begrensningene som eventuelt måtte følge av andre rettsregler. Som det fremgår av forslaget § 26 og § 27, oppstilles det heller ingen generell forhandlings- eller kontraheringsplikt.

Utformingen av artikkelens og forslagets første punktum har begge som formål blant annet å hindre misbruk av en dominerende aktørs stilling. I høringen mener *Kabel Norge* at dette kravet må bety noe utover det som allerede følger av alminnelig konkurranserett. Til dette vil departementet bemerke at selv om konkurranseretten i noen tilfeller kan tenkes å være et tolkningsmoment ved vurderingen av det nærmere innholdet i forslaget her, kan vurderingene etter de to regelsettene være forskjellige. Det vises i denne sammenhengen særlig til fortalen punkt 56, som presiserer at direktivet ikke påvirker konkurranserettslige bestemmelser. Departementet legger derfor til grunn at selv om forslaget inneholder

elementer fra konkurranseretten, er det i realiteten tale om to selvstendige regelverk. Det nærmere innholdet i forslaget her, og grensedragningen mellom dette og alminnelig konkurranserett, vil måtte trekkes opp av rettspraksis fra EU-domstolen og i praksis fra Kommisjonen.

Kravet om objektive vilkår innebærer at kollektive forvaltningsorganisasjoner må fastsette kriterier som er etterprøvbare og relevante for den konkrete lisensen. Dette betyr at organisasjonen må begrunne sine lisensvilkår og vederlagsmekanismer på en objektiv måte. Vederlagsmodeller som baserer seg på generell omsetning, vil for eksempel kunne anses å være i strid med bestemmelsen, dersom andre mer nøyaktige metoder for å registrere bruken av verk og publikum er tilgjengelig, og disse kan benyttes uten at det medfører en uforholdsmessig økning av de administrative kostnadene.

Bestemmelsen stiller krav om at vederlaget for bruken skal være rimelig. I likhet med direktivbestemmelsen angis det i bestemmelsen momenter i denne vurderingen. Bestemmelsen regulerer forholdet mellom organisasjon og bruker, ikke rettighetshavernes selvstendige rett til rimelig vederlag. Sistnevnte situasjon vil reguleres av den generelle bestemmelsen om rimelig vederlag i åndsverkloven § 69.

Etter bestemmelsen skal tariffene stå i et rimelig forhold til den økonomiske verdien av tjenesten som organisasjonen leverer. Hvordan denne verdien skal fastsettes, angis nærmere i bestemmelsen. Momentene som nevnes her, er imidlertid ikke uttømmende. Også andre faktorer kan være relevante ved vurderingen. Direktivet krever kun at det skal være en rimelig sammenheng mellom tariffene og tjenestens økonomiske verdi. Bestemmelsen gir med andre ord ikke uttrykk for et bestemt vederlag, men angir de ytre rammene for vederlaget. Departementet er derfor enig med *Kabel Norge* i at bestemmelsen må forstås slik at den også begrenser størrelsen på vederlaget forvaltningsorganisasjonene har adgang til å kreve.

I likhet med utkastet i høringsnotatet har departementet i forslaget valgt å ta inn de elementer som kan inngå i rimelighetsvurderingen i lovteksten, noe som også vil tydeliggjøre at bestemmelsen gjelder krav til vederlaget i relasjonen mellom brukeren og organisasjonen. Departementet understreker at dette ikke er en uttømmende oppregning, og at også andre elementer kan inngå i vurderingen. For øvrig presiserer departementet at det nærmere innholdet i kravet til rimelig vederlag (og de eksemplifiserende momentene) vil måtte tolkes i lys av direktivet og praksis fra EU-domstolen.

Til innspillet fra *TONO* og *Musikkforleggerne* om å endre uttrykket «kommersielle verdi» i bestemmelsen bemerker departementet at direktivet (i denne sammenhengen) knytter den økonomiske verdien til «use of the rights in trade». Den danske språkversjonen av direktivet er formulert på tilsvarende måte, mens både den svenske språkversjonen og den norske oversettelsen benytter «den økonomiske handelsverdien». Etter departementets syn vil uttrykket «kommersielle verdi» normalt ha samme meningsinnhold, men har etter fornyet vurdering funnet det mest hensiktsmessig at uttrykket «økonomiske handelsverdi» benyttes i lovteksten.

Normalt vil det være domstolene som avgjør om vederlaget oppfyller kravene i bestemmelsen. Av fortalen punkt 13 fremgår det uttrykkelig at direktivet ikke påvirker muligheten til gjennom andre særlige ordninger å fastsette hva som utgjør rimelig vederlag. Som *Gramo* påpeker i høringen, vil det være Vederlagsnemnda som avgjør tvist om vederlaget er rimelig etter blant annet åndsverkloven § 21.

Etter forslaget skal organisasjonen informere brukeren om kriteriene som er benyttet for å fastsette tariffene, jf. artikkel 16 nr. 2 andre ledd siste punktum. Et slikt krav om åpenhet fra organisasjonens side vil gjøre det mulig for brukeren å vurdere om vederlaget tilfredsstiller kravene i bestemmelsen. Ofte vil det også være en forutsetning. Bestemmelsen vil i slike tilfeller gjøre det mulig å etterprøve om vederlaget er rimelig. Når det gjelder det nærmere innholdet i informasjonsplikten, er departementet enig med *Kabel Norge* i at opplysningene må være tilstrekkelig detaljerte slik at det er mulig å etterprøve hvordan organisasjonen har kommet frem til de aktuelle tariffene. Dette er nærmere omtalt i merknadene til bestemmelsen i punkt 17.

Det fremgår ikke klart av direktivet hvem reglene om lisensvilkår og rimelig vederlag retter seg mot. Artikkelens ordlyd og forholdet til direktivets øvrige bestemmelser taler imidlertid for at dette er forpliktelser som påhviler den kollektive forvaltningsorganisasjonen, og ikke brukeren. Organisasjonen kan med andre ord ikke angripe en inngått avtale med påstand om at det avtalte vederlaget er for lavt. Bestemmelsen får anvendelse både på allerede inngåtte avtaler og foreslåtte lisensvilkår. Etter forslaget § 53 kan domstolene prøve om forslag til lisensvilkår er i samsvar med kravene.

Etter innspill fra *Kabel Norge* er betegnelsen «tariff» benyttet gjennomgående i bestemmelsen.

Bestemmelsen om lisensvilkår mv. foreslås tatt inn som § 28.

9.5 Lisens til nye typer tjenester

9.5.1 Direktivet

Direktivet artikkel 16 nr. 2 andre punktum gjør unntak fra kravet om ikke-diskriminerende vilkår ved avtaler om nye nettbaserte tjenester. Det fremgår av bestemmelsen at en organisasjon på visse vilkår ikke er forpliktet til at avtalte lisensvilkår for en ny type nettbasert tjeneste skal benyttes som grunnlag når vilkårene for andre nettbaserte tjenester fastsettes. Formålet med regelen er å lette forhandlingene om nye tjenester og slik legge til rette for raskere lansering av innovative tjenester.

9.5.2 Andre nordiske land

I Danmark er artikkel 16 gjennomført samlet ved en ny bestemmelse om lisensiering i den danske opphavsrettsloven § 52 a. Bestemmelsen om lisens til nye typer tjenester i artikkel 16 nr. 2 andre punktum er gjennomført i § 52 a stk. 2, som også gjennomfører deler av de generelle kravene til lisensbetingelser som følger av artikkel 16 nr. 2 første punktum.

På tilsvarende måte har Sverige også samlet gjennomføringen av artikkel 16 nr. 2 i én bestemmelse. Denne er tatt inn i 9. kapittel 2 § i den svenske loven.

Finland har skilt ut bestemmelsen om lisens til nye typer tjenester i artikkel 16 nr. 2 andre punktum som en egen bestemmelse i 36 § om «experimentell licensiering».

9.5.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 16 nr. 2 andre punktum foreslått gjennomført som en egen bestemmelse i § 28 om lisens til nye typer tjenester.

9.5.4 Høringen

I høringen støtter *Kabel Norge* forslaget, men mener likevel rekkevidden av bestemmelsen må klargjøres for å hindre misbruk.

Kabel Norge uttaler:

> «Kabel Norge er bekymret for at bestemmelsen ellers kan benyttes til å begrunne senere vederlagsøkninger på mer generell basis. Premisset for bestemmelsen er at begge parter, både bruker og forvaltningsorganisasjon investerer i nye nettbaserte tjenester. Dersom det reelt sett bare er tjenesteyter som har investert i tjenesten, kan det med henvisning til bestemmelsen senere kreve høyere vederlag for slike nettbaserte tjenester. […] Ordningen må forutsette at den midlertidige tariffen reflekterer at også forvaltningsorganisasjonen har foretatt en investering i den nye tjeneste i form av f.eks. lavere lisensvederlag i en oppstartsfase.»

9.5.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

I artikkel 16 nr. 2 andre punktum er det et unntak fra prinsippet om ikke-diskriminerende kriterier når det gjelder lisensiering av nye nettbaserte tjenester. Dette unntaket foreslås skilt ut som en egen bestemmelse om lisens for nye typer tjenester, slik det også er gjort i den finske loven 36 § (om eksperimentell lisensiering). Bestemmelsen tar sikte på at organisasjonene skal kunne inngå avtaler om nye og innovative tjenester uten at lisensvilkårene nødvendigvis må legge føringer for senere avtaler. Ved lisensiering av slike tjenester kan det ofte, blant annet på bakgrunn av begrenset sammenligningsgrunnlag, være vanskelig å avgjøre hva som er passende lisensvilkår. Hensikten er å gjøre slik lisensiering enklere og mindre risikofylt, og dermed også fremme tilveksten av nye tjenester. Bestemmelsen innebærer at lisensvilkår som gjelder for den nye nettbaserte tjenesten, ikke skal tas med i vurderingen av om andre lisensvilkår er diskriminerende. Dette gjelder bare dersom den nye tjenesten har vært tilgjengelig for allmennheten innen EØS-området i mindre enn tre år.

Kabel Norge uttrykker i høringen bekymring for at bestemmelsen skal kunne benyttes til å begrunne senere generelle vederlagsøkninger. Til dette vil departementet bemerke at bestemmelsen kun regulerer at organisasjonen i prøveperioden på tre år ikke er forpliktet til å benytte tilsvarende vilkår for lisensiering av andre nettbaserte tjenester. Selv om organisasjonen etter denne perioden ikke er forpliktet til å fortsette lisensieringen av tjenesten på samme vilkår,

kan bestemmelsen etter departementets vurdering ikke i seg selv begrunne høyere vederlag etter prøveperiodens utløp. Eventuelle nye vilkår må oppfylle kravene i den generelle bestemmelsen om lisensvilkår i forslaget § 28, hvor det blant annet kreves at vilkårene skal bygge på objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Departementet antar at også partenes investeringer i den nye tjenesten vil kunne tas i betraktning i denne vurderingen.

Bestemmelsen om lisens til nye typer tjenester foreslås tatt inn som § 29.

9.6 Elektronisk kommunikasjon

9.6.1 Direktivet

Etter artikkel 16 nr. 4 skal kollektive forvaltningsorganisasjoner legge til rette for at brukerne kan kommunisere elektronisk med dem. Dette gjelder også ved eventuell rapportering fra brukerne.

9.6.2 Andre nordiske land

I Danmark er artikkel 16 gjennomført samlet ved en ny bestemmelse om lisensiering i den danske opphavsrettsloven § 52 a. Artikkel 16 nr. 4 er gjennomført i § 52 a stk. 6. Finland har gjennomført artikkel 16 nr. 4 i loven 37 §. I den svenske loven er artikkel 16 nr. 4 gjennomført i 9. kapittel 4 §.

9.6.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 16 nr. 4 foreslått gjennomført i en bestemmelse om kommunikasjon og rapportering som § 29. I denne bestemmelsen ble også artikkel 17 om brukerens rapporteringsplikt foreslått gjennomført.

I likhet med direktivet ble det i utkastet § 29 ikke stilt krav til hva slags form eller omfang den elektroniske kommunikasjonen skal ha. I høringsnotatet la departementet til grunn at det vil være tilstrekkelig at organisasjonen tilbyr slik kommunikasjon på minst én anerkjent og etablert plattform, for eksempel e-post.

9.6.4 Høringen

Kabel Norge støtter forslaget til bestemmelse om elektronisk kommunikasjon, men er uenig i uttalelsen i høringsnotatet om at det etter bestemmelsen må være tilstrekkelig at organisasjonen tilbyr kommunikasjon via én elektronisk kommunikasjonsplattform.

Kabel Norge uttaler:

> «Å alene innføre en plikt til å kommunisere per e-post eller at det alene skal være opp til organisasjonen å bestemme hvordan elektronisk kommunikasjon skal foregå, er heller ikke i samsvar med direktivet. Det vises herunder til at art. 16 nr. 4 bruker flertallsformen «electronic means» og til henvisningen til «industry standards» i direktivet art.17 om brukers rapporteringsplikt som nærværende bestemmelse må ses i sammenheng med.
>
> Bestemmelsen må forstås slik at den etablerer en plikt for organisasjonene til å ha slike digitale kommunikasjonssystemer som gjør det mulig å kommunisere effektivt med brukerne. Dette er særlig relevant når det gjelder rapportering hvor brukere til dels vil være underlagt omfattende og detaljerte rapporteringsforpliktelser. E-post kan ved kompleks rapportering være helt uhensiktsmessig. Bestemmelsen pålegger de kollektive forvaltningsorganisasjonene å være i stand til å motta rapporter i elektronisk format i samsvar med de til enhver tid gjeldende bransjestandarder for slik rapportering.»

Med henvisning til utformingen av direktivet og gjennomføringen i Danmark og Sverige, mener *Norwaco* at artikkel 16 nr. 4 og artikkel 17 bør gjennomføres separat i egne bestemmelser.

9.6.5 Departementets vurderinger

Kravet i artikkel 16 nr. 4 om at brukerne skal ha mulighet til å kommunisere elektronisk med organisasjonen, ble i høringsnotatet foreslått gjennomført i samme bestemmelse som rapporteringskravene som følger av artikkel 17. Etter innspill fra *Norwaco* i høringen ser departementet etter en fornyet vurdering at det vil være mest hensiktsmessig å gjennomføre direktivforpliktelsene hver for seg. Selv om det er en viss sammenheng mellom kravene til elektronisk kommunikasjon og rapportering, har disse ulike pliktsubjekter. Av hensyn til lovens systematikk vil derfor departementet foreslå at kravene til elektronisk kommunikasjon gjennomføres som en egen bestemmelse, adskilt fra brukerens plikt til å rapportere. Rapporteringsplikten er nærmere omtalt nedenfor i punkt 9.7.

Departementet foreslår imidlertid at det materielle innholdet i høringsnotatets utkast til regulering av elektronisk kommunikasjon opprettholdes.

Utover at organisasjonen skal gi brukerne mulighet til å kommunisere elektronisk, stilles det i direktivet ingen konkrete krav til hva slags form eller omfang slik kommunikasjon skal ha. *Kabel Norge* påpeker i høringen at bestemmelsen må forstås slik at den etablerer en plikt for organisasjonene til å ha slike digitale kommunikasjonssystemer som gjør det mulig å kommunisere effektivt med brukerne. Departementet er enig i at dette vil være et naturlig utgangspunkt. Det bemerkes likevel at kravet til elektronisk kommunikasjon må stå i et rimelig forhold til organisasjonens art og omfang, samt behovet på brukersiden. Hvilke kommunikasjonsformer som skal stilles rådighet, vil derfor kunne variere.

I høringen mener *Kabel Norge* også at direktivet må forstås slik at det kreves flere elektroniske kommunikasjonssystemer. Departementet er ikke enig i dette og fastholder at forslaget innebærer at organisasjonen som et minimum må tilby elektronisk kommunikasjon på minst én anerkjent og etablert plattform, for eksempel e-post. Tilsvarende er også lagt til grunn i de danske, svenske og finske forarbeidene. Departementet vil imidlertid presisere at en slik minimumsløsning ikke alltid vil være tilstrekkelig. I visse tilfeller kan det være nødvendig at organisasjonen i tillegg tilbyr andre elektroniske kommunikasjonsmåter som for eksempel gir mulighet til elektronisk å rapportere om bruken. Dette er nærmere omtalt nedenfor i punkt 9.7.6.

Bestemmelsen om elektronisk kommunikasjon foreslås tatt inn som § 30.

9.7 Rapportering

9.7.1 Gjeldende rett

I mange tilfeller vil det være avtalen mellom den kollektive forvaltningsorganisasjonen og brukeren som regulerer i hvilket omfang rapportering om bruken skal skje. Slik informasjon kan være viktig som underlag for den kollektive forvaltningsorganisasjonens fordeling og utbetaling til rettighetshaverne. Omfanget og detaljgraden av rapporteringen vil ofte kunne variere. På musikkområdet er det for eksempel ved bruk i kringkasting vanlig med relativt detaljert rapportering, mens den på andre områder er mer overordnet.

Åndsverkloven har enkelte bestemmelser om plikt til å rapportere om bruken av rettighetene. Etter § 70 har opphaver krav på avregning og informasjon i de tilfellene hvor opphavers vederlag avhenger av omsetning, salgstall eller lignende. Bestemmelsen innebærer at opphaver kan kreve opplysninger som ligger til grunn for vederlagsberegningen, i tillegg til å kreve at erververens regnskap, bokføring og lagerbeholdning, samt attestasjoner fra den som har brukt verket, stilles til rådighet for en revisor som opphaver har valgt. Bestemmelsen omfatter også kollektivavtaler.

Også bestemmelsen om utøvende kunstners rett til tilleggsvederlag i åndsverkloven § 18 har bestemmelser om opplysningsplikt, jf. fjerde ledd. Etter denne bestemmelsen skal produsent av lydopptak på anmodning gi opplysninger om inntektene som lydopptaket genererer. På området for følgerett kan oppkrevings- og fordelingsorganisasjonen etter åndsverkloven § 61 andre ledd kreve opplysninger som er nødvendige for å sikre betaling av følgerettsvederlag for det foregående årets salg.

Digitalmarkedsdirektivet ((EU) 2019/790) artikkel 19 er en bestemmelse som pålegger erververe av rettigheter en forpliktelse til regelmessig å gi oppdaterte, relevante og uttømmende opplysninger til opphaveren eller den utøvende kunstneren om bruken av verket eller arbeidet. Denne bestemmelsen må ses i sammenheng med avtalejusteringsordningen i artikkel 20, som i visse tilfeller åpner for reforhandling av kontrakter. Digitalmarkedsdirektivet er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen og er heller ikke gjennomført i norsk rett.

9.7.2 Direktivet

Artikkel 17 pålegger brukeren en rapporteringsplikt for opplysninger som er nødvendige for at organisasjonen kan innkreve og fordele vederlag. Etter bestemmelsen skal brukeren, innen en på forhånd avtalt frist og i et på forhånd avtalt format, gi den kollektive forvaltningsorganisasjonen relevante opplysninger som de har om bruken av verket eller arbeidet som organisasjonen representerer, og som er nødvendige for innkreving og fordeling av vederlag til rettighetshaverne. Når det skal besluttes hvilket format opplysningene skal legges frem i, skal kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere i størst mulig grad ta hensyn til frivillige bransjestandarder.

9.7.3 Andre nordiske land

I Danmark er artikkel 17 gjennomført i en ny bestemmelse om brukernes forpliktelser i den danske opphavsrettsloven § 52 b. Finland har gjennomført artikkel 17 i gjennomføringsloven 38 §. I den svenske loven er artikkel 17 gjennomført i 9. kapittel 5 §.

9.7.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 17 foreslått gjennomført i utkastet § 29 om kommunikasjon og rapportering, uavhengig av de beslektede reglene i åndsverkloven. I denne bestemmelsen ble også artikkel 16 nr. 4 om elektronisk kommunikasjon foreslått gjennomført.

Begrensningene i artikkel 17 om at plikten er knyttet til informasjon som er tilgjengelig for brukeren, og at informasjonen må være nødvendig, ble ikke tatt med i lovteksten. Forslaget gikk videre ut på at dersom det ikke er avtalt bruk av annet format, skal brukeren anvende det formatet som stilles til rådighet av organisasjonen, med mindre dette fremstår som urimelig.

9.7.5 Høringen

BONO støtter forslaget om rapporteringsplikt og uttaler i den forbindelse:

> «[…] Omfanget av rapporteringsplikten må avtales mellom den kollektive forvaltningsorganisasjonen og brukerne, og en organisasjon bør ikke kunne unngå direktivets krav om fordeling på grunnlag av faktisk bruk ved å ikke ta med en bestemmelse om rapportering i avtalen. […]»

Kabel Norge viser til at rapporteringspliktene i åndsverkloven § 70 og utkastet er formulert ulikt og til dels har motstridende innhold, og ber om at forholdet mellom bestemmelsene klargjøres. Videre er Kabel Norge kritisk til at departementet ikke foreslår å lovfeste at rapporteringsplikten kun gjelder informasjon som er tilgjengelig, og at rapporteringsplikten er begrenset til det som er nødvendig. *Nasjonalbiblioteket* fremhever at disse begrensningene er av stor betydning for å sikre at rapporteringsplikten ikke blir så tyngende at den i seg selv blir en hindring for rettighetsklarering, blant annet gjennom avtalelisens.

Nasjonalbiblioteket uttaler:

> «Nasjonalbiblioteket mener det er viktig at de tydelig uttalte begrensningene av rapporteringsplikten i direktivets tekst og fortale presiseres tydelig også i den norske implementeringen. Nasjonalbiblioteket mener at plikten til rapportering etter direktivet må begrenses til hva som er rimelig, nødvendig og tilgjengelig for brukeren, og avgrenses til et nivå som er proporsjonalt etter avtalens formål. Tyngden i forpliktelsen bør ligge på hva som er rimelig, nødvendig og tilgjengelig for brukeren.»

Også *Kopinor* mener ordlyden i utkastet § 29 andre ledd bør legges nærmere direktivteksten for å ivareta hensynet til brukeren og til at opplysningene som kreves på avtalelisensområder, ofte tar sikte på fordeling av vederlag til kategorier av rettighetshavere, ikke de enkelte rettighetshaverne. *Norsk Bibliotekforening* er enig i at rapporteringsplikten ikke må bli for omfattende og arbeidskrevende, men mener departementets presisering av dette i høringsnotatet er tilstrekkelig.

Kabel Norge mener også at forslagets regulering av hvilket format som skal benyttes til rapporteringen, er i strid med direktivet. Kabel Norge foreslår derfor at bestemmelsen omformuleres slik at den i større grad samsvarer med direktivets ordlyd.

Med henvisning til utformingen av direktivet og gjennomføringen i Danmark og Sverige, mener *Norwaco* at rapporteringsplikten i utkastet § 29 andre ledd bør skilles ut som en egen bestemmelse.

Norwaco mener også det bør vurderes å innføres en tvisteløsningsmekanisme knyttet til tvister om rapporteringspliktens omfang. *BONO* uttaler at det hadde vært en fordel om slike tvister kunne behandles av Vederlagsnemnda dersom nemndas kompetanse utvides.

9.7.6 Departementets vurderinger

I høringsnotatet ble artikkel 17 om brukernes rapporteringsplikt foreslått gjennomført i samme bestemmelse som kravet til elektronisk kommunikasjon som følger av artikkel 16 nr. 4. Som omtalt i punkt 9.6.5, foreslår departementet at rapporteringsplikten skilles ut som en egen bestemmelse.

På bakgrunn av høringen vil departementet også foreslå enkelte materielle endringer sammenlignet med høringsnotatets utkast til regulering av rapporteringsplikten.

Kabel Norge ber i høringen om en nærmere klargjøring av forholdet mellom utkastet og de eksisterende rapporteringspliktene i åndsverkloven § 70. Departementet er enig i at en slik klargjøring kan være hensiktsmessig.

Åndsverkloven § 70 gjelder krav på avregning og kontroll der vederlaget avhenger av erververs omsetning, salgstall eller lignende. Opphaveren (eller en kollektiv forvaltningsorganisasjon som opptrer på opphaverens vegne) kan etter bestemmelsen kreve nødvendige opplysninger om de forholdene som har ligget til grunn for vederlagsbe-

regningen. Videre gis opphaver adgang til, via en av seg selv oppnevnt revisor, å få kontrollert avregningens riktighet.

Selv om rapporteringspliktene i artikkel 17 og åndsverkloven § 70 har visse likheter, er både utforming og innretning forskjellig. Sistnevnte er en generell bestemmelse, og den omfatter alle avtaler om overdragelse av opphavsrett hvor vederlaget er salgsavhengig eller lignende.

Innholdsmessig er åndsverklovens bestemmelse begrenset til å omfatte nødvendige opplysninger om forhold som ligger til grunn for vederlagsberegningen. Artikkel 17 gjelder videre enn dette – den omfatter opplysninger som er nødvendige for innkreving og fordeling av vederlag. I motsetning til åndsverkloven § 70 gjelder artikkel 17 også i tilfeller hvor bruken ikke nødvendigvis påvirker vederlagets størrelse. Generelt må det derfor antas at artikkel 17 kan innebære en mer omfattende rapporteringsplikt.

Etter åndsverkloven § 70 kan alle opphavere kreve slike opplysninger, også kollektive forvaltningsorganisasjoner som handler på opphavers vegne. Artikkel 17 gjelder kun rapportering til kollektive forvaltningsorganisasjoner. På samme måte gjelder åndsverklovens rapporteringsplikt for alle erververe. Rapporteringsplikten i artikkel 17 er imidlertid begrenset til erververe som faller inn under direktivets definisjon av «bruker», jf. artikkel 3 bokstav k og forslaget § 3 bokstav j. Dette betyr at fysiske personer som handler i egenskap av forbrukere, ikke er omfattet, jf. også presiseringen i fortalen punkt 33.

Etter departementets vurdering er det naturlig å plassere gjennomføringen av rapporteringsplikten i tilknytning til gjennomføringen av de øvrige direktivbestemmelsene. Departementet opprettholder derfor forslaget om at rapporteringsplikten tas inn i gjennomføringsloven. For å klargjøre forholdet mellom rapporteringspliktene foreslår departementet imidlertid en presisering i bestemmelsen om at rapporteringsplikten gjelder *når rettigheter er lisensiert fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon.* Videre foreslås det et nytt fjerde ledd i åndsverkloven § 70 som gjør det klart at dersom rettighetene er lisensiert fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon, gjelder også rapporteringsplikten i gjennomføringsloven. Dette innebærer at rapporteringsplikten i gjennomføringsloven vil supplere den generelle bestemmelsen i åndsverkloven § 70 for de brukere som eventuelt omfattes av begge bestemmelsene.

Digitalmarkedsdirektivet ((EU) 2019/790) artikkel 19 pålegger også erververe å gi visse opplysninger om hvordan verket brukes. Som varslet i Prop. 104 L (2016–2017) side 244, vil departementet komme tilbake til spørsmålet om endring av bestemmelsen i åndsverkloven § 70 når digitalmarkedsdirektivet skal gjennomføres i norsk rett.

I åndsverkloven § 18 fjerde ledd og § 61 andre ledd er det særskilte opplysningsplikter knyttet til henholdsvis tilleggsvederlaget og følgeretten. Etter departementets vurdering vil disse opplysningspliktene også gjelde uavhengig av forslaget her. Det bemerkes for øvrig at vederlag etter begge disse ordningene ikke er knyttet til selve bruken av rettighetene. Tilleggsvederlaget utløses av produsentens inntekter fra et lydopptak, mens følgeretten avhenger av salgsprisen når originaleksemplar videreselges.

Bakgrunnen for rapporteringsplikten er at slik informasjon ofte vil være nødvendig for at organisasjonene skal kunne oppfylle sine forpliktelser etter direktivet. Opplysningene som omfattes av bestemmelsen, er informasjon organisasjonen må ha for innkreving og fordeling av vederlag til rettighetshaverne. Direktivets bestemmelser om hvordan organisasjonene skal forvalte rettighetsvederlag (artiklene 11 til 13), gjelder overfor alle rettighetshavere – både rettighetshavere som er medlemmer i organisasjonen og utenforstående. Etter departementets vurdering bør derfor rapporteringsplikten i forslaget omfatte brukere av alle rettigheter som en kollektiv forvaltningsorganisasjon på rettighetshaverens vegne innkrever og fordeler vederlag for. Dette betyr at brukere av både avtalelisens og tvangslisens omfattes av bestemmelsen.

Til *BONOs* uttalelse i høringen om at organisasjonene ikke bør kunne omgå direktivets krav om fordeling på grunnlag av faktisk bruk ved ikke å regulere rapportering i avtalen, bemerker d e p a r t e m e n t e t at brukernes rapportering i mange tilfeller vil være en nødvendig forutsetning for at organisasjonen skal kunne oppfylle forvaltningsoppdraget som rettighetshaverne har gitt, og de pliktene som følger av gjennomføringsloven. I loven stilles det imidlertid ikke noe krav om at fordeling og utbetaling til rettighetshaverne må skje i absolutt overensstemmelse med den faktiske bruken. Individuell fordeling kan fravikes i den utstrekning det følger av organisasjonens generelle prinsipper for fordeling, og slik fordeling er praktisk umulig. Loven er ikke til hinder for bruk av analogier og kunnskap fra et annet lignende område som underlag for fordelingen når det er umulig eller svært ressurskrevende å få tak i informasjon om den faktiske bruken. Som det fremgår ovenfor i punkt 7.7.5, vil imidlertid det forhold at organisasjonen unnlater å be om detal-

jert rapportering, ikke være en tilstrekkelig grunn til å fravike prinsippet om individuell fordeling. Det bemerkes likevel at bestemmelsen ikke oppstiller noe krav om at avtalen må regulere rapportering, og at organisasjonen med hjemmel i forslaget også kan anmode brukeren om slik informasjon, selv om dette ikke er avtaleregulert.

Når det gjelder omfanget av rapporteringsplikten, er den knyttet til informasjon som er tilgjengelig for brukeren, jf. direktivets ordlyd «som dei har». Det følger også av direktivet at opplysningene må være «naudsynte» for innkreving og fordeling av vederlag. Brukerens plikt til å gi informasjon omfatter følgelig ikke alle slags opplysninger som organisasjonen måtte ønske. I høringen gir *Kabel Norge, Nasjonalbiblioteket* og *Kopinor* uttrykk for at disse begrensningene bør fremgå direkte av ordlyden i gjennomføringsbestemmelsen. Departementet vil derfor foreslå en slik presisering i lovteksten. Av fortalen punkt 33 fremgår det at opplysningene, i tillegg til å være tilgjengelige og nødvendige, også skal begrenses til det som er rimelig for brukeren. Etter departementets syn er det klart at direktivet på denne måten tar hensyn til at plikten ikke skal bli for tyngende å etterleve i praksis. Dette må også legges til grunn ved tolkningen av forslaget.

Utgangspunktet for rapporteringsplikten, både når det gjelder tidspunkt for rapporteringen og hvilket format den skal være i, vil være det partene har avtalt seg imellom. Rapporteringsplikten omfatter imidlertid også situasjoner der det ikke nødvendigvis finnes noe avtaleforhold mellom organisasjonen og brukeren, for eksempel dersom bruken skjer med hjemmel i tvangslisens. Dersom det ikke foreligger noen avtale, bør plikten til å gi informasjon først inntreffe etter anmodning fra organisasjonen. Tilsvarende gjelder for opplysningsplikten knyttet til tilleggsvederlag i åndsverkloven § 18 fjerde ledd.

Etter departementets vurdering vil det i en slik anmodning også være naturlig å gi føringer om hvilket format som ønskes brukt ved rapporteringen. Formatvalget kan imidlertid ikke kun baseres på ønsket til den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Etter innspill i høringen fra *Kabel Norge* foreslår departementet at bestemmelsens regulering av rapporteringsformat legges tettere opp til direktivets ordlyd enn det som ble foreslått i høringsnotatet. Med dette tydeliggjøres at formatvalget i størst mulig grad skal ta hensyn til frivillige bransjestandarder, dersom slike finnes. Dersom valgte rapporteringsformat krever spesielle elektroniske kommunikasjonssystemer, må organisasjonen tilrettelegge for dette, jf. forslaget § 30.

Spørsmålet om innføringen av en tvisteløsningsmekanisme knyttet til bestemmelsen, som *BONO* og *Norwaco* tar opp i høringen, vil behandles nedenfor i punkt 12.2.6.

Bestemmelsen om brukerens rapporteringsplikt foreslås tatt inn som § 31.

10 Rapportering og innsyn

10.1 Generelt

10.1.1 Gjeldende rett

Det er i dag ingen regler som bestemmer hvordan de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal gi opplysninger til rettighetshaverne om forvaltningen av rettighetene deres, eller som pålegger dem å gi opplysninger til andre forvaltningsorganisasjoner som de forvalter rettigheter for gjennom representasjonsavtaler. Organisasjonene er heller ikke pålagt særskilte krav om å gi innsyn, eller å offentliggjøre opplysninger utover det som måtte følge av alminnelig lovgivning, slik som foretaksregisterloven. Av forskrift til åndsverkloven § 3-1 følger likevel at departementet kan bestemme at organisasjoner som er godkjent for å inngå avtaler med avtalelisensvirkning etter åndsverkloven § 63, skal «gi slikt innsyn som er nødvendig for å kontrollere at vederlagsmidler forvaltes på tilfredsstillende måte».

Rapportering om bruk av rettigheter baserer seg følgelig på avtaler og/eller vedtekter. Norske kollektive forvaltningsorganisasjoner gir offentligheten på frivillig basis et visst innblikk i hvordan rettighetene forvaltes gjennom å publisere regnskap og andre opplysninger i årsmeldinger, på nettsider osv.

10.1.2 Direktivet

Direktivet kapittel 5 omhandler rapportering og innsyn, og fastsetter krav til forvaltningsorganisasjonenes offentliggjøring av opplysninger knyttet til deres virksomhet. Kapittel 5 har bestemmelser om opplysninger til rettighetshavere om forvaltningen av deres rettigheter (artikkel 18), opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner (artikkel 19), opplysningsplikt om repertoaret (artikkel 20), offentliggjøring av opplysninger på organisasjonens nettsted (artikkel 21) og årlig innsynsrapport (artikkel 22).

10.1.3 Andre nordiske land

I den danske loven er direktivet kapittel 5 gjennomført i §§ 19 til 23 etter en struktur og med en ordlyd som ligger tett opp til direktivets bestemmelser.

Også den svenske loven, hvor forpliktelsene er gjennomført i 10. kapittel 1 til 7 §§, ligger tett opp til direktivets bestemmelser. Ordlyden er likevel mer tilpasset svensk lovgivingstradisjon. Den finske loven skiller seg fra de to øvrige landene ved at de rapporterings- og informasjonsforpliktelsene som fremgår av direktivet kapittel 5, er gjennomført i ulike kapitler (kapitlene 5, 6 og 8).

10.1.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å gjennomføre bestemmelsene om rapportering og innsyn i lovens kapittel 8 etter en struktur og med en ordlyd som i hovedsak følger direktivet. Det ble likevel gjort enkelte språklige tilpasninger og forenklinger sammenlignet med direktivets ordlyd.

10.1.5 Høringen

Høringsinstansene støtter i det vesentlige opp om departementets forslag til gjennomføring av bestemmelsene om rapportering og innsyn i direktivet kapittel 5.

I høringen viser *LO Norge* til at det i dag er ulik praksis for hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner gir opplysninger til sine medlemmer, og mener derfor det er positivt at det gis felles regler om dette. Etter *NRKs* syn er bestemmelsene viktige for å opprettholde tilliten til organisasjonenes forvaltning av opphavsrettigheter og vederlag.

Fond for utøvende kunstnere (FFUK) viser i høringen til at lovforslaget ikke får anvendelse på fondets virksomhet fordi de faller utenfor definisjonen av «kollektiv forvaltningsorganisasjon» og «uavhengig forvaltningsorganisasjon». FFUK påpeker likevel at de for å kunne ivareta sitt forskriftspålagte ansvar, har et behov for rett til innsyn i Gramos beregning og innkreving av fondsavgiften. På den bakgrunn ønsker derfor FFUK at

virkeområdet for bestemmelsene utvides, slik at også annen virksomhet med saklig grunn kan kreve innsyn.

Flere av høringsinstansene, herunder *BONO, Grafill, Kopinor, LO Norge, Motion Picture Licensing Company Norge (MPLC), Norwaco, NRK, TONO* og *TV 2* har merknader og innspill knyttet til utformingen av enkelte bestemmelser. Disse vil bli behandlet i forbindelse med de respektive bestemmelsene nedenfor.

10.1.6 Departementets overordnede vurderinger

Formålet med bestemmelsene om innsyn og rapportering i artiklene 18 til 22 er blant annet å sikre at de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal fungere åpent og transparent. Det fremgår av fortalen punkt 34 at bestemmelsene skal sørge for at rettighetshavernes, brukernes og andre kollektive forvaltningsorganisasjoners tillit til de kollektive forvaltningsorganisasjonene øker. I fortalen punkt 36 er det også understreket at innsyn gir rettighetshaverne mulighet til å overvåke og sammenligne kollektive forvaltningsorganisasjoner i EU. Det vil for eksempel være viktig å ha innsyn i organisasjonenes økonomiske situasjon når rettighetshaveren skal velge hvilken organisasjon som skal forvalte rettighetene sine.

De kollektive forvaltningsorganisasjonene er i dag ikke underlagt noen informasjonskrav begrunnet i offentlighetens behov for innsyn og kontroll. Enkelte rapporteringsplikter til offentlige myndigheter følger likevel av alminnelig lovgiving. Der dette er tilfellet, vil det bli omtalt nærmere nedenfor.

Departementet ønsker ikke å utvide virkeområdet for bestemmelsene om innsyn til også å gjelde andre som kan ha behov for slike opplysninger, slik *Fond for utøvende kunstnere (FFUK)* ber om i høringen. Etter departementets vurdering er det ikke hensiktsmessig at gjennomføringsloven også skal regulere situasjoner der en kollektiv forvaltningsorganisasjon på vegne av andre utfører oppgaver som ikke er knyttet til forvaltning av rettigheter. Beregning og innkreving av en avgift vil være en slik oppgave. Muligheten for andre avtaleparter til å få opplysninger fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon i slike situasjoner bør etter departementets syn primært reguleres i avtalen mellom partene. På bakgrunn av innspillet ser departementet likevel at FFUK kan ha legitime behov for å kunne be om innsyn i Gramos innkreving og beregning av fondsavgiften, og vil derfor på et senere tidspunkt utrede nærmere om slik innsynsrett for FFUKs vedkommende bør reguleres særskilt i fondslov eller -forskrift.

Departementet opprettholder forslaget om å gjennomføre bestemmelsene i loven kapittel 8 som §§ 32 til 36. På bakgrunn av høringen foreslås det enkelte mindre endringer og språklige justeringer i noen av bestemmelsene.

10.2 Opplysninger til rettighetshaverne om forvaltning av deres rettigheter

10.2.1 Direktivet

Etter artikkel 18 nr. 1 skal forvaltningsorganisasjonen minst én gang i året gi rettighetshaverne bestemte opplysninger om forvaltningen av deres rettigheter. Opplysningene skal gis alle rettighetshavere som organisasjonen har tildelt rettighetsinntekter eller foretatt utbetalinger til, og omfatter blant annet opplysninger om innkrevd og betalt beløp, fradrag for administrasjonskostnader og andre fradrag. Dersom rettighetshaveren har gitt samtykke til at den kollektive forvaltningsorganisasjonen benytter bestemte kontaktopplysninger for å kunne identifisere og lokalisere rettighetshaveren, skal disse også angis. I artikkel 18 nr. 2 er det bestemt at dersom organisasjonen har medlemmer som er enheter med ansvar for å fordele inntekter fra rettigheter til rettighetshaverne, må den kollektive forvaltningsorganisasjonen gi medlemsorganisasjonene de opplysningene som omfattes av nr. 1 slik at sistnevnte kan oppfylle informasjonsplikten overfor rettighetshaverne.

10.2.2 Andre nordiske land

I Danmark er artikkel 18 gjennomført i loven § 19. I den svenske loven er dette regulert i 10. kapittel 1 § i tillegg til at det i 2 § er en egen bestemmelse som gjelder i de tilfellene der fordelingen av rettighetsvederlag foretas av en medlemsorganisasjon. I Finland er artikkel 18 gjennomført i 25 § sammen med de øvrige forpliktelsene knyttet til forvaltning av rettighetsvederlag (kapittel 5).

10.2.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 18 om opplysninger til rettighetshavere om forvaltning av deres rettigheter foreslått gjennomført i utkastet § 30.

10.2.4 Høringen

Grafill viser i høringen til at utkastet § 30 første ledd bokstav b og d benytter begrepet «tildelt», og ber om at innholdet i begrepet klargjøres eller eventuelt erstattes med et mer entydig begrep. Grafill stiller også spørsmål om bruk av uttrykket «utestående beløp» i utkastet bokstav g er i samsvar med direktivet. *Kopinor* og *Norsk Oversetterforening/Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere* har også innvendinger til uttrykket «utestående» og foreslår at det erstattes med «vederlag». Også *TONO* mener utkastet bokstav g er vanskelig å forstå og anbefaler at ordlyden endres i tråd med den svenske bestemmelsen.

Kopinor har også flere andre forslag til språklige endringer i bestemmelsen.

Norwaco støtter forslaget om at det er medlemsorganisasjonene som skal gi rettighetshaverne opplysningene der hvor medlemsorganisasjonen forestår fordelingen av vederlagsmidler.

10.2.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Forslaget gjennomfører artikkel 18, som omhandler hvilke opplysninger den kollektive rettighetsorganisasjonen skal gi til rettighetshavere på årlig basis.

Når det gjelder begrepet «tildelt», som *Grafill* tar opp i høringen, har d e p a r t e m e n t e t etter en fornyet vurdering valgt å benytte «tilordnet» i forslaget. Etter departementets syn vil dette klargjøre at det er tale om en viss del av innkrevde midler som kan knyttes til en bestemt rettighetshaver og at dette beløpet for eksempel avsettes eller fordeles internt i organisasjonen. Det kreves altså ikke at beløpet har blitt utbetalt for at det skal kunne anses som tilordnet. Det vises for øvrig til omtalen i punkt 7.1.1.

I høringsnotatet var opplysningsplikten knyttet til de rettighetshaverne som organisasjonen har utbetalt vederlag til. Departementet ser at det vil være en begrensning av hvilke rettighetssubjekter som har krav på informasjon sammenlignet med det som følger av direktivet. Bestemmelsen er derfor endret, slik at de kollektive forvaltningsorganisasjonene også vil ha opplysningsplikt overfor de rettighetshavere hvor det har skjedd en tilordning av det innkrevde vederlaget, men hvor utbetaling til rettighetshaverne ennå ikke har skjedd.

Etter innspill fra blant andre *Kopinor* vil departementet foreslå at «utestående inntekter fra rettigheter» i første ledd bokstav g endres til «rettighetsvederlag». Dette er også i tråd med de endringene som foreslås andre steder der utkastet benyttet denne formuleringen, se nærmere om dette i punkt 5.3.6.

Departementet har videre foretatt enkelte andre språklige endringer i ordlyden.

Bestemmelsen om opplysninger til rettighetshavere om forvaltning av deres rettigheter foreslås tatt inn som § 32.

10.3 Opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner

10.3.1 Direktivet

Artikkel 19 har regler som er beslektet med dem i artikkel 18, men som gjelder opplysninger en kollektiv forvaltningsorganisasjon plikter å gi til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon om forvaltning av sistnevntes rettigheter gjennom en representasjonsavtale. Det er et krav etter bestemmelsen at opplysningene til den andre organisasjonen skal gis elektronisk.

10.3.2 Andre nordiske land

Artikkel 19 er gjennomført i den danske loven § 20 og i den svenske loven 10. kapittel 3 §. I Finland er artikkel 19 gjennomført i 31 § i tilknytning til bestemmelsene om representasjonsavtaler.

10.3.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 19 om opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner foreslått gjennomført i utkastet § 31.

10.3.4 Høringen

I høringen har *Kopinor* flere forslag til språklige endringer i bestemmelsen som blant annet er inspirert av den svenske ordlyden.

10.3.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Bestemmelsen regulerer de opplysningene en kollektiv forvaltningsorganisasjon må gi til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon som den forvalter rettigheter for gjennom en representasjonsavtale. I motsetning til § 32, er det i samsvar med artikkel 19 her oppstilt et krav om at organisasjonen må stille opplysningene til disposisjon

«elektronisk». Det innebærer imidlertid ikke noen bestemte krav til rapporteringsformat, slik at for eksempel opplysninger i en e-post vil være tilstrekkelig.

Som i forslaget § 32 har departementet i bestemmelsen valgt å benytte begrepet «tilordnet» der den norske oversettelsen av direktivet bruker «tildelt».

Etter blant annet innspill fra *Kopinor* er det foretatt flere andre språklige endringer i ordlyden.

Bestemmelsen om opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner foreslås tatt inn som § 33.

10.4 Opplysningsplikt om repertoaret

10.4.1 Direktivet

Artikkel 20 bestemmer at der hvor en kollektiv forvaltningsorganisasjon mottar en «tilbørleg grunngjeven» forespørsel om innsyn i repertoaret, plikter organisasjonen snarest mulig å gi slikt innsyn. Retten til å kreve innsyn er begrenset til rettighetshavere, andre organisasjoner som den kollektive forvaltningsorganisasjonen representerer rettighetene til gjennom en representasjonsavtale, og til brukere. Opplysningsplikten omfatter opplysninger om verk eller andre vernede arbeider som organisasjonen forvalter rettighetene til, de rettighetene som organisasjonen forvalter, enten direkte eller gjennom representasjonsavtaler, og de geografiske områdene som er omfattet av forvaltningen. Også etter denne bestemmelsen er det et krav at opplysningene gjøres tilgjengelig elektronisk.

10.4.2 Andre nordiske land

Artikkel 20 om opplysningsplikt om repertoaret er regulert i den danske loven § 21 og i den svenske loven 10. kapittel 4 §. I Finland er artikkelen gjennomført i 39 §, som er plassert i kapittel 8 om innsyn og informasjonsplikt.

10.4.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 20 om opplysningsplikt om repertoaret foreslått gjennomført i utkastet § 32.

10.4.4 Høringen

I høringen ber *Norwaco* departementet vurdere om det bør fremgå også av overskriften at bestemmelsen gjelder opplysningsplikt «etter anmodning».

NRK er skeptisk til å sette strenge vilkår for avtalepartens rett til innsyn og støtter departementets uttalelse i høringsnotatet om at terskelen for innsyn bør være lav. Etter NRKs syn bør det ikke være slik at organisasjonene skal foreta en overprøving av om det foreligger et reelt behov for innsyn. *TONO* viser på sin side til direktivets krav om at forespørselen skal være «tilbørleg grunngjeven» og er bekymret for at utkastet ved kun å stille krav om begrunnelse, senker terskelen for når opplysningsplikten inntrer.

Flere høringsinstanser uttaler seg om muligheten til å ta betalt for innsyn. *BONO* peker på at det kan være vanskelig å ta gebyr for å behandle slike forespørsler dersom det ikke har klart grunnlag i lov eller forskrift og foreslår derfor at det tas inn en hjemmel til å kreve gebyr. Dersom departementet velger å opprettholde den foreslåtte ordlyden når det gjelder terskelen for innsyn, mener *TONO* subsidiært at det bør gis hjemmel til å gebyrlegge slike tjenester. Etter TONOs syn vil dette sikre at kostnadene bæres av den som fremsetter forespørselen, i tillegg til at det vil bidra til å holde antallet og omfanget av slike forespørsler på et akseptabelt nivå. Også *Norwaco* mener det vil være en fordel om retten til å ta betalt fremgår av bestemmelsen. Ved fastsetting av gebyrets størrelse mener BONO at det bør legges til grunn et tilsvarende prinsipp som i offentleglova § 8 om at inntektene ikke skal overstige kostnadene ved behandling av slike forespørsler. *LO Norge* påpeker at et for høyt gebyr kan føre til at retten til innsyn i praksis bortfaller og mener derfor det bør gis bestemmelser om maksimumsbeløp på behandlingsgebyr. *NRK* mener prinsipielt at innsynskrav fra brukere og rettighetshavere ikke bør belastes med gebyr, da dette kan begrense formålet med gjennomsiktighet og kontroll med virksomheten.

NRK uttaler:

> «[…] En forvaltningsorganisasjon bør være i stand til å gi informasjon om sin virksomhet til brukere og rettighetshavere som er direkte berørt av deres virksomhet. Krav om innsyn fra for eksempel lisenstakere som NRK vil normalt være begrunnet i behov for å få informasjon om relevante forhold knyttet til avtalens gjennomføring, og det er ikke rimelig at man skal måtte betale for slik informasjon.
>
> Innsynsrett etter loven bør følge det grunnleggende offentlighetsprinsippet, og NRK er motstander av at man skal regulere en gebyrplikt for innsyn.»

Subsidiært mener NRK at gebyrene bør holdes på et lavt nivå i tråd med prinsippene i offentlegforskrifta § 4.

Kopinor har forslag til enkelte språklige endringer i bestemmelsen.

10.4.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet, men foreslår på bakgrunn av høringen enkelte endringer i bestemmelsen.

Bestemmelsen regulerer innsynsrett om repertoaret. Det gjelder i dag ingen alminnelig innsynsrett i repertoar for rettighetshavere, brukere eller for andre kollektive forvaltningsorganisasjoner.

Etter direktivet plikter organisasjonen bare å gi innsyn dersom forespørselen er «tilbørleg grunngjeven». Departementet antok i høringsnotatet at det må være tilstrekkelig å formulere dette som et krav til at forespørselen må være «begrunnet». I dette ligger at den som retter forespørselen, må opplyse om et reelt behov for innsyn. Det ble likevel presisert i høringsnotatet at det ikke var krav om noen omfattende begrunnelse for innsynskravet, og at terskelen for å få innsyn skulle være lav. Etter departementets vurdering er det ikke behov for at kravet til begrunnelse skal presiseres ytterligere i selve lovteksten, slik *TONO* foreslår i høringen. Det vises også til at verken Danmark, Sverige eller Finland i sine lovbestemmelser stiller ytterligere kvalitative krav til begrunnelsen eller begjæringen. Det følger imidlertid av den svenske bestemmelsen at organisasjonen kan nekte innsyn dersom det ikke fremgår av begjæringen at det foreligger et behov for opplysningene. Tilsvarende vil også være tilfellet etter forslaget her. I høringen mener *NRK* at organisasjonene ikke skal kunne overprøve om det foreligger et reelt behov for innsyn. Departementet er ikke enig i dette. Selv om terskelen for innsyn etter forslaget skal være lav, innebærer kravet til begrunnelse en adgang til å nekte innsyn i de tilfellene der det etter organisasjonens vurdering åpenbart ikke foreligger behov for innsyn. Dette vil også kunne hindre misbruk av ordningen. Noen grundig prøving av den enkelte forespørselen vil det imidlertid etter departementets syn normalt ikke være behov for.

I høringen ønsker *Norwaco* at det på tilsvarende måte som i direktivet, bør fremgå av overskriften til bestemmelsen at opplysningsplikten gjelder «etter anmodning». Departementet mener en slik presisering er unødvendig. Overskriften «Opplysningsplikt om repertoaret» angir kjernen i bestemmelsen og er etter departementets vurdering dekkende for det materielle innholdet, selv om det i bestemmelsen stilles vilkår for opplysningsplikten.

I høringsnotatet ble det, i samsvar med ordlyden i den norske oversettelsen av direktivet, foreslått at den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal behandle forespørsler om innsyn «snarest mulig». Etter en fornyet vurdering har departementet kommet frem til at «uten ugrunnet opphold» beskriver kravet til reaksjonstid på en bedre måte, se omtalen av dette i punkt 7.7.5. Departementet foreslår derfor en slik språklig endring i bestemmelsen. Noen tidsfrister utover dette anser departementet det ikke formålstjenlig å gi. Det vil bero på omfanget av innsynsforespørselen hvor lang tid som er nødvendig for å behandle den, men organisasjonen kan ikke drøye noe utover den tiden behandlingen faktisk tar, med mindre det foreligger saklig grunn.

Direktivet legger ingen føringer på medlemsstatene med hensyn til om de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal gis rett til å ta seg betalt for å behandle forespørsler om opplysninger. Det fremgår av fortalen punkt 35 at krav om eventuelle passende gebyr bør håndteres i nasjonal lovgivning. I høringsnotatet ble det ikke foreslått regler om behandlingsgebyr, men departementet ba likevel om høringsinstansenes syn på om slik regulering kunne være formålstjenlig. I høringen er det delte meninger om behovet for dette. *BONO, TONO* og *Norwaco* ønsker en hjemmel til å ilegge gebyr, mens *NRK* er motstander av at dette reguleres. Subsidiært mener NRK at nivået på gebyrets størrelse bør reguleres, noe som også tas opp i høringsuttalelsene til BONO og *LO Norge.*

Etter departementets syn bør utgangspunktet være at brukere og rettighetshavere normalt ikke bør belastes med gebyr, da dette kan begrense formålet med bestemmelsen. Det vil for eksempel være uheldig om gebyrpraksis medfører at en rettighetshaver avstår fra å be om opplysninger som vedkommende har behov for. Samtidig ser departementet at forespørslene kan variere i både omfang og kompleksitet, og at enkelte forespørsler kan være ressursmessig krevende å etterkomme for organisasjonene. I sistnevnte tilfeller vil det kunne være behov for å ta betalt av den som ber om informasjonen.

Departementet fastholder derfor synspunktet fra høringsnotatet om at det bør være opp til organisasjonene selv å avgjøre om det er behov for behandlingsgebyr knyttet til forespørsler etter bestemmelsen. På bakgrunn av innspill i høringen

foreslås det imidlertid en hjemmel til å kreve slik betaling dersom organisasjonen vurderer at dette er hensiktsmessig. Det presiseres at det med dette ikke innføres en generell gebyrplikt for innsyn etter bestemmelsen – dette er noe organisasjonen selv må avgjøre. Departementet foreslår også en regulering av nivået på gebyrene dersom organisasjonen eventuelt velger å gjøre bruk av slik brukerbetaling. Det er her lagt til grunn et prinsipp om at inntektene ikke skal overstige kostnadene ved å behandle forespørsler om opplysninger. Formålet med dette er at gebyrene holdes på et lavt nivå og på den måten å hindre at retten til innsyn blir illusorisk. Det foreslås også en forskriftshjemmel som gir departementet anledning til å gi nærmere regler dersom utviklingen av gebyrpraksis skulle tilsi behov for endringer.

Det er også foretatt enkelte språklige justeringer av ordlyden, blant annet etter innspill fra *Kopinor.*

Bestemmelsen om opplysningsplikt om repertoaret foreslås tatt inn som § 34.

10.5 Offentliggjøring av opplysningene

10.5.1 Direktivet

Artikkel 21 fastsetter minstekrav om hvilke opplysninger forvaltningsorganisasjonen skal offentliggjøre til allmennheten. Etter artikkel 21 nr. 1 skal organisasjonen blant annet offentliggjøre vedtektene, hvilke standardavtaler og standardsatser organisasjonen tilbyr samt de allmenne prinsippene for fordeling av utestående beløp til rettighetshaverne. Etter artikkel 21 nr. 2 pålegges organisasjonen å offentliggjøre disse opplysningene på sitt eget nettsted, og det er krav om at opplysningene oppdateres.

10.5.2 Andre nordiske land

Artikkel 21 om offentliggjøring av opplysninger er regulert i den danske loven § 22, den svenske loven 10. kapittel 5 § og den finske loven 40 §.

10.5.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 21 om offentliggjøring av opplysninger foreslått gjennomført i utkastet § 33.

10.5.4 Høringen

I høringen har *Kopinor* forslag til mindre språklige endringer i lovteksten.

Motion Picture Licensing Company Norge (MPLC) viser i sin høringsuttalelse til at utformingen av bestemmelsen, sammenholdt med utkastet § 2, innebærer at uavhengige forvaltningsorganisasjoner pålegges flere plikter enn det som følger av direktivet artikkel 21. MPLC foreslår derfor at bestemmelsen splittes opp i to ledd, hvor andre ledd bare gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner.

10.5.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Kollektive forvaltningsorganisasjoner er i dag ikke underlagt noen informasjonskrav begrunnet i offentlighetens behov for innsyn. Enkelte rapporteringsplikter til offentlige myndigheter følger likevel av alminnelig lovgiving. For eksempel må TONO, som er organisert som et samvirkeforetak, registrere selskapets vedtekter og styre i Enhetsregisteret, jf. foretaksregisterloven § 3-2, jf. § 3-1. Her er det en viss overlapp med de kravene som følger av artikkel 21.

I bestemmelsen er det i bokstav e tatt inn et nytt krav om at den kollektive forvaltningsorganisasjonen også har plikt til å opplyse om hvilken praksis den har for fordeling av vederlag til rettighetshavere. Et slikt krav fremgår av artikkel 21 nr. 1 bokstav e, men hadde ved en inkurie falt ut av utkastet i høringsnotatet.

Det er også foretatt enkelte språklige justeringer av ordlyden, blant annet etter innspill fra *Kopinor.*

I høringen peker *Motion Picture Licensing Company Norge (MPLC)* på at utkastet i høringsnotatet gjennomfører artikkel 21 nr. 1 og 2 samlet i ett ledd. Dette får som konsekvens at kravet i artikkel 21 nr. 2 om at opplysningene skal offentliggjøres og ajourføres på organisasjonens nettsted, også gjelder for uavhengige forvaltningsenheter, jf. forslaget § 2 fjerde ledd. Etter direktivet artikkel 2 nr. 4 gjelder artikkel 21 nr. 2 ikke for uavhengige forvaltningsenheter. Departementet kan ikke se at en slik løsning vil være særlig mer byrdefull for de uavhengige forvaltningsenhetene. Direktivet krever uansett at disse skal offentliggjøre informasjonen. Etter departementets syn vil det da være hensiktsmessig at organisasjonens nettsted benyttes som formidlingsplattform når informasjonen skal gis til allmennheten. At det i tillegg stilles krav om at informasjonen som formidles skal være korrekt, det vil si oppdatert, følger etter departementets syn naturlig av formålet med direktivbestemmel-

sen, selv om artikkel 2 nr. 4 ikke eksplisitt viser til dette kravet. Samlet kan kravene som stilles i artikkel 21 nr. 2 etter departementets vurdering neppe sies å utgjøre store praktiske eller økonomiske konsekvenser for uavhengige forvaltningsenheter i forhold til de kravene som allerede følger av artikkel 21 nr. 1. Departementet viser også til at både Danmark, Sverige og Finland har gjennomført bestemmelsen på tilsvarende måte. Forslaget fra høringsnotatet opprettholdes følgelig på dette punktet.

Bestemmelsen om offentliggjøring av opplysninger på organisasjonens nettsted foreslås tatt inn som § 35.

10.6 Årlig åpenhetsrapport

10.6.1 Direktivet

Artikkel 22 gir regler om at forvaltningsorganisasjonen skal utarbeide en årlig «innsynsrapport» om sin virksomhet. Formålet med innsynsrapporten er å gi et korrekt bilde av organisasjonens virksomhet og økonomiske nøkkeltall. Plikten gjelder uavhengig av hvilken juridisk form organisasjonen har. De nærmere kravene til hvilke opplysninger rapporten skal inneholde, fremgår av en omfattende og detaljert liste i et eget vedlegg til direktivet. Innsynsrapporten skal være tilgjengelig på organisasjonens offentlige nettsted i minst fem år fra den ble offentliggjort. Som del av rapporteringen skal det etter artikkel 22 nr. 3 også utarbeides en egen særrapport om bruken av beløp som er trukket fra inntekter med sikte på sosiale, kulturelle og utdanningsmessige formål. I artikkel 22 nr. 4 stilles det en rekke krav til rapportens regnskapsmessige opplysninger, blant annet knyttet til revisjon.

10.6.2 Andre nordiske land

I den danske loven er artikkel 22 gjennomført i § 23. Kravene som stilles til publisering av en «årlig gennemsigtighedrapport» skiller seg likevel noe fra det som følger av direktivet artikkel 22. Det har sammenheng med at det i § 24 er tatt inn en bestemmelse som gjør det mulig for kollektive forvaltningsorganisasjoner å beslutte at medlemsorganisasjonene skal være ansvarlige for å utarbeide slike rapporter for sine aktiviteter. Dersom dette gjøres, er det krav om at medlemsorganisasjonenes respektive rapporter publiseres på både medlemsorganisasjonens og den kollektive forvaltningsorganisasjonens respektive nettsted.

I den svenske loven er artikkel 22 gjennomført i 10. kapittel 6 og 7 §§.

Finland har gjennomført artikkel 22 i loven 41 § hvor blant annet kravene til rapporten fremgår gjennom en henvisning til direktivets vedlegg. Etter loven 62 § er det opprettet et samarbeidsorgan («delegasjon») som skal bidra til utvikling av den kollektive forvaltningen. Dette samarbeidsorganet publiserte 15. januar 2020 en rekommandasjon om hvordan enkelte av kravene i direktivets vedlegg skal praktiseres.

10.6.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 22 om årlig innsynsrapport foreslått gjennomført i utkastet § 34. Det var gjort enkelte språklige tilpasninger og forenklinger i forslaget. Blant annet gikk departementet inn for å benytte betegnelsen «åpenhetsrapport» i stedet for innsynsrapport. I bestemmelsen ble det også foreslått å ta inn en egen bestemmelse som forutsetter at medlemsorganisasjoner kan utarbeide hele eller deler av åpenhetsrapporten. De detaljerte kravene til innholdet i rapporten ble foreslått regulert nærmere i forskrift.

10.6.4 Høringen

I høringen støtter *Norwaco* og *TONO* departementets forslag om at de detaljerte kravene til innholdet i åpenhetsrapporten reguleres nærmere i forskrift.

Norwaco støtter også forslaget om at en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan beslutte at det er medlemsorganisasjonene som skal ha ansvar for utarbeidelse av åpenhetsrapporten dersom medlemsorganisasjonene forestår fordeling av vederlag til rettighetshavere. *Grafill* er imidlertid negative til en slik løsning og mener dette ikke bør reguleres før «medlemsorganisasjonenes etterlevelse av direktivets prinsipper er nærmere evaluert». *TV2* mener at det bør fremgå av bestemmelsen at rapporten skal inneholde en konsolidert rapport fra den kollektive forvaltningsorganisasjonen og medlemsorganisasjonen samlet, slik at rettighetshavere og brukere kan få bedre oversikt over de samlede fradragene i alle organisasjonsledd.

Norwaco påpeker også i høringen at dersom medlemsorganisasjonene plikter å sørge for at rettighetshavere som organisasjonen forvalter rettighetene til, skal gis mulighet til å godkjenne rapporten, bør dette fremgå av lovteksten.

10.6.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Departementet foreslår at bestemmelsen benytter betegnelsen «åpenhetsrapport» i stedet for «innsynsrapport». Det vil bidra til å skape et tydeligere skille til reglene om opplysningsplikt om repertoaret i § 34, som forutsetter at det er fremsatt et krav om innsyn i opplysninger, jf. også tilsvarende begrepsbruk i offentleglova. De årlige rapportene om organisasjonens virksomhet skal på sin side utarbeides selv om ingen har anmodet om opplysningene. De innholdsmessige kravene til rapporten er relativt omfattende, og det antas at dette også er bakgrunnen for at de er tatt inn som et eget vedlegg til direktivet. Departementet anser det som hensiktsmessig at de spesifikke kravene som fremgår i vedlegget fastsettes i en egen forskrift til loven, noe som også støttes i høringen.

Direktivet artikkel 22 legger plikten til å utarbeide åpenhetsrapporten på den kollektive forvaltningsorganisasjonen og regulerer ikke muligheten for at en kollektiv forvaltningsorganisasjons medlemsorganisasjon kan få ansvar for å utarbeide hele eller deler av rapporten. Etter departementets vurdering vil dette imidlertid være en hensiktsmessig løsning i de tilfellene hvor det er medlemsorganisasjoner som fordeler og utbetaler vederlag til rettighetshaverne, jf. forslaget § 21. I slike tilfeller legger direktivet opp til at det er medlemsorganisasjonen som har ansvaret for å gi opplysninger om forvaltningen av rettighetene til rettighetshaverne, jf. også forslaget § 2 femte ledd.

På denne bakgrunn er det i forslaget § 2 om lovens virkeområde tatt inn en bestemmelse i sjette ledd som forutsetter at medlemsorganisasjonene kan gis ansvaret for å utarbeide åpenhetsrapporten. Forslaget innebærer at bestemmelsen om årlig åpenhetsrapport også gjelder for medlemsorganisasjoner når det er besluttet at disse skal utarbeide slik rapport. Dette betyr at medlemsorganisasjonene må oppfylle kravene om åpenhetsrapport på samme måte som en kollektiv forvaltningsorganisasjon ville ha gjort. Departementet legger til grunn at artikkel 22 ikke er til hinder for en slik løsning.

Forslaget er en praktisk konsekvens av at medlemsorganisasjoner som fordeler og utbetaler vederlag direkte til sine medlemmer, ofte vil ha best forutsetning for å utarbeide hele eller deler av åpenhetsrapporten. Departementet kan derfor ikke se at det er behov for å foreta en nærmere evaluering av medlemsorganisasjonenes etterlevelse av direktivets prinsipper før det innføres en slik bestemmelse, slik *Grafill* tar til orde for i høringen.

Departementet ser heller ikke grunn til å gi en mer uttrykkelig hjemmel for at selve oppgaven med å utarbeide en åpenhetsrapport kan delegeres til medlemsorganisasjonen, herunder krav om at dette må vedtektsfestes, slik det er gjort i den danske loven § 24 om ansvarsfordelingen mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner og medlemsorganisasjoner. Det følger av organisasjonenes autonomi at de kan beslutte at enkelte oppgaver skal utføres av medlemsorganisasjonene. Departementet viser til tilsvarende vurdering ovenfor i punkt 7.6.1 knyttet til fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag.

Departementet har ellers foretatt noen endringer i bestemmelsens femte ledd. I høringsnotatet var det kun stilt krav om at åpenhetsrapporten skulle publiseres på den kollektive forvaltningsorganisasjonens nettsted i de tilfellene hvor medlemsorganisasjonen ikke har eget nettsted. Departementet ser at dette er lite praktisk og mener at det uansett bør stilles krav om at åpenhetsrapporten publiseres både på medlemsorganisasjonens eget nettsted og på den kollektive forvaltningsorganisasjonens nettsted. Dette vil sikre at det alltid vil være mulig å finne informasjonen samlet på den kollektive forvaltningsorganisasjonens nettsted, noe som vil være hensiktsmessig i de tilfellene hvor medlemsorganisasjonene bare får ansvar for deler av åpenhetsrapporten. At det i tillegg skal stilles krav om at informasjonen i de ulike delene slås sammen til en samlet rapport, slik *TV 2* foreslår i høringen, er etter departementets vurdering ikke nødvendig. Informasjonen vil uansett være tilgjengelig og samlet på ett sted.

Etter forslaget § 12 fjerde ledd bokstav k skal åpenhetsrapporten godkjennes av årsmøtet. Denne bestemmelsen gjelder kun for kollektive forvaltningsorganisasjoner og vil følgelig ikke få virkning dersom det er medlemsorganisasjonen som utarbeider rapporten.

I høringsnotatet uttalte departementet at medlemsorganisasjonene i disse tilfellene bør sørge for at rettighetshaverne som organisasjonen forvalter rettighetene til, får mulighet til å godkjenne åpenhetsrapporten før den avgis. I høringen påpeker *Norwaco* at en slik plikt i så fall bør fremgå av lovteksten. Departementet er enig i dette og vil derfor foreslå at dette tas inn i bestemmelsens femte ledd. Den danske loven har en tilsvarende plikt i § 1 stk. 7. Hvordan slik godkjenning praktisk kan gjennomføres, vil kunne variere fra

organisasjon til organisasjon, og departementet mener derfor dette bør være opp til medlemsorganisasjonen selv å avgjøre.

Bestemmelsen om årlig åpenhetsrapport foreslås tatt inn som § 36.

11 Grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk

11.1 Generelt

11.1.1 Gjeldende rett

Nettbaserte tjenester som tilbyr musikk, enten det er rene musikktjenester som tilbyr publikum å strømme eller laste ned musikk, eller andre audiovisuelle tjenester hvor musikkverk inngår, må klarere rettighetene til musikken. Dette kan være en komplisert, tidkrevende og kostbar øvelse for tjenestetilbyderne, som må samle de ulike rettighetene til musikkverkene fra forskjellige rettighetshavere og kollektive forvaltningsorganisasjoner i flere ulike land. Gjennom en grensekryssende lisens klareres nettrettigheter til musikkverk for bruk i flere land, noe som bidrar til å forenkle jobben.

Det er i dag ingen regler i åndsverkloven som retter seg særskilt mot kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr og utsteder grensekryssende lisenser for rettigheter til musikkverk på nettet. Ingen av de norske kollektive forvaltningsorganisasjonene tilbyr i dag selv slike lisenser. TONO har sammen med finske Teosto og danske Koda etablert et felles selskap, Polaris Nordic, som de har overlatt forvaltningen av nettrettighetene til musikkverk til. Polaris Nordic inngår i dag avtaler om grensekryssende lisensiering pan-europeisk og har etter det departementet har fått opplyst, ambisjoner om å utvide ordningen på verdensbasis. Under Polaris Nordic er det også etablert et felles elektronisk system for rapportering av faktisk bruk av musikkverk og fordeling av rettighetsvederlag. Selskapet er etter det opplyste etablert i Sverige og er dermed ikke underlagt norsk rett.

11.1.2 Direktivet

Direktivet avdeling III inneholder bestemmelser som kun gjelder for de kollektive forvaltningsorganisasjonene som tilbyr grensekryssende lisenser for rettigheter til musikkverk til bruk i nettbaserte tjenester. Det som kjennetegner en slik lisens, er at den muliggjør utnyttelse av rettigheter i to eller flere EØS-stater, jf. definisjonen i artikkel 3 bokstav m. I direktivet brukes betegnelsen «nettrettar til musikkverk» som en samlebetegnelse for de rettigheter som må klareres av tjenestetilbyderen gjennom en slik lisens. Det følger av definisjonen i artikkel 3 bokstav n at man med dette skal forstå alle rettigheter en opphaver har til et musikkverk i samsvar med opphavsrettsdirektivet (2001/29/EF) artiklene 2 og 3, og som er nødvendig for å kunne levere en nettjeneste.

Av fortalen punkt 39 fremgår det at forpliktelsene i avdeling III viderefører Kommisjonens rekommandasjon 2005/737/EU, som har vist seg utilstrekkelig i forsøket på å få medlemslandene til å innføre felles regler for tilbudet av musikk over landegrensene i EU. Avdeling III fastsetter derfor en rekke minimumsregler som gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr slike grensekryssende lisenser.

Blant annet inneholder denne delen av direktivet bestemmelser om krav til opplysninger om musikkverk, rettighetshaver, rettigheter mv. (artiklene 24, 25 og 26), nøyaktig og rettidig rapportering, fakturering og utbetaling (artiklene 27 og 28), avtaler mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner (artiklene 29 og 30), rett til grensekryssende lisensiering (artikkel 31) og unntak for nettrettigheter som er nødvendige for kringkastingsforetak (artikkel 32).

11.1.3 Andre nordiske land

Både Danmark, Sverige og Finland har gjennomført bestemmelsene i avdeling III i egne kapitler som i stor grad følger rekkefølgen av bestemmelser i direktivet. I den svenske loven er reglene gjennomført i 11. kapittel, i den finske loven i kapittel 9 og i den danske loven i kapittel 7. Av de tre landene er det Sverige som i størst grad har foretatt språklige forenklinger og redaksjonelle tilpasninger sammenlignet med direktivteksten.

11.1.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å gjennomføre bestemmelsene i direktivets avdeling III i utkastet §§ 35 til 45 som et eget kapittel 9 i loven.

Ettersom direktivbestemmelsene på dette feltet er relativt detaljerte og vanskelig tilgjengelige, gikk departementet inn for en rekke forenklinger og tilpasninger både i språk og struktur. Innholdsmessig var forslaget imidlertid ment å samsvare med direktivforpliktelsene. Departementet foreslo å bruke uttrykket «grensekryssende lisensiering» i stedet for «multiterritoriell lisensiering», som benyttes i den norske oversettelsen av direktivet.

11.1.5 Høringen

Av høringsinstansene er det kun *Kopinor, TONO* og *NRK* som uttaler seg om bestemmelsene om grensekryssende lisensiering. *TONO* stiller seg generelt positive til at forslaget til gjennomføring ikke går lengre enn det som er direktivets formål, og uttrykker tilfredshet med at lovutkastet er i tråd med direktivets avdeling III. TONO har likevel merknader til utformingen av enkelte av bestemmelsene. Det samme har *Kopinor* og *NRK*. Disse er nærmere omtalt under de enkelte punktene nedenfor.

11.1.6 Departementets overordnede vurderinger

Departementet opprettholder forslaget om å gjennomføre bestemmelsene i avdeling III i loven kapittel 9.

Direktivet bruker «nettenester» og «nettenesteleverandører» om de tjenestene som får lisensiert musikken, uten at disse begrepene er nærmere definert. Departementet mener det er mer dekkende i loven å bruke «nettbaserte tjenester» og «tilbydere av nettbaserte tjenester». Departementet legger til grunn at tilbydere av slike tjenester omfattes av definisjonen av «bruker» i forslaget § 3 bokstav j. I den følgende fremstillingen benytter departementet også uttrykket «nettbaserte musikktjenester» om tjenester det her er tale om.

Departementet viser til fortalen punkt 38, hvor det fremgår at markedet for nettbaserte musikktjenester innad i EU er fragmentert, og at kompleksiteten og vanskene som er knyttet til kollektiv rettighetsforvaltning, står i sterk kontrast til den raske veksten i forbrukernes etterspørsel etter slike tjenester. Reglene om grensekryssende lisenser er et forsøk på å effektivisere og samordne dette systemet, blant annet gjennom å stille særskilte krav til elektronisk behandling av opplysninger, fakturering og informasjonsutveksling ved bruk av denne type lisenser. Samtidig skal felles regler på området sikre rettighetshavernes interesser på en god måte.

Etter det departementet er kjent med, går utviklingen på dette området sakte. Det finnes i dag bare et fåtall kollektive forvaltningsorganisasjoner («hub'er») i Europa som tilbyr grensekryssende lisenser. At dette er et felt under utvikling, taler for å vise tilbakeholdenhet med å pålegge de kollektive forvaltningsorganisasjonene strengere forpliktelser enn det som fremgår av direktivet. Departementet viser videre til at de forpliktelsene som angis i artiklene 23 til 32, er av nokså detaljert karakter, samtidig som det i stor grad er brukt skjønnsmessige ord og uttrykk. Det er også lagt opp til at de kollektive forvaltningsorganisasjonene skal tilby frivillige bransjestandarder for rapportering, fakturering og lignende. Hva som konkret ligger i de ulike kravene, vil derfor i praksis måtte overlates til tolkning.

Departementet har foretatt en god del redaksjonelle forenklinger og tilpasninger sammenlignet med direktivforpliktelsene og har særlig sett hen til den svenske lovteksten ved utarbeidelsen av forslaget. På bakgrunn av høringen er det foreslått mindre endringer i enkelte av bestemmelsene.

11.2 Virkeområde

11.2.1 Direktivet

Artikkel 23 pålegger medlemslandene å sikre at kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr grensekryssende lisenser, og som er etablert på deres territorium, oppfyller kravene i avdeling III.

Etter artikkel 32 gjelder ikke reglene i avdeling III når kollektive forvaltningsorganisasjoner utsteder grensekryssende lisenser til kringkastingsforetak for nettbruk av radio- eller fjernsynsprogram som inneholder musikkverk.

I fortalen punkt 40 er det presisert at reglene heller ikke gjelder for nettbaserte tjenester som gir tilgang til musikkverk i form av noter.

11.2.2 Andre nordiske land

I den svenske loven 11. kapittel er det tatt inn en egen bestemmelse om kapitlets virkeområde i 1 §, jf. 2 §. Bestemmelsen inneholder unntaket knyttet til noteverk som nevnt i fortalen punkt 40, og unntaket i artikkel 32 knyttet til radio- og fjernsynsprogram. Tilsvarende løsning er valgt i den finske loven 42 §, som angir virkeområdet for kapittel 9.

I den danske loven er det ikke gitt en egen bestemmelse om kapitlets virkeområde, men

dette fremgår av den generelle bestemmelsen i § 1 stk. 2. Unntaket i artikkel 32 er gjennomført i § 35.

11.2.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble avgrensningen av hvem reglene gjelder for, foreslått presisert i utkastet § 2 om lovens alminnelige virkeområde. Unntaket for kringkastingsforetak i artikkel 32 ble i tråd med direktivets systematikk foreslått gjennomført som siste bestemmelse i kapitlet (utkastet § 45).

Når det gjaldt unntaket for musikkverk i form av noter, ble det ikke ansett nødvendig at dette unntaket skulle fremgå av selve lovteksten. Det ble i den forbindelse vist til tilsvarende vurdering i Danmark.

11.2.4 Høringen

I høringen viser *Kopinor* til unntaket for gjengivelse av notepublikasjoner i fortalen punkt 40 og mener dette unntaket bør fremgå av selve lovteksten, slik det gjør i den svenske og finske loven. Videre påpeker Kopinor at det vil være enklere for brukere av loven dersom unntakene fremgår innledningsvis i kapitlet, og foreslår at departementet her tar inn en bestemmelse om kapitlets anvendelsesområde.

I høringsuttalelsen til *NRK* vises det til utkastet § 45 om unntak for nettrettigheter til musikkverk som er nødvendig for kringkastingsforetak. *NRK* uttaler i den forbindelse:

> «Unntaket for «nettmateriale» gjelder uansett når materialet gjøres tilgjengelig for allmennheten, jf. direktivet 32. NRK ber om at dette går tydeligere frem av lovforslaget i § 45, og foreslår et tillegg som svarer til tillegget i den svenske loven (Lag (2016:977) om kollektiv förvaltning av upphovsrätt kap. 11 § 2):
>
> «Det gäller oavsett när det kompletterande materialet görs tillgängligt för allmänheten».»

11.2.5 Departementets vurderinger

I likhet med direktivet gjelder bestemmelsene om grensekryssende lisensiering kun for kollektive forvaltningsorganisasjoner ved utøvelsen av slik virksomhet. Reglene i kapittel 9 supplerer de øvrige bestemmelsene i forslaget til ny lov. Som et utgangspunkt gjelder lovens øvrige bestemmelser for all kollektiv rettighetsforvaltning, også for den grensekryssende lisensieringen. Ved overlappende krav er det imidlertid de strengere kravene i kapittel 9 som kommer til anvendelse. Dersom den kollektive forvaltningsorganisasjonen også utøver annen rettighetsforvaltning, gjelder lovens alminnelige bestemmelser for denne delen av virksomheten.

I høringen mener *Kopinor* at unntaket for notepublikasjoner bør fremgå av loven. Departementet er enig i at brukere av loven ikke bør være henvist til å lese forarbeidene for å bli kjent med viktige unntak og vil derfor foreslå at dette fremgår eksplisitt av lovteksten.

Det er de kollektive forvaltningsorganisasjonene som er etablert i EU/EØS, og som tildeler grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk, som må oppfylle de strengere kravene som fremgår av direktivet avdeling III, jf. direktivet artikkel 2 nr. 2. Departementet har ovenfor i punkt 3.2.6 foreslått at avgrensningen av hvem reglene gjelder for, presiseres i § 2 om lovens alminnelige virkeområde.

Departementet ser etter en fornyet vurdering at det av pedagogiske hensyn kan være hensiktsmessig med en bestemmelse innledningsvis i kapitlet som omhandler kapitlets virkeområde. Selv om tilsvarende innhold kunne fremgå ved å gjøre bestemmelsen om lovens alminnelige virkeområde i § 2 mer detaljert, er det etter departementets vurdering best om unntakene plasseres i nær sammenheng med kapitlets øvrige bestemmelser. I tråd med forslaget fra *Kopinor* vil departementet derfor foreslå å samle alle unntak i en bestemmelse innledningsvis i kapitlet. Denne bestemmelsen vil også omfatte unntaket for nettrettigheter til musikkverk som er nødvendig for kringskastingsforetak, som i høringsnotatet var foreslått regulert i utkastet § 45.

Unntaket for nettrettigheter til musikkverk som er nødvendige for kringkastingsforetak, har sammenheng med at kringkasterne etter etablert praksis skaffer seg nødvendige tillatelser hos den kollektive forvaltningsorganisasjonen som er etablert i hjemlandet. Unntaket er knyttet til den lisensieringen som er nødvendig for at kringkasterne skal kunne sende radio- og TV-programmer direkte eller i opptak på nettet. Det fremgår av bestemmelsen at unntaket også omfatter alt av «nettmateriale», inkludert forhåndsvisninger, som utgjør tillegg til den opprinnelige sendingen. I høringen ønsker *NRK* at bestemmelsen presiseres slik at det kommer klart frem at unntaket gjelder uavhengig av når materialet gjøres tilgjengelig for allmennheten. På bakgrunn av innspillet foreslår departementet at dette tydeliggjøres i lovteksten.

Bestemmelsen om kapitlets virkeområde foreslås tatt inn som § 37.

11.3 Krav til behandlingskapasitet

11.3.1 Direktivet

Etter artikkel 24 nr. 1 er det et overordnet krav at organisasjonen har tilstrekkelig med ressurser til at den på en åpen og effektiv måte er i stand til å behandle elektronisk de opplysningene som er nødvendige for forvaltningen av grensekryssende rettigheter. I artikkel 24 nr. 2 er det nærmere krav til hvilke opplysninger om musikkrepertoaret, rettigheter og territorium organisasjonen må være i stand til å identifisere.

11.3.2 Andre nordiske land

Kravene til behandlingskapasitet i artikkel 24 er gjennomført i den danske loven § 25 og i den svenske loven 11. kapittel 4 §. Tilsvarende regler finnes i den finske loven 43 §. I denne bestemmelsen er det i andre ledd gitt hjemmel for at nærmere regulering av de kollektive forvaltningsorganisasjonenes kapasitet til å forvalte grensekryssende lisenser, kan reguleres i forskrift. Dette har delvis sammenheng med at den finske loven etablerer et eget samarbeidsorgan («delegasjon») med oppgave å bidra til utvikling av den kollektive forvaltningen av opphavsretten, og som er forutsatt å skulle bidra med rekommandasjoner og utvikling av bransjenormer også på dette området, jf. loven 62 §.

11.3.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 24 om krav til organisasjonens behandlingskapasitet foreslått gjennomført i utkastet § 35.

11.3.4 Høringen

Blant høringsinstansene er det bare *TONO* som uttaler seg om denne bestemmelsen. TONO stiller spørsmål ved hvordan kravet til behandlingskapasitet i utkastet er formulert:

> «Bestemmelsen skal implementere artikkel 24 i direktivet. […] EU-direktivet slår imidlertid fast at forvaltningsorganisasjonen kun skal ha «sufficient capacity» og i Danmark har de valgt å bruke begrepet «tilstrækkelig kapacitet». Hvorfor er dette omskrevet til «tilstrekkelige ressurser» i det norske utkast? Heller ikke det svenske utkastet har inkludert et slikt vilkår om «ressurser», som er noe ganske annet enn kapasitet.»

11.3.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Utformingen av bestemmelsen tar utgangspunkt i den svenske loven, med de forenklingene og redaksjonelle tilpasningene som er gjort der. I bestemmelsens første ledd er de overordnede kravene som stilles til organisasjonens behandlingskapasitet, jf. artikkel § 24 nr. 1, likevel gjort tydeligere enn i den svenske bestemmelsen.

Bestemmelsen skal sammen med forslaget om retting av feilaktige opplysninger mv. i § 40 sikre at en kollektiv forvaltningsorganisasjon som tilbyr grensekryssende lisenser, har presise og fullstendige opplysninger om musikkverk, rettighetshavere og rettigheter som forvaltes.

I høringen stiller *TONO* spørsmål ved at utkastet benytter uttrykket «tilstrekkelige ressurser» i stedet for «tilstrekkelig kapasitet». Departementet viser til at den norske oversettelsen av direktivet benytter «ressurser», og at dette var bakgrunnen for valg av ordlyd i utkastet. I overskriften til bestemmelsen ble imidlertid ordet «behandlingskapasitet» benyttet.

«Ressurser» benyttes også i den svenske språkversjonen av direktivet. I både Sverige og Finland har man imidlertid valgt å formulere bestemmelsen på en noe annen måte. Den svenske bestemmelsen taler om «förmåga» (evne) til å håndtere repertoaret, mens det i den finske bestemmelsen fremgår at organisasjonen skal ha «tillräckliga förutsätningar». I den engelske språkversjonen av direktivet benyttes «capacity». Tilsvarende gjør den danske språkversjonen, og den danske lovbestemmelsen benytter også ordet «kapacitet».

Selv om denne ulike uttrykksmåten ikke nødvendigvis utgjør forskjeller i meningsinnholdet, er departementet enig i at ordet «kapasitet» er noe mer dekkende for de kravene som oppstilles i direktivet artikkel 24. Departementet foreslår derfor at bestemmelsens ordlyd endres i tråd med dette. I bestemmelsen er det også tatt inn en presisering om at kravet til behandlingskapasiteten knytter seg til håndteringen av opplysningene på en åpen og effektiv måte.

Bestemmelsen om krav til organisasjonens behandlingskapasitet foreslås tatt inn som § 38.

11.4 Innsyn i repertoar

11.4.1 Direktivet

Etter artikkel 25 nr. 1 skal de kollektive forvaltningsorganisasjonene praktisere åpenhet med hensyn til opplysninger som kan identifisere det grensekryssende musikkrepertoaret som organisasjonen representerer. Bestemmelsen pålegger organisasjonen en opplysningsplikt når den mottar en begrunnet forespørsel om innsyn fra tilbydere av nettbaserte tjenester, rettighetshavere og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Det er et krav at opplysningene gis elektronisk. Etter nr. 2 kan organisasjonen treffe nødvendige tiltak for blant annet å beskytte forretningsmessig følsomme opplysninger.

11.4.2 Andre nordiske land

Artikkel 25 om innsyn i repertoar er regulert i den danske loven § 25, den svenske loven 11. kapittel 5 § og den finske loven 43 §.

11.4.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 25 om innsyn i repertoar foreslått gjennomført i utkastet § 36.

11.4.4 Høringen

I høringen har *TONO* merknader til ordlyden i utkastet § 36.

TONO uttaler:

> «I lovutkastets §36 har departementet tatt inn bestemmelsen om forvaltningsorganisasjonenes plikt til å utlevere oppdaterte opplysninger om musikkverk og rettigheter til medlemmer, kunder og andre forvaltningsorganisasjoner, dersom dette er «begrunnet». TONO vil påpeke at direktivets formulering i artikkel 25 presiserer at forespørselen ikke bare skal være begrunnet, men at den skal være «duly justified», eller «tilbørleg grunngjeven». Dette er et langt strengere vilkår enn departementet har lagt til grunn. Departementets krav til at forespørselen kun skal være «begrunnet», vil kunne få stor betydning for hvor omfattende utleveringsplikten blir. Oppfyllelsen av en slik forpliktelse kan bli unødig tung og dyr for en kollektiv forvaltningsorganisasjon. TONO kan risikere å bli pålagt å utlevere omfattende data, som det vil være svært krevende og dyrt å etterkomme. Det vil påløpe store kostnader og ressursbruk som uvilkårlig vil måtte bæres av rettighetshavere og brukere.»

Dersom departementet velger å opprettholde den foreslåtte ordlyden, mener TONO subsidiært at det bør gis hjemmel til å gebyrlegge slike tjenester. Etter TONOs syn vil dette sikre at kostnadene bæres av de som fremsetter forespørselen, i tillegg til at det vil bidra til å holde antallet og omfanget av slike forespørsler på et akseptabelt nivå.

11.4.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder i hovedsak forslaget fra høringsnotatet. På bakgrunn av høringen er det foretatt enkelte endringer i bestemmelsen.

Formålet med bestemmelsen er å sikre åpenhet overfor tilbyderne av nettbaserte musikktjenester, rettighetshavere og brukere. Når det gjelder tilbyderne, kan slike felles regler blant annet bidra til å minske risikoen for at det betales to ganger for den samme rettigheten.

Direktivet artikkel 25 er en særregel om rett til å kreve innsyn i det grensekryssende repertoaret som en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter, og artikkelen utfyller dermed den alminnelige innsynsbestemmelsen i artikkel 20. Etter begge direktivbestemmelsene plikter organisasjonen bare å gi innsyn dersom forespørselen er «tilbørleg grunngjeven». Departementet antok i høringsnotatet at det må være tilstrekkelig å formulere dette som et krav til at forespørselen må være «begrunnet». Etter departementets vurdering er det ikke behov for at kravet til begrunnelse skal presiseres ytterligere i selve lovteksten, slik *TONO* foreslår i høringen. Tilsvarende vurdering er gjort når det gjelder forslaget § 34, og det vises til departementets vurdering knyttet til denne bestemmelsen ovenfor i punkt 10.4.5.

I høringen foreslår *TONO* subsidiært at det innføres en hjemmel til å ilegge gebyr for krav om innsyn etter bestemmelsen. Departementet viser til tilsvarende vurdering i punkt 10.4.5 når det gjelder forslaget § 34, og vil foreslå at en slik mulighet også gis her. Det foreslås derfor at det i bestemmelsens andre ledd tas inn en henvisning til forslaget § 34 tredje ledd.

Bestemmelsen om innsyn i repertoar foreslås tatt inn som § 39.

11.5 Retting av feilaktige opplysninger mv.

11.5.1 Direktivet

I artikkel 26 gis det regler som skal sikre at opplysninger om det grensekryssende repertoaret til den kollektive forvaltningsorganisasjonen er korrekt. Etter nr. 1 skal rettighetshavere, andre forvaltningsorganisasjoner og tilbydere av nettbaserte tjenester gis mulighet til å korrigere relevante opplysninger når de mener det foreligger feil, og de legger frem tilfredsstillende bevis for dette. Etter nr. 2 må den kollektive forvaltningsorganisasjonen tilrettelegge for at opplysninger om musikkverk, rettigheter og land de er knyttet til, kan legges frem av rettighetshaverne elektronisk. Organisasjonen skal i størst mulig grad tilby at rapporteringen skjer i formater som følger frivillige bransjestandarder. Etter nr. 3 gjelder disse reglene også der hvor en kollektiv forvaltningsorganisasjon har gitt en annen organisasjon fullmakt til å representere sitt repertoar gjennom grensekryssende lisenser etter artiklene 29 og 30.

11.5.2 Andre nordiske land

Artikkel 26 om nøyaktige opplysninger om repertoar er gjennomført i den danske loven § 25, den svenske loven 11. kapittel 6 og 7 §§ og den finske loven 44 §.

11.5.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 26 om nøyaktige opplysninger foreslått gjennomført i utkastet § 37.

11.5.4 Høringen

Ingen av høringsinstansene har merknader til bestemmelsen om nøyaktige opplysninger.

11.5.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet, men har foretatt enkelte språklige endringer og presiseringer i bestemmelsen.

Bestemmelsen skal sammen med forslaget om krav til organisasjonens behandlingskapasitet i § 38 sikre at en kollektiv forvaltningsorganisasjon som tilbyr grensekryssende lisenser har presise og fullstendige opplysninger om musikkverk, rettighetshavere og rettigheter som forvaltes.

I høringsnotatet ble det, i tråd med den norske oversettelsen av direktivet, foreslått at den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal rette opplysningene «snarest mulig». Etter en fornyet vurdering har departementet kommet frem til at «uten ugrunnet opphold» beskriver kravet til reaksjonstid på en bedre måte, se omtalen av dette i punkt 7.7.5.

Bestemmelsen om retting av feilaktige opplysninger mv. foreslås tatt inn som § 40.

11.6 Rapportering og fakturering

11.6.1 Direktivet

Artikkel 27 nr. 1 bestemmer at den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal overvåke bruken av verk som er omfattet av lisensen til den nettbaserte musikktjenesten, mens artikkel 27 nr. 2 pålegger tjenestetilbyderen å rapportere om faktisk bruk. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal tilby minst én rapporteringsmåte som følger frivillige bransjestandarder. I artikkel 27 nr. 3 til 5 gis det nærmere regler om fakturering av den nettbaserte musikktjenesten. Faktureringen må skje elektronisk og organisasjonen må tilby minst ett format som følger frivillige bransjestandarder. Fakturering skal skje straks etter at bruken av rettighetene er rapportert, med mindre det ikke er mulig på grunn av forhold på tilbyderen av den nettbaserte tjenestens side. Tilbyderen skal også sikres mulighet til å komme med innsigelser mot fakturagrunnlaget.

11.6.2 Andre nordiske land

Artikkel 27 om rapportering og fakturering er gjennomført i den danske loven § 28, den svenske loven 11. kapittel 8 og 9 §§ og den finske loven 45 til 48 §§.

11.6.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet mente departementet at det ville gi best systematikk å gjennomføre artikkel 27 om rapportering og fakturering i to ulike bestemmelser, tilsvarende det som er gjort i Sverige. Artikkel 27 nr. 1 og 2 ble foreslått gjennomført i utkastet § 38, mens artikkel 27 nr. 3 til 5 ble foreslått som § 39.

11.6.4 Høringen

Ingen av høringsinstansene har merknader til utkastet § 38 om kontroll og rapportering.

I høringen har *TONO* kommentarer til utformingen av utkastet § 39 om fakturering av tilbydere av nettbaserte tjenester:

> «Direktivet slår fast at den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal ha innført «… høvelege ordningar…» som nettjenesteleverandøren kan benytte dersom han eller hun mener at fakturaen ikke er korrekt». TONO oppfatter i utgangspunktet direktivets formulering som mindre strengt enn departementets forslag: «Organisasjonen plikter å tilrettelegge for…». Til sammenligning heter det i direktivets engelske originaltekst «… shall have in place adequate arrangements».»

11.6.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Bestemmelsene inneholder regler om hvordan tilbydere av nettbaserte musikktjenester skal rapportere til den kollektive forvaltningsorganisasjonen om den faktiske bruken av rettighetene og hvordan fakturering skal skje. Bestemmelsene skal sikre at systemet med grensekryssende lisenser blir mest mulig effektivt.

Det fremgår av fortalen punkt 43 at en forutsetning for dette er at tilbyderne av den nettbaserte tjenesten gir de kollektive forvaltningsorganisasjonene nøyaktig og rettidig informasjon om den faktiske bruken av rettighetene. For at rapporteringen skal bli mest mulig effektiv er det et poeng at den strømlinjeformes. Der hvor dette finnes, skal organisasjonen derfor tilby minst én rapporteringsmåte som følger frivillige bransjenormer for elektronisk utveksling av slike data. Så lenge dette tilbys, kan organisasjonen nekte å godta innrapporterte opplysninger som bruker et annet vilkårlig format. Også når det gjelder fakturering, skal organisasjonen tilby minst ett format som følger frivillige bransjestandarder.

I bestemmelsene er det foretatt noen redaksjonelle endringer og tilpasninger sammenlignet med det som fremgår av direktivteksten.

Den norske oversettelsen av direktivet krever at fakturering skal skje «straks» etter at faktisk bruk er innrapportert. I den engelske språkversjonen benyttes uttrykket «without delay». I høringsnotatet foreslo departementet at kravet til reaksjonstid i bestemmelsen skulle angis som «uten ugrunnet opphold». Etter en fornyet vurdering, blant annet på bakgrunn av at dette uttrykket nå benyttes i bestemmelser der reaksjonstiden i direktivet er «snarast mogleg»/»without due delay», har departementet kommet til at «uten opphold» beskriver kravet til reaksjonstid på en bedre måte, se omtalen av dette i punkt 7.7.5. Det foreslås derfor en slik endring i bestemmelsen. Departementet legger til grunn at kravet er noe strengere enn i de bestemmelsene hvor en bestemt angitt plikt må oppfylles «uten ugrunnet opphold».

Som *TONO* påpeker i høringen, er høringsnotatets utkast til § 39 om fakturering utformet noe annerledes enn direktivets ordlyd. I utkastet fremgikk det at organisasjonen «plikter å tilrettelegge for» at tilbyderen kan komme med innvendinger til fakturagrunnlaget, mens direktivets krav er at organisasjonen skal ha «høvelege ordningar» for dette. Lovbestemmelsene i de øvrige nordiske landene er på dette punktet utformet litt ulikt. I den danske lovbestemmelsen er dette formulert som «passende ordninger», mens den svenske bestemmelsen benytter «lämpliga rutiner» og den finske «lämpligt förfarande» (fremgangsmåte). Departementet er ikke enig med TONO i at direktivets formulering er mindre strengt enn utkastet, men for å unngå tvil om dette, foreslås det at bestemmelsen legges tettere opp til direktivets ordlyd. Forslaget er derfor justert i tråd med dette.

I forslag til bestemmelse om kontroll og rapportering er det foretatt noen mindre språklige endringer.

Bestemmelsen om kontroll og rapportering av faktisk bruk av rettigheter foreslås tatt inn som § 41 og bestemmelsen om fakturering av tilbydere av nettbaserte tjenester som § 42.

11.7 Fordeling og utbetaling til rettighetshaverne

11.7.1 Direktivet

Artikkel 28 inneholder nærmere bestemmelser om hvordan fordeling og utbetaling av det innkrevde vederlaget for bruken av rettighetene skal skje til rettighetshaverne. Artikkel 28 nr. 1 pålegger forvaltningsorganisasjonene å fordele utestående lisensbeløp på en korrekt måte. Dette skal skje straks etter at bruken av verket er rapportert, med mindre dette ikke er mulig på grunn av forhold på tilbyderen av den nettbaserte tjenestens side. Artikkel 28 nr. 2 fastsetter hvilke opplysninger rettighetshaveren har krav på å få sammen med utbetalingen. Artikkel 28 nr. 3 fastsetter at i tilfeller hvor en kollektiv forvaltningsorganisasjon har gitt en annen organisasjon fullmakt til å representere seg, er det sistnevnte som skal for-

dele vederlaget etter nr. 1 og gi opplysningene som er nevnt i nr. 2 til den kollektive forvaltningsorganisasjonen den representerer. Etter bestemmelsen er det den kollektive forvaltningsorganisasjonen som gir fullmakten, som har ansvaret for viderefordeling av beløpene, og at opplysningene blir gitt til rettighetshaverne, dersom de ikke har avtalt noe annet seg imellom.

11.7.2 Andre nordiske land

Artikkel 28 om utbetaling til rettighetshaverne er gjennomført i den danske loven § 29, den svenske loven 11. kapittel 9 og 10 §§ og den finske loven 49 §.

11.7.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 28 om utbetaling til rettighetshaverne foreslått gjennomført i utkastet § 40.

11.7.4 Høringen

Ingen av høringsinstansene har merknader til bestemmelsen.

11.7.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Bestemmelsen inneholder regler om hvordan rettighetshaverne skal få utbetalt vederlag for de rettighetene de har gitt den kollektive forvaltningsorganisasjonen fullmakt til å forvalte. Disse reglene skal sikre at systemet med grensekryssende lisenser blir mest mulig effektivt, og at rettighetshaverne skal få betalt det de har krav på.

I bestemmelsen som foreslås, er det foretatt noen redaksjonelle endringer og tilpasninger sammenlignet med det som fremgår av direktivteksten. Etter direktivets ordlyd er det et krav om at pliktene oppfylles «straks»/»without delay». I høringsnotatet foreslo departementet at kravet til reaksjonstid i bestemmelsen skulle angis som «uten ugrunnet opphold». Departement mener etter en fornyet vurdering at uttrykket «uten opphold» er bedre egnet og vil i likhet med forslaget § 42 foreslå denne uttrykksmåten brukt i bestemmelsen. Det vises i den forbindelse til omtalen av dette i punkt 11.6.5 og 7.7.5. Departementet legger til grunn at kravet er noe strengere enn i de bestemmelsene hvor en bestemt angitt plikt må oppfylles «uten ugrunnet opphold».

Bestemmelsen om fordeling og utbetaling av vederlag til rettighetshaverne foreslås tatt inn som § 43.

11.8 Avtaler mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner

11.8.1 Direktivet

Av artikkel 29 nr. 1 fremgår det at representasjonsavtaler mellom forvaltningsorganisasjoner i forbindelse med grensekryssende lisenser ikke skal innebære noen enerett til slik forvaltning, og at forvaltningen av rettighetene må skje på en ikke-diskriminerende måte. Etter artikkel 29 nr. 2 har en kollektiv forvaltningsorganisasjon som gir fullmakt til representasjon, informasjonsplikt om hovedvilkårene i avtalen overfor sine medlemmer. Artikkel 29 nr. 3 omhandler hvilke opplysninger den kollektive forvaltningsorganisasjonen som har fått fullmakt til å representere en annen organisasjons rettigheter, må gi til denne organisasjonen. Informasjonsplikten er knyttet til hovedvilkårene i inngåtte lisensavtaler.

11.8.2 Andre nordiske land

Artikkel 29 om avtaler mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner er regulert i den danske loven §§ 30 og 31, den svenske loven 11. kapittel 11 og 12 §§ og i den finske loven 50 §.

11.8.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble det foreslått å gjennomføre artikkel 29 i to ulike bestemmelser. Artikkel 29 nr. 1 om forbud mot at en representasjonsavtale medfører enerett til lisensiering, ble foreslått gjennomført i utkastet § 41. Artikkel 29 nr. 2 og 3 om informasjonsutveksling til medlemmer og organisasjonene imellom ble foreslått gjennomført i utkastet § 42.

11.8.4 Høringen

I høringen er det ingen merknader til disse bestemmelsene.

11.8.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Bestemmelsene regulerer forholdet mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner der en organisasjon gir den andre fullmakt til å forvalte nett-

rettigheter til musikkverk i sitt repertoar ved grensekryssende lisensiering. Reglene utfyller dermed de alminnelige reglene om slike representasjonsavtaler i forslaget § 23 til § 25, jf. ovenfor i punkt 8. Bestemmelsene skal bidra til å tilrettelegge for en smidig, effektiv og åpen prosess rundt bruk av representasjonsavtaler ved grensekryssende lisensiering. Blant annet stilles det krav om informasjon både til berørte medlemmer og organisasjonene imellom.

Departementet foreslår å gjennomføre bestemmelsene i direktivet med redaksjonelle tilpasninger på en måte som legger seg tett på den svenske lovteksten. I bestemmelsen som gjennomfører artikkel 29 nr. 1 om forbud mot at en representasjonsavtale medfører enerett til lisensiering, anser departementet at prinsippet om ikkediskriminering, som fremgår av samme bestemmelse, er tilstrekkelig gjennomført i de generelle reglene om representasjonsavtaler, jf. forslaget § 23.

Når det gjelder bestemmelsen som gjennomfører artikkel 29 nr. 2 og 3 om informasjon til medlemmer og organisasjonene imellom, mener departementet det er tilstrekkelig å angi i lovteksten at det er «hovedvilkårene» i de respektive avtalene det skal gis opplysninger om. Det vises i den forbindelse til at direktivbestemmelsene ikke er ment å angi noen uttømmende liste av hvilke vilkår det skal opplyses om.

Bestemmelsen om forbud mot å inngå representasjonsavtaler om enerett til grensekryssende lisensiering foreslås tatt inn som § 44 og bestemmelsen om opplysningsplikt om vilkår i representasjonsavtaler som § 45.

11.9 Plikt til representasjon

11.9.1 Direktivet

I artikkel 30 gis det regler om at en kollektiv forvaltningsorganisasjon som ikke selv tilbyr grensekryssende lisenser, kan anmode en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon som gjør dette, om å få sitt repertoar representert. I artikkel 30 nr. 1 slås det fast at den forespurte organisasjonen som hovedregel plikter å etterkomme anmodningen, og etter nr. 2 skal slike forespørsler behandles skriftlig og snarest mulig. Artikkel 30 nr. 3 og 4 inneholder bestemmelser som skal sikre likebehandling med organisasjonens eget repertoar i forvaltningen av disse rettighetene. Nr. 5 fastsetter at administrasjonskostnadene som kreves dekket for forvaltningen av rettighetene, må være rimelige. I nr. 6 er det gitt bestemmelser som skal sikre at de opplysningene om repertoaret som trengs for å tilby denne type lisenser, blir gjort tilgjengelige for den organisasjonen som skal representere rettighetene.

11.9.2 Andre nordiske land

Artikkel 30 om representasjonsplikt er gjennomført i den danske loven §§ 30 og 31, den svenske loven 11. kapittel 13 § og den finske loven 51 §.

11.9.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 30 om representasjonsplikt foreslått gjennomført i utkastet § 43.

11.9.4 Høringen

I høringen har *TONO* merknader til utformingen av bestemmelsen om plikt til å representere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner i utkastet § 43. TONO viser til utkastet tredje ledd, der det fremgår at den kollektive forvaltningsorganisasjonen bare kan kreve dekket «rimelige administrasjonskostnader» knyttet til forvaltningen. Etter TONOs mening er denne ordlyden snevrere enn direktivet og de andre nordiske lovbestemmelsene. På bakgrunn av dette ber TONO om at tredje ledd omformuleres, slik at den blir mer i samsvar med direktivets ordlyd og intensjon.

11.9.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet. Det er foretatt enkelte språklige endringer og presiseringer i bestemmelsen.

I fortalen punkt 44 er det understreket at det å samle forskjellige musikkrepertoar og gjøre dem tilgjengelig for grensekryssende lisensiering, styrker det kulturelle mangfoldet samtidig som de nettbaserte tjenestene får redusert sine transaksjonskostnader. Kollektive forvaltningsorganisasjoner som driver med grensekryssende lisensiering, skal derfor være forpliktet til å representere også andre organisasjoner som ikke selv tilbyr dette, så lenge forespørselen er rimelig.

Artikkel 30 nr. 3 fastsetter at den kollektive forvaltningsorganisasjonen må forvalte nettrettighetene til de andre organisasjonene på samme vilkår som den bruker ved forvaltningen av egne rettighetshavere. Tilsvarende må organisasjonen i alle tilbud overfor tilbydere av nettbaserte musikktjenester ta med repertoar som organisasjonen representerer for andre, jf. nr. 4. Departementet mener at dette dekkes opp av prinsippet om ikke-

diskriminering i forslaget § 23, og at det derfor ikke er nødvendig å gjennomføre denne forpliktelsen særskilt.

I høringsnotatet ble det, i tråd med den norske oversettelsen av direktivet, foreslått at den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal behandle forespørsler «snarest mulig». Etter en fornyet vurdering har departementet kommet frem til at «uten ugrunnet opphold» beskriver kravet til reaksjonstid på en bedre måte, se omtalen av dette i punkt 7.7.5.

I høringsnotatets utkast til bestemmelse fremgikk det at den kollektive forvaltningsorganisasjonen som forvalter nettrettighetene til en annen organisasjon, bare kan kreve dekket rimelige administrasjonskostnader forbundet med forvaltningen av rettighetene. *TONO* mener i høringen at utkastet til tredje ledd har en snevrere ordlyd enn direktivet og lovbestemmelsene i de andre nordiske landene og ber derfor om at bestemmelsen omformuleres. På bakgrunn av innspillet foreslår d e p a r t e m e n t e t at bestemmelsen justeres slik at den legges tettere opp til direktivets ordlyd. Av forslaget fremgår det at organisasjonen kan kreve administrasjonskostnader som ikke overstiger rimelige kostnader knyttet til forvaltning av rettighetene.

Bestemmelsen om plikt til å representere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner foreslås tatt inn som § 46.

11.10 Rett til grensekryssende lisensiering

11.10.1 Direktivet

Artikkel 31 skal sikre at rettighetshaverens musikkverk faktisk blir tilgjengelig for grensekryssende lisensiering. Dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon ikke tilbyr eller inngår avtale om grensekryssende lisensiering, skal rettighetshaveren derfor kunne trekke tilbake fullmakten som vedkommende har gitt organisasjonen til å forvalte nettrettighetene til musikkverk gjennom slik lisensiering. Rettighetshaveren kan da enten forestå lisensieringen selv eller overlate den til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon.

11.10.2 Andre nordiske land

Artikkel 31 om rett til grensekryssende lisensiering er gjennomført i den danske loven § 34, den svenske loven 11. kapittel 14 § og den finske loven 52 §.

11.10.3 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 31 foreslått gjennomført i utkastet § 44.

11.10.4 Høringen

Ingen høringsinstanser har merknader til denne bestemmelsen.

11.10.5 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Formålet med bestemmelsen om tilbakekall av fullmakt til å forvalte nettrettigheter til musikkverk, er å sikre at rettighetshaverens musikkverk faktisk blir tilgjengelig for grensekryssende lisensiering dersom vedkommende ønsker det. I bestemmelsen oppstilles ingen tidsfrister, slik det er foreslått for de alminnelige reglene om oppsigelse av forvaltningsavtaler i forslaget § 7, jf. punkt. 4.4.6 ovenfor. Det følger av artikkel 31 at et tilbakekall ikke trenger å omfatte fullmakten organisasjonen har til å forestå lisensieringen av nettrettigheter til musikkverk i et enkeltland, og dette gjenspeiles i forslaget.

Bestemmelsen om rett til grensekryssende lisensiering foreslås tatt inn som § 47.

12 Håndheving, tilsyn og administrative reaksjoner

12.1 Klagehåndtering

12.1.1 Gjeldende rett

Norsk lovgivning inneholder ikke regler om kollektive forvaltningsorganisasjoners behandling av klager fra deres medlemmer og andre forvaltningsorganisasjoner. Hvordan slike klager skal behandles, kan imidlertid reguleres i organisasjonenes vedtekter.

Kollektive forvaltningsorganisasjoner og deres medlemsorganisasjoner håndterer allerede i dag henvendelser fra medlemmer om forvaltningen av rettigheter og fordelingen av vederlag. Ofte vil formålet med disse henvendelsene være å få informasjon og veiledning fra organisasjonene. Andre ganger kan formålet være å inngi en klage.

12.1.2 Direktivet

Artikkel 33 regulerer prosedyrer for klagehåndtering. Etter artikkel 33 nr. 1 skal forvaltningsorganisasjonene gi medlemmer og andre forvaltningsorganisasjoner som de forvalter rettighetene for, tilgang til effektive og hurtige prosedyrer for klagehåndtering. Særlig gjelder dette klager i forbindelse med fullmakter om forvaltning, oppsigelse eller tilbakekall av rettigheter, medlemsvilkår, innkreving av utestående beløp til rettighetshavere samt fradrag og fordeling.

Etter artikkel 33 nr. 2 skal kollektive forvaltningsorganisasjoner svare skriftlig på klager fra medlemmer eller andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som de gjennom representasjonsavtale forvalter rettigheter for. Det stilles også krav om begrunnelse dersom klagen ikke tas til følge.

12.1.3 Andre nordiske land

Både Danmark, Sverige og Finland har gjennomført artikkel 33 etter samme struktur som direktivbestemmelsen. I Danmark er rutiner for behandling av klager regulert i § 36, mens tilsvarende bestemmelser finnes i 9. kapittel 8 § i den svenske loven og 64 § i den finske loven.

12.1.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble artikkel 33 om prosedyrer for klagehåndtering foreslått gjennomført i utkastet § 46. Utkastet var basert på strukturen i direktivbestemmelsen.

12.1.5 Høringen

I høringen støtter *TONO* og *LO Norge* departementets forslag til gjennomføring. *Kopinor* og *Norwaco* påpeker i høringen at direktivbestemmelsen kun gjelder klager fra medlemmer og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner, og ikke fra rettighetshavere som også var omfattet av utkastet til bestemmelse. Disse høringsinstansene ber derfor om at henvisningen til «rettighetshavere» tas ut av bestemmelsen.

12.1.6 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet med enkelte justeringer.

Forslaget inneholder en formalisering av hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal håndtere klager. Formålet med bestemmelsen er dels å sikre medlemmenes muligheter til å få sin sak behandlet så smidig som mulig hos forvaltningsorganisasjonen, dels å gi innsyn i den kollektive forvaltningsorganisasjonens beslutningsprosess og hvordan de overholder prinsippene om god forvaltning. Forpliktelsen til å gi begrunnelse dersom klagen ikke tas til følge er viktig, for eksempel når man skal vurdere om organisasjonen overholder prinsippene om ikke-diskriminering.

Bestemmelsen vil også sikre at organisasjonene behandler klager på samme måte i hele EØS. En norsk rettighetshaver som er medlem i en utenlandsk forvaltningsorganisasjon som er omfattet av direktivet, kan derfor legge til grunn at organisasjonen oppfyller visse minimumskrav når det gjelder klagehåndtering.

Etter innspill fra *Kopinor* og *Norwaco* i høringen foreslår departementet at bestemmelsen endres slik at den bare gjelder klager fra med-

lemmer og fra andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Dette vil også være i tråd med ordlyden i direktivet. Departementet mener imidlertid at rettighetshaveres behov for klagerutiner ivaretas gjennom henvisningen i forslaget § 11. Etter denne bestemmelsen skal reglene om klagehåndtering også gjelde for visse rettighetshavere som ikke er medlemmer i organisasjonen.

Bestemmelsen om rutiner for klagehåndtering foreslås tatt inn som § 48.

12.2 Alternativ tvisteløsning

12.2.1 Gjeldende rett

I sivile tvister mellom forvaltningsorganisasjoner og medlemmer, rettighetshavere og brukere står partene fritt til å benytte alternativ tvisteløsning. Foruten forhandlinger uten bistand kan alternativ tvisteløsning med involvering av nøytrale tredjeparter omfatte ulike former for mekling og behandling hvor tvisteløsningsorganet har kompetanse til å avgjøre tvisten.

Tvisteloven § 5-4 pålegger partene å forsøke å komme til en minnelig løsning før sak reises, *eventuelt gjennom mekling for forliksrådet, ved utenrettslig mekling eller ved at tvisten bringes inn for en utenrettslig tvisteløsningsnemnd.*

I tvisteloven kapittel 7 er det egne regler om utenrettslig mekling etter tvisteloven. Det fremgår her at partene selv kan avtale at slik mekling skal benyttes ved en rettslig tvist, i tillegg til å avtale hvem som skal være mekler.

Voldgift er en konfliktløsningsmekanisme som har mange likhetstrekk med ordinær domstolsbehandling, og som innebærer at partene gjennom avtale overlater til uavhengige personer å avgjøre en tvist. Voldgift er regulert i lov 14. mai 2004 nr. 25 om voldgift, som har forholdsvis detaljerte regler. Hovedformålet med voldgift er få avgjort saken ved en voldgiftsdom. En fordel med voldgift er at det gir mulighet til en raskere avgjørelse enn alminnelig domstolsbehandling, og mulighet til å velge voldgiftsdommere med særlig kyndighet på fagfeltet. På den annen side vil voldgift ofte være mer kostbart enn domstolsbehandling, og det er ikke adgang til å anke en voldgiftsdom inn for de ordinære domstolene (men en voldgiftsdom kan på nærmere vilkår settes til side som ugyldig av domstolene). Partene kan avtale at voldgift skal benyttes både før og etter at en tvist har oppstått.

Tvisteløsning i form av nemndsbehandling av tvister ved tvangslisens og avtalelisens er regulert i åndsverkloven §§ 62 og 65. Åndsverkloven § 62 fastsetter en særskilt tvisteløsningsmekanisme for tvister om vederlag etter bestemmelsene om tvangslisens. Bestemmelsen angir at hver av partene kan bringe tvist om vederlag etter lovens tvangslisensbestemmelser (§§ 21, 36, 37, 44, 45 og 56) inn for Vederlagsnemnda, som kan fastsette vederlaget på bindende måte. Vederlagsnemnda oppnevnes av sorenskriveren i Oslo tingrett.

Vederlagsnemnda kan også benyttes for tvisteløsning ved avtalelisens etter åndsverkloven § 65. Om avtale ikke kommer i stand etter §§ 46, 47, 50 og 57, og partene er enige om det, kan Vederlagsnemnda fastsette tillatelse til og vilkår for bruk. På tilsvarende måte kan også tvist om tolkningen av avtalen avgjøres av nemnda. (Disse reglene gjelder også der avtale med kringkastingsforetak om adgang til å gjøre opptak av foretakets sendinger for slik bruk som omfattes av §§ 46 eller 47, ikke kommer i stand.)

Etter åndsverkloven § 65 første ledd fremgår det også at hver av partene kan kreve mekling dersom avtale etter §§ 46, 47, 50 og 57 ikke har kommet i stand, jf. første ledd første punktum. Regler om dette er gitt i forskrift til åndsverkloven §§ 4-6 og 4-7. Mekling etter disse bestemmelsene ledes av Riksmekleren.

For eksemplarfremstilling etter åndsverkloven § 46 kan Vederlagsnemnda etter krav fra hver av partene fastsette tillatelse til og vilkår for eksemplarfremstilling på bindende måte, jf. § 65 fjerde ledd. En forutsetning for dette er at avtale etter § 46 ikke har kommet i stand etter at mekling (hos Riksmekleren) etter § 65 første ledd er gjennomført, jf. § 65 fjerde ledd første punktum.

Det er gitt nærmere regler om tvisteløsning for Vederlagsnemnda i forskrift til åndsverkloven §§ 4-1 til 4-5.

12.2.2 Direktivet

I artikkel 34 er det regler om alternativ tvisteløsning. Etter bestemmelsen skal medlemsstatene sørge for at visse typer tvister som omfatter kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk, skal kunne håndteres gjennom en uavhengig og upartisk fremgangsmåte for alternativ tvisteløsning, jf. artikkel 34 nr. 2. For øvrige tvister er det opp til medlemsstatene om de vil legge til rette for en slik alternativ tvisteløsningsmekanisme, jf. artikkel 34 nr. 1.

12.2.3 Andre nordiske land

Ved gjennomføring av direktivet i Finland og Sverige ble det lagt til grunn at de eksisterende ord-

ningene for alternativ tvisteløsning oppfylte kravene i artikkel 34. Det er derfor ikke gitt særlige regler om alternativ tvisteløsning i den finske eller svenske gjennomføringsloven.

Også Danmark anså at de gjeldende danske reglene oppfylte direktivets krav. I det danske lovforslaget, jf. Lovforslag nr. L 77 2015–16 side 38, ble det vist til at tvister kunne bringes inn for uavhengige og upartiske tvisteløsningsorganer, herunder voldgift og mekling, i tillegg til at dansk rett gir mulighet for at visse tvister kan bringes inn for *Ophavsretslicensnævnet.* I den danske gjennomføringsloven § 37 er det likevel, blant annet av hensyn til hurtig behandling av tvister om grensekryssende lisenser, tatt inn en bestemmelse som gir denne nemnda kompetanse til å behandle visse tvister etter loven.

12.2.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble det ikke ansett nødvendig med en særskilt gjennomføring av artikkel 34 om alternativ tvisteløsning. Departementet viste til at gjeldende regler om alternativ tvisteløsning ved utenrettslig mekling og voldgift tilfredsstiller kravene til tvisteløsning i direktivet artikkel 34 nr. 2. I tillegg ble det vist til muligheten til å bringe enkelte tvister inn for Vederlagsnemnda. Der partene er enige om bruk av slike former for alternativ tvisteløsning, anså departementet at disse ordningene etter gjeldende regler er tilstrekkelig tilgjengelige, effektive og upartiske. Det ble heller ikke foreslått nye alternative tvisteløsningsmekanismer for andre typer tvister, jf. artikkel 34 nr. 1.

I høringsnotatet ble det også vist til at det er planlagt en utredning om en tvisteløsningsordning knyttet til bestemmelsen om rimelig vederlag i åndsverkloven § 69. Departementet mente spørsmål om håndteringen av tvister om rimelig vederlag knyttet til kollektiv forvaltning av opphavsrett også kan omfattes av en slik utredning.

12.2.5 Høringen

I høringen er *Kabel Norge* og *NRK* enige i at gjeldende regler om tvisteløsning tilfredsstiller kravene i artikkel 34, og at det ikke er nødvendig å innføre andre tvisteløsningsmekanismer for å oppfylle kravet i direktivet.

LO Norge støtter departementets syn om at en utredning av tvisteløsningsordning knyttet til åndsverkloven § 69 også bør omfatte spørsmål om håndteringen av tvister om rimelig vederlag knyttet til kollektiv forvaltning av opphavsrett.

12.2.6 Departementets vurderinger

Innledningsvis påpeker departementet at direktivet kun forplikter medlemsstatene til å ha alternative tvisteløsningsmekanismer for visse tvister knyttet til grensekryssende lisensiering av musikkrettigheter, jf. artikkel 34 nr. 2.

Direktivet inneholder ikke konkrete krav til utformingen av tvisteløsningsmekanismene. Alternative tvisteløsningsmekanismer kan blant annet være mekling eller voldgift, jf. også fortalen punkt 49. Ifølge fortalen er det vesentligste med forpliktelsen at tvisteløsningsmekanismen er uavhengig, upartisk og effektiv, ikke hvordan den er organisert, eller hvilket organ som har denne oppgaven. Direktivet inneholder heller ikke noe krav om at alternativ tvisteløsning skal være mulig mot den ene partens vilje.

Departementet anser at de gjeldende regler om alternativ tvisteløsning ved utenrettslig mekling og voldgift tilfredsstiller kravene til tvisteløsning i direktivet artikkel 34 nr. 2. I tillegg kommer muligheten til å bringe enkelte tvister inn for Vederlagsnemnda. Der partene er enige om bruk av slike former for alternativ tvisteløsning, anser departementet at disse ordningene etter gjeldende regler er tilstrekkelig tilgjengelige, effektive og upartiske. På denne bakgrunn opprettholder departementet forslaget fra høringsnotatet om at det ikke tas inn en særskilt regulering av dette i gjennomføringsloven. Departementet vil heller ikke foreslå nye alternative tvisteløsningsmekanismer for andre typer tvister, jf. artikkel 34 nr. 1. At det ikke er behov for å regulere dette, støttes også av de *høringsinstansene* som uttaler seg om alternativ tvisteløsning.

I åndsverkloven § 69 er det en bestemmelse som gir opphaver rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett. Ved behandlingen av åndsverkloven uttalte Stortingets familie- og kulturkomité at en tvisteløsningsmekanisme for fastsetting av rimelig vederlag etter bestemmelsen ville være en god måte å løse uenigheter knyttet til vederlagsspørsmål, jf. Innst. 258 L (2017–2018) side 6. I stortingsbehandlingen ble denne uttalelsen fulgt opp med en anmodning om at regjeringen skulle utrede en slik tvisteløsningsordning, jf. Stortingets anmodningsvedtak nr. 729 av 22. mai 2018. På bakgrunn av anmodningsvedtaket vil departementet utrede spørsmålet om en tvisteløsningsmekanisme knyttet til bestemmelsen om rimelig vederlag i åndsverkloven § 69. Denne utredningen må imidlertid ses i sammenheng med gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet ((EU) 2019/790). Etter departementets

syn er det naturlig at en slik utredning også omfatter spørsmål om håndteringen av tvister om rimelig vederlag knyttet til kollektiv forvaltning av opphavsrett. Tvisteløsningsbehov knyttet til andre bestemmelser i loven vil også kunne vurderes i den forbindelse.

12.3 Domstolsbehandling og tvisteløsning

12.3.1 Gjeldende rett

Tvister mellom private parter som gjelder inngåtte avtalevilkår mv., kan etter tvisteloven som hovedregel behandles av alminnelige domstoler. Dette omfatter dermed tvister om avtalte lisensvilkår og avtalebrudd mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner og deres brukere. Det samme vil også være tilfellet når det gjelder andre privatrettslige tvister som er underlagt forslaget til ny lov som gjennomfører direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning.

Regler om mekling i form av behandling i forliksrådet er gitt i tvisteloven kapittel 6. Forliksråd finnes i hver kommune og er en meklingsinstitusjon med begrenset domsmyndighet, jf. domstolloven § 27 første ledd og § 1 andre ledd. Hovedoppgavene til forliksrådene skal være å legge til rette for at partene i sivile tvister ved mekling eller dom får løst saken enkelt, hurtig og billig, jf. tvisteloven § 6-1 første ledd. Forliksbehandling er ikke nødvendig i saker om formuesverdier der tvistesummen er minst 200 000 kroner og begge parter har vært bistått av advokat, jf. tvisteloven § 6-2 andre ledd bokstav a, eller der utenrettslig mekling er gjennomført etter tvisteloven kapittel 7, jf. § 6-2 andre ledd bokstav b.

I tvisteloven kapittel 8 finnes regler om rettsmekling. Rettsmekling er et alternativ til ordinær hovedforhandling og går ut på at domstolen tilbyr partene å finne en løsning på konflikten ved å bruke en mekler (vanligvis en dommer i domstolen som behandler saken). Dersom partene kommer frem til en avtale, og avtalen inngås som et rettsforlik, blir den rettskraftig på lik linje med en dom.

De alminnelige betingelsene for å reise søksmål for domstolen fremgår av tvisteloven § 1-3. Etter bestemmelsen stilles det krav om at tvistegjenstanden utgjør et «rettskrav», jf. første ledd, det vil si at kravet er underbygd med rettsregler. Videre stilles det krav til søksmålssituasjonen og partenes tilknytning til tvistegjenstanden. Saksøker må ha et «reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte», jf. andre ledd. Avgjørelse av om søksmål kan tillates fremmet etter bestemmelsen, beror på en helhetsvurdering. I vilkåret om et «reelt behov» for rettslig avklaring for saksøkte ligger først og fremst et krav om at saksøkeren må ha en aktuell interesse i søksmålet. Avgjørelsen må ha betydning for saksøkerens rettsstilling. Det avgjørende vil her være hvilke rettsvirkninger som vil følge av en dom i saksøkerens favør. Kravet om at det må foreligge et «reelt behov» for rettslig avklaring er ikke til hinder for at søksmålet kan omhandle et fortidig eller fremtidig forhold, såfremt det kan påvises et klart behov for rettslig avklaring, jf. Ot.prp. 51 (2004–2005) side 365.

Om det er adgang til å reise søksmål for domstolene når det gjelder forslag til avtalevilkår som partene ennå ikke har avtalt eller blitt enige om, må som utgangspunkt vurderes etter ovennevnte helhetsvurdering. Hensynet til partenes avtalefrihet og autonomi tilsier at det i slike saker skal mye til for at det foreligger et reelt behov for rettslig avklaring. Det vil også kunne bli spørsmål om det ved foreslåtte vilkår dreier seg om et rettighets- eller pliktforhold, og dermed et rettskrav, som kan prøves ved domstolene.

I åndsverkloven § 85 er det en bestemmelse om tvungent verneting som angir at sivile søksmål om inngrep eller andre overtredelser av loven må reises ved Oslo tingrett.

Når det gjelder andre former for tvisteløsning, vises det til punkt 12.2.1 ovenfor.

12.3.2 Direktivet

Artikkel 35 regulerer domstolsbehandling og tvisteløsning. Etter artikkel 35 nr. 1 skal medlemsstatene sørge for at tvister mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere skal kunne behandles av en domstol eller eventuelt et annet uavhengig og upartisk tvisteløsningsorgan som har kompetanse på immaterialrettsområdet. Særlig gjelder dette tvister om gjeldende eller foreslåtte avtalevilkår, eller om avtalebrudd. Etter artikkel 35 nr. 2 skal ikke artiklene 33 (prosedyrer for klagehåndtering), 34 (alternativ tvisteløsning) og 35 nr. 1 (tvisteløsning) innvirke på retten til å bringe saken inn for en domstol.

12.3.3 Andre nordiske land

Ved gjennomføring av direktivet i Danmark og Sverige ble det lagt til grunn at det ikke var behov for særskilte bestemmelser for å gjennomføre direktivets krav til domstolsbehandling og tvisteløsning i artikkel 35.

Den danske loven regulerer ikke domstolsbehandling spesielt, men har en bestemmelse i § 37 som gir *Ophavsretslicensnævnet* hjemmel til å behandle visse tvister etter loven.

Den svenske proposisjonen viser til at tvister mellom organisasjoner og brukere om lisensvilkår kan prøves av alminnelige domstoler. For eksempel gjelder dette spørsmål om urimelige avtalevilkår etter den svenske avtaleloven 36 §. Når det gjelder tvister mellom næringsdrivende, vises det også til at Patent- och marknadsdomstolen kan prøve om avtalevilkår er urimelige, jf. lag (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare. Dette gjelder til en viss grad også foreslåtte avtalevilkår.

I den svenske loven 12. kapittel 7 § er det fastsatt at Patent- och marknadsdomstolen, som er særdomstol for blant annet immaterialrettslige saker, også skal behandle tvister etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett.

I likhet med Sverige viser den finske proposisjonen blant annet til lag (1062/1993) om reglering av avtalsvillkor mellan näringsidkare, som gjør det mulig for Marknadsdomstolen også å behandle foreslåtte avtalevilkår. Men siden dette kun gjelder tvister mellom næringsdrivende, er det tatt inn lignende bestemmelse om dette i gjennomføringsloven 66 § som både gjelder for fysiske og juridiske personer. Videre fremgår det av den finske loven 67 § at Marknadsdomstolen skal behandle tvistemål etter kapitlene 2, 7 og 9 i loven. Øvrige tvister, det vil si ikke-opphavsrettslige tvister, skal ifølge bestemmelsen behandles av tingretten.

12.3.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble det lagt til grunn at det ikke var behov for å foreslå endringer i norsk rett for å oppfylle direktivets krav i artikkel 35. For tvister om eksisterende lisens- og avtalevilkår, avtalebrudd og eventuelt andre overtredelser av gjennomføringsloven ble det lagt til grunn at dette vil kunne prøves i domstolene etter reglene i tvisteloven. For tvister om foreslåtte lisensvilkår ble det vist til at andre tvisteløsningsmekanismer vil være tilgjengelige for partene.

Departementet tok i høringsnotatet også opp muligheten for å utvide kompetansen til Vederlagsnemnda til også å gjelde tvister om vederlag og foreslåtte vilkår mellom forvaltningsorganisasjoner og brukere utenfor tvangs- og avtalelisensområdet. Det ble uttrykt tvil om det var behov for en slik utvidelse, og det ble av den grunn ikke foreslått noen slik bestemmelse. Departementet ba imidlertid om høringsinstansens syn på behovet for en slik regulering.

Departementet viste i høringsnotatet til at det i åndsverkloven § 85 er en regel om tvungent verneting for sivile søksmål om inngrep eller andre overtredelser av åndsverkloven. Det ble også vist til at forslaget til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. regulerer viktige aspekter av hvordan opphavsrett og nærstående rettigheter forvaltes. På grunn av den nære tilknytningen mellom kollektiv forvaltning av opphavsrett og åndsverkloven ble det i utkastet § 47 foreslått en tilsvarende bestemmelse om tvungent verneting som den i åndsverkloven. Forslaget innebar at sivile søksmål etter den nye loven samt søksmål om prøving av avgjørelser truffet av Klagenemnda for mediesaker må reises ved Oslo tingrett.

12.3.5 Høringen

Blant høringsinstansene er det ulike oppfatninger om hva som er nødvendig og korrekt gjennomføring av direktivets forpliktelser. *NRK* er enig i at gjeldende regler om tvisteløsning tilfredsstiller kravene i artikkel 35 om domstolsbehandling og tvisteløsning. *LO Norge* deler departementets syn om at det ikke er nødvendig med endringer i norsk rett for å oppfylle direktivets forpliktelser innenfor tvangs- og avtalelisensområdet.

Kabel Norge mener artikkel 35 nr. 2 forutsetter at partene alltid skal ha rett til å bringe tvister inn for domstolene, og at alternative tvisteløsningsordninger ikke kan begrense denne adgangen.

Kabel Norge uttaler:

> «[Det følger] av art. 35 nr. 1 at også forslag om nye lisensvilkår skal kunne bringes inn for en domstol eller annet tvisteløsningsorgan. Som departementet påpeker på side 66 i høringsnotatet, vil situasjonen ofte kunne være at de alminnelige søksmålsbetingelsene i slike saker ikke vil være til stede. Kabel Norge mener derfor at norske myndigheter, for å oppfylle direktivets krav på dette punkt, må innføre en bestemmelse som eksplisitt fastsetter at tvister om foreslåtte lisensvilkår kan bringes inn for domstolene. Det presiseres for god ordens skyld at av samme grunner som angitt over, anser Kabel Norge at alternative tvisteløsningsorganer ikke er egnet for denne type tvister og bruk av alternative tvisteløsningsorganer uansett bare vil være et unødvendig, tidskrevende og fordyrende mellomledd da partene uansett skal ha rett til å bringe slike tvister inn for domstolene i medhold av direktivets art. 35. nr. 2.»

Også *Telenor Norge* og *Canal Digital* er inne på det samme i sin høringsuttalelse:

> «Forslaget tilfredsstiller imidlertid ikke direktivets [krav] uten at partene gis mulighet til å prøve tvister om foreslåtte vilkår for domstolene. En frivillig tvisteløsning for foreslåtte vilkår ved Vederlagsnemnda, som en eller begge parter av mange legitime grunner ikke finner å kunne slutte seg til i den konkrete saken, er ikke tilstrekkelig i forhold til direktivets krav. Departementet må etter Telenors mening utrede dette spørsmålet nærmere.»

Når det gjelder behovet for å utvide Vederlagsnemndas kompetanse, er det ulike synspunkter i høringen. *Nasjonalbiblioteket* viser til at på tvangslisensområdet kan tvister om foreslåtte lisensvilkår bringes inn for Vederlagsnemnda uten partenes enighet, og er overrasket over at departementet så tydelig ikke går inn for å utvide denne ordningen til å gjelde andre områder. Nasjonalbiblioteket peker på at direktivets ordlyd er klar på at en tvist mellom partene, herunder om foreslåtte lisensvilkår, skal kunne bli behandlet av enten domstol eller annen tvisteløsningsmekanisme.

Verken *BONO, LO Norge* eller *Norwaco* har sterke meninger om dette. Etter BONOs syn er det en fordel at spørsmålet om løsning av tvister om vederlag og andre vilkår i avtaler om overgang av opphavsrett får en samlet og helhetlig behandling, og foreslår at spørsmålet utsettes til departementet skal utrede en alternativ tvisteløsningsmekanisme knyttet til åndsverkloven § 69. LO Norge peker på at det kan være hensiktsmessig å åpne for at slike saker kan fremmes for nemnda dersom begge parter er enige om det, og nemnda selv finner at den er kompetent til å avgjøre den aktuelle tvisten. Norwaco mener generelt at det er en fordel om tvister på opphavsrettens område kan løses utenfor de alminnelige domstolene.

Norwaco uttaler:

> «[…] I mange tvister er det behov for å få fastsatt vilkår for utnyttelse framover i tid, noe de alminnelige domstoler ikke har kompetanse til. Særlig er dette viktig i løpende avtaleforhold der bruken av verk fortsatt skjer. Nemndsbehandling vil normalt være rimeligere og mer effektivt enn ordinær domstolsbehandling.»

Kabel Norge er enig i at det ikke er nødvendig å utvide kompetansen til Vederlagsnemnda eller innføre andre tvisteløsningsmekanismer utenfor domstolene for å oppfylle kravet i direktivet. Kabel Norge uttaler at en eventuell utvidelse av Vederlagsnemndas kompetanse må bero på enighet mellom partene i den enkelte saken om at nemnda skal behandle den. Alternative tvisteløsningsordninger skal etter deres syn ikke påtvinges partene utover det som er strengt nødvendig.

Heller ikke *NRK* ser behov for å utvide Vederlagsnemndas kompetanse.

NRK uttaler:

> «NRK inngår årlig en rekke avtaler som i så fall ville vært berørt av en slik ordning. Basert på egne erfaringer kan vi ikke se at det er noe behov for å utvide nemdas kompetanse på dette området. Det er viktig å opprettholde det grunnleggende prinsippet om avtalefrihet og partenes autonomi i avtaleforhandlinger. NRK er derfor enig med departementet i at det ikke er hensiktsmessig å utvide Vederlagsnemdas kompetanse på dette området.»

Ingen av høringsinstansene har merknader til forslaget om tvungent verneting.

12.3.6 Departementets vurderinger

Det fremgår av artikkel 35 nr. 1 at det skal være mulig å få visse tvister som faller inn under direktivets virkeområde, prøvd i en domstol eller eventuelt tilsvarende uavhengig og upartisk tvisteløsningsorgan. Et slikt organ skal ha ekspertise innen immaterialrett. Det stilles ingen nærmere krav til hvordan denne behandlingen skal være utover det som følger av alminnelige prinsipper om uavhengighet, upartiskhet mv.

I høringen mener *Kabel Norge, Telenor Norge* og *Canal Digital* at artikkel 35 nr. 2 forutsetter at partene alltid skal ha rett til å bringe tvister inn for domstolene. Etter departementets vurdering kan ikke bestemmelsen forstås slik. Artikkel 35 nr. 2 regulerer at retten til domstolsbehandling ikke skal påvirkes av at det etableres nye klagehåndteringsrutiner og tvisteløsningsordninger etter direktivet, jf. også formuleringen «[utan] at det rører ved retten til å bringe ei sak inn for ein domstol, bør det difor fastsetjast […]» i fortalen punkt 49. Bestemmelsen innebærer med dette ikke en selvstendig og ubetinget rett til å bringe alle tvister inn for domstolene der det fra før av ikke foreligger en slik adgang. Etter departementets vurdering synes det klart at direktivet for eksempel ikke tar sikte på å berøre medlemslandenes internrettslige betingelser for å reise søksmål for domstolen.

Medlemsstatene har med dette et stort handlingsrom når det gjelder innretningen av de tvisteløsningsmekanismene direktivet regulerer, herunder domstolsbehandling og andre former for tvisteløsning.

Departementet opprettholder vurderingen fra høringsnotatet om at det ikke er behov for å gjøre endringer i norsk rett for å oppfylle kravet i artikkel 35 nr. 1 om tvisteløsning når det gjelder eksisterende lisens- og avtalevilkår eller avtalebrudd. Som det fremgår ovenfor, kan slike tvister prøves i domstolene etter reglene i tvisteloven. Det legges også til grunn at domstolen kan behandle tvister som gjelder erstatningskrav som følge av overtredelse av andre bestemmelser i gjennomføringsloven. Tvister om lisens- og avtalevilkår kan dessuten vurderes etter lempningsregelen i avtaleloven § 36.

Når det gjelder henvisningen i artikkel 35 nr. 1 til foreslåtte lisensvilkår («framlegg om nye [lisensvilkår]»), er adgangen til tvisteløsningsmekanismer noe mer usikker. Etter norsk rett vil situasjonen ofte kunne være at de alminnelige søksmålsbetingelsene ikke vil være oppfylt – både fordi det normalt ikke vil foreligge et rettskrav før partene har inngått avtale, og fordi det ikke vil være et «reelt behov» for rettslig avklaring.

Selv om adgangen til domstolsbehandling i disse sakene kan være begrenset, vil det være andre tvisteløsningsmekanismer tilgjengelig. For eksempel kan det avtales at tvister om foreslåtte vilkår skal behandles i voldgift. Dette forutsetter imidlertid at partene er enige om det. Videre kan hver av partene bringe tvister om foreslåtte lisensvilkår (vederlag) inn for Vederlagsnemnda når det gjelder tvangslisensbestemmelsene i åndsverkloven. Dersom partene er enige om det, kan Vederlagsnemnda også benyttes ved tvisteløsning ved vilkår om avtalelisens, og nemnda kan blant annet fastsette tillatelse til og vilkår for bruken.

Bortsett fra Vederlagsnemndas behandling av tvister om tvangslisens, er behandling av tvister om foreslåtte lisensvilkår ved disse ordningene betinget av at partene er enige om det. Etter en fornyet vurdering er departementet usikker på om de eksisterende ordningene oppfyller direktivets krav. Slik artikkel 35 nr. 1 er utformet, er det mye som taler for at direktivet må tolkes slik at det krever en mulighet til å bringe saker inn for et tvisteløsningsorgan – uten at dette er betinget av at den andre parten samtykker. I høringen mener *Kabel Norge*, *Telenor Norge* og *Canal Digital* at det bør innføres en bestemmelse som eksplisitt fastsetter at tvister om foreslåtte lisensvilkår kan bringes inn for domstolene. Departementet er enig i at dette kan være en god løsning fremfor å etablere en ny tvisteløsningsmekanisme med et tvangselement. (Når det gjelder spørsmålet om alternativ tvisteløsning i de tilfellene som reguleres av direktivet artikkel 34 nr. 2, foreslås det som nevnt heller ikke, jf. punkt 12.2.6.)

På denne bakgrunn foreslås det en særskilt bestemmelse som gjør det klart at domstolen, uavhengig av om kravene til søksmålssituasjonen i tvisteloven § 1-3 er oppfylt, kan behandle tvister som gjelder foreslåtte lisensvilkår.

Når det gjelder spørsmålet om å utvide kompetansen til Vederlagsnemnda, opprettholder departementet synspunktet fra høringsnotatet om ikke å foreslå noen endringer nå. Signalene fra *høringsinstansene* tyder også på at det er ulike oppfatninger om behovet for en slik utvidelse. Etter departementets syn er det derfor mest hensiktsmessig om spørsmålet utsettes til en samlet og helthetlig utredning om alternativ tvisteløsningsmekanisme knyttet til åndsverkloven § 69, noe som også *BONO* tar til orde for i høringen.

I 2018 ble det i den nye åndsverkloven § 85 innført tvungent verneting for sivile søksmål om inngrep eller andre overtredelser av åndsverkloven. Bakgrunnen for bestemmelsen var blant annet hensynet til ensartet praksis, spesielt fordi antallet saker er begrenset. Departementet antok videre at det ville være kompetansebyggende for hele immaterialrettsområdet at også åndsverkloven, i likhet med saker om inngrep i industrielle rettigheter, fikk regler om tvungent verneting ved Oslo tingrett, jf. Prop. 104 L (2016–2017) side 296. (Bestemmelsen i åndsverkloven § 85 er også behandlet nedenfor i punkt 14.6.)

Forslaget til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. regulerer viktige aspekter av hvordan opphavsrett og nærstående rettigheter forvaltes. På grunn av den nære tilknytningen mellom kollektiv forvaltning av opphavsrett og åndsverkloven, mener departementet det er hensiktsmessig at også sivile søksmål etter den nye loven får en tilsvarende bestemmelse som åndsverkloven § 85. Departementet opprettholder derfor forslaget fra høringsnotatet om en bestemmelse om tvungent verneting. Ingen av *høringsinstansene* har merknader til dette. Bestemmelsen vil også gjelde prøving av avgjørelse truffet av Klagenemnda for mediesaker, jf. forslaget § 49 fjerde ledd. I likhet med systemet etter åndsverkloven vil departementet ikke foreslå at saker om midlertidig forføyning skal omfattes.

Bestemmelsen om tvister om foreslåtte lisensvilkår foreslås tatt inn som § 53 og bestemmelsen om tvungent verneting som § 54.

12.4 Tilsyn

12.4.1 Gjeldende rett

Det er ikke i dag etablert en særskilt tilsynsmyndighet på området for kollektive forvaltningsorganisasjoner. Konkurransetilsynet, Lotteri- og stiftelsestilsynet og andre statlige tilsyn fører alminnelig tilsyn på sine ansvarsområder, men er ikke særskilt innrettet mot tilsyn med kollektive forvaltningsorganisasjoner.

Departemementet fører imidlertid en viss kontroll med kollektive forvaltningsorganisasjoner som er godkjent etter åndsverklovens godkjenningsordninger. Dette skjer både i forbindelse med selve godkjenningen og i etterkant.

Etter åndsverkloven § 63 tredje ledd stilles krav om at Kulturdepartementet skal godkjenne organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning. Etter bestemmelsen kan departementet trekke godkjenningen tilbake dersom organisasjonen ikke lenger oppfyller kravene eller andre særlige grunner tilsier det. Organisasjoner som er godkjent, plikter også å melde fra til departementet om forhold som kan ha betydning for godkjenningen, slik som endringer med hensyn til organisasjonens representativitet. I forskrift til åndsverkloven § 3-1 fremgår det dessuten at departementet kan bestemme at godkjente organisasjoner og fond som mottar vederlagsmidler til videre fordeling, skal gi slikt innsyn som er nødvendig for å kontrollere at vederlagsmidlene forvaltes på en tilfredsstillende måte.

I tillegg til godkjenning av organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning, stiller også åndsverkloven krav om godkjenning av kollektive forvaltningsorganisasjoner som skal utføre enkelte andre oppgaver etter loven. Det kreves etter åndsverkloven godkjenning for oppkrevings- og fordelingsorganisasjon som skal forvalte tilleggsvederlag til utøvende kunstnere i lydopptak, jf. § 18 tredje ledd, vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak, jf. § 21 andre ledd, samt følgerettsvederlag, jf. § 60 fjerde ledd. I forskrift til åndsverkloven § 3-2 er det angitt nærmere krav som gjelder godkjenning av organisasjon som skal forvalte vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten. For denne ordningen fastsettes det at departementet skal godkjenne organisasjonens vedtekter, og at årsrapport og regnskap skal oversendes departementet. Gjennom dette utøves dermed en viss etterhåndskontroll.

Etter lov 9. april 1965 nr. 1 om avgift til Det norske komponistfond stilles det krav om at organisasjoner som opptrer som mellomledd ved oppkreving av vederlag for lydfesting og offentlig fremføring eller overføring til allmennheten av musikkverk, må ha tillatelse (bevilling) fra departementet. Både TONO og NCB (Nordisk Copyright Bureau) har fått slik tillatelse, som gjelder frem til 1. april 2021. Selv om Kulturdepartementet i tiden tillatelsen gjelder har forbeholdt seg retten til å knytte vilkår til tillatelsen, fører ikke departementet i denne perioden noen omfattende kontroll eller noe reelt tilsyn med organisasjonene.

Eksisterende godkjenningsordninger i åndsverkloven mv. er nærmere beskrevet i punkt 14.2.

12.4.2 Direktivet

Etter artikkel 36 skal medlemsstatene utpeke en tilsynsmyndighet som skal sørge for at reglene som gjennomfører direktivets bestemmelser, blir overholdt av kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert på deres territorium, jf. nr. 1.

Etter artikkel 36 nr. 2 skal det finnes prosedyrer slik at tilsynsmyndigheten kan ta imot klager og meldinger om overtredelser av de nasjonale gjennomføringsreglene fra medlemmer av kollektive forvaltningsorganisasjoner, rettighetshavere, brukere, kollektive forvaltningsorganisasjoner og andre berørte parter.

Medlemsstatene skal også sørge for at tilsynsmyndigheten skal kunne pålegge passende sanksjoner eller treffe egnede tiltak dersom de nasjonale bestemmelsene som gjennomfører direktivet ikke blir overholdt, jf. artikkel 36 nr. 3. Sanksjonene skal være effektive, stå i et rimelig forhold til overtredelsen og ha en preventiv virkning. Bortsett fra dette spesifiserer ikke direktivet hva slags sanksjoner som skal være tilgjengelig.

Det følger av fortalen punkt 50 at medlemsstatene står fritt til å bestemme hvilket organ som skal utpekes til tilsynsorgan, og om kontrollen med forvaltningsorganisasjonene skal utføres som en før- eller etterkontroll. Medlemsstatene er ikke forpliktet til å opprette nye tilsynsorgan. Det fremgår imidlertid at det bør sikres at tilsynsorganet er i stand til å løse de problemene som kan oppstå i forbindelse med bruken av de nasjonale reglene som gjennomfører direktivet, på en effektiv måte og innen rimelig tid.

Artikkel 37 har regler om informasjonsutveksling mellom kompetente nasjonale myndigheter. Blant annet oppstilles en plikt til å motta og besvare synspunkter og klager fra andre lands myndigheter vedrørende kollektive forvaltningsorganisasjoner som driver virksomhet i andre land, men som er etablert i mottakerlandet.

Etter artikkel 38 skal Europakommisjonen fremme samarbeid om utviklingen av grensekryssende lisensiering, blant annet gjennom utveksling av informasjon mellom de kompetente myndighetene i medlemsstatene.

Artikkel 39 pålegger medlemsstatene innen direktivets gjennomføringsfrist å gi Europakommisjonen informasjon om hvilke kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert i deres land. Denne informasjonen er viktig spesielt ved tilsyn i grensekryssende situasjoner.

12.4.3 Andre nordiske land

I Finland er tilsynsmyndigheten lagt til *Patent- och registerstyrelsen,* jf. den finske loven 54 §. I den finske lovproposisjonen punkt 3.10 er det vist til at Patent- och registerstyrelsen allerede fører tilsyn med stiftelser, har ansvar for tilsyn med revisjonsvirksomhet og har konkurranserettslig kompetanse til disposisjon. Bestemmelsene i 55 til 61 §§ i den finske loven gir nærmere regler om tilsynsmyndighetens oppgaver, rett til opplysninger mv.

Også i Sverige er det *Patent- och registreringsverket* som fører tilsyn med at kollektive forvaltningsorganisasjoner følger lovens bestemmelser, jf. den svenske loven 12. kapittel 1 til 5 §§. I den svenske proposisjonen punkt 18.3 vises det til at Patent- och registreringsverket har bred immaterialrettslig kompetanse og allerede deltar i internasjonalt samarbeid på dette området. Patent- och registreringsverket ble derfor ansett å ha en nærmere tilknytning enn for eksempel Konkurrensverket til tilsynsområdet i sin helhet, og dermed også gode forutsetninger for å kunne bygge opp nødvendig kompetanse for å føre tilsyn med den nye loven. I proposisjonen ble det også vist til at samme organ bør ha ansvar for tilsyn, informasjonsutveksling med andre myndigheter og samarbeid om grensekryssende lisensiering. 12. kapittel 2 til 5 §§ i den svenske loven gir nærmere regler om tilsynsmyndighetens oppgaver, rett til opplysninger mv.

I Danmark er tilsynsmyndigheten etter loven lagt til kulturministeren (det vil si *Kulturministeriet*), med unntak for de områdene som hører under *Ophavsretslicensnævnets* kompetanse, jf. den danske loven § 38. Etter § 38 nr. 2 har forvaltningsorganisasjonene en opplysningsplikt overfor kulturministeren. Etter § 38 nr. 3 kan kulturministeren ved grove eller gjentatte overtredelser av lovens bestemmelser helt eller delvis oppheve en godkjenning gitt i medhold av ulike bestemmelser i den danske opphavsrettsloven (blant annet godkjenning for avtalelisens).

12.4.4 Høringsnotatet

I høringsnotatet anså departementet at det var behov for å fastsette egne regler om tilsyn med kollektive forvaltningsorganisasjoner. Regler om dette ble foreslått i utkastet §§ 48 til 51.

Det ble i høringsnotatet vurdert flere ulike alternativer for valg av tilsynsorgan. Det ble pekt på at det var ønskelig å legge tilsynsoppgavene til et eksisterende organ med kjennskap til ett eller flere av fagområdene direktivet og loven berører. Særlig ble det fremhevet at det kunne være behov for opphavsrettslig, selskapsrettslig og konkurranserettslig kompetanse. Både Kulturdepartementet, Patentstyret, Konkurransetilsynet, Lotteri- og stiftelsestilsynet og Medietilsynet ble vurdert. Etter en helhetsvurdering ble Patentstyret ansett å være best egnet til oppgaven, og departementet foreslo derfor i utkastet § 48 at Patentstyret skulle utpekes som tilsynsmyndighet. Som følge av dette ble det også foreslått noen mindre endringer i patentstyrelova.

I høringsnotatet foreslo departementet at tilsynet skulle avgrenses til kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert i Norge. Det ble også foreslått at tilsynet skulle omfatte uavhengige forvaltningsorganisasjoner, datterselskaper og andre juridiske personer som kontrolleres av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, samt medlemsorganisasjoner dersom disse er pålagt plikter etter loven. Tilsynsansvaret skulle omfatte virksomhet innen EØS-området.

Videre ble det foreslått at tilsynet skal omfatte hele loven, herunder reglene om intern styring og kontroll, handlinger mot rettighetshavere eller brukere som er i strid med loven, som diskriminerende vilkår for medlemskap og ikke-objektive eller diskriminerende lisens- og avtalevilkår. Det ble ikke foreslått detaljerte regler for hvordan tilsynet skal utføres, men det ble likevel foreslått en forskriftshjemmel slik at dette ved behov kunne reguleres nærmere. Tilsynet ble også gitt adgang til å gi pålegg om å legge frem informasjon og opplysninger som er nødvendige for kontrollen.

I høringsnotatet ble det pekt på at tilsynet bør ha sanksjonsmuligheter som sørger for en effektiv overholdelse av loven. Det ble derfor foreslått en adgang til å gi pålegg om retting, i tillegg til egne bestemmelser i utkastet §§ 49 og 50 om overtredelsesgebyr og tvangsmulkt.

Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) ble foreslått som klageorgan for klager over Patentstyrets avgjørelser knyttet til pålegg om retting, overtredelsesgebyr og tvangsmulkt.

I høringsnotatet ble det ikke ansett nødvendig med særskilte bestemmelser for å gjennomføre forpliktelsene om samarbeid og informasjonsutveksling etter artiklene 37 og 38.

For å oppfylle rapporteringskravet som følger av artikkel 39, ble det i høringsnotatet foreslått en registreringsplikt for de organisasjonene som omfattes av tilsynet, jf. utkastet § 51. Det ble foreslått at Patentstyret skal administrere registreringsordningen.

12.4.5 Høringen

Av de høringsinstansene som uttaler seg om valg av tilsynsorgan, støtter *LO Norge, Patentstyret* og *TONO* departementets forslag om at tilsynsoppgaven legges til Patentstyret. Verken *Kunstnernettverket* eller *Norges museumsforbund* har sterke meninger om valg av tilsynsorgan, men Kunstnernettverket understreker nødvendigheten av at det avsettes tilstrekkelige ressurser til å sikre en effektiv saksbehandling. Norges museumsforbund støtter forslaget om at det er behov for en kontrollinstans.

I høringen foretrekker *Kabel Norge* en delt tilsynsordning der Patentstyret (eller Lotteri- og stiftelsestilsynet) fører tilsyn med lovens regler for forholdet mellom de kollektive forvaltningsorganisasjonene og rettighetshaverne, og Konkurransetilsynet for de forpliktelsene organisasjonene er underlagt overfor brukerne.

Kabel Norge uttaler:

> «Det vises her til at bakgrunnen for de særlige forpliktelser kollektive forvaltningsorganisasjoner er underlagt overfor brukere, er knyttet til organisasjonens sterke markedsstilling. Konkurransetilsynet har særlig erfaring med vurderinger av denne type spørsmål (ikkediskrimineringsvilkår, rimelig vederlag mv.) og har både den juridiske og økonomiske kompetanse som er nødvendig for å føre effektivt tilsyn med slike foretak.
>
> Dersom tilsyn legges til et annet organ en Konkurransetilsynet, vil det under enhver omstendighet være viktig at konkurranserettslig kompetanse stilles til tilsynsorganets disposisjon slik det ifølge høringsnotatet på side 69 er gjort i Finland. I motsatt fall frykter Kabel Norge at det ikke blir noe effektivt tilsyn med disse bestemmelsene.»

TV 2 er enig i at tilsynsoppgaven ikke bør legges til Kulturdepartementet og uttaler:

> «Kollektiv-forvaltning reiser sjelden vesentlige opphavsrettslige problemstillinger. TV 2 ville således sett det som naturlig at denne virksomheten ble ivaretatt av Konkurransetilsynet. Om man ikke vil gå denne veien må det i alle fall gjøres klart at man ikke utelukker Konkurransetilsynet fra å føre alminnelig konkurranserettslig tilsyn med denne sektoren.»

TV 2 mener det bør fremgå av lovteksten at andre tilsyn ikke er utelukket fra å føre tilsyn med kollektive forvaltningsorganisasjoner på sine rettsområder.

I høringen gir *Norwaco,* med støtte fra *Gramo,* tilslutning til forslaget om at medlemsorganisasjoner også skal omfattes av tilsynet, dersom de utfører oppgaver på vegne av en kollektiv forvaltningsorganisasjon og dermed er pålagt plikter etter loven. Norwaco ber imidlertid om at det vurderes å tydeliggjøre dette i lovteksten.

LO Norge støtter at bestemmelsen får anvendelse på forvaltningsorganisasjoner mv. som er etablert i Norge. *Justis- og beredskapsdepartementet* peker på at Svalbard ikke er omfattet av EØS-området, og at organisasjonenes virksomhet på Svalbard følgelig ikke omfattes av tilsynsmyndighetens myndighetsområde slik utkastet er utformet. Justis- og beredskapsdepartementet mener dette kan være uheldig med tanke på rettighetshavere og brukere av opphavsrettslig beskyttet innhold på Svalbard og foreslår endring av ordlyden. Også *Kopinor* har forslag til en omformulering.

Forslaget til administrative reaksjoner, overtredelsesgebyr mv. som tilsynet kan pålegge, støttes av *LO Norge* og *TONO* i høringen.

Når det gjelder forslaget om overtredelsesgebyr, peker *Justis- og beredskapsdepartementet* på at det bør fremkomme tydelig i lovteksten dersom det er meningen at plikter etter individuelle vedtak skal omfattes av hjemmelen for overtredelsesgebyr. I motsatt fall bør det presiseres i merknadene at dette ikke omfattes. Videre viser Justis- og beredskapsdepartementet til at vurderingen av om det bør innføres administrative sanksjoner, som utgangspunkt bør skje ut fra hver enkelt handlingsnorm.

Justis- og beredskapsdepartementet uttaler:

> «[…] Det kan spørres om det for å oppfylle artikkel 36 nr. 3 i direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning er nødvendig at alle overtredelser av lov og forskrift skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr, slik § 49 i lovutkastet nå legger opp til, eller om tvangsmulkt eller

andre forvaltningstiltak kan være tilstrekkelig for noen overtredelser. Dette bør vurderes. Vi sikter her særlig til overtredelser der et fremtidig oppfyllelsespress i form av tvangsmulkt kan være tilstrekkelig til å sikre effektiv håndhevelse. Såfremt direktivet åpner for det, bør det vurderes om adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr bør begrenses i § 49 til å gjelde nærmere angitte lovbestemmelser og forskrifter gitt i medhold av disse.»

Justis- og beredskapsdepartementet har også enkelte andre innspill til justeringer i bestemmelsene om overtredelsesgebyr og tvangsmulkt.

Forslaget om Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) som klageinstans støttes i høringen av *LO Norge* og *TONO*. *TV 2* har innvendinger til Medieklagenemndas egnethet på dette området og viser til at konkurranserettslig kompetanse må veie tungt.

Ingen av høringsinstansene har merknader til forslaget om registreringsplikt.

12.4.6 Departementets vurderinger

Innledning

Departementet antar at mange av konfliktene som vil kunne oppstå i forbindelse med overtredelser av lovforslagets bestemmelser, vil avgjøres mellom partene, enten ved domstolsbehandling eller andre tilgjengelige tvisteløsningsmekanismer.

En rekke av gjennomføringslovens bestemmelser har imidlertid karakter av offentligrettslig regulering av kollektive forvaltningsorganisasjoner og deres medlemsorganisasjoner. Selv om opptreden i strid med loven vil kunne medføre privatrettslig erstatningsansvar, er generell oppfølgning av at disse bestemmelsene overholdes lite egnet for privatrettslig håndheving.

Direktivet skiller også mellom myndighetskontroll i form av tilsyn (artikkel 36) og muligheten til tvisteløsning (artikkel 35). Departementet legger til grunn at kravet til tilsyn ikke kan oppfylles gjennom at partene kan bringe en tvist inn for domstolene.

Etter departementets vurdering er det derfor behov for å fastsette egne regler om tilsyn med kollektive forvaltningsorganisasjoner mv. i gjennomføringsloven. Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet til bestemmelser om tilsyn. På bakgrunn av høringen er det likevel foretatt enkelte justeringer.

Bestemmelsene om tilsyn foreslås tatt inn som §§ 49 til 52.

Direktivet gir uttrykk for at medlemsstatene har et stort handlingsrom når det gjelder hvordan tilsynet innrettes nasjonalt. Dette gjelder både organisering og utforming samt omfanget av tilsynsvirksomheten. I det følgende vil departementet behandle ulike spørsmål knyttet til utforming av bestemmelsene.

Tilsynsorgan

Det er i dag et begrenset antall kollektive forvaltningsorganisasjoner i Norge. Det antas derfor at tilsynsoppgavene vil være lite omfattende sammenlignet med områder hvor det i dag er opprettet egne tilsyn. Også erfaringene fra Danmark, hvor tilsynet er lagt til det danske kulturdepartementet, tilsier at tilsynsoppgavene etter direktivet vil utgjøre en forholdsvis begrenset arbeidsmengde.

Departementet anser derfor at tilsynsoppgavenes omfang taler mot at det opprettes et nytt tilsyn og mener at oppgavene i stedet bør legges til et eksisterende organ.

I de aller fleste av EUs medlemsstater (inkludert de nordiske) er tilsynsmyndigheten enten lagt til det departementet som har ansvaret for opphavsrett, eller til nasjonale myndigheter som tilsvarer det norske Patentstyret.

Et første spørsmål er om tilsynet bør legges til Kulturdepartementet, slik det er gjort i Danmark. Kulturdepartementet har ansvar for opphavsrettslovgivningen og har dermed generell kompetanse om gjennomføringsloven i tillegg til inngående kunnskap om de opphavsrettslige sidene ved den. Departementet fører allerede i dag også en viss kontroll med kollektive forvaltningsorganisasjoner. Dette skjer gjennom åndsverklovens system med godkjenning av kollektive forvaltningsorganisasjoner for spesielle formål – godkjenning av organisasjoner for avtalelisens (§ 63 tredje ledd), oppkrevings- og fordelingsorganisasjon for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak (§ 21 andre ledd), oppkrevings- og fordelingsorganisasjon for følgerettsvederlag (§ 60 fjerde ledd) og oppkrevings- og fordelingsorganisasjon for tilleggsvederlag til utøvende kunstnere i lydopptak (§ 18 tredje ledd).

Felles for disse godkjenningsordningene er at departementet blant annet skal kontrollere om organisasjonen er egnet til oppgaven. Som det fremgår nedenfor i punkt 14.6 om forholdet mellom direktivet og godkjenningsordningene, er det naturlig at oppfyllelse av kravene i gjennomføringsloven blir vektlagt i en slik vurdering.

Godkjenningsordningene er også innrettet slik at departementet til en viss grad utfører en løpende kontroll av om organisasjonene oppfyller kravene til godkjenning. Når det gjelder godkjenning for avtalelisens, fremgår det for eksempel av åndsverkloven § 63 tredje ledd at organisasjonen plikter å melde fra om forhold som kan ha betydning for godkjenningen, og at departementet kan trekke tilbake godkjenningen dersom organisasjonen ikke lenger oppfyller kravene eller andre særlige grunner tilsier det. I forskrift til åndsverkloven § 3-1 og § 3-2 er det videre (for enkelte av godkjenningsordningene) gitt bestemmelser om innsyn og opplysningsplikt, slik at departementet også på den måten har mulighet til å føre en etterfølgende kontroll med organisasjonene.

Åndsverklovens godkjenningsordninger mv. innebærer at departementet allerede fører en viss kontroll med virksomheten til de fleste kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert i Norge, jf. punkt 14.2. Departementet har dermed god kjennskap til organisasjonene og oversikt over markedet de opererer i. Å legge tilsynet til departementet vil være en fleksibel løsning, sett i lys av at det er knyttet usikkerhet til hvor omfattende tilsynsoppgavene kommer å bli.

Det som taler mot å legge tilsynsoppgaven til Kulturdepartementet, er at samme organ da både får lovansvar for gjennomføringsloven og ansvar for tilsynet med den. Til en viss grad er dette også tilfellet i dag når det gjelder kontroll med organisasjoner etter reglene i åndsverkloven. Generelt er tilsynsoppgaver i forvaltningen i hovedsak lagt til underordnede organer, fremfor til departementene selv. Etter departementets syn bør dette også være retningsgivende for plassering av tilsynsansvaret etter gjennomføringsloven. Videre har det tradisjonelt vært et høyere konfliktnivå på opphavrettsområdet i Norge enn for eksempel i Danmark. Dette kan tilsi at man bør rendyrke den rollen departementet skal ha som forvalter av regelverket, fremfor å legge en ny tilsynsoppgave til departementet.

Departementet opprettholder derfor vurderingen fra høringsnotatet om at tilsynsoppgaven ikke bør legges til Kulturdepartementet. Ingen av *høringsinstansene* synes å ha innvendinger til dette.

Et alternativ er at tilsynsoppgavene legges til et eksisterende tilsyn eller et underordnet forvaltningsorgan. Ut ifra gjennomføringslovens innhold kan det i så fall være ønskelig å legge oppgavene til et organ med kjennskap til ett eller flere av fagområdene direktivet og loven berører. Det er særlig opphavsrettslig, selskapsrettslig, avtalerettslig og konkurranserettslig kompetanse det vil kunne være behov for i et tilsyn. Det eksisterer i dag ikke noe tilsyn med denne kompetansesammensetningen. Departementet har vurdert Patentstyret og Konkurransetilsynet, som er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet, og Lotteri- og stiftelsestilsynet og Medietilsynet, som er underlagt Kulturdepartementet. Departementet fastholder synspunktet fra høringsnotatet om at Patentstyret blant disse etter en helhetsvurdering vil være best egnet til oppgaven.

Patentstyret er innenfor immaterialretten nasjonal myndighet for behandling av søknader om patent, varemerke og design, og er også kompetansesenter for industrielle rettigheter.

Med sin kunnskap om immaterialrettigheter vil Patentstyret ha gode forutsetninger for å utvide sitt ansvarsområde til å omfatte tilsynsarbeid knyttet til opphavsrettslig lovgivning. Patentstyret arrangerer i dag blant annet ulike konferanser, også knyttet til opphavsrettslige spørsmål, og leder dessuten Myndighetsnettverket mot inngrep i immaterialrettigheter. Sistnevnte omfatter også opphavsrettslige inngrep. Videre har Patentstyret utstrakt samarbeid med utenlandske og europeiske myndigheter innen immaterialretten. Dersom tilsynsorganet skal ha oppgaver knyttet til informasjonsutveksling med andre myndigheter og samarbeide om grensekryssende lisensiering, vil Patentstyrets erfaring og etablerte kontakter på området være en fordel. Mange land innen EU har også lagt tilsynet til sine nasjonale patentmyndigheter, herunder Sverige og Finland.

Selv om Patentstyret i dag ikke utøver tilsynsoppgaver, taler kjennskap til immaterialrettsområdet generelt og kontakten med utenlandske immaterialrettsorganer og myndigheter for at Patentstyret vil være godt egnet til å føre tilsyn med kollektive forvaltningsorganisasjoner.

I høringen er det ulike oppfatninger om valg av tilsynsmyndighet. Av de som uttaler seg spesielt om dette, er et flertall av *høringsinstansene* enten positive eller stiller seg nøytrale til departementets forslag om at Patentstyret får oppgaven som tilsyn. *Kabel Norge* og *TV 2* fremhever det konkurranserettslige aspektet ved tilsynet. Disse høringsinstansene mener dette bør tas hensyn til enten gjennom et delt tilsyn, at konkurranserettslig kompetanse stilles til tilsynets disposisjon, eller ved at bestemmelsen ikke utelukker andre tilsyn fra å føre kontroll innenfor sine ansvarsområder. Departementet er enig i at tilsynsoppgaven også kan omfatte konkurranserettslige vurderinger. I saker hvor slike problemstillinger utgjør kjernen i tilsynets vurderinger, vil det der-

for være naturlig at det innhentes uttalelse fra Konkurransetilsynet i saken. Departementet bemerker også at selv om det utpekes et myndighetstilsyn som skal føre tilsyn med bestemmelsene i gjennomføringsloven, utelukker ikke dette at også andre tilsynsorganer – innenfor sine ansvarsområder – kan føre tilsyn med organisasjoner og enheter som er omfattet av loven. Etter departementets vurdering er det imidlertid ikke behov for at disse presiseringene fremgår direkte av lovteksten.

På bakgrunn av ovennevnte opprettholder departementet forslaget fra høringsnotatet om at Patentstyret utpekes som tilsynsmyndighet. Bestemmelsen om tilsynsmyndighet foreslås tatt inn som § 49.

Departementet opprettholder også forslaget til noen mindre endringer i patentstyrelova § 1 om Patentstyrets oppgaver samt en presisering i § 6 om at habilitetsreglene også gjelder ved utføringen av tilsynsoppgaven.

I patentstyrelova §§ 7 og 8 er det bestemmelser om muntlige forhandlinger og møter samt bruk av sakkyndige. Etter departementets vurdering vil ikke disse bestemmelsene være relevante i forbindelse med tilsynet.

Hvem tilsynet omfatter

Departementet opprettholder også forslaget fra høringsnotatet om hvem som skal omfattes av tilsynet.

Etter artikkel 36 nr. 1 omhandler kravet til tilsyn i første rekke kollektive forvaltningsorganisasjoner. Dette gjelder imidlertid bare organisasjoner som er etablert på medlemsstatens territorium. Departementet foreslår derfor at gjennomføringslovens bestemmelser om tilsyn avgrenses til å gjelde for organisasjoner som er etablert i Norge, noe som støttes av *LO Norge* i høringen.

Etter artikkel 2 nr. 4 gjelder kravet til tilsyn i artikkel 36 også for uavhengige forvaltningsenheter. Departementet foreslår at bestemmelsen om tilsyn også gjelder for disse aktørene så langt de passer.

Virkeområdet til direktivet omfatter videre i en viss utstrekning også datterselskaper og andre juridiske personer som kontrolleres av en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Etter departements syn bør også disse aktørene omfattes av tilsynet. Tilsvarende vil også gjelde der medlemsorganisasjoner av kollektive forvaltningsorganisasjoner er pålagt plikter etter gjennomføringsloven. I høringen støtter *Norwaco* forslaget om at medlemsorganisasjoner også skal omfattes, men mener dette bør tydeliggjøres i lovteksten. På bakgrunn av innspillet foreslår d e p a r t e m e n t e t at det i virkeområdebestemmelsen i § 2 femte og sjette ledd presiseres at medlemsorganisasjonene omfattes av bestemmelsene som er knyttet til tilsynet.

At tilsynet er begrenset til organisasjoner og andre enheter som er etablert i Norge, innebærer at kontrollen i hovedsak retter seg mot virksomhet som utføres her i landet. Om en kollektiv forvaltningsorganisasjon (etablert i Norge) utøver virksomhet i en annen EØS-stat, omfatter imidlertid etableringsstatens tilsynsansvar også denne virksomheten. Departementet foreslår derfor at tilsynsansvaret skal omfatte organisasjonenes virksomhet innen EØS-området. Etter innspill fra *Justis- og beredskapsdepartementet* foreslås det at bestemmelsen justeres slik at også virksomhet på Svalbard vil være omfattet av tilsynet.

Bestemmelsene som regulerer hvem tilsynet omfatter, foreslås tatt inn som § 49 første ledd.

Tilsynets oppgaver

Etter departementets oppfatning bør loven legge til rette for at det kan føres tilsyn med at kollektive forvaltningsorganisasjoner mv. utøver sin virksomhet i tråd med lovens bestemmelser. Departementet opprettholder derfor forslaget fra høringsnotatet om at tilsynet bør omfatte hele loven. Også dette fremgår av forslaget § 49 første ledd. En slik utforming gjør det mulig å føre kontroll med at organisasjonene etterlever alle deler av gjennomføringslovens bestemmelser i sin virksomhet. Tilsynet vil med dette for eksempel omfatte at de kollektive forvaltningsorganisasjonene følger lovens bestemmelser om intern styring og kontroll. Videre kan det omfatte spørsmål om handlinger mot rettighetshavere eller brukere som er i strid med loven, for eksempel praktisering av diskriminerende vilkår for medlemskap og ikke-objektive og diskriminerende lisens- og avtalevilkår.

Det følger av direktivet artikkel 36 nr. 2 og 3 at rettighetshavere og brukere skal kunne henvende seg til tilsynsmyndigheten om overtredelser, samt at tilsynet skal kunne ilegge sanksjoner eller treffe andre tiltak. At tilsynsmyndigheten ifølge direktivet skal kunne gripe inn på en effektiv måte, innebærer imidlertid ikke et krav om å gripe inn ved ethvert spørsmål om overtredelse av loven. Etter departementets syn bør det være opp til tilsynet selv å prioritere sitt arbeid. Etter direktivet er det tilstrekkelig at myndigheten har mulighet til å gripe inn dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon ikke overholder pliktene.

Direktivet inneholder heller ingen detaljerte regler om hvordan tilsynet skal gjennomføre kontrollen. Fortalen punkt 50 gir uttrykk for at medlemsstatene har et stort handlingsrom, blant annet er det opp til medlemsstatene om tilsynet skal utføres som en før- eller etterkontroll. Departementet legger til grunn at direktivet åpner for å begrense tilsynet til kontroll i etterkant på bakgrunn av en klage, eller at tilsynet skjer på bakgrunn av innsendt selvdeklarering fra organisasjonene. Etter departementets syn vil dette være en hensiktsmessig måte å gjennomføre tilsynet på.

Behov og prioriteringer i tilsynsarbeidet kan endres over tid. Dette taler etter departementets syn for at det i loven ikke gis detaljerte regler for hvordan tilsynet skal utføres. Som i høringsnotatet foreslås det i bestemmelsen om tilsyn en forskriftshjemmel, slik at dette ved behov kan reguleres nærmere i forskrift. Forskriftshjemmelen foreslås tatt inn som § 49 femte ledd.

En forutsetning for at tilsynet skal fungere tilfredsstillende er at tilsynet kan få tilgang til relevant informasjon. Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om at det i bestemmelsen om tilsyn fastsettes at en kollektiv forvaltningsorganisasjon og andre som er omfattet av tilsynet, på forespørsel skal gi tilsynet informasjon og opplysninger som er nødvendig for kontrollen. Tilsynsmyndigheten kan med dette for eksempel pålegge at en kollektiv forvaltningsorganisasjon løpende skal oversende årlige rapporter mv. Bestemmelsen om rett til opplysninger mv. foreslås tatt inn som § 49 andre ledd.

Administrative reaksjoner, overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Etter direktivet skal tilsynsmyndigheten ha muligheten til å sanksjonere overtredelser. Sanksjonene skal være effektive, stå i et rimelig forhold til overtredelsen og ha en preventiv virkning. Bortsett fra dette spesifiserer ikke direktivet hva slags sanksjoner som skal være tilgjengelig.

Etter departementets syn bør tilsynet ha sanksjonsmuligheter som i tråd med direktivet sørger for en effektiv overholdelse av loven. Samtidig er det viktig at sanksjonene står i forhold til overtredelsen. Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om at tilsynet gis anledning til å gi pålegg om retting til en kollektiv forvaltningsorganisasjon eller andre som er omfattet av tilsynet. I høringen støttes dette av *LO Norge* og *TONO*. Slike pålegg kan gis i form av et påbud, for eksempel å handle eller innrette virksomheten på en spesiell måte. Påleggene kan også være i form av forbud, for eksempel mot å benytte bestemte lisensvilkår.

I fortalen punkt 50 nevnes tilbakekalling av godkjenning som eksempel på en mulig sanksjonsform. Den danske gjennomføringsloven § 38 har også tilbakekall av godkjenning etter *ophavsretsloven* som en mulig konsekvens ved grove og gjentatte overtredelser av loven. I godkjenningsordningene etter åndsverkloven er det allerede adgang til å trekke tilbake en godkjenning når særlige grunner tilsier det, jf. blant annet åndsverkloven § 63 tredje ledd. Det antas at manglende etterlevelse av gjennomføringsloven i enkelte tilfeller vil kunne innebære slike særlige grunner. Departementet ser derfor ikke behov for at dette også skal være en reaksjon etter gjennomføringsloven. Forholdet mellom direktivet og eksisterende godkjenningsordninger er nærmere omtalt i punkt 14.

Tilsynet vil omfatte bestemmelser av såvel privatrettslig som offentligrettslig karakter. Når det gjelder forholdet mellom tilsyn og tvisteløsning, stiller direktivet ikke noen krav om at tilsynsmyndigheten skal kunne avgjøre saker som griper inn i forholdet mellom private parter. Direktivet legger derimot opp til at slike tvister som hovedregel skal løses på annen måte, for eksempel gjennom domstolsprøving, jf. artikkel 35. Dette taler for at tilsynets behov for sanksjonsmuligheter overfor avtalevilkår i strid med loven også er noe begrenset. Det bør bare være mulig å gi pålegg om at organisasjonen ikke skal benytte seg av slike avtalevilkår. Slike pålegg bør bare gjelde for fremtiden.

Dette innebærer at tilsynsmyndigheten kan gripe inn mot en kollektiv forvaltningsorganisasjon som benytter seg av avtalevilkår som strider mot loven, ved å gi organisasjonen pålegg om å ikke benytte samme avtalevilkår i fremtiden.

Departementet opprettholder videre forslaget fra høringsnotatet om at tilsynet skal ha mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr og tvangsmulkt. Også her støttes forslaget av *LO Norge* og *TONO*. Gebyr vil i første rekke være en reaksjon mot overtredelse av forpliktelser etter loven, mens tvangsmulkt vil knytte seg til manglende innrettelse etter tilsynets pålegg. Slike sanksjoner kan være inngripende, men anses samtidig nødvendig for å kunne utføre et effektivt tilsyn slik at loven etterleves.

I høringen anbefaler *Justis- og beredskapsdepartementet* at det kommer klarere frem om plikter etter individuelle vedtak skal omfattes av hjemmelen for overtredelsesgebyr. Kulturdepartementet viser til at overtredelsesgebyr etter forslaget bare skal kunne ilegges ved overtredelse av

loven og tilhørende forskrifter. Dette er presisert i merknadene til bestemmelsen i punkt 17.

Når det gjelder hvilke handlinger som skal kunne ilegges overtredelsesgebyr, foreslo departementet i høringsnotatet at dette skulle angis generelt ved «den som overtrer bestemmelsene i loven». Med henvisning til Prop. 62 L (2015–2016), hvor det i punkt 7.4.3.2 anbefales at innføring av administrative sanksjoner vurderes ut fra hver enkelt handlingsnorm, ber *Justis- og beredskapsdepartementet* videre om at det vurderes om det er nødvendig at alle overtredelser av lov eller forskrift skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Kulturdepartementet er enig i at et fremtidig oppfyllelsespress i form av tvangsmulkt i mange tilfeller vil være tilstrekkelig for å sikre effektiv håndhevelse. Etter departementets vurdering er heller ikke forpliktelsen etter artikkel 36 nr. 3 til hinder for at adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr begrenses til nærmere angitte lovbestemmelser. Etter en fornyet vurdering vil derfor departementet foreslå at overtredelsesgebyr bare kan ilegges ved overtredelser av enkelte av lovens bestemmelser, og at det i ordlyden angis konkret hvilke av lovens bestemmelser som kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Dette er i hovedsak bestemmelser som gir rettighetshavere og medlemmer, andre kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere viktige rettigheter, herunder rett til opplysninger, etter loven. Overtredelse av disse bestemmelsene vil ofte føre til uopprettelig skade og vil derfor ikke alltid kunne repareres med pålegg om retting (og tvangsmulkt) i ettertid. Departementet legger til grunn at adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr i slike tilfeller vil kunne ha en preventiv effekt.

Etter andre innspill fra *Justis- og beredskapsdepartementet* i høringen er det foretatt mindre justeringer i bestemmelsene som regulerer overtredelsesgebyr og tvangsmulkt.

Bestemmelsen om pålegg om retting foreslås tatt inn som § 49 tredje ledd, mens bestemmelsene om overtredelsgebyr og tvangsmulkt foreslås tatt inn som §§ 50 og 51.

Klageorgan

Etter departementets vurdering vil det være behov for særskilt regulering av klageorgan når Patentstyret utpekes til tilsynsmyndighet etter gjennomføringsloven.

Klagenemnda for industrielle rettigheter (KFIR) er i dag Patentstyrets eget klageorgan. KFIR er en uavhengig klagenemnd som ligger under Nærings- og fiskeridepartementet, og som etter klage blant annet overprøver Patentstyrets avgjørelser innenfor patent-, varemerke- og designrettigheter.

Klager i forbindelse med Patentstyrets tilsyn med kollektive forvaltningsorganisasjoner vil være begrenset til klager over enkeltvedtak fra Patentstyret, slik som vedtak som pålegger sanksjoner (pålegg om retting, overtredelsesgebyr og tvangsmulkt). I tillegg vil det omfatte klager over Patentstyrets avgjørelser om å gi pålegg om informasjon. Etter departementets syn vil det ikke være naturlig at KFIR behandler denne type klager.

På bakgrunn av tilknytningen til Kulturdepartementets ansvarsområde opprettholder departementet forslaget fra høringsnotatet om at klager over Patentstyrets avgjørelser i disse sakene skal behandles Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda). Medieklagenemnda er underlagt Kulturdepartementet og behandler blant annet klager over Medietilsynets vedtak om sanksjoner etter kringkastingsregelverket.

I lys av omfanget av tilsynsvirksomheten som det legges opp til, antar departementet at antallet klager kommer til å bli meget begrenset. Avhengig av utviklingen kan det imidlertid på et senere tidspunkt bli aktuelt å vurdere spørsmålet om klageorgan på nytt.

Bestemmelsen om klageorgan foreslås tatt inn som § 49 fjerde ledd.

Samarbeid, informasjonsutveksling og rapportering mv.

Artikkel 37 har regler om informasjonsutveksling mellom nasjonale myndigheter. Bestemmelsen oppstiller en plikt til snarest mulig å svare på forespørsler om opplysninger fra myndigheter i andre land. Disse opplysningene kan for eksempel knytte seg til virksomheten til kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert i det landet som får forespørselen. Nasjonale myndigheter kan også anmode et annet lands myndigheter om å treffe tiltak mot en kollektiv forvaltningsorganisasjon som er etablert der, dersom organisasjonen driver virksomhet i det landet hvor anmodningen sendes fra.

Etter artikkel 38 skal Europakommisjonen fremme samarbeid om utviklingen av grensekryssende lisensiering, blant annet gjennom utveksling av informasjon mellom myndighetene i medlemsstatene.

Etter departementets syn er det nærliggende at tilsynsmyndigheten også får ansvar for samarbeid og informasjonsutveksling etter artiklene 37 og 38. Det anses imidlertid ikke nødvendig med

særskilte bestemmelser for å gjennomføre disse forpliktelsene. Ingen av *høringsinstansene* har merknader til dette.

Registreringsplikt

Artikkel 39 pålegger medlemsstatene innen direktivets gjennomføringsfrist å gi Europakommisjonen informasjon om hvilke kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert i deres land. Denne informasjonen er spesielt viktig ved tilsyn i grensekryssende situasjoner.

Rapportering til Kommisjonen skal skje på bakgrunn av informasjon som medlemsstatene har tilgang til. Selv om det i åndsverkloven er godkjenningsordninger for organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning, og for organisasjoner som skal utføre enkelte oppkrevings- og fordelingsoppgaver etter loven, er det ikke et generelt krav om godkjenning for å drive virksomhet som kollektiv forvaltningsorganisasjon. Departementet har derfor ikke til enhver tid fullstendig oversikt over hvilke organisasjoner som er etablert i Norge.

På denne bakgrunn opprettholder departementet forslaget fra høringsnotatet om at det innføres en registreringsplikt for de organisasjonene som omfattes av tilsynet. Ingen av *høringsinstansene* har merknader til dette. En slik registreringsplikt vil gjøre det mulig å oppfylle direktivets rapporteringskrav. I tillegg vil en oversikt over organisasjonene være nyttig i tilsynsarbeidet som Patentstyret skal utføre. Det foreslås at Patentstyret skal administrere registreringsordningen.

Etter forslaget omfatter registreringsplikten alle organisasjoner og juridiske personer som omfattes av lovens bestemmelser om tilsyn. Direktivet oppstiller ikke noe krav til å innføre en ordning om prøving av hvilke organisasjoner som er kollektive forvaltningsorganisasjoner. Det vil imidlertid være naturlig at det på bakgrunn av de opplysningene som gis ved registeringen, foretas en vurdering av om organisasjonen faller inn under definisjonen av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, samt om den er etablert i Norge. Tilsvarende bør gjelde for andre juridiske personer som omfattes av tilsynet. Etter departementets vurdering er det imidlertid ikke nødvendig å lovregulere hvilke opplysninger som skal sendes inn ved registeringen.

Bestemmelsen om registreringsplikt foreslås tatt inn som § 52.

13 Øvrige direktivbestemmelser

De øvrige bestemmelsene i direktivet avdeling V (artiklene 40 til 43) er forskjellige avsluttende og tekniske bestemmelser. Det fremgår av artikkel 40 at Europakommisjonen fem år etter gjennomføringsfristen (det vil si i 2021) skal utarbeide en rapport om bruken av direktivet. I medhold av artikkel 41 er det opprettet en ekspertgruppe i tilknytning til direktivet med representanter fra medlemsstatene. Norske myndigheter deltar allerede i denne ekspertgruppen. Vern av personopplysninger er regulert i artikkel 42. Her fremgår det at behandling av personopplysninger i tilknytning til direktivets bestemmelser skal omfattes av personverndirektivet 95/46/EF, som 25. mai 2018 ble opphevet og erstattet av generell personvernforordning (EU) 2016/679.

Etter d e p a r t e m e n t e t s vurdering er det ikke behov for egne bestemmelser for å gjennomføre artiklene 40 til 43 i direktivet.

14 Direktivets forhold til eksisterende godkjenningsordninger

14.1 Bakgrunn

Det kreves etter norsk rett ingen generell godkjenning for å utøve kollektiv forvaltning av opphavsrett eller nærstående rettigheter. For slik virksomhet er det som utgangspunkt tilstrekkelig at rettighetshaverne gjennom fullmakter gir en organisasjon et forvaltningsoppdrag. Med hjemmel i denne fullmakten kan organisasjonen forvalte medlemmenes rettigheter.

Åndsverkloven har likevel enkelte bestemmelser hvor det, for at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal oppnå bestemte rettsvirkninger eller kunne utføre bestemte oppgaver etter loven, kreves godkjenning av departementet. I tillegg stilles det i lov om avgift til Det norske komponistfond krav om at organisasjoner som forvalter enkelte rettigheter på musikkområdet, må ha tillatelse fra Kulturdepartementet.

14.2 Gjeldende rett

Åndsverklovens godkjenningsordninger

Åndsverkloven § 63 er lovens grunnleggende bestemmelse om avtalelisens. Avtalelisens er en ordning som forenkler rettighetsklarering på nærmere avgrensede områder. I åndsverkloven §§ 46, 47, 50 og 57 finnes det særskilte avtalelisensbestemmelser for bestemte bruksområder. I tillegg er det en bestemmelse om generell avtalelisens i § 63 andre ledd, som ikke er begrenset til områder og bruksformer, men hvor det forutsettes at avtalen skal gjelde for et nærmere avgrenset område. Essensen i en avtalelisens er at en avtale inngått med en representativ rettighetshaverorganisasjon, også gis virkning for rettighetshavere som ikke representeres av organisasjonen. Loven utvider altså virkningen av avtalen til å omfatte de såkalte utenforstående rettighetshaverne. Det er dette som betegnes som avtalelisensvirkning. For at denne virkningen skal inntre, stiller loven krav til at rettighetsorganisasjonen som inngår avtalen, godkjennes av departementet. En bruker som inngår avtale med en godkjent organisasjon, kan gjennom avtalelisensen få klarert alle rettigheter til bruk på et avgrenset område.

For å kunne godkjennes av Kulturdepartementet må organisasjonen representere et betydelig antall opphavere til verk som brukes i Norge, og være egnet til å forvalte rettighetene på området, jf. åndsverkloven § 63 tredje ledd. Departementet kan for bruk på nærmere angitte områder bestemme at den organisasjonen som godkjennes, må være en felles organisasjon for de berørte rettighetshaverne. Etter bestemmelsen kan departementet trekke godkjenningen tilbake dersom organisasjonen ikke lenger oppfyller kravene eller andre særlige grunner tilsier det. Organisasjoner som er godkjent, plikter også å melde fra til departementet om forhold som kan ha betydning for godkjenningen, slik som endringer med hensyn til organisasjonens representativitet.

Lovens krav til organisasjoner som skal kunne inngå avtalelisensavtaler ble presisert i den nye åndsverkloven, som trådte i kraft 1. juli 2018. At organisasjonen i tillegg til å «representere et betydelig antall opphavere» også må være «egnet til å forvalte rettighetene», tydeliggjør at det er tale om en skjønnsmessig vurdering der det ikke bare har betydning hvor mange rettighetshavere organisasjonen representerer. Ved vurderingen vil det også tas hensyn til i hvilken grad organisasjonen er egnet til å representere rettighetshaverne og ivareta deres interesser. Her vil det blant annet kunne ses hen til organisasjonens systemer for innkreving og fordeling av vederlag, samt mulighet for å inngå gjensidighetsavtaler med utenlandske organisasjoner. Også andre organisasjonsmessige forhold, forvaltningspraksis og oppfyllelse av andre lovmessige krav kan være relevante momenter ved vurderingen.

Etter forskrift til åndsverkloven § 3-1 kan departementet bestemme at organisasjoner som er godkjent etter åndsverkloven § 63 tredje ledd, og fond som mottar avtalelisensmidler til videre fordeling, skal gi slikt innsyn som er nødvendig for å kontrollere at vederlagsmidler forvaltes på tilfredsstillende måte. For samme formål kan departementet fastsette eller endre vilkår for godkjenning.

I tillegg til godkjenning av organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning, stiller åndsverkloven krav om godkjenning av kollektive forvaltningsorganisasjoner som skal utføre enkelte andre oppgaver etter loven. Det kreves godkjenning for oppkrevings- og fordelingsorganisasjon som skal forvalte tilleggsvederlag til utøvende kunstnere i lydopptak, jf. § 18 tredje ledd, vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak, jf. § 21 andre ledd, samt følgerettsvederlag, jf. § 60 fjerde ledd.

Av disse godkjenningsordningene er det bare ved godkjenning for forvaltning av tilleggsvederlag at det stilles vilkår i loven om at organisasjonen i tillegg til å representere et betydelig antall rettighetshavere, må være «egnet». I forskrift til åndsverkloven § 3-2 er det imidlertid angitt nærmere krav som gjelder godkjenning av organisasjon som skal kreve inn og fordele vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak. Etter bestemmelsen er det et vilkår for godkjenning at organisasjonen representerer «en vesentlig del» av de vederlagsberettigede. Bestemmelsen krever at departementet skal godkjenne organisasjonens vedtekter, og at årsrapport og regnskap skal oversendes departementet. Gjennom denne godkjenningsordningen praktiseres det i realiteten også et krav til egnethet etter forskriften § 3-2. Når det gjelder godkjenning av organisasjon for forvaltning av følgerettsvederlag etter § 60 fjerde ledd, er det ikke angitt nærmere krav til organisasjonen i lov eller forskrift. Det er imidlertid lagt til grunn at det gjennom departementets skjønnsutøvelse kan stilles tilsvarende krav til godkjenning for forvaltning av følgerettsvederlag, som det stilles for de andre godkjenningsordningene.

Organisasjonene som departementet har godkjent etter disse godkjenningsordningene, vil i hovedsak omfattes av direktivets definisjon av kollektiv forvaltningsorganisasjon, jf. artikkel 3 bokstav a og forslaget § 3 bokstav a. Dette gjelder imidlertid ikke for alle organisasjonene som er godkjent for avtalelisens på Kopinor-området, hvor det har vært en praksis for at også medlemsorganisasjonene godkjennes (i tillegg til paraplyorganisasjonen).

Bevilling etter lov om Det norske komponistfond

Etter lov 9. april 1965 nr. 1 om avgift til Det norske komponistfond skal organisasjoner som opptrer som mellomledd ved oppkreving av vederlag for lydfesting og offentlig fremføring eller overføring til allmennheten av musikkverk, betale en avgift til Komponistfondet. Det stilles krav om at organisasjonene må ha tillatelse (bevilling) fra Kulturdepartementet for å drive slik virksomhet, jf. § 3 andre ledd. Departementet fastsetter også avgiftens størrelse.

Bakgrunnen for kravet om formell tillatelse er å sikre at avgiften til fondet blir innbetalt på riktig måte. Loven gjelder for alle organisasjoner som skal drive slik virksomhet i Norge.

Det norske komponistfond har som formål å stimulere til skapende tonekunst, uavhengig av sjanger. Fondets midler skal primært brukes til å støtte bestilling av nye musikkverk hos komponister som i hovedsak bor og har sitt virke i Norge, og som offentlig har vist sin yrkesaktivitet som komponist. Fondet gjør dette først og fremst ved å innvilge søknader om finansiering av bestillingsverk og prosjektverk. For 2019 fordelte fondet ca. 11,6 millioner kroner.

Med hjemmel i komponistfondloven har både TONO og NCB (Nordisk Copyright Bureau) i lang tid hatt tillatelser til å drive slik virksomhet. De siste tillatelsene ble gitt med virkning fra 1. april 2011 og gjelder for ti år. I samme vedtak bestemte departementet at avgiften som skal betales til fondet, skal utgjøre to prosent av selskapenes brutto-omsetning.

Selv om Kulturdepartementet i tiden tillatelsen gjelder har forbeholdt seg retten til å knytte vilkår til tillatelsen, fører ikke departementet noen omfattende kontroll eller noe reelt tilsyn med organisasjonene.

14.3 Direktivet

Direktivet er nøytralt med hensyn til eksisterende godkjenningsordninger i medlemsstatene, jf. fortalen punkt 50. Dette betyr at åndsverklovens godkjenningsordninger ikke berøres direkte av direktivet. Det samme gjelder kravet om bevilling etter lov om Det norske komponistfond. Etter direktivet kan ordningene med andre ord videreføres uten endringer, selv om direktivets bestemmelser på andre måter får innvirkning på organisasjonene som er godkjent.

14.4 Høringsnotatet

På bakgrunn av at direktivet stiller krav til kollektive forvaltningsorganisasjoner, og at Patentstyret ble foreslått som tilsynsmyndighet etter den nye loven, ble det i høringsnotatet ansett naturlig å vurdere endringer i godkjenningsordningen for

avtalelisens og kravene som stilles til organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning.

Det ble bedt om høringsinstansenes syn på to alternative forslag til endringer i godkjenningsordningen.

Alternativ I gikk ut på en videreføring av gjeldende godkjenningsordning, men slik at Patentstyret skulle overta oppgaven som godkjenningsorgan. Alternativ II innebar at godkjenningsordningen skulle avvikles. Etter dette alternativet ble det foreslått å etablere en notifiseringsordning supplert med en adgang for Patentstyret til å føre kontroll med at organisasjonene som utløser avtalelisens, oppfyller lovens krav.

I høringsnotatet ble det gitt følgende redegjørelse for de to alternativene:

> *«Alternativ I (Patentstyret som godkjenningsorgan)*
>
> I punkt 2.10.3.4 (og i lovutkastet § 48) foreslås det at Patentstyret utpekes som tilsynsmyndighet. Direktivets krav om tilsyn vil uansett innebære at Patentstyret kan føre kontroll med at organisasjonene overholder gjennomføringslovens bestemmelser. Siden denne kontrollen tematisk vil være nært beslektet med godkjenning av organisasjoner for avtalelisens foreslår departementet at Patentstyret også får i oppgave å vurdere søknader om godkjenning av organisasjoner etter åndsverkloven § 63.
>
> Videreføring av forhåndsgodkjenning vil også føre til at man opprettholder forutsigbarheten som både organisasjoner og brukere har etter dagens ordning. Krav om godkjenning kan gi større forutberegnelighet enn om ordningen fjernes helt. Etter departementets syn kan det bl.a. redusere faren for tvister knyttet til hvem som er berettiget til å inngå avtale med avtalelisensvirkning. Endring av godkjenningsorgan fra Kulturdepartementet til Patentstyret vil videre rendyrke den rollen departementet skal ha som forvalter av loven. Dette vil også frigjøre noe ressurser i departementet. Den generelle utviklingen går også i retning av at slike oppgaver ikke legges til departementene. Samtidig vil en slik løsning kunne sikre en fortsatt sterk myndighetskontroll på avtalelisensområdet.
>
> Departementet foreslår at dette alternativet gjennomføres ved endringer i åndsverkloven § 63 tredje ledd. Det foreslås ingen endringer av gjeldende vilkår for godkjenning selv om Patentstyret får i oppgave å godkjenne organisasjonene. Forslaget til endringer i godkjenningsordningen vil bare få virkning for nye og fremtidige avtaleområder. Dette innebærer at det ikke vil være nødvendig for allerede godkjente avtalelisensorganisasjoner å søke om ny godkjenning (forutsatt at vilkårene for godkjenning fortsatt foreligger) på eksisterende avtaleområder.
>
> Etter departementets vurdering er det heller ikke hensiktsmessig å endre på kravene til godkjenning etter åndsverkloven § 63 tredje ledd som følge av gjennomføringen av direktivet. Etter gjeldende godkjenningsordning skal departementet bl.a. vurdere om organisasjonen er egnet til oppgaven. Det er i den forbindelse naturlig at oppfyllelse av andre lovkrav til virksomheten, herunder kravene i gjennomføringsloven, vil bli vektlagt i en slik vurdering. Gjeldende vilkår åpner for dette. Etter departementets vurdering er det ikke nødvendig at kravene til godkjenning knyttes enda nærmere opp til organisasjonens oppfyllelse av direktivets (og gjennomføringslovens) krav. Departementet legger også vekt på at det sentrale vurderingstemaet etter gjeldende godkjenningsordning for avtalelisens uansett ikke vil være overlappende med direktivets krav.
>
> Departementet ber imidlertid om høringsinstansenes syn på om kravene til godkjenning etter alternativ I på en mer direkte måte bør knyttes nærmere opp til gjennomføringslovens krav til kollektive forvaltningsorganisasjoner, for eksempel gjennom eksplisitte henvisninger i åndsverkloven § 63 tredje ledd. I det nylig vedtatte direktiv (EU) 2019/790 om opphavsrett i det digitale indre marked (digitalmarkedsdirektivet) fremgår det av artikkel 12 nr. 1 at det er «kollektive forvaltningsorganisasjoner» underlagt reglene som gjennomfører direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning, som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning. Departementet antar at dette kravet uansett må gjenspeiles i den norske bestemmelsen om avtalelisens i åndsverkloven § 63 når digitalmarkedsdirektivet skal gjennomføres i norsk rett, men ber om høringsinstansenes syn på om dette bør gjøres allerede nå i forbindelse med gjennomføringen av direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning.
>
> Dersom ansvar for godkjenning skal flyttes til Patentstyret, er det etter departementets vurdering behov for en særskilt regulering av klageorgan. Klagenemnda for industrielle rettigheter er i dag Patentstyrets eget klageorgan. I lys av tilknytningen til Kulturdepartementets ansvarsområde, foreslår departementet at kla-

ger over enkeltvedtak i forbindelse med godkjenningssøknader påklages til Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda). Medieklagenemnda er underlagt Kulturdepartementet og behandler bl.a. klager over Medietilsynets vedtak om sanksjoner etter kringkastingsregelverket. Departementet foreslår at dette reguleres i nytt fjerde ledd i åndsverkloven § 63. Tilsvarende klageinstans er også foreslått for enkeltvedtak fattet av Patentstyret i egenskap av tilsynsorgan etter gjennomføringsloven § 48 femte ledd, jf. punkt 2.10.3.4.

Videre foreslås det en justering av beskrivelsen av Patentstyrets oppgaver og formål i patentstyrelova § 1. Forholdet til andre bestemmelser i patentstyrelova som er omtalt under punkt 2.10.3.4 gjelder tilsvarende for denne oppgaven.

Det foreslås også enkelte justeringer i forskrift til åndsverkloven § 3-1 som følge av at Patentstyret etter dette alternativet blir godkjenningsorgan. Denne bestemmelsen omhandler innsyn for å utføre kontroll med forvaltningen av vederlagsmidler. I gjennomføringsloven er det i bestemmelsen om tilsyn også foreslått en plikt til å legge frem opplysninger mv. som er nødvendig for å utøve tilsynet. Departementet er i tvil om bestemmelsen i forskriften § 3-1 er nødvendig siden forslaget til gjennomføringslov regulerer noe av det samme. Vi ber om høringsinstansenes syn på dette.

Alternativ II (Avvikling av godkjenningsordningen, men med notifisering og mulighet for kontroll i etterkant)

Et alternativ til å videreføre godkjenningsordningen med Patentstyret som godkjenningsorgan er å avvikle den. Dette vil innebære at kollektive forvaltningsorganisasjoner som ønsker å inngå avtalelisensavtaler, selv må vurdere om kravene i åndsverkloven § 63 er oppfylt. Organisasjonene må da ta risikoen for at denne vurderingen er riktig.

Departementet vil foreslå at en slik løsning kombineres med en notifikasjonsordning, og at Patentstyret får utvidet ansvar til også å føre kontroll med avtalelisensorganisasjoner i etterkant. Dette vil være en mellomløsning, der organisasjoner er pliktig til å melde fra til Patentstyret om avtalelisensavtaler, men uten at det forutsettes eksplisitt (formell) godkjenning av organisasjonen.

Intensjonen med notifikasjonen er å gjøre det mulig for Patentstyret å føre kontroll med forvaltningsorganisasjonene som inngår slike avtaler, og området for avtalene. Forslaget er utformet slik at det skal meldes fra om avtaler som er inngått på nye områder. Dette innebærer at det ikke er nødvendig å notifisere enhver avtalelisensavtale. Dersom det inngås en standardavtale som tidligere er notifisert med nye brukere, er notifikasjon ikke påkrevet. Det er bare avtaler på nye områder som må notifiseres. Hvor store avvik fra en standardavtale som må til før organisasjonen må foreta en ny notifisering, må vurderes konkret. Etter departementets syn må imidlertid utgangspunktet være at ny notifikasjon kreves dersom det foretas substansielle endringer av avtalens vilkår utover avtalens parter og vederlagets størrelse.

Forslaget om notifisering vil bare få virkning for nye og fremtidige avtaleområder. Dette innebærer at det ikke vil være nødvendig for allerede godkjente avtalelisensorganisasjoner å notifisere eksisterende avtaler.

I digitalmarkedsdirektivet er det i artikkel 12 nr. 3 bokstav d krav om offentliggjøringstiltak for å informere rettighetshavere om nye avtalelisensavtaler, bl.a. for å sikre at de før bruk skal ha en faktisk mulighet til å kunne nedlegge forbud mot bruken. Slik forbudsrett er regulert i artikkel 12 nr. 3 bokstav c. For å oppfylle denne forpliktelsen, kan en mulighet være at Patentstyret på bakgrunn av den innsendte notifikasjonen offentliggjør denne informasjonen, for eksempel på sin nettside, og at dette eventuelt kombineres med en stillstandsperiode før den nye avtalelisensavtalen kan benyttes. Departementet vil komme tilbake til dette i forbindelse med gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet i norsk rett.

Til forskjell fra alternativ I er det for dette alternativet etter departementets syn nødvendig å gjøre visse endringer av gjeldende vilkår i åndsverkloven § 63 tredje ledd. Vilkåret om at organisasjonen «er egnet til å forvalte rettighetene på området» er i stor grad en skjønnsmessig vurdering, som vanskelig kan overlates til organisasjonene selv å vurdere. Det foreslås derfor at dette vilkåret utgår og heller erstattes med et mer objektivt vilkår om at organisasjonene for å inngå avtalelisensavtale må være en kollektiv forvaltningsorganisasjon i gjennomføringslovens forstand. I dette vilkåret ligger at organisasjonene må oppfylle gjennomføringslovens krav, noe som indirekte også (presumtivt) innebærer et krav om egnethet. Departementet antar at det kun er aktuelt for kollektive

forvaltningsorganisasjoner å inngå avtalelisensavtaler. Etter departementets syn vil et slikt krav også være i samsvar med digitalmarkedsdirektivet artikkel 12 nr. 1, hvor det fremgår at det er «kollektive forvaltningsorganisasjoner» underlagt reglene som gjennomfører direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning, som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning. Det legges følgelig til grunn at et slikt krav uansett må gjenspeiles i åndsverkloven § 63 tredje ledd når digitalmarkedsdirektivet skal gjennomføres. Departementet ber om høringsinstansenes syn på en slik løsning.

I likhet med gjeldende rett innebærer forslaget at det stilles krav om at organisasjonen må representere et betydelig antall opphavere for å inngå avtalelisensavtale. Departementet kan ikke se at innføringen av en notifiseringsordning skaper spesielle utfordringer knyttet til dette kravet. Etter departementets syn er det vanskelig å komme bort fra at representasjonskravet inneholder et klart element av skjønn. Både etter gjeldende godkjenningsordning og den foreslåtte notifiseringsordningen vil det være slik at flere organisasjoner på samme område kan tenkes å oppfylle lovens representasjonskrav, for eksempel at to organisasjoner hver for seg representerer et betydelig antall opphavere innenfor samme område. Etter departementets vurdering vil det i denne sammenhengen ikke utgjøre noen forskjell om dette innebærer at organisasjonene oppfyller gjeldende vilkår for godkjenning eller det foreslåtte vilkåret for å inngå avtalelisens.

Selv om dette alternativet medfører at departementet ikke lenger skal kunne godkjenne organisasjoner som skal kunne inngå avtalelisensavtale (og følgelig heller ikke kunne stille ytterligere vilkår i selve godkjenningen), vil Patentstyret etter forslaget på eget initiativ kunne føre kontroll med at organisasjonen oppfyller kravene til å inngå avtale med avtalelisensvirkning. Blant annet gjelder dette kontroll med organisasjonens representativitet og omfanget av generelle avtalelisenser. Dette sikrer en viss myndighetskontroll på avtalelisensområdet. I tillegg vil Patentstyret i egenskap av tilsynsmyndighet kunne føre kontroll med at gjennomføringslovens krav overholdes.

Etter departementets vurdering vil en slik ordning være langt mer fleksibel enn gjeldende godkjenningsordning. I dag er det lang saksbehandlingstid for godkjenning i departementet, noe som kan hindre effektiv bruk av avtalelisenser på nye områder. For aktørene vil en notifikasjonsordning oppleves som mindre tungrodd og byråkratisk, samt mindre ressurs- og tidkrevende. Departementet antar at en slik løsning vil innebære at det kan gå kortere tid før avtalelisens kan benyttes på nye områder.

Erfaringene fra Sverige, som i sin lovgivning ikke stiller krav om godkjenning (og heller ikke notifikasjon), er også gode. Departementet har ikke fått noen indikasjoner på at den svenske løsningen medfører særskilte problemer.

En notifikasjonsordning vil også gjøre det enkelt for en rettighetshaver å finne ut hvilke avtalelisensavtaler som er inngått på hans vegne. Det kan også anføres at forhåndsgodkjenning er blitt mindre viktig siden direktivet fastsetter minstekrav til virksomhetsstyring, rapportering, tilgjengelighet av informasjon og demokratisk deltakelse i organisasjonen.

Departementet foreslår at dette alternativet gjennomføres ved endringer i åndsverkloven § 63 tredje ledd.

Departementet ser også behov for at Patentstyret bør ha sanksjonsmuligheter dersom den etterfølgende kontrollen viser at vilkårene for avtalelisens ikke er oppfylt, for eksempel at organisasjonen ikke er representativ nok. Det foreslås derfor at gjennomføringslovens sanksjonsregler skal gjelde tilsvarende for kontrollen som utføres etter § 63 tredje ledd. Patentstyret kan med dette gi pålegg om retting, overtredelsesgebyr og tvangsmulkt.

Etter departementets vurdering er det også ved dette alternativet behov for en særskilt regulering av klageorgan. Klagenemnda for industrielle rettigheter er i dag Patentstyrets eget klageorgan. I lys av tilknytningen til Kulturdepartementets ansvarsområde foreslår departementet at klager over Patentstyrets vedtak om sanksjoner påklages til Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda). Medieklagenemnda er underlagt Kulturdepartementet og behandler bl.a. klager over Medietilsynets vedtak om sanksjoner etter kringkastingsregelverket. Departementet foreslår at dette reguleres i åndsverkloven § 63 tredje ledd siste punktum. Tilsvarende klageinstans er også foreslått for enkeltvedtak fattet av Patentstyret i egenskap av tilsynsorgan etter gjennomføringsloven § 48 femte ledd, jf. punkt 2.10.3.4.

Videre foreslås det en justering av beskrivelsen av Patentstyrets oppgaver og formål i patentstyrelova § 1. Forholdet til andre bestemmelser i patentstyrelova som er omtalt under

punkt 2.10.3.4 gjelder tilsvarende for denne oppgaven.

Det foreslås også enkelte justeringer i forskrift til åndsverkloven § 3-1 som følge av at godkjenningsordningen erstattes av en notifikasjonsordning. Denne bestemmelsen omhandler innsyn for å utføre kontroll med forvaltningen av vederlagsmidler. I gjennomføringsloven er det i bestemmelsen om tilsyn også foreslått en plikt til å legge frem opplysninger mv. som er nødvendig for å utøve tilsynet. Departementet er i tvil om bestemmelsen i forskriften § 3-1 er nødvendig siden forslaget til gjennomføringslov regulerer noe av det samme. Vi ber om høringsinstansenes syn på dette.»

For åndsverklovens øvrige godkjenningsordninger (for oppkreving og fordeling av tilleggsvederlag, vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak og følgerettsvederlag) ble det i høringsnotatet ikke foreslått endringer. Her skulle departementet fortsatt være godkjenningsorgan etter de vilkårene som gjelder i dag. Det ble heller ikke foreslått endringer i ordningen etter lov om avgift til Det norske komponistfond.

14.5 Høringen

Veldig mange av høringsinstansene uttaler seg om spørsmålet om godkjenningsordningen skal videreføres eller erstattes med en notifikasjonsordning. Det er delte meninger om de to alternativene som ble presentert i høringsnotatet.

Et klart flertall av høringsinstansene som uttaler seg, støtter videreføring av godkjenningsordningen med Patentstyret som godkjenningsorgan (alternativ I). Dette gjelder *BONO, Den norske Forfatterforening, Dramatikerforbundet, GramArt, Gramo, Kopinor, Kunstnernettverket, Motion Picture Association (MPA), Nasjonalbiblioteket, Norsk filmforbund/Norske Filmregissører, Norsk Journalistlag, Norsk Oversetterforening/Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere, Norwaco, Produsentforeningen NORA* og *TONO*. Blant disse fremholdes det særlig at en godkjenning sikrer forutberegnelighet både for organisasjoner og brukere, samt at den tilfører avtalelisensordningen legitimitet. Det vises til at ordningen gir både brukere og rettighetshavere trygghet for at man forholder seg til riktig organisasjon, og at dette tilsier at kontrollen bør skje i forkant og av en offentlig myndighet. Enkelte høringsinstanser peker også på at en godkjenningsordning gir større tillit til at avtaler som inngås, faktisk har avtalelisensvirkning, og at det vil kunne forhindre uklarheter og tvister om organisasjonen oppfyller vilkårene eller ikke.

Gramo mener at alternativet med en notifikasjonsordning lettere vil føre til uønskede situasjoner der både rettighetshavere og brukere blir stående igjen som tapere.

BONO uttaler:

> «Alternativ 1 innebærer en forhåndsgodkjenning av organisasjonen som gir forutsigbarhet for alle involverte parter. Dersom forhåndsgodkjenning erstattes med notifikasjon, kan det føre til en periode etter avtaleinngåelse med usikkerhet om organisasjonen som har inngått avtalen oppfyller vilkårene og hvilke rettighetshavergrupper den representerer. Uoversiktlige forhold vil kunne skade avtalelisensordningen og markedet for opphavsrettigheter på sikt.
>
> Vi er usikre på om en notifikasjonsordning med mulighet for etterfølgende kontroll er tilstrekkelig for å forhindre uryddige forhold på avtalelisensområdene. I så fall må tilsynet skje raskt etter at en avtalen er notifisert, og kontrollen må være grundig nok. I den forbindelse kan det vurderes om det er hensiktsmessig å stille krav til at kontrollen skal utføres i løpet av en stillstandsperiode før avtalelisensen kan benyttes, slik departementet omtaler på s. 83 i forbindelse med digitalmarkedsdirektivet artikkel 12 nr. 3. Vi ser imidlertid at en slik løsning egentlig har mer preg av en godkjenningsordning enn notifikasjon.»

Flere høringsinstanser, deriblant *Den norske Forfatterforening, Dramatikerforbundet* og *Kopinor,* tar opp forholdet til kravet om representativitet og mener vurderingen av om dette kravet er oppfylt bør avgjøres av andre enn organisasjonen selv. Det pekes på at en godkjenningsordning vil hindre etterfølgende omgjøring av avtaler inngått av ikke-representative organisasjoner.

Dramatikerforbundet uttaler:

> «[…] Det vises også til at det fort kan oppstå meget uryddige forhold med flere og små opphaver-organisasjoner som anfører å være representative for ulike interessegrupper. Vi mener gjeldende ordning kan virke konfliktbemmende og opprettholder respekten for avtalelisensordningene slik disse har vært gjennomført i Norden. En opphevelse av god-

kjenningsordningen kan føre til at flere organisasjoner påberoper seg representativitet på ett og samme rettighetsområde.»

Kopinor uttaler:

> «Ved notifiseringsalternativet vil det være større risiko for at brukere avviser å inngå avtale ved å innvende at organisasjonen ikke er representativ, eller de vil oppfatte at avtalelisensvirkningen av en inngått avtale er usikker. Dette er spørsmål som ikke kan avgjøres av Vederlagsnemnda eller Patentstyret.»

Norwaco uttaler:

> «[…] På enkelte av Norwacos avtalelisensområder har det til tider vært et høyt konfliktnivå, og vår representasjon har vært utfordret av våre avtalemotparter. Vi mener at dagens løsning der organisasjonen godkjennes på bakgrunn av en vurdering av organisasjonens representasjon og egnethet, og der godkjennelsen gjelder inntil den blir trukket tilbake, er den klart beste løsningen. […]»

Norwaco peker også på at det i godkjenningsvedtakene fra departementet ofte er tatt inn en uttrykkelig forutsetning om samarbeid med eventuelle andre organisasjoner som er godkjent på området, og mener slike vilkår vanskelig kan videreføres ved en ren notifikasjonsordning.

MPA er generelt positive til både forslaget om notifikasjon av avtalelisensavtaler og stillstandsperiode som lanseres under alternativ II, men anser ikke disse elementene som en tilfredsstillende erstatning for en godkjenningsordning.

MPA uttaler videre:

> «The MPA members encourage the Ministry to proceed with alternative I, i.e., to keep the requirement of prior approval of organisations that can enter into ECL agreements. The MPA members agree with the Ministry that this requirement increases predictability and reduces the risk of disputes related to ECL agreements and the organisations competent to enter into such agreements. However, the main reason for the MPA members' position is that this requirement is an important safeguard against ECLs which do not respect the pre-conditions and safeguards for the conclusion of agreements with extended effect and therefore would have many negative effects on the marketplace.»

Enkelte av høringsinstansene som støtter alternativ I, blant andre *Kunstnernettverket,* uttaler at de ikke har sterke meninger om Patentstyret er det beste valget for å ivareta godkjenningsoppgaven. Ingen av høringsinstansene synes imidlertid å være negative til at Kulturdepartementet ikke lenger skal ha denne oppgaven. *MPA* mener det er fornuftig at samme organ både har ansvar for tilsyn og godkjenning. *Creo, GramArt* og *Norwaco* mener Patentstyret kan være egnet som godkjenningsmyndighet, men påpeker samtidig at det er viktig at det avsettes tilstrekkelige ressurser til å sikre effektiv saksbehandling. Det vises til at det i dag er lang saksbehandlingstid for avtalelisensgodkjenninger, noe som hindrer effektiv utnyttelse av avtalelisenser på nye områder. *BONO* uttaler i den forbindelse at en videreføring av godkjenningsordningen må forutsette at behandlingstiden blir betydelig kortere enn i dag.

Kabel Norge, LO Norge, Motion Picture Licensing Company Norge (MPLC), NRK og *Patentstyret* støtter forslaget om at godkjenningsordningen avvikles og erstattes med en notifikasjonsordning (alternativ II). Blant disse fremholdes det særlig at det ikke lenger vil være behov for å opprettholde en godkjenningsordning når det nå innføres en tilsynsordning, og at krav om godkjenning fremstår som en unødig etableringshindring. Det vises også til at en notifikasjonsordning vil føre til rask og smidig behandling, samtidig som det åpnes for kontroll i etterkant.

Kabel Norge uttaler:

> «Kabel Norge er av den oppfatning at det ikke er behov for å opprettholde en godkjenningsordning for f.eks. avtalelisensorganisasjoner. Loven stiller krav til kollektive forvaltningsorganisasjoners virksomhet, og når det nå innføres en tilsynsordning fremstår forhåndsgodkjenning mer som en unødig etableringshindring i et marked der det er behov for mer konkurranse. Mer konkurranse om kollektiv forvaltning vil være til fordel både for rettighetshaverne og brukerne. […]»

Creo bemerker i høringen at de ser positive og negative sider ved begge løsningene og er åpne for begge alternativene.

Creo uttaler:

> «Creo vil også påpeke at en forhåndsgodkjenning muligens gjør det lettere å få til et fungerende samarbeid mellom to konkurrende forvaltningsorganisasjoner, slik erfaring med ordningen slik den fungerer i dag viser. Videre ser vi at det ved en notifikasjonsordning er en viss fare for at forhandlingsmotparten kan sette to konkurrende organisasjoner opp mot hverandre og gjennom dette tvinge disse til å underby hverandre.
>
> Creo synes, i likhet med departementet, at alternativ II fremstår som mer fleksibel. Man unngår en lang saksbehandlingstid for godkjenning, noe som kan hindre effektiv bruk av avtalelisenser på nye områder. Vi deler også departementets synspunkt med hensyn til at en notifikasjonsordning vil oppleves som mindre tungrodd og byråkratisk, samt mindre ressurs- og tidkrevende. Creo ønsker å påpeke at hensynet til at det vil gå kortere tid før avtalelisens kan benyttes på nye områder, er et viktig moment i vurderingen. Dersom dagens ordning med forhåndsgodkjenning videreføres, forutsettes det følgelig at det kommer på plass effektive systemer for godkjenning, der saksbehandlingstiden er tilfredsstillende.»

Slik departementet tolker høringsuttalelsen til *TV 2,* har heller ikke de en klar oppfatning av hvilket alternativ som er å foretrekke.

Når det gjelder kravene til godkjenning etter åndsverkloven § 63, mener *BONO* og *MPA* at disse bør knyttes nærmere opp til gjennomføringslovens krav til kollektive forvaltningsorganisasjoner. BONO antar at det er overflødig med et eksplisitt krav til egnethet i åndsverkloven § 63, dersom godkjenning blir direkte knyttet til gjennomføringslovens krav til kollektive forvaltningsorganisasjoner. *Norwaco* mener på sin side at det ikke er nødvendig at kravene til godkjenning knyttes enda nærmere opp mot gjennomføringslovens krav, da dette må anses ivaretatt gjennom kravet til egnethet i åndsverkloven § 63.

I høringen anbefaler *Kopinor, Nasjonalbiblioteket* og *MPLC* at man ikke foregriper gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet ((EU) 2019/790), for eksempel ved å gjøre endringer som følger av digitalmarkedsdirektivet artikkel 12. Det pekes blant annet på at det er behov for en grundig, ryddig og helhetlig gjennomføringsprosess av dette direktivet. *BONO* og *Norwaco* mener på sin side at det allerede nå bør presiseres at det kun er kollektive forvaltningsorganisasjoner som oppfyller kravene i gjennomføringsloven, som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning, jf. digitalmarkedsdirektivet artikkel 12 nr. 1. Videre foreslår Norwaco at det etter mønster fra Danmark etableres en ordning hvor det på egnet nettsted offentliggjøres hvilke organisasjoner som er godkjent på hvilke områder. *MPA* foreslår at godkjenningsordningen suppleres med notifikasjon og stillstandsperiode, i tillegg til at det åpnes for en generell forbudsrett.

I høringen er det ingen høringsinstanser som har innvendinger til forslaget om at Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) skal være klageinstans for disse sakene. *Justis- og beredskapsdepartementet* peker på at utkastet til endringer i åndsverkloven § 63 er uklart, da det ikke oppstilles noe krav om at klageadgangen skal være uttømt før søksmål skal reises. Justis- og beredskapsdepartementet mener det bør tas inn en bestemmelse om dette.

Kopinor påpeker at det for begge alternativenes vedkommende vil være behov for overgangsregler og ber om at dette reguleres nærmere.

14.6 Departementets vurderinger

I Prop. 104 L (2016–2017) om ny åndsverklov ble godkjenningsordningen for avtalelisens i tidligere åndsverklov vurdert. Departementet konkluderte med at godkjenningsordningen skulle videreføres i ny § 63, jf. proposisjonen side 214. Samtidig ble det vist til uttalelser i Prop. 69 L (2014–2015) om at det kunne være fornuftig å evaluere godkjenningsordningen på et senere tidspunkt med henblikk på om ordningen burde opprettholdes på sikt. Det ble gitt uttrykk for at det var nærliggende å se dette i sammenheng med gjennomføring av direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning.

Departementet opprettholder forslaget om en videreføring av godkjenningsordningen, med Patentstyret som godkjenningsorgan (alternativ I).

Videreføring av forhåndsgodkjenning vil etter departements vurdering føre til at man opprettholder forutsigbarheten som både organisasjoner og brukere har etter dagens ordning. Det legges til grunn at krav om godkjenning kan gi større forutberegnelighet enn om ordningen fjernes helt. Etter departementets syn kan en godkjenningsordning blant annet redusere faren for tvister knyttet til hvem som er berettiget til å inngå avtale med avtalelisensvirkning. Departementet legger også vekt på at et flertall av *høringsinstansene* ønsker en videreføring av godkjenningsordningen. Gjennomgående fremhever også disse høringsinstansene ovennevnte momenter som viktige.

Departementet registrerer at det i spørsmålet om hvilket alternativ som er mest hensiktsmessig, går et hovedskille i høringen mellom rettighetshavere på den ene siden og profesjonelle brukere på den andre. Mens rettighetshaversiden ønsker en fortsatt godkjenningsordning, foretrekker brukersiden en enklere notifiseringsordning. Som påpekt i høringsnotatet, ser departementet også flere fordeler med en notifiseringsordning. Likevel mener departementet at hensynet til en enkel og fleksibel ordning ikke kan veie like tungt som de hensynene som knytter seg til avtalelisensordningens grunnleggende behov for forutberegnelighet, tillit og legitimitet.

Etter forslaget § 49 skal Patentstyret være tilsynsmyndighet etter ny lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv., jf. punkt 12.4.6. Denne oppgaven innebærer at Patentstyret skal føre kontroll med at organisasjonene overholder gjennomføringslovens bestemmelser. Siden denne kontrollen tematisk vil være nært beslektet med godkjenning av organisasjoner for avtalelisens, foreslår departementet at Patentstyret også får i oppgave å vurdere søknader om godkjenning av organisasjoner etter åndsverkloven § 63. Ingen av *høringsinstansene* som støtter en godkjenningsordning, synes å ha innvendinger til dette. Endring av godkjenningsorgan fra Kulturdepartementet til Patentstyret vil rendyrke den rollen departementet skal ha som forvalter av loven. Den generelle utviklingen går også i retning av at slike oppgaver ikke legges til departementene. Samtidig vil en slik løsning kunne sikre en fortsatt sterk myndighetskontroll på avtalelisensområdet.

Departementet foreslår at dette gjennomføres ved endringer i åndsverkloven § 63 tredje ledd. Videre foreslås det en justering av beskrivelsen av Patentstyrets oppgaver og formål i patentstyrelova § 1. Forholdet til andre bestemmelser i patentstyrelova som er omtalt i 12.4.6, gjelder tilsvarende for denne oppgaven.

Det foreslås ikke endringer for åndsverklovens øvrige godkjenningsordninger (for oppkreving og fordeling av tilleggsvederlag, vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak og følgerettsvederlag). Selv om det for disse godkjenningsordningene i stor grad er tilsvarende vurderingstema som for godkjenning av avtalelisensorganisasjoner etter åndsverkloven § 63, er det likevel ulike hensyn som ligger til grunn for at det kreves myndighetsgodkjenning. For avtalelisensordningen er det i første rekke hensynet til avtalelisensvirkningen overfor utenforstående rettighetshavere som gjør seg gjeldende. De øvrige godkjenningsordningene har et noe snevrere formål, nemlig at oppkreving og fordeling av vederlag skjer i ordnede former, og at alle vederlagsberettigede tilgodeses. For disse ordningene er gruppen godkjente organisasjoner nærmest statisk, og departementet mottar i praksis ingen nye søknader om godkjenning. Etter departementets vurderinger foreligger det derfor ikke noe behov for å gjøre endringer i disse ordningene. Dette innebærer at departementet fortsatt vil være godkjenningsorgan etter de vilkårene som gjelder i dag. Det foreslås heller ingen endringer i ordningen etter lov om avgift til Det norske komponistfond.

I høringen viser flere *høringsinstanser* til at det i dag er lang saksbehandlingstid for avtalelisensgodkjenninger. Blant andre påpeker *BONO* at en videreføring av godkjenningsordningen må forutsette at behandlingstiden blir betydelig kortere enn i dag. Til dette bemerker d e p a r t e m e n t e t at behandlingen av en søknad om godkjenning vil kunne ta noe tid for at det skal kunne foretas en forsvarlig vurdering av saken. Slik vil det fortsatt være med Patentstyret som godkjenningsorgan. Hvor lang tid behandlingen vil ta, vil også bero på den konkrete søknaden og om denne inneholder tilstrekkelig informasjon. Patentstyret vil i forbindelse med oppgaveoverføringen bli tilført midler som sikrer forsvarlig saksbehandling, og departementet legger til grunn at Patentstyret vil behandle slike saker så raskt som mulig innenfor disse rammene. At behandlingen i Patentstyret vil kunne ta noe tid, er imidlertid en følge man må ta med på kjøpet når løsningen med godkjenningsordning velges.

I høringen har departementet fått ulike synspunkter på behovet for å endre kravene til godkjenning etter åndsverkloven § 63 tredje ledd, både som følge av gjennomføringen av direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning og som følge av digitalmarkedsdirektivet ((EU) 2019/790) artikkel 12.

Etter gjeldende godkjenningsordning skal departementet blant annet vurdere om organisasjonen er egnet til oppgaven. Det er naturlig at oppfyllelse av andre lovkrav til virksomheten, herunder kravene i gjennomføringsloven, vil bli vektlagt i en slik vurdering. Gjeldende vilkår åpner for dette. Departementet opprettholder synspunktet fra høringsnotatet om at det ikke er hensiktsmessig å endre på kravene til godkjenning som følge av gjennomføringen av direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning. Ut fra innspillene fra *høringsinstansene* synes det heller ikke å fremkomme et klart endringsbehov. Departementet legger også vekt på at det sentrale vurderingstemaet etter gjeldende godkjenningsordning for avtalelisens uan-

sett ikke vil være overlappende med direktivets krav.

I digitalmarkedsdirektivet fremgår det av artikkel 12 nr. 1 at det er «kollektive forvaltningsorganisasjoner» underlagt reglene som gjennomfører direktivet om kollektiv rettighetsforvaltning, som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning. Departementet antar at dette kravet uansett må gjenspeiles i den norske bestemmelsen om avtalelisens i åndsverkloven § 63 når digitalmarkedsdirektivet skal gjennomføres i norsk rett. Selv om det i høringen er ulike oppfatninger av om det allerede nå bør foretas endringer, er departementet enig med *Kopinor, Nasjonalbiblioteket* og *MPLC* i at det vil være best om slike endringer vurderes i forbindelse med en samlet gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet. Spørsmål om notifikasjon og offentliggjøring av hvilke organisasjoner som er godkjent, som *MPA* og *Norwaco* har innspill om i høringen, vil naturlig inngå i den samlede gjennomføringen.

Departementet foreslår med dette ingen endringer av gjeldende vilkår for godkjenning.

Forslaget til endringer i godkjenningsordningen vil bare få virkning for nye og fremtidige avtaleområder. Dette innebærer at det ikke vil være nødvendig for allerede godkjente avtalelisensorganisasjoner å søke om ny godkjenning (forutsatt at vilkårene for godkjenning fortsatt foreligger) på eksisterende avtaleområder. Etter forslaget er det kun godkjenningsorganet som endres. Etter departementets vurdering er det derfor ikke behov for nærmere overgangsregler, slik *Kopinor* ber om i høringen.

Når det nå foreslås at ansvaret for godkjenning skal flyttes til Patentstyret, er det etter departementets vurdering behov for en særskilt regulering av klageorgan. Klagenemnda for industrielle rettigheter er i dag Patentstyrets eget klageorgan. I lys av tilknytningen til Kulturdepartementets ansvarsområde, opprettholder departementet forslaget fra høringsnotatet om at klager over enkeltvedtak i forbindelse med godkjenningssøknader påklages til Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda). Medieklagenemnda er underlagt Kulturdepartementet og behandler blant annet klager over Medietilsynets vedtak om sanksjoner etter kringkastingsregelverket. Departementet foreslår at dette reguleres i nytt fjerde ledd i åndsverkloven § 63. Tilsvarende klageinstans er også foreslått for avgjørelser fattet av Patentstyret i egenskap av tilsynsorgan etter gjennomføringsloven § 49 fjerde ledd, jf. punkt 12.4.6. Etter innspill fra *Justis- og beredskapsdepartementet* foreslår departementet at det i lovteksten klargjøres at klageadgangen må være uttømt før søksmål kan reises.

Åndsverkloven § 85 fastsetter at Oslo tingrett er tvungent verneting for sivile søksmål «om inngrep i en annens rett eller andre overtredelser av denne loven». Etter ordlyden omfatter bestemmelsen ikke søksmål som gjelder prøving av vedtak i forbindelse med åndsverklovens godkjenningsordninger. Intensjonen med innføringen av bestemmelsen i ny åndsverklov var imidlertid at alle sivile søksmål skulle omfattes, jf. Prop. 104 L (2016–2017) side 296. Ut fra hensynet til ensartet praksis og kompetanseoppbygging mener departementet at det vil være fornuftig at også sivile søksmål om prøving som gjelder godkjenningsordningene, likestilles med øvrige sivile søksmål etter åndsverkloven. Departementet foreslår derfor en slik endring i åndsverkloven § 85. Endringen innebærer blant annet at sivile søksmål som gjelder prøving av Medieklagenemndas vedtak etter § 63, må reises ved Oslo tingrett.

I høringsnotatet ble det stilt spørsmål om behovet for å videreføre bestemmelsen i forskrift til åndsverkloven § 3-1. Flere av *høringsinstansene* som uttaler seg om dette, viser til at forskriften § 3-1 vil overlappe reguleringen i gjennomføringsloven, og av den grunn ikke er nødvendig. Departementet er enig i dette og ser det derfor som hensiktsmessig at bestemmelsen oppheves i forbindelse med ikrafttredelsen av lovforslaget her.

15 Andre endringer i åndsverkloven

Lov 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) trådte i kraft 1. juli 2018 og erstattet tidligere åndsverklov av 1961. I den nye åndsverkloven er det behov for enkelte endringer. Dette dreier seg om endringer i lovens interne henvisningssystem samt andre tekniske endringer.

Åndsverkloven § 4 er en videreføring av tidligere åndsverklov § 11a. I proposisjonen til ny åndsverklov ble det i forhold til den tidligere bestemmelsen kun foreslått mindre språklige endringer, jf. Prop. 104 L (2016–2017) side 45. Det ble ikke foreslått noen strukturmessige endringer i bestemmelsen. I Stortingets Lovvedtak 53 (2017–2018) av 15. mai 2018 er det ved en inkurie skjedd en sammenføying av første ledd bokstav b og de to etterfølgende leddsetningene. Dette betyr at leddsetningene «omfattes slik eksemplarfremstilling ikke av eneretten etter § 3, med mindre den har selvstendig økonomisk betydning» nå er en del av alternativet som fremgår av bokstav b. Etter forslaget i proposisjonen skulle denne delen gjelde både bokstav a og b. Det vises til lovforslaget slik det fremgår av Prop. 104 L (2016–2017) side 356 og merknadene til bestemmelsen på side 317 og 318, jf. alminnelige merknader side 45. Departementet foreslår her å endre åndsverkloven § 4 første ledd slik at den blir i samsvar med det som opprinnelig var foreslått i Prop. 104 L (2016–2018). Departementet peker på at bestemmelsen i dag har et utilsiktet meningsinnhold. Forslaget innebærer ingen realitetsendringer i forhold til slik bestemmelsen etter gjeldende rett må forstås. Det vises til merknadene til bestemmelsen i punkt 17 for en nærmere beskrivelse av endringen.

Departementet foreslår i proposisjonen her også endringer i henvisningene i § 16 femte ledd, § 20 fjerde ledd og § 21 fjerde ledd. Ved endringene tas det inn henvisninger til bestemmelser som var omfattet i tilsvarende bestemmelser i tidligere åndsverklov, men som en følge av ny struktur ved en inkurie ikke ble videreført i ny åndsverklov. Siden ovennevnte bestemmelser var ment å videreføre også dagjeldende henvisninger uten materielle endringer, må tilsvarende henvisninger også etter gjeldende rett innfortolkes i de nye bestemmelsene.

Departementet foreslår videre en mindre språklig endring i § 21 femte ledd og § 114 andre ledd.

Gjeldende forskrift til åndsverkloven planlegges erstattet av en ny forskrift. Når den nye forskriften trer i kraft, vil åndsverkloven § 118 andre ledd andre punktum være uten betydning. Departementet foreslår derfor at denne oppheves. Denne endringen vil først tre i kraft når ny forskrift er vedtatt.

De foreslåtte endringene er nærmere beskrevet i merknadene til bestemmelsene, jf. punkt 17.

16 Økonomiske og administrative konsekvenser

16.1 Konsekvenser for det offentlige

Forslaget til ny lov kapittel 1 til 9 (gjennomføring av direktivet avdeling I til III), som regulerer alminnelige bestemmelser, kollektive forvaltningsorganisasjoner og grensekryssende lisensiering, vil ikke få økonomiske eller administrative konsekvenser for offentlige myndigheter.

Departementet antar at forslaget til ny lov kapittel 10 (gjennomføring av direktivet avdeling IV) om håndheving vil ha enkelte ressursmessige konsekvenser for det offentlige. Direktivet krever at medlemsstatene utpeker en tilsynsmyndighet som skal overvåke at de kollektive forvaltningsorganisasjonene etterlever direktivets bestemmelser. Tilsynsmyndigheten skal kunne ta imot klager fra berørte parter og skal også kunne ilegge sanksjoner eller treffe egnede tiltak ved brudd på de nasjonale bestemmelsene som gjennomfører direktivet.

I proposisjonen foreslår departementet at tilsynet legges til Patentstyret, jf. forslaget § 49. Hvilke kostnader denne oppgaven vil innebære, avhenger både av hvilket nivå man ønsker å legge tilsynet på og antallet saker tilsynet får fra brukere, rettighetshavere og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Det er stor forskjell på hvilke ressurser som brukes på tilsynene i de andre nordiske landene. Departementet ser for seg en mellomløsning der omfanget legges et sted mellom tilsynene i Danmark og Finland, og at tilsynsfunksjonen holdes på et moderat nivå med få kontrolloppgaver. Etter departementets vurdering bør tilsynet i hovedsak skje i etterkant, blant annet på bakgrunn av klager fra utenforstående eller på bakgrunn av selvdeklarering fra organisasjonene selv.

Tilsynsoppgaven etter den nye loven henger også sammen med gjeldende ordning der departementet godkjenner organisasjoner som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning, jf. punkt 14.2. Det er naturlig at disse to oppgavene følger hverandre. I proposisjonen foreslår departementet derfor at Patentstyret også får ansvar for godkjenning.

Departementet antar at det samlet vil være behov for inntil ett årsverk for de oppgavene som foreslås lagt til Patentstyret.

De ovennevnte kostnadene vil bli dekket innenfor departementets gjeldende budsjettrammer. Departementet ser det som formålstjenlig at omfanget av tilsynet evalueres etter at ordningen har virket noen tid. De budsjettmessige konsekvensene vil på bakgrunn av evalueringen dermed kunne endres noe.

I proposisjonen foreslås det at Medieklagenemnda skal være klageorgan for klager over Patentstyrets avgjørelser. I lys av omfanget av tilsynsvirksomheten som det legges opp til, og at det sjelden er klagesaker knyttet til avtalelisensgodkjenninger, antar departementet at antallet klager kommer til å bli meget begrenset. Denne oppgaven antas derfor ikke ha særlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

16.2 Konsekvenser for private aktører

Forslaget til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. vil medføre enkelte økonomiske og administrative konsekvenser for kollektive forvaltningsorganisasjoner som omfattes av regelverket, for eksempel TONO, Kopinor, Gramo, Norwaco og BONO. For disse organisasjonene vil bestemmelsene kunne få en rekke mindre administrative konsekvenser, blant annet for å etterleve reglene om organisering, åpenhet, innsyn og forvaltning av vederlag, herunder gjennomføring av undersøkelser for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som har krav på vederlag. Etter det departementet har fått opplyst, har imidlertid de norske organisasjonene siden vedtagelsen av direktivet i 2014 innrettet seg etter det nye regelverket og oppfyller allerede i dag i hovedsak kravene i direktivet. Gjennomføringen av direktivet i norsk rett antas derfor å få moderate økonomiske konsekvenser for disse organisasjonene.

Etter forslaget pålegges uavhengige forvaltningsenheter visse plikter. Disse antas å ha begrensede konsekvenser. Det følger av forslaget at når uavhengige forvaltningsenheter utfører de

samme oppgavene som kollektive forvaltningsorganisasjoner, gjelder enkelte av lovens bestemmelser også for dem, jf. forslaget § 2 fjerde ledd.

For organisasjoner som er medlemmer av kollektive forvaltningsorganisasjoner, vil forslaget kunne få enkelte økonomiske og administrative konsekvenser. Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at medlemsorganisasjonene skal fordele og utbetale rettighetsvederlag, innebærer lovforslaget at det stilles krav til medlemsorganisasjonene om forvaltningen av rettighetsvederlagene, jf. forslaget § 2 femte ledd. Hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen har besluttet at medlemsorganisasjonen skal utarbeide åpenhetsrapport, skal medlemsorganisasjonene oppfylle lovens krav til utarbeidelsen av rapporten, jf. forslaget § 2 sjette ledd. Departementet antar at dette langt på vei tilsvarer praksisen for fordelingen av ansvar og oppgaver mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner og medlemsorganisasjonene i dag. Eventuelle økte administrative og økonomiske konsekvenser for medlemsorganisasjonene vil kunne dekkes av de fradragene i vederlagsmidler som kan gjøres før fordeling til rettighetshavere, jf. forslaget § 20.

For rettighetshaverne antas forslaget å ha positive økonomiske konsekvenser ved at kollektive forvaltningsorganisasjoners virksomhet underlegges harmoniserte regler. Blant annet kan reglene bidra til at organisasjonene driftes mer effektivt, noe som kan føre til at utbetalingene til rettighetshaverne øker.

Departementet antar at i den grad forslaget vil ha økonomiske konsekvenser for kommersielle brukere av rettighetsbeskyttet materiale, vil de være av positiv art. I forslaget til ny lov kapittel 7 er det bestemmelser som har til formål å beskytte brukernes interesser, og som blant annet stiller krav til objektive og ikke-diskriminerende lisensvilkår, gir regler om håndtering av lisensforespørsler mv. I den grad dagens praksis ikke lever opp til disse kravene, vil innføring av slike regler kunne ha positive økonomiske konsekvenser for brukerne. I forslaget § 31 er det en bestemmelse om brukerens rapporteringsplikt. Etter departementets vurdering vil lovfesting av en slik plikt ha begrensede økonomiske og administrative konsekvenser, da det antas at tilsvarende krav til rapportering normalt følger av vanlig lisensieringspraksis.

17 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 1 Lovens formål

Bestemmelsen sier hva som er formålet med loven. Den gjennomfører direktivet artikkel 1. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 3.1.6.

Bestemmelsen gir informasjon om hvilke sentrale formål og hensyn loven ivaretar. Formålet med loven er at den skal sørge for at kollektiv forvaltning av rettigheter skjer på en ansvarlig, effektiv og åpen måte. Rettighetshaverne skal sikres valgfrihet når opphavsrettene deres forvaltes kollektivt.

Bestemmelsen pålegger ikke de kollektive forvaltningsorganisasjonene selvstendige rettigheter og plikter, men gir veiledning i tolkningen av lovens øvrige bestemmelser. Det betyr at de andre bestemmelsene i loven må leses i lys av formålsbestemmelsen, slik at de anvendes på en måte som bidrar til å nå det overordnede formålet.

Til § 2 Lovens virkeområde

Bestemmelsen regulerer det alminnelige virkeområdet til loven. Den beskriver hvilke temaer som reguleres i loven, og hvilke organisasjoners virksomhet som er omfattet av hele eller deler av loven. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 2. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 3.2.6.

Første ledd slår fast at loven gjelder for kollektiv rettighetsforvaltning og for kollektive forvaltningsorganisasjoner. Loven regulerer dermed både den kollektive forvaltningen som foretas av de kollektive forvaltningsorganisasjonene, av medlemsorganisasjonene når de er omfattet av loven og av uavhengige forvaltningsenheter. Bestemmelsene som kun gjelder de kollektive forvaltningsorganisasjonene, kan bare gjøres gjeldende for andre organisasjoner når dette er uttrykkelig regulert i loven. Det er ikke krav til noen bestemt organiseringsform. Stiftelser og andre organisasjonsformer der rettighetshaverne ikke har noen form for eierkontroll, kan også være omfattet av loven. For eksempel har ikke stiftelser (som forvalter opphavsrettigheter) medlemmer og kan følgelig ikke ivareta medlemsrettighetene etter direktivet, som retten til å stemme på årsmøtet. De skal likevel ivareta rettighetshavernes rettigheter i tråd med direktivets bestemmelser. Lovens bestemmelser skal anvendes på disse organisasjonene så langt de passer.

Fagforeninger som inngår tariffavtaler med arbeidsgivere, vil normalt ikke oppfylle vilkårene i definisjonen av kollektive forvaltningsorganisasjoner, jf. § 3. Forvaltning av opphavsrett er ikke det sentrale formålet med slike foreninger. Loven skal ikke ha innvirkning på foreningsfriheten i arbeidsforhold. Den forvaltningen av opphavsrettigheter som eventuelt skjer i en fagforening, er derfor i utgangspunktet ikke omfattet av lovens virkeområde. En fagforening eller interesseorganisasjon kan likevel være omfattet av deler av loven i de situasjonene hvor det er besluttet at den kollektive forvaltningsorganisasjonens medlemsorganisasjoner skal forestå fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag til rettighetshaverne.

Etter *andre ledd* gjelder loven for organisasjoner og enheter som en kollektiv forvaltningsorganisasjon helt eller delvis eier eller kontrollerer. En forutsetning for dette er at organisasjonen eller enheten utøver virksomhet som ville være omfattet av loven dersom den hadde vært utøvd av en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Et eksempel på dette er datterselskap som forvalter rettigheter. Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon velger å overlate gjennomføringen av noen av sine aktiviteter til organisasjoner eller eksterne aktører som den ikke eier eller kontrollerer, forblir ansvaret etter loven hos den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Det er kun de bestemmelsene i lovforslaget som regulerer de aktuelle oppgavene som er overlatt til en organisasjon eller enhet som eies eller kontrolleres av den kollektive forvaltningsorganisasjonen, som får anvendelse.

Hvis en organisasjon som direkte eller indirekte eies eller kontrolleres av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, også selv er en kollektiv forvaltningsorganisasjon, gjelder ikke § 2 andre ledd. I en slik situasjon vil organisasjonen direkte

omfattes av reglene i loven som gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner.

Tredje ledd fastsetter at reglene i kapittel 9 kun gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk. Grensekryssende lisenser er definert i § 3 bokstav l og nettrettigheter til musikkverk er definert i § 3 bokstav m. En kollektiv forvaltningsorganisasjon som tilbyr slik grensekryssende lisensiering, kan både være omfattet av de alminnelige reglene og reglene i kapittel 9. Kapittel 9 inneholder til dels detaljerte regler for forvaltningen av slike lisenser, inkludert særregler om rapportering om fakturering. Disse reglene kommer ikke til anvendelse på nettbaserte tjenester som gir tilgang til musikkverk i form av noter eller andre grafiske fremstillinger. Reglene gjelder heller ikke når kollektive forvaltningsorganisasjoner utsteder grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk som er nødvendig for kringkastingsforetak, jf. § 37 og merknadene til denne bestemmelsen.

Fjerde ledd regulerer hvilke bestemmelser som gjelder for uavhengige forvaltningsenheter. Rettighetshavere kan velge å overlate forvaltningen av rettighetene sine til uavhengige forvaltningsenheter. Dette er kommersielle organisasjoner som ikke kan kategoriseres som kollektive forvaltningsorganisasjoner, blant annet fordi de ikke er eiet eller kontrollert av rettighetshaverne. Reglene i §§ 26, 32 og 34, § 35 bokstav a, b, c, e, f og g og §§ 49 til 52 gjelder også for uavhengige forvaltningsenheter. All behandling av personopplysninger som blir utført innenfor lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett, omfattes av personvernregelverket. Det gjelder også for behandling av personopplysninger utført av uavhengige forvaltningsenheter.

Femte ledd regulerer hvilke deler av loven som gjelder for medlemsorganisasjonene til en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Hvis årsmøtet til en kollektiv forvaltningsorganisasjon har vedtatt og tatt inn i vedtektene at fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag skal gjøres av medlemsorganisasjonene, gjelder loven kapittel 5 og § 25 tredje ledd og § 32 også for medlemsorganisasjonene. Medlemsorganisasjonene skal da som utgangspunkt oppfylle de samme kravene til fordeling av rettighetsvederlag til rettighetshaverne, som det den kollektive forvaltningsorganisasjonen skulle ha gjort, hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen hadde fordelt og utbetalt rettighetsvederlagene selv. Det er ikke krav til at medlemsorganisasjonene skal avholde årsmøte etter § 12. Dette gjelder også der bestemmelsene i kapittel 5 viser til beslutninger fattet på årsmøtet. Det følger likevel av femte ledd *andre punktum* at medlemsorganisasjoner som skal fordele og utbetale rettighetsvederlag til rettighetshaverne, skal sørge for at rettighetshaverne får mulighet til å delta i beslutninger om fordeling og bruk av rettighetsvederlag. Det er medlemsorganisasjonene selv som skal beslutte hvordan det skal legges til rette for at rettighetshaverne får denne muligheten. Det er kun de medlemmene av medlemsorganisasjonen hvis rettigheter forvaltes av den kollektive forvaltningsorganisasjonen, som har krav på å kunne delta i beslutninger om fordeling og bruk av rettighetsvederlag.

Sjette ledd stiller krav til at reglene om utarbeidelse av åpenhetsrapport i § 36 også gjelder for medlemsorganisasjonene til en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen har besluttet at medlemsorganisasjonene skal utarbeide åpenhetsrapport. Det vises til merknadene til § 36 for en nærmere beskrivelse av kravene til utarbeidelse av åpenhetsrapport. Det følger av § 36 femte ledd andre punktum at medlemsorganisasjonene skal sikre at deres medlemmer gis mulighet til å godkjenne åpenhetsrapporten, når det er medlemsorganisasjonene som utarbeider den. Medlemsorganisasjonen avgjør selv hvordan rettighetshaverne skal godkjenne åpenhetsrapporten når den er utarbeidet av medlemsorganisasjonen. Det er kun de medlemmene av medlemsorganisasjonen hvis rettigheter forvaltes av den kollektive forvaltningsorganisasjonen, som skal ha mulighet til å godkjenne åpenhetsrapporten.

Sjuende ledd omhandler det geografiske virkeområdet til loven. Utover at loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen, har ikke loven noen geografisk avgrensning av virkeområdet etter hvor organisasjonene er etablert. Enkelte bestemmelser i loven tar sikte på å regulere organisasjonenes interne forhold, blant annet regler om organisering og gjennomføring av årsmøte mv. Det er ikke naturlig at disse bestemmelsene får anvendelse på organisasjoner etablert utenfor Norge. Bestemmelsen om tilsyn i § 49 gjelder kun forvaltningsorganisasjoner mv. etablert innenfor norsk territorium. Andre bestemmelser i loven gjelder avtalerettslige forhold mellom for eksempel rettighetshavere, brukere og organisasjoner. Disse bestemmelsene får anvendelse også for organisasjoner som er etablert utenfor Norge eller EØS-området, selv om situasjonen i dag er at organisasjoner som driver slik virksomhet i Norge, i hovedsak også er etablert her. Spørsmål om reglenes anvendelsesområde avgjøres etter alminnelige jurisdiksjons- og lovvalgsregler.

Til § 3 Definisjoner

Bestemmelsen definerer innholdet i sentrale begreper i loven. Den gjennomfører direktivet artikkel 3. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 3.3.6.

I *bokstav a* defineres en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Det er en rekke kriterier som må være oppfylt for at en organisasjon skal regnes som en kollektiv forvaltningsorganisasjon i lovens forstand. En kollektiv forvaltningsorganisasjon er enhver organisasjon som ved lov eller ved overdragelse, lisens eller annen avtale har fullmakt til å forvalte opphavsrett eller nærstående rettigheter på vegne av mer enn én rettighetshaver til felles nytte for disse rettighetshaverne. Organisasjonen må ha dette som sitt eneste eller viktigste formål. I tillegg er det krav til at organisasjonen enten er eiet eller kontrollert av sine medlemmer, eller at den ikke har økonomisk vinning som formål.

De fleste kollektive forvaltningsorganisasjonene i Norge har fått sin myndighet til å forvalte rettigheter ved overdragelse eller annen avtale. Hvilke verkskategorier og rettigheter som skal forvaltes av den kollektive forvaltningsorganisasjonen, fremgår som oftest av organisasjonens vedtekter. Det er også eksempler på at myndigheten til forvaltning av rettigheter er gitt ved godkjenning fra departementet og etter forutsetning i lov. Gramo forvalter vederlagsordningen for bruk av lydopptak på vegne av utøvende kunstnere og produsenter, jf. åndsverkloven § 21.

Videre skal en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalte rettigheter. Dette omfatter tildeling av lisenser til brukere, revisjon av brukere, overvåkning av bruken av rettigheter, håndheving av opphavsrett og nærstående rettigheter, innkreving av rettighetsvederlag og fordeling og utbetaling av utestående beløp til rettighetshaverne. Det kreves ikke at en organisasjon gjør samtlige av disse oppgavene selv, for at den skal kunne regnes som en kollektiv forvaltningsorganisasjon i direktivets og lovens forstand.

Forvaltningen av rettigheter må skje på vegne av mer enn én rettighetshaver. Et selskap som forvalter alle rettighetene til bare én rettighetshaver, vil dermed ikke regnes som en kollektiv forvaltningsorganisasjon, selv om forvaltningen av rettighetene til den ene rettighetshaveren er svært omfattende.

Forvaltningen skal videre skje til felles nytte for rettighetshaverne som representeres av organisasjonen. Dette innebærer at det ikke er tilstrekkelig at forvaltningen bare kommer én eller enkelte rettighetshavere til gode.

Det er et krav at forvaltningen av rettigheter skal være organisasjonens eneste eller primære formål. Organisasjoner som er organisert som for eksempel fagforeninger eller interesseorganisasjoner, forvalter ofte rettigheter på vegne av sine medlemmer, men har ikke forvaltning av rettigheter som eneste formål eller hovedformål. Slike organisasjoner er ofte medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, men kan ikke selv regnes som det i lovens forstand.

I tillegg til de nevnte kravene skal en kollektiv forvaltningsorganisasjon oppfylle ett eller begge av følgende kriterier: Den skal være eiet eller kontrollert av sine medlemmer, eller organisert uten økonomisk vinning som formål. Om disse kriteriene er oppfylt, vil bero på en konkret vurdering.

I *bokstav b* defineres hvilke organisasjoner som skal regnes som uavhengige forvaltningsenheter. Enhver organisasjon som ved lov eller ved overdragelse, lisens eller annen avtale har fullmakt til å forvalte opphavsrett eller nærstående rettigheter på vegne av mer enn én rettighetshaver til felles nytte for disse rettighetshaverne, og har dette som eneste eller viktigste formål, kan være uavhengige forvaltningsenheter. Det er videre krav til at de verken er eiet eller kontrollert, direkte eller indirekte, helt eller delvis av rettighetshaverne, og til at de er organisert med økonomisk vinning som formål.

En uavhengig forvaltningsenhet er en kommersiell organisasjon, som skiller seg fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon ved at den blant annet ikke er eiet eller kontrollert av rettighetshaverne. Videre skal formålet med enheten være økonomisk vinning. Produsenter av audiovisuelt materiale, plateprodusenter og kringkastingsforetak tildeler lisenser for sine egne rettigheter, samtidig som de ofte forvalter rettigheter som er overdratt til dem. Denne forvaltningen skjer som oftest ut ifra selskapets egne interesser. Det samme gjelder bok-, musikk- og avisutgivere som tildeler lisenser for rettigheter, som de har fått overdratt på basis av individuelle avtaler, og som handler ut ifra egne interesser. Disse vil derfor ikke regnes som uavhengige forvaltningsenheter etter loven. Heller ikke opphaveres eller utøvende kunstneres agenter eller managere, som fungerer som mellomledd, og som representerer rettighetshaverne overfor de kollektive forvaltningsorganisasjonene, kan regnes som uavhengige forvaltningsenheter.

I *bokstav c* defineres «rettighetshaver» som enhver person eller enhet som er innehaver av opphavsrett eller nærstående rettighet, eller som etter avtale om bruk av rettigheter eller som ved

lov har rett til en andel av inntektene fra slike rettigheter. En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ikke regnes som en rettighetshaver etter loven.

En rettighetshaver behøver ikke være en fysisk person. Det er kun individuelle rettighetshavere som er omfattet av begrepet. Definisjonen omfatter derfor ikke organisasjoner eller sammenslutninger av rettighetshavere. Derimot kan en uavhengig forvaltningsenhet anses som en rettighetshaver, hvis enheten oppfyller kravene i definisjonen.

I *bokstav d* defineres «medlem» som en rettighetshaver eller en organisasjon som representerer en rettighetshaver, medregnet kollektive forvaltningsorganisasjoner og sammenslutninger av rettighetshavere, som oppfyller kravene for medlemskap i en kollektiv forvaltningsorganisasjon, og som er medlem av denne. Organisasjoner som representerer rettighetshavere, kan være andre kollektive forvaltningsorganisasjoner og sammenslutninger av rettighetshavere.

I *bokstav e* defineres «vedtekter» som de vedtekter, regler eller dokumenter som omhandler opprettelsen av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

I *bokstav f* defineres «årsmøte» som det organ i den kollektive forvaltningsorganisasjonen hvor medlemmene deltar og utøver sin stemmerett. Dette gjelder uansett hva som er den rettslige (juridiske) formen til organisasjonen. Det avgjørende er at det er et organ hvor medlemmene kan delta og utøve sine medlemsrettigheter, ikke om organet kalles generalforsamling eller årsmøte.

Begrepet «rettighetsvederlag» er definert i *bokstav g.* Rettighetsvederlag er vederlag som kreves inn av en kollektiv forvaltningsorganisasjon på vegne av rettighetshaverne. Det har ikke betydning om inntektene er et resultat av en enerett, rett til vederlag eller kompensasjon. Kompensasjon kan for eksempel gis for privatkopiering etter åndsverkloven § 26.

I *bokstav h* er «administrasjonskostnader» definert som de beløpene som en kollektiv forvaltningsorganisasjon debiterer, trekker fra eller motregner mot rettighetsvederlag eller andre inntekter som følge av investering av rettighetsvederlag, for å dekke kostnadene ved forvaltning av opphavsrett eller nærstående rettigheter. Som det følger av merknadene til § 20, som regulerer fradrag, er det ikke avgjørende om den kollektive forvaltningsorganisasjonen betegner en kostnad som administrasjonskostnad eller ikke, men hva som etter en konkret vurdering er å regne som kostnader til administrasjon.

Bokstav i definerer begrepet «representasjonsavtale». Dette er enhver avtale mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner der en kollektiv forvaltningsorganisasjon gir en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å forvalte rettigheter den representerer. Dette omfatter også avtaler gjort i medhold av §§ 44, 45 og 46 om representasjonsavtaler om grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk. Avtaler mellom en kollektiv forvaltningsorganisasjon og en medlemsorganisasjon som ikke selv er en kollektiv forvaltningsorganisasjon, er ikke omfattet av definisjonen.

I *bokstav j* defineres «bruker» som enhver person eller enhet som utfører handlinger som krever rettighetshaveres samtykke, vederlag til rettighetshaverne eller betaling av kompensasjon til rettighetshaverne, og som ikke handler i egenskap av å være forbruker. En bruker kan for eksempel være tilbyder av en tjeneste på Internett, som tilbyr strømming av musikk eller film til forbrukere. Definisjonen berører ikke spørsmålet om hvem som er ansvarlig for bruken overfor rettighetshaverne.

I *bokstav k* defineres «repertoar» som verk i henhold til åndsverkloven § 2 og nærstående rettigheter i henhold til åndsverkloven kapittel 2, som en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettighetene til. Dette er en videre definisjon enn direktivets definisjon av begrepet, som kun omfatter verk, ikke nærstående rettigheter. Der repertoaret i tråd med direktivets begrepsbruk kun er ment å omfatte en oversikt over verk, vil dette fremgå av sammenhengen.

Bokstav l definerer «grensekryssende lisens» som tillatelser til bruk, som omfatter flere enn én EØS-stat. Eksempel på grensekryssende lisenser er lisenser eller avtaler som gjør det mulig for tilbydere av nettbaserte tjenester å tilgjengeliggjøre musikkverk til allmennheten i flere medlemsstater, selv om det kun er inngått avtale med én kollektiv forvaltningsorganisasjon i ett medlemsland. Regler om grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk er tatt inn i loven kapittel 9.

I *bokstav m* defineres uttrykket «nettrettigheter til musikkverk» som de rettigheter i henhold til åndsverkloven § 3 som kreves for å kunne tilby en nettbasert tjeneste. Tilbydere av nettbaserte tjenester som bruker musikkverk, slik som tjenester som gir forbrukere mulighet til å strømme eller laste ned musikk, må først innhente tillatelse til å bruke musikkverkene. Etter åndsverkloven § 3 skal det innhentes tillatelse for hver rettighet som skal utnyttes i forbindelse med tjenesten. For

opphavere omfatter disse rettighetene eneretten til eksemplarfremstilling og eneretten til overføring til allmennheten av musikkverk, herunder retten til tilgjengeliggjøring på en slik måte at allmenheten selv kan velge tid og sted for tilgang til verket. Definisjonen gjelder musikkverk. Tjenester som tilgjengeliggjør både musikk og for eksempel spill og film, er også omfattet. Derimot er nettrettigheter til andre verk hvor musikk ikke inngår, ikke omfattet av definisjonen. Definisjonen av nettrettigheter til musikkverk anvendes i kapittel 9 om grensekryssende lisensiering av musikk.

Til § 4 Forbud mot å pålegge rettighetshaverne unødvendige plikter

Bestemmelsen lovfester prinsippet om at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal handle til beste for de rettighetshaverne den representerer. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 4. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 4.1.6.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal ikke pålegge rettighetshaverne plikter som ikke er nødvendige for å ivareta og verne rettighetshavernes rettigheter eller interesser, eller som ikke er begrunnet i hensynet til effektiv forvaltning av rettighetene. Det innebærer at rettighetshavernes interesser skal være styrende for organisasjonens virksomhet. Organisasjonen skal bestrebe seg på å inngå lisensavtaler som er så gunstige som mulig for rettighetshaverne, og bare bruke rettighetsvederlag på en måte som er i rettighetshavernes interesse. Forpliktelsen til å handle i medlemmenes interesse gjelder hele organisasjonen; både styret, årsmøtet og administrasjonen.

Det allmenne prinsippet gjelder kun overfor de rettighetshaverne som den kollektive rettighetsorganisasjonen forvalter rettighetene til. Dette forutsetter en form for avtalerelasjon mellom rettighetshaveren og den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Avtalerelasjonen omfatter både situasjonen der rettighetshaveren er medlem i en medlemsorganisasjon som igjen har gitt fullmakter til en kollektiv forvaltningsorganisasjon, og der fullmaktene er gitt direkte til en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Prinsippet gjelder også i de situasjonene hvor rettigheter forvaltes på grunnlag av en representasjonsavtale, jf. § 23.

Organisasjonen er ikke forpliktet til å handle i interessene til rettighetshavere de ikke representerer. Bestemmelsen regulerer heller ikke direkte forholdet til de rettighetshaverne som ikke er representert av organisasjonen, men hvor opphavsrettighetene likevel forvaltes med grunnlag i en avtalelisensavtale. Rettighetene til de rettighetshaverne som ikke er medlem av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, er regulert i § 11.

En rettighetshaver kan tilbakekalle fullmakten, hvis vedkommende mener at den kollektive forvaltningsorganisasjonen ikke handler i tråd med § 4, jf. § 7.

Til § 5 Rettighetshaverens rett til å velge kollektiv forvaltningsorganisasjon

Bestemmelsen gir rettighetshaverne rett til selv å velge hvilken kollektiv forvaltningsorganisasjon de vil gi fullmakt til å forvalte sine rettigheter. Videre stiller bestemmelsen krav til den kollektive forvaltningsorganisasjonen om å påta seg forvaltningsoppdraget. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 5 nr. 2 og 7. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 4.2.6.

Første ledd gir rettighetshavere rett til å gi en kollektiv forvaltningsorganisasjon etter eget valg myndighet til å forvalte rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider. Fullmakten skal være uttrykkelig og spesifisert.

Bestemmelsen innebærer at rettighetshavere i utgangspunktet fritt kan velge om en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal forvalte vedkommendes rettigheter, og i så fall hvilken kollektiv forvaltningsorganisasjon som skal foreta forvaltningen.

Rettighetshavernes valgfrihet gjelder uansett om det gjelder forvaltning av rettigheter til overføring til allmennheten, eksemplarfremstilling eller kategorier av rettigheter som er knyttet til ulike utnyttelsesformer, som for eksempel kringkasting, filmfremvisning eller eksemplarfremstilling for tilgjengeliggjøring på nettet. Etter første ledd *andre punktum* skal rettighetshaveren gi den kollektive forvaltningsorganisasjonen en uttrykkelig og spesifisert fullmakt for hver rettighet eller kategori av rettigheter eller type verk som den aktuelle organisasjonen skal forvalte. Dette innebærer et krav om at rettighetshaveren gir et informert samtykke i form av en fullmakt til at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal forvalte rettighetene. Det er derimot ikke et krav om at rettighetshaveren gir den spesifiserte fullmakten direkte til den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Rettighetshaveren kan ha gitt sin fullmakt til en medlemsorganisasjon, enten i en forvaltningsavtale eller i organisasjonens vedtekter. Medlemsorganisasjonen kan så gi fullmakt til en kol-

lektiv forvaltningsorganisasjon om forvaltning av rettighetene. Det avgjørende er at rettighetshaveren er informert om og er klar over hvilke rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk som den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal forvalte på vegne av rettighetshaveren. Bestemmelsen stiller krav til detaljeringsgraden i fullmakten. Enhver fullmakt skal være dokumentert, noe som i utgangspunktet innebærer et skriftlighetskrav. En rettighetshaver kan akseptere etterfølgende forslag til endringer i fullmakten, for eksempel ved aktivt eller stilltiende å godta endringer i organisasjonens vedtekter.

Andre ledd forplikter de kollektive forvaltningsorganisasjonene til å godta en forespørsel om å forvalte rettighetene, kategorier av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider, med mindre det foreligger saklig grunn til å nekte å påta seg oppdraget. Saklig grunn kan være at den kollektive forvaltningsorganisasjonen kun har organisasjoner som medlemmer og ikke individuelle rettighetshavere. Det er videre en forutsetning at den kollektive forvaltningsorganisasjonen som rettighetshaveren ønsker å velge, allerede forvalter slike rettigheter eller kategorier av rettigheter som det rettighetshaveren ønsker forvaltning av.

Til § 6 Rettighetshaverens rett til selv å gi tillatelse til bruk

Bestemmelsen gir rettighetshaveren en rett til selv å gi tillatelser til ikke-ervervsmessig bruk, selv om det er inngått en forvaltningsavtale med en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 5 nr. 3. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 4.3.6.

Etter *første ledd* har en rettighetshaver rett til å gi tillatelse til ikke-ervervsmessig bruk av rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk og andre vernede arbeider, selv om det er inngått en forvaltningsavtale etter § 5. Dette gjelder selv om rettighetshaveren har overdratt forvaltningen av rettighetene eksklusivt til en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan ikke motsette seg at rettighetshaveren selv gir tillatelser til ikke-ervervsmessig bruk.

Andre ledd gir den kollektive forvaltningsorganisasjonen mulighet til å stille krav i forvaltningsavtalen om at rettighetshaveren skal informere organisasjonen hvis retten til å gi ikke-ervervsmessige tillatelser til bruk benyttes. Bestemmelsen stiller ikke krav til når informasjonen skal gis. Dette må eventuelt reguleres i den kollektive forvaltningsorganisasjonens vedtekter.

Til § 7 Rettighetshaverens rett til oppsigelse av forvaltningsavtale

Bestemmelsen gir rettighetshaveren en rett til på visse vilkår å trekke tilbake en fullmakt som er gitt til en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 5 nr. 4 til 6. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 4.4.6.

Etter *første ledd* har en rettighetshaver som er direkte medlem av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, rett til å si opp avtalen om forvaltning av rettigheter. Oppsigelsen kan gjelde alle rettighetene, eller den kan omfatte enkelte rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider. Oppsigelsen kan også gjelde forvaltning av rettigheter i de geografiske områdene som rettighetshaveren ønsker. Det er en forutsetning for oppsigelsen at rettighetshaveren varsler den kollektive forvaltningsorganisasjonen innen rimelig tid, og senest seks måneder før avtalen skal opphøre å gjelde. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan likevel beslutte at oppsigelsen først får virkning fra utgangen av regnskapsåret.

Det følger av *andre ledd* at en kollektiv forvaltningsorganisasjon ikke kan begrense adgangen til å si opp en avtale om forvaltning av rettigheter etter første ledd ved å kreve at forvaltning av rettigheter som er omfattet av oppsigelsen, skal overdras til en annen forvaltningsorganisasjon. Andre ledd *andre punktum* inneholder et unntak fra andre ledd første punktum. I de tilfellene hvor kollektiv forvaltning av rettigheter er obligatorisk, er rettighetshavers valgfrihet begrenset. Rettighetshaveren må da overlate forvaltningen til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon.

Hvis en rettighetshaver har utestående beløp hos den kollektive forvaltningsorganisasjonen når fullmakten trekkes tilbake, vil rettighetshaveren fremdeles kunne nyte godt av rettighetene som følger av bestemmelsene om fradrag etter § 20, fordeling og utbetaling av vederlag etter § 21, krav på opplysninger etter §§ 32 og 34, krav på nøyaktig og rettidig utbetaling etter § 43 og rutiner for klagehåndtering etter § 48.

Til § 8 Informasjon om rettigheter og vilkår

Bestemmelsen stiller krav til hvilken informasjon som den kollektive rettighetsorganisasjonen skal gi til rettighetshaveren. Bestemmelsen gjennom-

fører direktivet artikkel 5 nr. 8. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 4.5.6.

Det følger av bestemmelsen at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal informere rettighetshavere om de rettighetene de har etter loven §§ 4 til 7. Hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen stiller krav om at rettighetshaveren må informere organisasjonen om ikke-ervervsmessige tillatelser som er gitt etter § 6, må kravet fremgå av informasjonen.

Bestemmelsen innebærer en aktiv informasjonsplikt for den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Hensikten med bestemmelsen er at en rettighetshaver skal kunne basere sin avgjørelse om å inngå avtale om rettighetsforvaltning på et opplyst grunnlag. Det å sende vedtekter eller medlemsvilkår til rettighetshaveren på for eksempel e-post vil være tilstrekkelig for å oppfylle informasjonsplikten. Opplysningene kan også gis i et nettskjema, hvor rettighetshaveren som ledd i innmeldingsprosessen, men før endelig fullmakt er gitt, blir gjort kjent med rettigheter og betingelser.

Videre bør den kollektive forvaltningsorganisasjonen opplyse om rettighetene og vilkårene i sine vedtekter og medlemsvilkår eller på andre egnede måter, slik at de individuelle rettighetshaverne som er medlemmer av en medlemsorganisasjon, også kan gjøre seg kjent med informasjonen.

Til § 9 Forholdet til åndsverkloven

Bestemmelsen klargjør at §§ 5 til 8 ikke får betydning for anvendelsen av bestemmelsene i åndsverkloven om avtalelisens og om obligatorisk kollektiv forvaltning. Bestemmelsen gjenspeiler innholdet i direktivets fortalepunkt 12. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 4.6.6.

Bestemmelsene i §§ 5 til 8 får ingen betydning for omfanget av avtaler med avtalelisensvirkning eller for vurderingen av om en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan godkjennes for inngåelse av avtalelisensavtaler etter åndsverkloven § 63 tredje ledd. Det betyr at en rettighetshaver som trekker tilbake sin fullmakt etter utkastet § 7, fremdeles kan være omfattet av den utvidede virkningen til en avtalelisensavtale. Hvis en avtalelisensbestemmelse eller avtalelisensavtalen inneholder en forbudsrett for utenforstående rettighetshavere, kan rettighetshaverne trekke ut forvaltningen av sine verk fra avtalen.

Til § 10 Regler for medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner

Bestemmelsen gir regler om medlemskap og stiller krav til de kollektive forvaltningsorganisasjonene om medlemsvilkår og vedtekter. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 6. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 5.1.6.

Etter *første ledd første punktum* skal en kollektiv forvaltningsorganisasjon godta rettighetshavere og organisasjoner som representerer rettighetshavere som medlemmer, dersom de oppfyller kravene til medlemskap. Medlemsvilkårene skal være basert på objektive, åpne og ikke-diskriminerende kriterier. Dette innebærer at hvis en rettighetshaver oppfyller kravene til medlemskap, er organisasjonen som utgangspunkt forpliktet til å godta en søknad om medlemskap. Det samme gjelder for organisasjoner som representerer rettighetshavere, herunder andre kollektive forvaltningsorganisasjoner og sammenslutninger av rettighetshavere. Det vises til merknadene til § 5 for nærmere beskrivelse av rettighetshavernes rett til å velge kollektiv forvaltningsorganisasjon.

Hvis en rettighetshaver ønsker forvaltning av rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider som ikke omfattes av organisasjonens virksomhetsområde, er organisasjonen ikke forpliktet til å påta seg forvaltningen. Hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen kun har medlemsorganisasjoner som medlemmer, og ikke individuelle rettighetshavere, vil det være en saklig grunn til å avslå søknad om medlemskap fra en individuell rettighetshaver. En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan for eksempel sette en nedre grense for inntekter som vilkår for å ta opp en rettighetshaver som medlem.

Første ledd *andre punktum* bestemmer at kravene til medlemskap skal fremgå av den kollektive forvaltningsorganisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår, og de skal gjøres offentlig tilgjengelig. Dette kan for eksempel gjøres på organisasjonens nettsider. Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon gir avslag på en søknad om medlemskap, skal avslaget begrunnes.

Andre ledd bestemmer at vedtektene til en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal sikre at medlemmene får ta del i beslutningsprosesser i organisasjonen. Har en kollektiv forvaltningsorganisasjon forskjellige kategorier av medlemmer, skal disse være representert på en rimelig og balansert måte i beslutningsprosessen. Hva som skal regnes som rimelig og balansert i denne sammen-

hengen, må bero på en konkret helhetsvurdering i det enkelte tilfellet. Under forutsetning av at kravene i andre ledd er oppfylt, er det opp til den kollektive forvaltningsorganisasjonen å bestemme hvordan beslutningsprosessene i organisasjonen skal innrettes.

Tredje ledd krever at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal gi sine medlemmer mulighet til å kommunisere elektronisk med organisasjonen og til å utøve sine medlemsrettigheter elektronisk. Det vil være tilstrekkelig at organisasjonen tilbyr elektronisk kommunikasjon på minst én anerkjent og etablert plattform, for eksempel e-post. Når det gjelder kravet om å legge til rette for at rettighetshavere kan utøve sine medlemsrettigheter elektronisk, må sikkerhetsnivå og hvor avansert løsningen bør være, vurderes konkret etter medlemmenes og den kollektive forvaltningsorganisasjonens behov. I denne vurderingen vil både antall rettighetshavere, medlemmenes hjemstat eller etableringsstat og kostnadene av og mulighetene for å gjennomføre avstandsdeltagelse, være relevante momenter. Styret skal sikre betryggende kontroll av stemmegivning og deltagelse når retten til å stemme og utøve medlemsretter på årsmøtet (generalforsamlingen) utøves elektronisk.

Fjerde ledd bestemmer at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal føre register over sine medlemmer og holde registrene oppdaterte. Registrene skal gjøre det mulig å identifisere og lokalisere rettighetshavere som organisasjonen forvalter rettighetene til etter fullmakt. En kollektiv forvaltningsorganisasjon som kun fordeler vederlagsmidler til sine medlemsorganisasjoner, og som ikke utbetaler vederlag direkte til individuelle rettighetshavere, kan ikke forventes å ha et register over de individuelle rettighetshaverne. Forpliktelsen til å føre register vil i en slik situasjon ikke innebære et krav om å opprette nye registre over individuelle rettighetshavere.

Til § 11 Rettigheter for rettighetshavere som ikke er medlemmer i den kollektive forvaltningsorganisasjonen

Bestemmelsen fastslår hvilke deler av loven som gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner og rettighetshavere som ikke er medlemmer i organisasjonen. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 7. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 5.2.6.

Bestemmelsene i § 10 tredje ledd (elektronisk kommunikasjon og utøvelse av medlemsrettigheter), § 34 (den kollektive forvaltningsorganisasjonens opplysningsplikt om repertoaret), § 45 første ledd (opplysningsplikt om vilkår i representasjonsavtaler) og § 48 (rutiner for klagehåndtering) skal også gjelde for forholdet mellom en kollektiv forvaltningsorganisasjon og de rettighetshaverne som det ikke er inngått noen form for forvaltningsavtale med, men som likevel har en tilknytning til organisasjonen ved lov eller overdragelse, lisens eller annen avtale. Dette gjelder for eksempel rettighetshavere som kun er representert av den kollektive forvaltningsorganisasjonen som følge av en avtalelisens eller etter bestemmelsene om tvangslisens i åndsverkloven.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon står fritt til å velge å gi ikke-medlemmer rettigheter utover det de er forpliktet til etter § 11.

Henvisningen til § 10 tredje ledd om elektronisk utøvelse av medlemsrettigheter innebærer at den kollektive forvaltningsorganisasjonen har plikt til å legge til rette for elektronisk utøvelse av de rettighetene som ikke-medlemmene har som følge av henvisningene i § 11. Hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen velger å gi ikke-medlemmene flere rettigheter tilsvarende de rettighetene som organisasjonens medlemmer har etter loven, skal organisasjonen legge til rette for elektronisk utøvelse av disse også.

Det vises til merknadene til §§ 34, 45 første ledd og 48 for nærmere omtale av disse bestemmelsene.

Rettighetene etter § 11 får ikke innvirkning på de bestemmelsene som skal gjelde for alle rettighetshavere, uavhengig av medlemskap, jf. for eksempel § 21 om fordeling og utbetaling av vederlag.

Til § 12 Årsmøte

Bestemmelsen inneholder regler om at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal ha et årsmøte, og om hvilke oppgaver årsmøtet skal utføre. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 8 nr. 1 til 8. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 5.3.6.

Etter *første ledd* skal en kollektiv forvaltningsorganisasjon minst én gang i året innkalle til og avholde årsmøte for medlemmene sine. Dette tilsvarer reglene om årsmøte etter samvirkelova og sikrer en regelmessig mulighet for medlemmene til å ha innflytelse på beslutningsprosessene i organisasjonen.

Andre ledd bestemmer at årsmøtet skal godkjenne endringer i organisasjonens vedtekter og vilkårene for medlemskap dersom disse ikke er regulert i vedtektene. Bestemmelsen stiller ikke

formelle krav til hvordan godkjenningen skal skje. Godkjenningsprosedyrene må likevel oppfylle de generelle kravene i § 10 andre ledd, hvor det fremgår at vedtektene til en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal sikre at medlemmene får ta del i beslutningsprosesser i organisasjonen. Årsmøtet skal ha en reell innflytelse på eventuelle endringer i vedtekter og medlemsvilkår.

Tredje ledd fastslår at det er årsmøtets oppgave å foreta valg av eller avsette styremedlemmer, vurdere deres generelle innsats og godkjenne deres lønn, godtgjørelse eller andre fordeler. Andre fordeler kan være pensjon, rett til andre vederlag og eventuelle fratredelsesgodtgjørelser. Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon både har et styre og et kontrollorgan, kan årsmøtet delegere oppgavene etter tredje ledd til kontrollorganet. Med «kontrollorgan» siktes det til kollektive forvaltningsorganisasjoner som har en styreform med et todelt system (dualistisk styreform), som er vanlig for europeiske selskaper og europeiske samvirkeforetak. Disse organisasjonsformene har både et kontrollorgan og et ledelsesorgan. Kontrollorganets oppgave er å kontrollere hvordan ledelsesorganet utøver sine oppgaver. Der styreformen har et todelt system kan årsmøtet beslutte at kontrollorganet foretar valg av styremedlemmer, vurderer innsatsen deres og godkjenner styremedlemmenes lønn, godtgjørelse og andre fordeler.

Det er ikke et absolutt krav om at alle styremedlemmene skal velges direkte på årsmøtet. Det er et visst rom for at kollektive forvaltningsorganisasjoner kan organisere seg slik de finner mest hensiktsmessig. Uansett skal årsmøtet ha reell innflytelse på styrets sammensetning, noe som kan sikres ved at flertallet av styremedlemmene velges direkte på årsmøtet.

Fjerde ledd fastsetter hva årsmøtet minst skal treffe beslutning om. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan velge å gi årsmøtet større myndighet og flere oppgaver enn det som følger av bestemmelsen. Beslutningene skal skje i samsvar med bestemmelsene i kapittel 3 om medlemskap og medlemsrettigheter.

Etter fjerde ledd *bokstav a* skal årsmøtet beslutte de generelle prinsippene for fordeling av vederlag til rettighetshavere. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen avgjør selv hvilket detaljnivå de generelle prinsippene skal ha, men prinsippene kan ikke være så overordnede at årsmøtet ikke har en reell innflytelse på fordelingspolitikken i organisasjonen.

De generelle fordelingsprinsippene skal danne grunnlag for den fordelingen av vederlagsinntekter som skal skje etter § 21, og de skal utformes slik at de legger til rette for regelmessig og nøyaktig fordeling av skyldig beløp. Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon bare har organisasjoner som medlemmer, og medlemsorganisasjonene er ansvarlige for fordelingen til rettighetshaverne, innebærer kravet til de generelle prinsippene at de skal omfatte den overordnede fordelingen til kategorier av rettighetshavere. Medlemsorganisasjonene skal deretter forestå den individuelle fordelingen til rettighetshaverne etter medlemsorganisasjonens fordelingsplan. Det vises til merknadene til § 21.

Etter fjerde ledd *bokstav b* skal årsmøtet vedta de generelle prinsippene for bruk av beløp som ikke kan fordeles. De generelle prinsippene skal sette de overordnede rammene for fordelingen av de rettighetsvederlagene som ikke kan fordeles, jf. § 21 tredje ledd.

Fjerde ledd *bokstav c* stiller krav om at årsmøtet skal beslutte den generelle investeringsstrategien for inntekter fra rettigheter og eventuelle inntekter fra investering av disse inntektene. Årsmøtet skal treffe beslutning om de overordnede rammene for den kollektive forvaltningsorganisasjonens investeringspolitikk.

Etter fjerde ledd *bokstav d* skal årsmøtet beslutte de generelle prinsippene for fradrag fra inntekter fra rettigheter og eventuelle inntekter fra investering av disse inntektene, herunder fradrag for bruk av midlene til kollektiv fordeling. Bestemmelsen innebærer at årsmøtet skal vedta de overordnede rammene for hvilke fradrag den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan gjøre, herunder fradrag til administrasjonskostnader og til kollektiv fordeling, jf. § 20.

Fjerde ledd *bokstav e* bestemmer at årsmøtet skal beslutte bruken av beløp som ikke kan fordeles. På bakgrunn av de generelle prinsippene for bruk av beløp som ikke kan fordeles etter fjerde ledd bokstav b, skal årsmøtet vedta hvordan beløpene skal brukes. Årsmøtet behøver ikke godkjenne hver enkelt utbetaling, men skal beslutte den faktiske fordelingen på et overordnet plan. Årsmøtet skal kontrollere at de generelle prinsippene for bruken av de ikke-fordelbare beløpene overholdes.

Etter fjerde ledd *bokstav f* skal årsmøtet treffe beslutning om den kollektive forvaltningsorganisasjonens strategi for risikohåndtering. Organisasjonen selv bestemmer strategiens detaljeringsnivå.

Fjerde ledd *bokstav g* fastslår at årsmøtet skal godkjenne den kollektive forvaltningsorganisasjonens kjøp, salg eller pantsettelse av fast eiendom.

Årsmøtet skal ha en reell mulighet til å ta stilling til kjøpet, salget eller pantsettelsen. Eventuelle investeringer av vederlagsmidler reguleres i § 19.

Etter fjerde ledd *bokstav h* skal årsmøtet godkjenne eventuelle fusjoner og allianser, oppretting av datterselskap og kjøp av andre enheter eller aksjer eller rettigheter i andre enheter. Bestemmelsen er relevant hvis to kollektive forvaltningsorganisasjoner blir slått sammen til én, eller hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon oppretter et datterselskap til å håndtere bruk av rettigheter og fordeling av skyldig beløp til rettighetshavere.

Fjerde ledd *bokstav i* bestemmer at årsmøtet skal godkjenne den kollektive forvaltningsorganisasjonens låneopptak, utlån eller lånegaranti.

Fjerde ledd *bokstav j* stiller krav om at årsmøtet skal beslutte valg av revisor.

Fjerde ledd *bokstav k* bestemmer at årsmøtet skal godkjenne den kollektive forvaltningsorganisasjonens årlige åpenhetsrapport, jf. § 36.

Femte ledd gir årsmøtet anledning til å delegere enkelte av oppgavene etter § 12 fjerde ledd til det organet som skal utøve den interne kontrollfunksjonen, jf. § 14. Dette kan for eksempel være styret, jf. § 14 første ledd. Delegeringen kan skje ved beslutning eller tas inn i den kollektive forvaltningsorganisasjonens vedtekter. Oppgavene som kan delegeres, er de som fremgår av fjerde ledd bokstav f til i. Det henvises til merknadene til § 13 sjette ledd om adgangen til å delegere årsmøtets beslutningsmyndighet til en forsamling av representanter.

Til § 13 Medlemmenes stemmerett

Bestemmelsen gir medlemmer av kollektive forvaltningsorganisasjoner rett til å stemme på årsmøtet og regulerer adgangen til å benytte fullmektig. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 8 nr. 9 til 13. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 5.4.6.

Første ledd oppstiller et krav om at alle medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha rett til å ta del i og stemme på årsmøtet. En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan likevel fastsette begrensninger i medlemmenes rett til å delta og utøve stemmeretten. Etter bestemmelsen kan dette skje på grunnlag av medlemskapets varighet, jf. første ledd *bokstav a*, og/eller størrelsen på beløpene som mottas eller tilfaller et medlem, jf. første ledd *bokstav b*.

Begrensningen i stemmerett på bakgrunn av medlemskapets varighet kan innebære at et medlemskap må ha vart en gitt tidsperiode før vedkommende får stemmerett. Begrensning i stemmerett på bakgrunn av størrelsen på beløpene som mottas, kan innebære at et medlem må ha opptjent eller mottatt beløp av en viss størrelse før stemmerett oppnås. Det er en forutsetning at begrensningene i stemmeretten er fastsatt og praktisert på en rimelig og forholdsmessig måte. Hvis begrensningene fører til at for eksempel kun en liten andel av medlemmene kan stemme på årsmøtet, vil kriteriene ikke være rimelige eller forholdsmessige.

Andre ledd bestemmer at de kriteriene som er fastsatt etter første ledd bokstav a og b, skal fremgå av den kollektive forvaltningsorganisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår og skal gjøres offentlig i samsvar med §§ 33 og 35. Siden endringer i vedtekter skal godkjennes av årsmøtet, jf. § 12, kan årsmøtet treffe beslutninger om stemmebegrensninger.

Tredje ledd tillater at alle medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan utpeke en annen person eller enhet som fullmektig. Personen eller enheten kan delta og stemme på årsmøtet på medlemmets vegne, forutsatt at slik utnevnelse ikke medfører interessekonflikter. Fullmektigen kan være et annet medlem, en advokat eller en hvilken som helst annen person eller enhet, så sant utpekingen ikke innebærer en interessekonflikt. Eksempel på mulig interessekonflikt kan være hvis medlemmet og fullmektigen tilhører forskjellige kategorier av rettighetshavere i den kollektive forvaltningsorganisasjonen.

Fjerde ledd åpner for at en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan fravike utgangspunktet i tredje ledd, ved å fastsette begrensninger for utpekingen av fullmektig og utøvelse av stemmeretten til medlemmene som de representerer. Begrensninger må fremgå av organisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår og offentliggjøres for å være gyldige. Det stilles ikke konkrete krav til hvilke begrensninger som kan besluttes, utover at de ikke må gripe inn i medlemmenes mulighet for å delta i beslutningsprosessen til en kollektiv forvaltningsorganisasjon på en egnet og effektiv måte. Eksempel på begrensning kan være at det settes en grense for hvor mange fullmakter én fullmektig kan motta.

Femte ledd bestemmer at hver fullmakt bare er gyldig for ett enkelt årsmøte. Dette er ikke til hinder for at det gis en ny fullmakt til samme fullmektig ved neste årsmøte.

Etter *sjette ledd* kan en kollektiv forvaltningsorganisasjon bestemme i vedtektene at stemmeretten skal utøves av en forsamling av representanter som medlemmene i den kollektive forvalt-

ningsorganisasjonen velger minst hvert fjerde år. Delegeringen av retten til å stemme kan gjelde alle eller enkelte av de beslutningene som årsmøtet skal treffe etter § 12 fjerde ledd. Det er en forutsetning at medlemmene i den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan delta i beslutningsprosessen på en egnet og effektiv måte, og at de ulike medlemskategoriene er representert på en rimelig og balansert måte i forsamlingen av representanter.

Etter *sjuende ledd* kan en kollektiv forvaltningsorganisasjon som har organisasjoner som representerer rettighetshavere som medlemmer, og ikke individuelle rettighetshavere, bestemme at alle eller noen av oppgavene til årsmøtet skal utøves av en forsamling av disse rettighetshaverne. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen vurderer selv hvordan sammensetningen av rettighetshavere skal være for at den på best mulig måte ivaretar medlemmenes interesser og medlemsrettigheter.

Til § 14 Intern kontrollfunksjon

Bestemmelsen stiller krav til at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal ha en kontrollfunksjon, til representativitet og til utøvelsen av funksjonen. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 9. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 6.1.6.

Første ledd inneholder et krav om at alle kollektive forvaltningsorganisasjoner skal ha en kontrollfunksjon som løpende overvåker virksomheten til organisasjonens daglige ledelse. I organisasjoner hvor et styre velges av medlemmer på årsmøtet, jf. § 12 tredje ledd, kan styret ivareta kontrollfunksjonen. Kontrollfunksjonen kan også ivaretas av et eget særskilt kontrollorgan, eller av noen eller alle styremedlemmene, så lenge de ikke er en del av den daglige administrative ledelsen i den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Det rettslige utgangspunktet i sammenslutningsretten, herunder for samvirkeforetak og foreninger, er at styret har tilsynsansvaret, med mindre det er vedtatt en kontrollkomité. Bestemmelsen innebærer ikke at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal opprette nye organer for å oppfylle forpliktelsen. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan selv fastsette rammene for den interne kontrollfunksjonen, men oppgaven skal ivaretas på en ansvarlig, åpen og uavhengig måte.

Etter *andre ledd* skal kollektive forvaltningsorganisasjoner som representerer forskjellige kategorier av medlemmer, sørge for at de ulike medlemskategoriene er representert på en rimelig og balansert måte i organet som utøver kontrollfunksjonen. Dette kan for eksempel skje ved at et rimelig antall representanter fra hver kategori av rettighetshavere sitter i styret eller kontrollorganet. Hvis sammensetningen ikke tilfredsstiller dette kravet, har den kollektive forvaltningsorganisasjonen ikke en gyldig kontrollfunksjon.

Selv om kontrollfunksjonen skal ha en rimelig og balansert medlemsrepresentasjon, er det ikke noe i veien for at det også kan utpekes medlemmer til kontrollorganet som ikke er direkte medlemmer av den kollektive forvaltningsorganisasjonen. For eksempel kan det utpekes personer som har en fagkunnskap som gjør dem særlig egnet til å ivareta kontrollfunksjonen. Det avgjørende bør være at organisasjonene etablerer eller viderefører en kontrollfunksjon som er tilpasset den organisasjonsstrukturen de har.

Tredje ledd stiller krav om at de personene som utøver kontrollfunksjonen, hvert år skal legge frem en individuell erklæring om interessekonflikter som inneholder de opplysningene som fremgår av § 15 tredje ledd. Hver enkelt av de personene som ivaretar kontrollfunksjonen, skal avgi erklæring til årsmøtet. Det vises til merknadene til § 15 tredje ledd for en mer detaljert oversikt over hva erklæringen skal inneholde.

Etter *fjerde ledd* skal de personene som utøver den interne kontrollfunksjonen, møtes regelmessig og minst gjennomføre de oppgavene som er delegert av årsmøtet. De skal også overvåke aktiviteten og utførelsen av de oppgavene som ivaretas av de personene som er nevnt i § 15. Det er opp til dem som utøver den interne kontrollfunksjonen, å beslutte hvor ofte det er hensiktsmessig å møtes, så lenge det skjer regelmessig og slik at kontrollfunksjonen kan utøves på en effektiv og god måte.

Overvåkningen av aktiviteten til den kollektive forvaltningsorganisasjonens daglige ledelse kan innebære kontroll av hvordan ledelsen gjennomfører de beslutningene som er tatt av årsmøtet.

Etter *femte ledd* skal organet som utøver kontrollfunksjonen, rapportere til årsmøtet minst en gang i året. Rapporten skal inneholde en beretning om utøvelsen av kontrollfunksjonen. Bestemmelsen stiller ikke krav til hvilken form rapporten skal ha, eller når eller hvordan den skal avgis til årsmøtet. Bestemmelsen inneholder heller ikke konkrete krav til innholdet i rapporten, men den skal gi et reelt bilde av kontrollen som er utført.

Til § 15 Pliktene til kollektive forvaltningsorganisasjoners daglige ledelse

Bestemmelsen gir en oversikt over de oppgavene som den daglige ledelsen i en kollektiv forvaltningsorganisasjon er forpliktet til å utføre. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 10. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 6.2.6.

Første ledd innebærer at en kollektiv forvaltningsorganisasjon er forpliktet til å ta alle nødvendige forholdsregler for at personene som leder virksomheten, gjør dette på en forsvarlig og egnet måte. Dette omfatter god forvaltning av rettigheter, god regnskapspraksis og gode kontrollrutiner. En måte å oppfylle forpliktelsen på kan være å benytte seg av anerkjente standarder på områdene og anbefalinger om god selskapsledelse. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal også sikre at de som utfører den interne kontrollfunksjonen, får anledning til å kontrollere organisasjonens daglige ledelse på en god måte.

Hvem som utgjør den daglige ledelsen, avhenger av strukturen i den enkelte kollektive forvaltningsorganisasjonen. Den daglige ledelsen kan bestå av en eller flere av medlemmene i organisasjonens styre, eller en administrativ ledelse som er ansatt av den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Et medlem av den daglige ledelsen kan ikke samtidig være en del av den interne kontrollfunksjonen, jf. § 14.

Etter *andre ledd* skal kollektive forvaltningsorganisasjoner innføre rutiner for å unngå interessekonflikter. Hvis slike konflikter ikke kan unngås, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen også ha rutiner for å identifisere, håndtere, overvåke og opplyse om eksisterende eller potensielle interessekonflikter med henblikk på å forhindre at konfliktene skader de kollektive interessene til rettighetshavere som organisasjonen representerer. Rutinene kan for eksempel baseres på anerkjente standarder for selskapsledelse. Interessekonflikter kan oppstå hvis for eksempel et medlem av styret også er leverandør av tjenester eller varer til den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Bestemmelsen innebærer også et krav om at rutinene skal følges.

Tredje ledd sier at rutinene etter andre ledd skal omfatte en individuell årlig erklæring til årsmøtet fra hver av personene i den daglige ledelsen etter første ledd. Erklæringen skal inneholde opplysninger som er listet opp i bokstav a til d.

Etter tredje ledd *bokstav a* skal det opplyses om alle interesser i den kollektive forvaltningsorganisasjonen.

Tredje ledd *bokstav b* omhandler alle godtgjørelser mottatt fra den kollektive forvaltningsorganisasjonen i det foregående regnskapsåret, inkludert lønn, pensjonsytelser og naturalytelser.

Tredje ledd *bokstav c* gjelder alle rettighetsvederlag mottatt fra den kollektive forvaltningsorganisasjonen i det foregående regnskapsåret.

Etter tredje ledd *bokstav d* skal erklæringen også inneholde opplysninger om eksisterende eller potensielle konflikter mellom personlige interesser og interessene til den kollektive forvaltningsorganisasjonen eller mellom forpliktelser overfor den kollektive forvaltningsorganisasjonen og eventuelle forpliktelser overfor andre personer eller enheter.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan velge å benytte seg av anerkjente standarder i forbindelse med utarbeidelsen av de individuelle erklæringene.

Til § 16 Generelle krav

Bestemmelsen lovfester et generelt prinsipp om å vise aktsomhet ved innkreving og forvaltning av rettighetsvederlag. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 11 nr. 2. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 7.2.6.

Formålet med bestemmelsen er å gjøre det klart at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal vise aktsomhet i sin virksomhet, herunder ved oppkreving, fordeling og annen forvaltning av rettigheter. Prinsippet innebærer ingen konkrete forpliktelser, men har betydning for tolkingen av lovens øvrige bestemmelser.

Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at fordeling av rettighetsvederlag skal foretas av organisasjonens medlemsorganisasjoner, gjelder prinsippet også for dem, jf. § 2 femte ledd. Medlemsorganisasjonene skal da vise like stor grad av aktsomhet i forvaltningen av vederlagene som det som ville være forventet av den kollektive forvaltningsorganisasjonen.

Til § 17 Adskillelse av vederlagsmidler i regnskapet

Bestemmelsen stiller krav til regnskapsføringen i kollektive forvaltningsorganisasjoner. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 11 nr. 3 og artikkel 13 nr. 2. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 7.3.6.

Første ledd krever at vederlagsmidler skal holdes adskilt fra øvrige inntekter og eiendeler i den kollektive forvaltningsorganisasjonens regnskaper. Formålet er å legge til rette for en åpen virksomhet i de kollektive forvaltningsorganisasjo-

nene, slik at det tydelig fremgår hvilke inntekter som stammer fra forvaltningen av rettigheter, og hva som er organisasjonens andre inntekter og eiendeler. Andre inntekter og eiendeler kan være inntekter fra den kollektive forvaltningsorganisasjonens eiendommer eller hvis organisasjonen for eksempel eier biler eller kunst.

Andre ledd bestemmer at hvis vederlagsmidlene som tilfaller rettighetshaverne ikke fordeles innen fristen i § 21 andre ledd, skal også disse beløpene regnskapsførers adskilt.

Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag skal foretas av organisasjonens medlemsorganisasjoner, gjelder kravene til regnskapsføring etter første og andre ledd også for dem, jf. § 2 femte ledd.

Til § 18 Bruk av vederlagsmidler

Bestemmelsen krever som utgangspunkt at alle vederlagsmidler skal fordeles til rettighetshavere. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 11 nr. 4. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 7.4.5.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan ikke bruke innkrevd rettighetsvederlag eller inntekter fra investeringer av rettigheter til annet enn fordeling til rettighetshavere, med mindre det er til å dekke administrasjonskostnader etter § 20 andre ledd, eller midlene er besluttet brukt på annen måte etter reglene i § 12 fjerde ledd. En slik beslutning kan enten fattes av årsmøtet eller av det organet som skal utøve den interne kontrollfunksjonen, hvis oppgaven er delegert etter § 12 femte ledd. Bestemmelsen sikrer at årsmøtet har innflytelse på hvordan de midlene som ikke fordeles til rettighetshaverne, skal brukes.

Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at fordeling av rettighetsvederlag skal foretas av organisasjonens medlemsorganisasjoner, så gjelder kravene til bruk av vederlagsmidler også for dem, jf. § 2 femte ledd.

Til § 19 Investering av vederlagsmidler

Bestemmelsen fastsetter at kollektive forvaltningsorganisasjoner som investerer vederlagsmidler, skal gjøre det på en måte som er i rettighetshavernes interesse. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 11 nr. 5. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 7.5.5.

Etter første ledd er det et krav at hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon velger å investere inntekter fra rettigheter eller fra investeringer av rettigheter, skal det for det første gjøres på en måte som fremmer interessene til de rettighetshaverne som organisasjonen representerer, og for det andre skal investeringen være i overenstemmelse med en investeringsstrategi som er vedtatt av årsmøtet etter § 12 fjerde ledd bokstav c.

Hvis det finnes en potensiell interessekonflikt, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen etter *andre ledd* sikre at investeringenes eneste formål er å ivareta rettighetshavernes interesser. Videre skal organisasjonen ivareta hensynet til sikkerhet, likviditet og avkastning, slik at midlene investeres på best mulig måte, og investeringene skal spres slik at uforholdsmessig avhengighet og konsentrasjon i porteføljen unngås. Formålet med regelen er at den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal utøve aktsomhet når den investerer rettighetsvederlag, slik at det ikke tas utenforliggende hensyn, samtidig som det gis mulighet til å velge den sikreste og mest effektive investeringspolitikken.

Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at fordeling av rettighetsvederlag skal foretas av organisasjonens medlemsorganisasjoner, gjelder kravene til investering av vederlagsmidler også for dem, jf. § 2 femte ledd.

Til § 20 Fradrag

Bestemmelsen regulerer hvilke fradrag som kan gjøres i vederlagsmidler før fordeling til rettighetshaver. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 12. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 7.6.5.

Første ledd sier at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal gi en rettighetshaver informasjon om administrasjonskostnader og andre fradrag i vederlagsmidler. Informasjonen skal gis før rettighetshaveren gir organisasjonen fullmakt til å forvalte rettigheter. Kravet til å gi informasjon gjelder ikke overfor utenforstående rettighetshavere, som kun får rettighetene sine forvaltet av organisasjonen gjennom en avtalelisens eller tvangslisens etter åndsverklovens bestemmelser om dette. Informasjon om fradrag til dekning av administrasjonskostnader behøver ikke å være detaljert, men kan gis på et generelt og overordnet nivå. Bestemmelsen inneholder ikke en liste over hvilke mulige fradrag som kan gjøres i vederlagsmidlene. Den kollektive forvaltningsorganisasjonens medlemmer beslutter selv hvilke fradrag som kan tillates. Bruk av innkrevd rettighetsvederlag til kollektive formål, som stipender, vil være fradrag til sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige formål.

Andre ledd gjelder hvor store fradrag kollektive forvaltningsorganisasjoner kan gjøre for å dekke administrasjonskostnader. Fradraget skal ikke overstige de begrunnede og dokumenterte kostnadene organisasjonen har ved rettighetsforvaltningen. Fradrag kan gjøres i form av motregning i innkrevd vederlag. Administrasjonskostnader kan blant annet omfatte husleie, lønninger og innkjøp av kontorutstyr.

Tredje ledd gjelder både fradrag til administrasjonskostnader og andre fradrag. Fradragene skal stå i et rimelig forhold til organisasjonens ytelser til rettighetshaverne og skal beregnes etter saklige kriterier. Om fradragene står i et rimelig forhold til organisasjonens ytelser, må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Fjerde ledd fastsetter at dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon tilbyr sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige ytelser finansiert ved fradrag som nevnt i første ledd, skal ytelsene tilbys rettighetshaverne på rimelige vilkår.

Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at fordeling av rettighetsvederlag skal foretas av organisasjonens medlemsorganisasjoner, gjelder kravene til fradrag i vederlagsmidler og informasjon om fradragene også for dem, jf. § 2 femte ledd. Det innebærer at en medlemsorganisasjon må gi omfattende opplysninger til rettighetshavere før rettighetshaverne gir fullmakt til forvaltning av sine rettigheter. Hvis de administrative aktivitetene knyttet til rettighetsforvaltningen er delt mellom en kollektiv forvaltningsorganisasjon og dennes medlemsorganisasjon, kan det benyttes midler til nødvendig administrasjon til de konkrete oppgavene både hos den kollektive forvaltningsorganisasjonen og hos medlemsorganisasjonene. Det samlede fradraget til administrasjon bør likevel ses i sammenheng og ikke overstige begrunnede og dokumenterte kostnader. Bruker medlemsorganisasjonen vederlagsmidler til sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige ytelser, gjelder kravene i fjerde ledd.

Til § 21 Fordeling og utbetaling

Bestemmelsen stiller krav til hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal fordele og utbetale vederlagsmidler til rettighetshaverne. Formålet er å sikre at rettighetshaverne får rask tilgang til rettighetsvederlagene som en kollektiv forvaltningsorganisasjon har krevd inn. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 13 nr. 1, 4 og 5. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 7.7.5.

Etter *første ledd* skal en kollektiv forvaltningsorganisasjon fordele vederlagsmidler til rettighetshavere på en betryggende og nøyaktig måte og i overenstemmelse med de generelle fordelingsprinsippene, jf. § 12 fjerde ledd bokstav a. Utgangspunktet er at en kollektiv forvaltningsorganisasjon selv fastsetter sine generelle prinsipper for fordeling av vederlag til rettighetshaverne, men at kravene til betryggende og nøyaktig fordeling må være oppfylt. De kollektive forvaltningsorganisasjonene skal så godt som mulig bestrebe seg på å fordele vederlagene individuelt. Det er opp til den enkelte kollektive forvaltningsorganisasjonen å vurdere hvilke tiltak som må gjøres for å oppfylle kravene i bestemmelsen. Bestemmelsen må ses i sammenheng med brukernes plikt til å rapportere, jf. § 31. Organisasjonen kan også gjøre bruk av analogier og kunnskap fra et annet lignende område som underlag for fordelingen, når det er umulig eller svært ressurskrevende å få tak i informasjon om den faktiske bruken.

Andre ledd sier at fordeling og utbetaling av vederlagsmidler til rettighetshaverne skal skje uten ugrunnet opphold, og senest ni måneder etter utløpet av regnskapsåret da de aktuelle vederlagsmidlene ble krevd inn. Unntak kan gjøres hvis det foreligger saklig grunn som hindrer fordeling og utbetaling innen fristen. Saklig grunn kan være manglende rapportering fra brukere, at den kollektive forvaltningsorganisasjonen ikke vet hvem rettighetshaveren er eller hvilke verk en rettighetshaver har rettighetene til. Forsinkelse i fordeling og utbetaling av utestående beløp som skyldes at inntekter fra investerte vederlag har en senere forfallsdato, skal ikke regnes som en saklig grunn for å ikke holde utbetalingsfristen.

Ni-månedersfristen begynner å løpe etter utløpet av det regnskapsåret vederlagene faktisk ble betalt inn til den kollektive forvaltningsorganisasjonen. Faktureringstidspunktet eller fakturaens forfallsdato er ikke relevant for beregningen av fristen. Er det besluttet at medlemsorganisasjonene skal forestå fordeling og utbetaling av vederlag, løper likevel fristen fra tidspunktet beløpet ble innbetalt til den kollektive forvaltningsorganisasjonen.

Tredje ledd regulerer når vederlagsmidler kan regnes som ikke-fordelbare. Dersom rettighetshaveren ikke er funnet innen tre år etter utløpet av det regnskapsåret inntektene ble krevd inn, kan vederlagsmidlene benyttes i tråd med de generelle prinsippene for bruk av beløp som ikke kan fordeles etter § 12 fjerde ledd bokstav b. Bruk av ikke-fordelbare midler besluttes av årsmøtet. Årsmøtet kan for eksempel vedta generelle prinsipper om at ikke-fordelbare midler kan fordeles kollektivt.

Hvis en kollektiv forvaltningsorganisasjon har besluttet at fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag skal foretas av organisasjonens medlemsorganisasjoner, gjelder reglene i § 21 også for dem, jf. § 2 femte ledd. Medlemsorganisasjonene må sørge for at vederlagsmidlene utbetales innen fristene og at rettighetshaverne på en egnet måte har muligheten til å delta i beslutninger om fordeling og bruk av rettighetsvederlagene.

Til § 22 Tiltak for å finne rettighetshavere

Bestemmelsen regulerer hvilke tiltak kollektive forvaltningsorganisasjoner må gjøre for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som har krav på vederlagsmidler. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 13 nr. 3. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 7.8.5.

Første ledd stiller et krav om at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal iverksette nødvendige tiltak for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som er berettiget til vederlagsmidler. Hva som skal regnes som nødvendige tiltak, vurderes av organisasjonen, men må minst inneholde tiltakene nevnt i andre og tredje ledd.

Andre ledd bestemmer at dersom en rettighetshaver er ukjent eller ikke kan lokaliseres, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen gjøre opplysninger om aktuelle verk og andre vernede arbeider tilgjengelige for de medlemmene som den kollektive forvaltningsorganisasjonen representerer, og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som det er inngått forvaltningsavtale med. Tilgjengeliggjøringen skal skje innen tre måneder etter utløp av fristen angitt i § 21 andre ledd. Utgangspunktet er at de nevnte opplysningene skal gjøres tilgjengelig 12 måneder etter utgangen av det regnskapsåret hvor rettighetsvederlagene ble krevd inn, med mindre det finnes saklige grunner til at fristen ikke kan overholdes. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan selv velge hvordan opplysningene skal tilgjengeliggjøres.

Tredje ledd stiller minimumskrav til hvilke opplysninger som skal tilgjengeliggjøres til de aktuelle partene etter andre ledd. Opplysningene skal, så langt det er mulig, omfatte tittel på verk eller arbeider, navn på rettighetshaver, forlegger og utgiver samt andre relevante opplysninger som kan bidra til å finne frem til rettighetshaveren.

Det følger av *fjerde ledd* at hvis rettighetshaveren fremdeles ikke er identifisert eller lokalisert etter ett år etter utløpet av tremånedersfristen, skal opplysningene gjøres allment tilgjengelige. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen bestemmer selv hvordan opplysningene skal offentliggjøres. For eksempel kan offentliggjøring skje ved publisering på den kollektive forvaltningsorganisasjonens hjemmeside. Hvis det ikke har vært mulig å identifisere og lokalisere rettighetshavere til utestående vederlag tre år etter utløpet av regnskapsåret da inntektene var krevd inn, skal beløpene regnes som ikke-fordelbare midler og benyttes i henhold til de generelle prinsippene om bruk av beløp som ikke kan fordeles jf. § 12 fjerde ledd bokstav b.

Kollektive forvaltningsorganisasjoner kan beslutte på årsmøtet eller i vedtektene at medlemsorganisasjonene deres er ansvarlige for å gjennomføre undersøkelsene for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som har utestående beløp hos organisasjonen. Hvis denne muligheten benyttes, vil reglene om tiltak for å finne rettighetshavere også gjelde for medlemsorganisasjonene, jf. § 2 fjerde ledd. Medlemsorganisasjonene er likevel ikke forpliktet til å avholde årsmøte etter § 12, selv om det vises til denne bestemmelsen i § 22.

Til § 23 Rettigheter som forvaltes gjennom representasjonsavtaler

Bestemmelsen lovfester prinsippet om ikke-diskriminering ved representasjonsavtaler og gjennomfører artikkel 14. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 8.1.6.

Bestemmelsen innebærer at kollektive forvaltningsorganisasjoner ikke skal forskjellsbehandle rettighetshavere, som organisasjonen forvalter rettighetene til gjennom en representasjonsavtale. Dette gjelder blant annet med hensyn til gjeldende tariffer, administrasjonskostnader, betingelser for innkreving av rettighetsvederlag og fordeling av vederlag som rettighetshaverne har krav på. En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan for eksempel ikke gi forskjellige betingelser for innkreving av rettighetsvederlag etter hvilket land rettighetshavere som er representert gjennom avtalen, kommer fra.

Forbudet mot forskjellsbehandling gjelder ikke overfor utenforstående rettighetshavere, som utelukkende får rettighetene sine forvaltet av en kollektiv forvaltningsorganisasjon som følge av en avtalelisensavtale. Disse rettighetshaverne vil likevel være omfattet av forbudet mot forskjellsbehandling i åndsverkloven § 64 om vederlag for bruk av verk ved avtalelisens.

Til § 24 Fradrag ved representasjonsavtaler

Bestemmelsen begrenser hvilke fradrag som kan gjøres i vederlagsmidler som forvaltes på grunnlag av en representasjonsavtale. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 15 nr. 1. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 8.2.6.

Bestemmelsen innebærer at en kollektiv forvaltningsorganisasjon ikke kan gjøre andre fradrag enn for administrasjonskostnader i de vederlagsmidlene som forvaltes etter en representasjonsavtale, med mindre den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen som er part i avtalen, har gitt uttrykkelig samtykke til andre fradrag. Vederlagsmidler omfatter både innkrevd rettighetsvederlag og inntekt fra eventuelle investeringer av rettighetsvederlag, jf. § 16. Det er ikke et krav om at den andre organisasjonen må samtykke i fradrag til administrasjonskostnader, men fradragene må oppfylle kravene til fradrag for administrasjonskostnader i § 20. Det vises til merknadene til § 20 for nærmere redegjørelse om dette.

De kollektive forvaltningsorganisasjonene kan likevel avtale at det kan gjøres også andre fradrag, for eksempel til sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige formål. Et uttrykkelig samtykke til andre fradrag kan for eksempel skje i forbindelse med inngåelsen av representasjonsavtalen.

Bestemmelsen må forstås slik at den ikke er til hinder for at forvaltningsorganisasjoner benytter inntekter til å betale eventuelle lovpålagte skatter og avgifter. Dette betyr at den eksisterende avgiften på to prosent av brutto-omsetningen som TONO og NCB betaler i henhold til lov om avgift til Det norske komponistfond, ikke berøres av bestemmelsen.

Til § 25 Fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler

Bestemmelsen stiller krav til hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal fordele og utbetale rettighetsvederlag som forvaltes på grunnlag av en representasjonsavtale. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 15 nr. 2 og nr. 3. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 8.3.6.

Første ledd krever at en kollektiv forvaltningsorganisasjon regelmessig skal fordele og utbetale til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner beløpene som tilfaller dem. Dette skal skje på en betryggende og nøyaktig måte.

Andre ledd innebærer at utbetalingen til den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen skal foretas uten ugrunnet opphold, og senest ni måneder etter utgangen av det regnskapsåret da inntektene ble krevd inn. Unntak fra denne hovedregelen er kun tillatt hvis det foreligger saklig grunn til at fristen ikke kan overholdes. Vurderingen av hva som kan godtas som en saklig grunn, vil være den samme som må gjøres etter § 21 andre ledd. Dette er et strengt krav, hvor det må være en årsak som ligger utenfor den kollektive forvaltningsorganisasjonens kontroll som hindrer rettidig utbetaling. Det regnes ikke som gyldig grunn at for eksempel inntektene fra rettighetsvederlag er investert slik at de får en forfallsdato som forsinker utbetaling.

Etter *tredje ledd* skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen som mottar rettighetsvederlag etter andre ledd fra en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon, fordele og utbetale vederlaget til rettighetshaveren uten ugrunnet opphold, og senest seks måneder etter at beløpet er mottatt. Unntak kan kun gjøres hvis det er saklig grunn til at fristen ikke kan overholdes. Saklighetskravet skal forstås på samme måte som i andre ledd og § 21 første ledd. En saklig grunn kan være at rettighetshavere ikke har gitt nødvendige opplysninger til den kollektive forvaltningsorganisasjonen, eller at det ikke har vært mulig å identifisere rettighetshavere selv etter grundige undersøkelser.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan velge å la en medlemsorganisasjon fordele og utbetale de beløpene som rettighetshaverne har krav på. Medlemsorganisasjonene må i så fall overholde de samme fristene etter tredje ledd som kollektive forvaltningsorganisasjoner. Har en kollektiv forvaltningsorganisasjon besluttet at fordeling og utbetaling av skyldig beløp til rettighetshavere skal foretas av medlemsorganisasjonene, gjelder kravene og fristene i § 25 tilsvarende for dem, jf. § 2 fjerde ledd.

Bestemmelsen stiller ikke krav til hvilke generelle prinsipper for fordeling av vederlag til rettighetshavere som skal legges til grunn. De kollektive organisasjonene står fritt til å avtale i representasjonsavtalen hvilken av organisasjonenes fordelingsplaner som skal benyttes.

Til § 26 Avtaleforhandlinger om lisens

Bestemmelsen regulerer hvordan avtaleforhandlinger om lisens skal skje. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 16 nr. 1. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 9.2.5.

Etter bestemmelsen skal kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere forhandle i god tro. Plikten gjelder kun forhandling om lisensie-

ring av rettigheter, det vil si tillatelse til bruk av verk og andre beskyttede arbeider. Lisensforhandlingene kan blant annet omfatte forhandlinger om vederlagets størrelse, kriteriene for å fastsette vederlagssatsene og andre vilkår for lisensen, slik som rapportering av bruken. Plikten gjelder begge parter og er uavhengig av om de har et eksisterende avtaleforhold eller om det er tale om en ny avtalerelasjon. Hva som menes med «kollektive forvaltningsorganisasjoner» og «brukere», fremgår av § 3 bokstav a og j. Bestemmelsen må ses i lys av plikten til å svare på lisensforespørsler etter § 27 og kravene til lisensvilkår i § 28.

At forhandlingene skal gjennomføres i «god tro», innebærer at partene må forholde seg til hverandre lojalt og i samsvar med god forretningsskikk i alle henseender under forhandlingene. Dette må også forstås som en klar oppfordring og forventning til partene om å komme til enighet med mindre saklige grunner taler mot det. Uttrykket «god tro» skal tolkes i lys av direktivet og praksis fra EU-domstolen.

Bestemmelsen innebærer ingen plikt for partene til å forhandle. Den regulerer situasjoner der partene har en felles interesse av å komme frem til en avtale, ikke situasjoner der partene ikke deler denne intensjonen. Bestemmelsen må imidlertid forstås slik at partene så langt det er mulig skal medvirke til at avtale kommer i stand, dersom de først velger å forhandle. Dette innebærer blant annet at partene klart uttaler og begrunner sine standpunkter, samt besvarer spørsmål og forslag fra motparten. Partene har ingen plikt til å komme til enighet eller gjøre innrømmelser i spørsmål om pris eller andre lisensvilkår. Hvilke lisensvilkår som kan foreslås, fremgår av § 28.

Plikten til å forhandle i god tro oppstår når partene har innledet diskusjoner med sikte på å komme frem til en avtale. Også tilfeller der den kollektive forvaltningsorganisasjonen etter forespørsel har kommet med et lisenstilbud, vil utløse en plikt til å forhandle i god tro.

Etter bestemmelsen er også partene pliktige til å gi hverandre visse opplysninger. Opplysningsplikten er begrenset til informasjon som er nødvendig for forhandlingene. Selv om en slik opplysningsplikt normalt vil følge av kravet til å forhandle i god tro, fremgår dette eksplisitt av bestemmelsen. Partene må gi hverandre sannferdig informasjon som er viktig for motparten, blant annet om faktiske forhold knyttet til behovet for lisensen eller forhold som kan påvirke vederlaget. For eksempel kan dette være informasjon som brukeren har om antall sluttbrukere av en tjeneste, omfanget av bruken, inntekter fra tjenesten eller andre momenter som kan ha betydning for hvordan organisasjonen skal fastsette vederlaget for lisensen. Tilsvarende må kollektive forvaltningsorganisasjoner for eksempel gi sannferdig informasjon om forhold knyttet til brukerens behov for lisens, for eksempel dersom bruken etter åndsverkloven ikke krever lisens. At opplysningsplikten er begrenset til nødvendige opplysninger, innebærer at forhold som ikke er knyttet til noe forhandlingsspørsmål eller som kun relaterer seg til en parts taktiske overveielser, ikke omfattes.

Til § 27 Tilbud om lisens

Bestemmelsen regulerer hvordan kollektive forvaltningsorganisasjoner skal håndtere lisensforespørsler fra brukere. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 16 nr. 3. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 9.3.5.

Etter *første punktum* er kollektive forvaltningsorganisasjoner pliktige til å besvare forespørsler fra brukere uten ugrunnet opphold. Ikke alle slags forespørsler omfattes. Det fremgår av sammenhengen at forespørselen må være knyttet til lisenser. Som eksempel nevner bestemmelsen spørsmål om hvilke opplysninger organisasjonen trenger for å kunne tilby brukeren en lisens. Det stilles krav om at forespørslene skal besvares «uten ugrunnet opphold». Hva som menes med dette, vil bero på omstendighetene i det konkrete tilfellet. Ukompliserte lisensforespørsler må antas å kunne besvares ganske umiddelbart, mens dette ikke alltid vil være mulig ved mer kompliserte forespørsler. Generelt legges det til grunn at organisasjonen har mer tid på seg enn de har etter bestemmelsene hvor de må oppfylle en bestemt angitt plikt «uten opphold», jf. §§ 42 og 43 og merknadene til disse bestemmelsene.

Når organisasjonen har mottatt alle relevante opplysninger fra brukeren, er organisasjonen etter *andre punktum* pliktig til å gi tilbakemelding om at den enten tilbyr en lisens eller ikke ønsker å gi dette. Også denne tilbakemeldingen skal gis uten ugrunnet opphold. Det er opp til organisasjonen å avgjøre hvilke opplysninger som er nødvendig for å kunne behandle en lisensforespørsel, blant annet ut fra hvordan tariffene beregnes. Eventuelle lisenstilbud må oppfylle kravene til lisensvilkår i § 28, og dette kan prøves av domstolene etter § 53. Dersom organisasjonen ikke ønsker å gi lisens til den tjenesten forespørselen gjelder, skal organisasjonen samtidig begrunne dette overfor brukeren. Kravet til begrunnelse innebærer at organisasjonen på en klar og tydelig

måte må forklare de omstendigheter som er den faktiske årsaken til at lisens ikke tilbys.

Bestemmelsen innebærer imidlertid ingen plikt til å tilby en lisens, men må forstås som en klar oppfordring til partene om å forholde seg til hverandre i god tro.

Til § 28 Lisensvilkår mv.

Bestemmelsen regulerer lisensvilkår og vederlag, og gjennomfører deler av direktivet artikkel 16 nr. 2. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 9.4.5.

Første punktum stiller krav om at lisensvilkårene skal bygge på objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Disse kravene gjelder kun der det er tale om lisensiering av rettigheter, det vil si tillatelse til bruk av verk og andre beskyttede arbeider. Forbudet mot å benytte lisensvilkår som ikke er basert på objektive kriterier, eller som er diskriminerende, gjelder både når organisasjonen tilbyr brukeren lisens, i forhandlingssituasjoner eller der det allerede er inngått en lisensavtale. Kravene gjelder for alle typer vilkår som er knyttet til lisensen.

Kravet til objektive vilkår innebærer at en kollektiv forvaltningsorganisasjon ved utformingen av lisensvilkårene må benytte kriterier som er etterprøvbare og relevante for den konkrete lisensen. For eksempel gjelder dette hvordan vederlaget beregnes. Bestemmelsen innebærer altså at organisasjonen må begrunne sine lisensvilkår og vederlagsmekanismer på en objektiv måte. Dersom vederlaget fastsettes på en måte som ikke i det hele tatt har noen sammenheng med bruken av det beskyttede materialet, kan vilkårene neppe sies å bygge på objektive kriterier. Vederlagsmodeller som baserer seg på generell omsetning, vil for eksempel kunne anses å være i strid med bestemmelsen dersom andre mer nøyaktige metoder for å registrere bruken av verk og publikum er tilgjengelig, og disse kan benyttes uten at det medfører en uforholdsmessig økning av de administrative kostnadene.

Forbudet mot ikke-diskriminerende vilkår innebærer at organisasjonen er pliktig til å tilby like lisensvilkår i likeverdige avtalesituasjoner. Det kan også innebære at ulike situasjoner må behandles ulikt. Organisasjonen kan altså ikke kreve forskjellig vederlag av brukerne eller gi en bruker fordeler som en annen bruker ikke får, uten at dette er saklig begrunnet. Normalt må det foretas en sammenligning for å avgjøre om det finnes forskjeller mellom avtalesituasjonene som kan begrunne at ulike lisensvilkår benyttes.

Diskrimineringsforbudet får kun anvedelse der det er forskjeller av betydning. For eksempel kan det være diskriminerende dersom organisasjonen krever at en bruker må inngå lisensavtale som omfatter et betydelig større repertoar enn en annen bruker, til tross for at brukerne tilbyr tilsvarende tjenester og forholdene for øvrig ikke tilsier ulik behandling. I mange tilfeller vil diskriminerende lisensvilkår også være i strid med kravet til objektive vilkår.

Det nærmere innholdet i kravene til objektive og ikke-diskriminerende vilkår vil måtte tolkes i samsvar med direktivet og praksis fra EU-domstolen. Kravene i første punktum må også ses i sammenheng med unntaket for lisens for nye typer tjenester i § 29.

Etter *andre punktum* skal vederlaget som den kollektive forvaltningsorganisasjonen krever for bruken, være rimelig. Bestemmelsen får anvendelse både der det inngås lisensavtale om bruken, og når det kreves vederlag for bruk med hjemmel i for eksempel åndsverkloven. Også lisenstilbud er omfattet. At vederlaget må være knyttet til bruken, innebærer blant annet at tilleggsvederlag (åndsverkloven § 18) og følgerettsvederlag (åndsverkloven §§ 59 til 61) ikke omfattes. Bare lovlig bruk omfattes – vederlag som følge av inngrep i rettigheter (åndsverkloven § 81) berøres derfor ikke av bestemmelsen. Bestemmelsen regulerer forholdet mellom organisasjon og bruker, ikke rettighetshavernes selvstendige rett til rimelig vederlag. Sistnevnte situasjon vil reguleres av den generelle bestemmelsen om rimelig vederlag i åndsverkloven § 69. Bestemmelsen har dermed ikke direkte betydning for individuelle rettighetshaveres fastsettelse av vederlag.

Elementer som kan inngå i rimelighetsvurderingen, angis nærmere i *tredje punktum.* Disse momentene er ikke uttømmende. Også andre faktorer kan være relevante. Direktivet krever kun at det skal være en rimelig sammenheng mellom vederlaget og tjenestens økonomiske verdi. Bestemmelsen gir med andre ord ikke uttrykk for et bestemt vederlag, men angir de ytre rammene for vederlaget. Det nærmere innholdet i kravet til rimelig vederlag (og de eksemplifiserende momentene) vil måtte tolkes i lys av direktivet og praksis fra EU-domstolen.

Etter bestemmelsen skal det blant annet legges vekt på om tariffene står i et rimelig forhold til brukens økonomiske handelsverdi. Med dette menes den verdien bruken av rettighetene har i kjøp og salg, det vil si som en handelsvare. Med tariffer menes både vederlagets absolutte størrelse og måten vederlaget beregnes på, det vil si

vederlagsmekanismene eller beregningsgrunnlaget. Bestemmelsen innebærer at det må være forholdsmessig sammenheng mellom tariffene og den økonomiske verdien av tjenesten som organisasjonen tilbyr brukeren. Den økonomiske verdien omfatter såvel verdien av bruken av rettighetene, som de øvrige tjenestene som organsisasjonen tilbyr brukeren. Ved denne vurderingen har brukens art og omfang betydning. For eksempel kan formen for bruk og hvor stor kundekrets bruken retter seg mot, være relevant. Også andre faktorer kan i det konkrete tilfellet påvirke vurderingen av om vederlaget anses som rimelig.

Det er den kollektive forvaltningsorganisasjonen som pålegges forpliktelser etter bestemmelsen, og ikke brukeren. Organisasjonen kan med andre ord ikke angripe en inngått avtale med påstand om at det avtalte vederlaget er for lavt. I praksis vil det normalt være domstolene som avgjør om vederlaget oppfyller kravene i bestemmelsen.

Etter *fjerde punktum* skal organisasjonen informere brukeren om kriteriene som er brukt for å fastsette tariffene. Et slikt krav om åpenhet fra organisasjonens side vil gjøre det mulig for brukeren å vurdere om vederlaget er rimelig. At det skal informeres om kriteriene, innebærer at det som utgangspunkt er tilstrekkelig å redegjøre for prinsippene som organisasjonen benytter for fastsettelsen. Et grunnleggende krav er likevel at brukeren basert på informasjonen skal kunne være i stand til å vurdere fastsettelsen av tariffene. Dette forutsetter at opplysningene som gis er tilstrekkelig detaljerte til at det er mulig å verifisere og etterprøve hvordan organisasjonen har kommet frem til de aktuelle tariffene. Dersom organisasjonen for eksempel mener at brukers omsetning er relevant, må dette begrunnes. Tilsvarende gjelder dersom organisasjonen krever en viss andel av en omsetning eller annen konkret sats. Når det gjelder samleverk, må bestemmelsen forstås slik at den aktuelle tariffen også må stå i rimelig forhold til det økonomiske bidraget den lisensierte rettigheten representerer i samleverket. Også dette må begrunnes. I de tilfellene det ikke er mulig å opplyse om spesifikke kriterier for fastsettelsen, er det tilstrekkelig at organisasjonen gir informasjon om de overordnede kriteriene.

Etter § 53 kan domstolen prøve om forslag til lisensvilkår er i samsvar med kravene i § 28.

Til § 29 Lisens til nye typer tjenester

Bestemmelsen omhandler lisens til nye typer tjenester og gjennomfører direktivet artikkel 16 nr. 2 andre punktum. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 9.5.5.

Etter bestemmelsen skal lisensvilkår som en kollektiv forvaltningsorganisasjon har gitt for en ny type nettbasert tjeneste, ikke nødvendigvis legge føringer for lisensiering av andre nettbaserte tjenester. Bestemmelsen innebærer et unntak fra prinsippet om ikke-diskriminerende kriterier, jf. § 28, når det gjelder lisensiering av nye nettbaserte tjenester. Lisensvilkår som gjelder for den nye tjenesten, skal ikke tas med i vurderingen av om lisensvilkår som tilbys andre brukere, er diskriminerende. Tjenesten anses som ny dersom den har vært tilgjengelig for allmennheten innen EØS-området i mindre enn tre år. Har tjenesten vært tilgjengelig i mer enn tre år, kommer bestemmelsen ikke til anvendelse.

Bestemmelsen gjelder «nettbasert tjeneste». Med dette menes en tjeneste som gjennom Internett gjør tilgjengelig for eksempel musikk eller film på forespørsel. Departementet legger til grunn at tilbydere av slike tjenester omfattes av definisjonen av «bruker» i § 3 bokstav j.

Formålet med bestemmelsen er at organisasjonene skal kunne inngå avtaler om nye og innovative tjenester uten at lisensvilkårene må legges til grunn for senere avtaler. Ved lisensiering av slike tjenester kan det ofte, blant annet på bakgrunn av begrenset sammenligningsgrunnlag, være vanskelig å avgjøre hva som er passende lisensvilkår. Bestemmelsen gjør det mulig å teste ut ulike tariffer og vilkår i situasjoner der man har liten kunnskap om etterspørsel, betalingsvillighet og markedet for øvrig. Hensikten er å gjøre slik lisensiering enklere og mindre risikofylt, og dermed også fremme tilveksten av nye tjenester.

Bestemmelsen innebærer også at den kollektive forvaltningsorganisasjonen heller ikke er pliktig til å fortsette lisensieringen av tjenesten på samme vilkår når prøveperioden på tre år er over. Eventuelle nye vilkår må da oppfylle den generelle bestemmelsen om lisensvilkår i § 28, blant annet krav til ikke-diskriminerende kriterier.

Til § 30 Elektronisk kommunikasjon

Bestemmelsen omhandler elektronisk kommunikasjon, og den gjennomfører direktivet artikkel 16 nr. 4. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 9.6.5.

Etter bestemmelsen skal kollektive forvaltningsorganisasjoner gi brukerne mulighet til å kommunisere elektronisk. Det fremgår ikke eksplisitt av bestemmelsen hva slags form eller omfang slik kommunikasjon skal ha. Bestemmel-

sen innebærer at organisasjonene som et utgangspunkt må stille til rådighet digitale kommunikasjonssystemer, som gjør det mulig å kommunisere effektivt med brukerne. Kravet til elektronisk kommunikasjon må stå i et rimelig forhold til organisasjonens art og omfang samt behovet hos brukerne. Hvilke kommunikasjonsformer som skal stilles til rådighet, vil derfor kunne variere. Bestemmelsen innebærer at organisasjonen som et minimum må tilby slik kommunikasjon på minst én anerkjent og etablert plattform, for eksempel e-post. En slik minimumsløsning vil imidlertid ikke alltid være tilstrekkelig. Bestemmelsen gjelder også ved eventuell rapportering fra brukerne. Slik rapportering kan for eksempel følge av rapporteringsplikten i § 31. Ved slik rapportering kan det være nødvendig at organisasjonen i tillegg tilbyr andre elektroniske kommunikasjonsmåter som gir mulighet til elektronisk å rapportere om bruken. Det vises i den forbindelse til merknadene til § 31.

Til § 31 Brukerens rapporteringsplikt

Bestemmelsen pålegger brukeren en rapporteringsplikt for opplysninger som organisasjonen må ha for å kunne kreve inn og fordele vederlag, og gjennomfører direktivet artikkel 17. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 9.7.6.

Etter *første punktum* plikter brukere å gi relevant informasjon om bruken av rettighetene som organisasjonen representerer. Bestemmelsen gjelder bare i tilfeller hvor rettigheter er lisensiert fra kollektive forvaltningsorganisasjoner. Dette omfatter også situasjoner der det ikke nødvendigvis foreligger noe avtaleforhold mellom organisasjonen og brukeren, for eksempel dersom bruken skjer med hjemmel i en tvangslisens. Avtalelisenser er også omfattet. En forutsetning for rapporteringsplikten er at brukeren er forpliktet til å betale vederlag for bruken til organisasjonen. Bestemmelsen omfatter brukere eller erververe av alle rettigheter som en kollektiv forvaltningsorganisasjon på rettighetshavers vegne innkrever og fordeler vederlag for. Det er likevel bare brukere som faller inn under definisjonen av «bruker» i § 3 bokstav j som omfattes av plikten. Dette betyr at fysiske personer som handler i egenskap av forbrukere, ikke er omfattet.

Utgangspunktet for rapporteringsplikten, både når det gjelder tidspunkt for og hvilket format rapporteringen skal ha, vil være det partene har avtalt seg imellom. Forpliktelsen kan være særskilt regulert i partenes avtale eller fremgå av organisasjonens alminnelige lisensvilkår, for eksempel i forbindelse med standardtariffer. I avtalen om rapporteringsformat skal partene i størst mulig grad ta hensyn til frivillige bransjestandarder, jf. tredje punktum. Dersom det ikke foreligger noen avtale, inntreffer plikten til å gi informasjon først etter anmodning fra organisasjonen. Selv om rapportering ikke er regulert i lisensavtalen, kan altså organisasjonen med hjemmel i bestemmelsen kreve at brukeren rapporterer om bruken. Er det ikke avtalt frist for rapportering, må bestemmelsen forstås slik at den må skje innen rimelig tid etter anmodning.

Informasjonen som brukerne skal rapportere om, er begrenset til det som er tilgjengelig for brukeren. Det stilles ikke noe krav om at brukeren allerede må besitte denne informasjonen ved avtaleinngåelse.

Det fremgår av *andre punktum* at plikten kun gjelder så langt informasjonen er nødvendig for at organisasjonen skal kunne innkreve og fordele vederlag til rettighetshaverne. Hvilket omfang og detaljeringsgrad som er nødvendig, vil blant annet avhenge av organisasjonens generelle prinsipper for fordeling av vederlag. Rapporteringen kan for eksempel omfatte informasjon om hvilke verk som brukes og om brukens art og omfang. Hvordan organisasjonen fordeler vederlaget til rettighetshaverne, har derfor betydning for hvilken informasjon som kan kreves, for eksempel om fordelingen tar utgangspunkt i faktisk bruk eller analogier. Rapporteringsplikten skal også begrenses til det som er rimelig for brukeren. Bestemmelsen må derfor forstås slik at plikten ikke må bli for tyngende å etterleve i praksis. Rapporteringsplikten må avgrenses til et nivå som er proporsjonalt med avtalens formål, brukens økonomiske omfang, tilgjengelighet til opplysningene og organisasjonens behov for informasjonen.

Etter *tredje punktum* skal partene i størst mulig grad ta hensyn til eventuelle frivillige bransjestandarder når det skal avgjøres hvilken form rapporteringen skal ha. Dette gjelder både når rapporteringen reguleres i avtale på forhånd, jf. første punktum, og i de tilfellene det skjer etter anmodning. I sistnevnte tilfeller vil det i anmodningen også være naturlig å gi føringer om hvilket format som ønskes brukt. Formatvalget kan imidlertid ikke kun baseres på ønsket til den kollektive forvaltningsorganisasjonen, men må ta utgangspunkt i det partene blir enige om. Dersom valgte rapporteringsformat krever spesielle elektroniske kommunikasjonssystemer, må organisasjonen tilrettelegge for dette, jf. § 30.

Spesialbestemmelsen i § 31 supplerer eventuelle rapporteringsplikter som følger av den generelle bestemmelsen i åndsverkloven § 70, jf. åndsverkloven § 70 fjerde ledd.

Til § 32 Opplysninger til rettighetshavere om forvaltning av deres rettigheter

Bestemmelsen stiller krav til hvilke opplysninger en kollektiv forvaltningsorganisasjon plikter å gi til rettighetshaverne om forvaltningen av deres rettigheter og gjennomfører direktivet artikkel 18. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 10.2.5.

Etter *første ledd* er opplysningsplikten begrenset til de rettighetshaverne som organisasjonen har tilordnet eller utbetalt rettighetsvederlag til i løpet av rapporteringsperioden. Med tilordnet menes at en viss del av vederlaget knyttes til en bestemt rettighetshaver, og at dette beløpet for eksempel systematisk avsettes eller fordeles internt i organisasjonen. Selve tilordningen skjer før vederlaget utbetales. Det kreves altså ikke at beløpet har blitt utbetalt for at det skal kunne anses som tilordnet. Også rettighetshavere som ikke er medlemmer i organisasjonen, men som får tilordnet eller utbetalt beløp gjennom avtalelisenser, skal gis opplysninger. Det er et krav at opplysningene gis minst én gang årlig, men bestemmelsen sier ikke hvordan det skal skje. Det kan for eksempel gjøres ved å sende en e-post eller et brev. Organisasjonen må imidlertid ha gode rutiner som sikrer at opplysningene faktisk når frem til rettighetshaveren, og at det på en tydelig måte angis hvilken periode opplysningene gjelder for.

Bokstav a til g gir en uttømmende liste over hvilken informasjon som skal gis til rettighetshaveren.

Første ledd *bokstav a* omhandler de kontaktopplysningene som rettighetshaveren har gitt til den kollektive forvaltningsorganisasjonen. For at rettighetshaveren skal kunne ivareta sine rettigheter, er det avgjørende at disse til enhver tid er korrekte. Kontaktopplysninger vil typisk være navn og adresse samt e-postadresse. Gjennom å få tilsendt disse vil rettighetshaveren kunne føre kontroll med at organisasjonen har oppdatert informasjon.

Første ledd *bokstav b* gjelder opplysninger om rettighetsvederlag som er tilordnet rettighetshaveren. Dette innebærer at det skal redegjøres for vederlag som er fordelt internt til rettighetshaveren, uavhengig av om vederlaget er utbetalt eller ikke.

Første ledd *bokstav c* gjelder opplysninger om utbetalt vederlag og angir hvordan dette skal spesifiseres. Etter bestemmelsen kreves det at den kollektive forvaltningsorganisasjonen angir beløp knyttet til hver kategori av rettigheter som er forvaltet, og hver type bruk. Hvordan organisasjonen velger å kategorisere rettigheter og bruk, reguleres ikke av bestemmelsen, og det er opp til organisasjonen selv å avgjøre.

Første ledd *bokstav d* krever at det også skal gis opplysninger om tidsrommet bruken fant sted, og som rettighetshaveren har fått tilordnet rettighetsvederlag og fått utbetaling for. Bestemmelsen gir likevel anvisning på at slik informasjon kan utelates dersom det foreligger saklig grunn knyttet til rapporteringen fra brukerne, som hindrer organisasjonen å opplyse om i hvilken periode bruken fant sted. Med saklig grunn skal forstås at det ikke er forhold på organisasjonens side som er årsaken til den manglende eller ufullstendige rapporteringen fra brukerne.

Første ledd *bokstav e* bestemmer at organisasjonen skal opplyse om fradrag for administrasjonskostnader som er gjort i rettighetsvederlaget. Det vises til merknadene til § 3 bokstav h.

Første ledd *bokstav f* gjelder opplysninger om fradrag som er gjort for andre formål enn administrasjon. Dette inkluderer fradrag som er gjort i rettighetsvederlaget for at organisasjonen skal kunne yte sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige ytelser, jf. § 20 og merknadene til denne bestemmelsen.

Første ledd *bokstav g* pålegger organisasjonen å opplyse om ethvert vederlag fra rettigheter som er tilordnet rettighetshaveren for en bestemt periode, men som ikke ennå er utbetalt. Slik informasjon kan være relevant hvis tilordningen skjer på et tidspunkt som ikke sammenfaller med den perioden det skal gis opplysninger om etter bokstav b. For eksempel kan det være at den kollektive forvaltningsorganisasjonen opererer med en minste beløpsgrense for utbetaling, og at tilordnet vederlag akkumuleres gjennom flere år og først utbetales når grensen er nådd. I slike tilfeller kan rettighetshaveren ha interesse av å få opplysninger om tilordnet vederlag i denne perioden. I praksis vil opplysningene etter bokstav g være eventuelle tilordnede vederlag fra tidligere perioder, som fortsatt ikke er utbetalt.

Andre ledd omhandler tilfeller der det er en medlemsorganisasjon til den kollektive forvaltningsorganisasjonen som fordeler inntekter eller utbetaler rettighetsvederlaget til rettighetshaverne. Et eksempel er at en paraplyorganisasjon innkrever vederlaget for bruken av rettighetene, men det er medlemsorganisasjonene som fordeler og utbetaler til rettighetshaverne. I slike tilfeller

er det medlemsorganisasjonen som må oppfylle opplysningsplikten i første ledd overfor rettighetshaverne, jf. § 2 femte ledd. Bestemmelsen i andre ledd fastsetter at den kollektive forvaltningsorganisasjonen må sørge for at medlemsorganisasjonen har de opplysningene som trengs for å oppfylle plikten etter første ledd. Det innebærer at opplysninger som medlemsorganisasjonen allerede har tilgang til, ikke omfattes av den kollektive forvaltningsorganisasjonens plikt til å gi opplysninger til medlemsorganisasjonen.

Til § 33 Opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner

Bestemmelsen pålegger kollektive forvaltningsorganisasjoner opplysningsplikt overfor andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som de forvalter rettigheter for gjennom en representasjonsavtale. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 19. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 10.3.5.

Etter bestemmelsen er det et vilkår at informasjonen skal gis elektronisk, men det gjelder ikke noe bestemt krav til rapporteringsformat. Det vil for eksempel være tilstrekkelig at opplysningene sendes per e-post. Hvilke opplysninger som skal gis, er listet opp i bokstavene a til g, som samsvarer med flere av bestemmelsene i § 32.

Etter *bokstav a* skal det gis opplysninger om rettighetsvederlag som er tilordnet den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen i perioden.

Bokstav b pålegger organisasjonen å opplyse om utbetalte rettighetsvederlag som er knyttet til de rettighetene som blir forvaltet under representasjonsavtalen.

Etter *bokstav c* skal det gis opplysninger om eventuelle rettighetsvederlag som er tilordnet den andre organisasjonen for en viss periode, men som ennå ikke er utbetalt.

Opplysningene som skal gis etter bokstav a til c, er de samme som skal gis etter § 32 første ledd bokstav b, c og g, og det vises til merknadene til disse bestemmelsene.

Etter *bokstav d* skal det gis opplysninger om fradrag for administrasjonskostnader, jf. også § 32 bokstav e.

Etter *bokstav e* skal det gis opplysninger om andre fradrag som er gjort i det innkrevde rettighetsvederlaget enn de som er knyttet til administrasjon av organisasjonen. Dette inkluderer fradrag som er gjort i rettighetsvederlaget for at organisasjonen skal kunne yte sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige tjenester, jf. her også § 32 bokstav f.

Etter *bokstav f* skal organisasjonen informere om både lisenser som er gitt, og lisenser som har blitt nektet. Med sistnevnte skal forstås opplysninger om at en bestemt bruker har ønsket å inngå en lisensavtale, men at en avtale likevel ikke har blitt inngått. Det er ikke nødvendig å angi forespørsler om å inngå lisensavtaler som faller utenfor de rettighetene som organisasjonen forvalter.

Etter *bokstav g* skal organisasjonen opplyse om årsmøtevedtak som er relevante for forvaltningen av rettighetene omfattet av representasjonsavtalen. At opplysningene må være relevante, innebærer at organisasjonen bare trenger å opplyse om beslutninger som direkte påvirker forvaltningen av rettigheter omfattet av avtalen. Det kan for eksempel være beslutninger om hvilke generelle prinsipper som skal gjelde for fordeling av utestående beløp, jf. § 12 fjerde ledd og merknadene til denne bestemmelsen.

Til § 34 Opplysningsplikt om repertoaret

Bestemmelsen pålegger på visse vilkår en kollektiv forvaltningsorganisasjon å gi innsyn i opplysninger om repertoaret som organisasjonen forvalter. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 20. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 10.4.5.

Etter *første ledd første punktum* er organisasjonens plikt til å gi innsyn begrenset til forespørsler som kommer fra rettighetshavere, brukere og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som den gjennom en representasjonsavtale forvalter rettigheter for. Det er ikke noe krav etter bestemmelsen at det foreligger et avtaleforhold for å få innsyn. Andre grupper enn de som er angitt, har kun krav på å få den informasjonen som den kollektive forvaltningsorganisasjonen etter §§ 35 og 36 plikter å offentliggjøre. Plikten til å gi innsyn gjelder bare dersom forespørselen er begrunnet. I dette ligger at den som retter forespørselen, må oppgi et reelt behov for innsyn. Det kreves ikke noen omfattende begrunnelse for innsynskravet, og terskelen for å få innsyn skal være lav. Det må oppgis hvem som krever innsyn, slik at organisasjonen kan bedømme om det foreligger et rettmessig krav på innsyn. Opplysningsplikten omfatter informasjon om verk og andre vernede arbeider som den kollektive organisasjonen forvalter rettighetene til, samt de rettighetene som organisasjonen forvalter (repertoaret), enten direkte eller gjennom representasjonsavtaler. Organisasjonen må også angi hvilke geografiske områder, det vil si land, forvaltningen gjelder for.

Det er et krav etter første ledd *andre punktum* at informasjonen gis elektronisk. Kravet skal forstås på samme måte som etter § 33, og det vises til merknadene til denne bestemmelsen. Det er videre et krav at opplysningene skal gis uten ugrunnet opphold. Det vil bero på omfanget av innsynsforespørselen hvor lang tid som er nødvendig for å behandle den, men det ligger i vilkåret at organisasjonen ikke kan drøye noe utover tiden behandlingen faktisk tar, med mindre det foreligger saklig grunn for det.

Andre ledd gir et unntak fra opplysningsplikten i første ledd der hvor organisasjonens forvaltning er omfattende. I slike tilfeller kan organisasjonen i stedet for å opplyse om navn på hvert enkelt verk og andre vernede arbeider den representerer, angi typer eller kategorier av verk og arbeider. Det vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet hva organisasjonen har kapasitet til å gi av opplysninger, vurdert ut ifra omfanget på forespørselen. Rettighetene som forvaltes, og for hvilke land forvaltningen gjelder, skal det imidlertid alltid opplyses om.

Tredje ledd regulerer muligheten for organisasjonen til å ta betalt for innsyn i opplysninger etter første og andre ledd. I tredje ledd *første punktum* gis det hjemmel til å kreve behandlingsgebyr knyttet til forespørsler om innsyn. Det vil være opp til organisasjonen selv å vurdere om man ønsker å gjøre bruk av denne muligheten, og det gjelder ingen generell gebyrplikt. Utgangspunktet bør være at brukere og rettighetshavere normalt ikke belastes med gebyr, da dette i praksis kan begrense innsynsretten og være i strid med formålet med bestemmelsen. Behandlingsgebyr bør i første rekke forbeholdes forespørsler med stort omfang og kompleksitet, og som det vil kreve vesentlige ressurser for organisasjonene å etterkomme. Dersom organisasjonen ønsker å kreve betaling, stilles det i tredje ledd *andre punktum* krav til nivået på gebyrene. Etter bestemmelsen kan de samlede inntektene fra slik betaling ikke overstige de faktiske kostnadene organisasjonen blir påført ved å behandle slike forespørsler. Inntektene kan med dette ikke være større enn faktiske kostnader knyttet til for eksempel innsamling, produksjon, reproduksjon og formidling av informasjonen. Det er ikke anledning til at behandlingsgebyret skal gi gevinst til organisasjonen. Organisasjonen kan selvsagt fastsette lavere betalingssatser enn det bestemmelsen gir anledning til. I tredje ledd *tredje punktum* er det en forskriftshjemmel som gir departementet anledning til å gi nærmere regler dersom utviklingen av gebyrpraksis skulle tilsi behov for endringer.

Til § 35 Offentliggjøring av opplysninger på organisasjonens nettsted

Bestemmelsen stiller krav til hvilke opplysninger kollektive forvaltningsorganisasjoner plikter å gi til allmennheten, og den gjennomfører direktivet artikkel 21. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 10.5.5.

Etter bestemmelsen kreves det at opplysningene offentliggjøres på organisasjonens nettsted, og at de holdes oppdatert. Endringer må derfor registreres så snart det er mulig. Hvilke opplysninger som skal gis, er bestemt i bokstav a til j.

Etter *bokstav a* skal vedtektene angis. Hva som menes med vedtekter, følger av § 3 bokstav e.

Etter *bokstav b* skal medlemsvilkårene angis. Dette skal forstås slik at det inkluderer vilkårene for å si opp en fullmakt om forvaltning av rettigheter, herunder oppsigelsestid. Der hvor dette ikke uttrykkelig fremgår av vedtektene, må derfor slike vilkår for oppsigelse fremgå separat.

Etter *bokstav c* skal organisasjonen også ha opplysninger om standardlisensavtaler og gjeldende standardtariffer tilgjengelig på nettstedet. Dette inkluderer opplysninger om organisasjonens rabattsystemer.

Etter *bokstav d* skal det angis hvilke personer som inngår i den daglige ledelsen av organisasjonen, det vil si de personene som administrerer rettighetsforvaltningen. Pliktene til den daglige ledelsen i organisasjonen, fremgår av § 15.

Etter *bokstav e* til *g* skal organisasjonen angi sin praksis knyttet til fordeling av vederlag til rettighetshavere, administrasjonskostnader og andre fradrag som gjøres i innkrevde vederlag. Administrasjonskostnader er definert i § 3 bokstav h. Andre fradrag enn administrasjonskostnader omfatter blant annet fradrag i inntekter som er gjort for å tilby medlemmene sosiale, kulturelle og utdanningsmessige ytelser. De generelle prinsippene for fradrag fra inntekter fra rettighetsvederlag skal etter § 12 fjerde ledd bokstav d beslutte på årsmøtet.

Etter *bokstav h* skal organisasjonen også publisere en oversikt over de representasjonsavtalene som organisasjonen har inngått. Oversikten må inkludere navnene på de kollektive forvaltningsorganisasjonene som avtalene er inngått med. Det gjelder ingen plikt til å publisere selve avtalene.

Etter *bokstav i s*kal organisasjonen publisere de generelle prinsippene for bruk av ikke-fordel-

bare midler. Disse prinsippene skal etter § 12 fjerde ledd bokstav b besluttes av årsmøtet.

Etter *bokstav j* må organisasjonen opplyse om rutiner for klagehåndtering i samsvar med § 48 og fremgangsmåter for tvisteløsning.

Til § 36 Årlig åpenhetsrapport

Bestemmelsen pålegger de kollektive forvaltningsorganisasjonene å publisere en åpenhetsrapport om sin virksomhet på organisasjonens nettsted. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 22. Hvilke nærmere opplysninger som skal inngå i rapporten, vil bli fastsatt i forskrift, jf. nedenfor. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 10.6.5.

Første ledd fastsetter krav om at åpenhetsrapporten skal publiseres årlig, og senest åtte måneder etter regnskapsårets slutt. I kravet om at rapporten skal offentliggjøres, ligger at det ikke er adgang til å legge rapporten bak en betalingsmur, innlogging eller lignende. Rapporten skal være tilgjengelig for allmennheten i minst fem år. Utover dette bestemmer de kollektive forvaltningsorganisasjonene selv formen på rapporten. De kan dermed velge å innlemme den i sine årsmeldinger om virksomheten. Etter § 12 fjerde ledd bokstav k skal rapporten godkjennes på årsmøtet. Plikten til å avlegge en årlig åpenhetsrapport gjelder uansett hvilken juridisk form organisasjonen har.

Andre ledd pålegger organisasjonene å offentliggjøre en delrapport om bruken av inntekter som det er gjort fradrag for i vederlagsmidler for å oppfylle sosiale, kulturelle og utdanningsmessige formål, jf. § 20.

Tredje ledd første punktum inneholder krav om at åpenhetsrapporten skal revideres av en eller flere revisorer som er godkjent etter revisorloven § 3-1. Det innebærer at kun registrerte og statsautoriserte revisorer som har godkjenning fra Finanstilsynet, kan utføre revisjonen. Etter tredje ledd *andre punktum* må revisjonsberetningen, inkludert eventuelle forbehold, tas inn i åpenhetsrapporten.

Fjerde ledd gir hjemmel for å angi i forskrift hvilke nærmere opplysninger som skal inngå i åpenhetsrapporten og i den særskilte delrapporten om bruken av inntekter, som det er gjort fradrag for i vederlagsmidler for å oppfylle sosiale, kulturelle og utdanningsmessige formål, jf. andre ledd. I forskrift, som gjennomfører vedlegg til direktivet, vil det gis en detaljert opplisting av hvilke opplysninger de kollektive forvaltningsorganisasjonene må ha med i rapporten. Blant annet skal det gis opplysninger om organisasjonenes juridiske struktur og ledelse samt informasjon om økonomiske forhold.

Bestemmelsen i § 2 sjette ledd forutsetter at kollektive forvaltningsorganisasjoner kan la sine medlemsorganisasjoner forestå utarbeidelsen av hele eller deler av åpenhetsrapporten. Kravene som følger av § 36 første til fjerde ledd, vil da gjelde tilsvarende for medlemsorganisasjonen så langt denne er ansvarlig for utarbeidelse av rapporten.

Femte ledd fastsetter at åpenhetsrapporter som utarbeides av medlemsorganisasjoner, skal offentliggjøres både på medlemsorganisasjonens nettsted og på den kollektive forvaltningsorganisasjonens nettsted og være tilgjengelige i minst fem år. Videre plikter medlemsorganisasjonen å sørge for at rettighetshaverne som organisasjonen forvalter rettighetene til, får mulighet til å godkjenne åpenhetsrapporten før den avgis. Hvordan slik godkjenning praktisk kan gjennomføres, vil kunne variere fra organisasjon til organisasjon, og det er derfor opp til medlemsorganisasjonen selv å finne en hensiktsmessig måte å gjøre dette på. For kollektive forvaltningsorganisasjoner er det årsmøtet som skal godkjenne rapporten, jf. § 12 fjerde ledd bokstav k. Denne bestemmelsen gjelder ikke når medlemsorganisasjonen har fått ansvaret med å utarbeide rapporten, og medlemsorganisasjonen ikke selv er en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

Til § 37 Kapitlets virkeområde

Bestemmelsen regulerer virkeområdet for kapittel 9 om grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk og fastsetter også unntak fra kapitlet. Bestemmelsen supplerer den alminnelige virkeområdebestemmelsen i § 2. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.2.5.

Etter *første ledd første punktum* fremgår det at kapitlet kun gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner når de tilbyr grensekryssende nettrettigheter til musikkverk. Dette er en gjennomføring av direktivet artikkel 23, i tillegg til artikkel 2 nr. 2. Tilsvarende fremgår også av § 2 tredje ledd. Kapitlet vil også gjelde for organisasjoner og enheter som omfattes av § 2 andre ledd. Det vises til merknadene til § 2.

Første ledd *andre punktum* har to unntak fra det som fremgår av første punktum. Første ledd *bokstav a* gir unntak for notepublikasjoner. Dette unntaket fremgår av direktivets fortale punkt 40 og innebærer at nettrettigheter til tjenester som bare gir tilgang til musikkverk i form av noter,

ikke skal omfattes av bestemmelsene i kapitlet. Musikkverk i grafisk form er dermed unntatt.

Første ledd *bokstav b* oppstiller et unntak for kringkastingsforetak fra reglene om grensekryssende lisensiering og gjennomfører direktivet artikkel 32. Etter bokstav b gjelder reglene i kapittel 9 ikke når kollektive forvaltningsorganisasjoner lisensierer nettrettigheter til musikkverk som et kringkastingsforetak må ha for å gjøre sine radio- eller fjernsynsprogram tilgjengelig for allmennheten samtidig med eller etter den opprinnelige sendingen. Med dette menes nettrettigheter til musikkverk som må klareres for at et program skal kunne kringkastes direkte (lineært) via Internett, og for at det samme programmet skal kunne gjøres tilgjengelig senere, typisk via kringkastingsforetakets strømmetjenester. Kravet om samtidig tilgjengeliggjøring for allmennheten skal med andre ord forstås teknologinøytralt.

I *andre ledd* presiseres det at unntaket i første ledd bokstav b også gjelder ethvert annet nettmateriale som er produsert av eller for kringkastingsforetaket, og som er tilknyttet den opprinnelige sendingen av programmet. Med dette menes tilleggsmateriale som for eksempel trailere og annen promotering av det aktuelle programmet. At det må være tilknyttet den opprinnelige sendingen, innebærer at nettmaterialet må stå i nær sammenheng med den opprinnelige sendingen. Unntaket gjelder likevel uavhengig av når materialet gjøres tilgjengelig for allmennheten.

Til § 38 Krav til organisasjonens behandlingskapasitet

Bestemmelsen fastsetter hvilke krav som stilles til kollektive forvaltningsorganisasjoners behandlingskapasitet, for at de skal kunne tildele grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 24. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.3.5.

Første ledd inneholder et overordnet krav om at kollektive forvaltningsorganisasjoner som tildeler grensekryssende lisenser, må ha tilstrekkelig kapasitet til på en tilfredsstillende måte å kunne behandle elektronisk de opplysningene som kreves for slik forvaltning. Hva som menes med uttrykkene «grensekryssende lisens» og «nettrettigheter til musikkverk», er definert i henholdsvis § 3 bokstav l og m. I kravet ligger at den kollektive forvaltningsorganisasjonen må innrette virksomheten på en slik måte at den på en åpen og effektiv måte er i stand til å oppfylle reglene i kapittel 9. Organisasjonen må blant annet ha tilstrekkelig med ressurser og evne til å identifisere hele det grensekryssende repertoaret og å overvåke bruken av det, fakturere brukerne, kreve inn rettighetsvederlag og fordele det til rettighetshaverne. At opplysningene skal kunne behandles elektronisk, vil normalt innebære et krav om at organisasjonen benytter databaser med opplysninger som identifiserer verk, rettigheter og rettighetshavere samt informasjon om hvilke landområder organisasjonen har fullmakt til å utstede lisens for. Databasene må oppdateres løpende.

Hva de kollektive forvaltningsorganisasjonene konkret må gjøre for å oppfylle det overordnede kravet i første ledd, er bestemt i andre til fjerde ledd. Dette må forstås som minimumsforpliktelser.

Andre ledd bestemmer at organisasjonen for hver EØS-stat som forvaltningen omfatter, må kunne angi de musikkverkene som forvaltes, hvilke rettigheter som forvaltes for det enkelte verket, og hvem som er rettighetshaver. Identifiseringen må være tydelig, slik at det ikke er noen tvil om hva organisasjonen har fullmakt til å representere. Det innebærer for eksempel at dersom forvaltningen bare gjelder deler av et musikkverk, må dette klart fremgå.

Tredje ledd pålegger organisasjonen å benytte unike identifikasjonskoder for å identifisere rettighetshavere og musikkverk. Disse skal i størst mulig grad basere seg på frivillige bransjestandarder. Det inkluderer også praksis som har vokst frem på internasjonalt plan. Dersom for eksempel internasjonale sammenslutninger av kollektive forvaltningsorganisasjoner har utarbeidet felles standarder for identifisering av musikkverk, skal disse benyttes så langt det er mulig.

Av *fjerde ledd første punktum* fremgår at organisasjonen skal ha rutiner på plass som sikrer at de opplysningene som den gir etter andre ledd, samsvarer med tilsvarende opplysninger som gis av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr grensekryssende lisenser. Rutinene må være effektive i den forstand at de setter organisasjonen i stand til å identifisere og utbedre eventuelle avvik. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 40 om retting av feilaktige opplysninger mv. Dersom gode rutiner er på plass, vil det heller ikke utløse noe behov å be om retting etter sistnevnte bestemmelse. Etter fjerde ledd *andre punktum* er det et krav om at avvik som avdekkes, skal utbedres innen rimelig tid. Hva som er rimelig, kommer an på omfanget av feilen og må vurderes konkret.

Til § 39 Innsyn i repertoar

Bestemmelsen er en særregel om rett til å kreve innsyn i det grensekryssende repertoaret som en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter, og utfyller den alminnelige innsynsbestemmelsen i § 34. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 25. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.4.5.

Første ledd første punktum fastsetter at innsyn kan kreves fra tilbydere av nettbaserte tjenester, rettighetshavere som organisasjonen representerer, og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Med nettbasert tjeneste skal forstås brukere etter definisjonen i § 3 bokstav m som tilbyr sine tjenester gjennom elektroniske kommunikasjonsnett. De opplysningene det kan kreves innsyn i, er opplysninger om musikkverk, de rettighetene som organisasjonen forvalter, og de EØS-statene som forvaltningen gjelder for. På samme måte som § 34, er det et vilkår at innsynsanmodningen er begrunnet. Er den ikke det, kan organisasjonen avslå begjæringen. Vilkåret skal forstås på samme måte som i § 34, og det vises til merknadene til denne bestemmelsen. Det er videre et krav om at de opplysningene som organisasjonen utleverer, er oppdaterte, noe som innebærer at databasene organisasjonene bruker, regelmessig må ajourføres. Etter første ledd *andre punktum* er det et vilkår at den kollektive forvaltningsorganisasjonen utleverer opplysningene elektronisk, for eksempel i en e-post. Dette antas å være ressursbesparende for organisasjonene. Kravet innebærer at den som anmoder om innsyn, ikke kan kreve å få tilsendt opplysningene i alminnelig post, men organisasjonen står fritt til å gjøre det. Etter første ledd *tredje punktum* gjelder bestemmelsen i § 34 tredje ledd tilsvarende. Dette innebærer at organisasjonen vil ha mulighet til å ta betalt for innsyn etter § 39 på samme måte som etter § 34. Det vises til merknadene til § 34.

Etter *andre ledd* kan den kollektive forvaltningsorganisasjonen treffe rimelige tiltak for å sikre at visse interesser som er viktige for organisasjonen, ivaretas. Det er opp til organisasjonen hvilke tiltak som anses nødvendige, basert på en skjønnsmessig vurdering hvor rettighetene til den som krever innsyn, avveies mot organisasjonens interesser. Det ligger en begrensning i at tiltak som treffes etter andre ledd, må være rimelige. Etter andre ledd *første punktum* kan det treffes tiltak for å sikre at de opplysningene som det gis innsyn i, er nøyaktige, i betydningen riktige og fullstendige, og for å kontrollere bruken av opplysningene. For eksempel kan organisasjonen stille vilkår som begrenser hvordan den som ber om innsyn, kan bruke opplysningene. Etter andre ledd *andre punktum* er det også adgang til å treffe tiltak for å beskytte forretningsmessig sensitive opplysninger. Det kan for eksempel være aktuelt å ikke levere ut bestemte opplysninger som viser den økonomiske fordelingen mellom flere rettighetshavere til et verk.

Til § 40 Retting av feilaktige opplysninger mv.

Bestemmelsen inneholder regler om retting av feilaktige opplysninger som skal sikre at opplysningene om det grensekryssende repertoaret er nøyaktige. Bestemmelsen gjennomfører direktivet artikkel 26. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.5.5.

Første ledd første punktum pålegger organisasjonene å ha på plass ordninger som gjør det mulig å be om retting av opplysninger som nevnt i § 38 andre ledd, det vil si opplysninger om musikkverk, hvilke rettigheter som forvaltes, og hvem som er rettighetshaver. Opplysningene skal kunne gis for hver EØS-stat som forvaltningen omfatter. De som kan be om slik retting, er tilbydere av nettbaserte tjenester, rettighetshavere og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Det kan for eksempel dreie seg om feil angivelse av musikkverk i det grensekryssende repertoaret. En ordning kan være et standardformular/skjema på organisasjonens nettsted som gjør det enkelt å sende inn krav om retting elektronisk. Første ledd *andre punktum* pålegger organisasjonen å rette opplysningene dersom den anser at kravet er tilstrekkelig dokumentert. Bestemmelsen krever at rettingen skal skje uten ugrunnet opphold. Hvor lang tid organisasjonen får på seg, kommer an på omfanget av anmodningen.

Andre ledd første punktum pålegger organisasjonen å ha ordninger som sikrer at rettighetshaverne som organisasjonen representerer, kan sende inn elektronisk opplysninger om musikkverkene sine, rettighetene til disse verkene og de EØS-statene de gir organisasjonen fullmakt for. Det innebærer også at det må tilrettelegges for ordninger som gjør det mulig å sende krav om retting etter første ledd, elektronisk. Det fremgår av andre ledd *andre punktum* at ordningene for slik informasjonsoversendelse i størst mulig grad skal følge frivillige bransjestandarder, jf. også merknadene til § 38 tredje ledd om forståelsen av dette uttrykket. Formålet er å gjøre det enklere for rettighetshaverne å spesifisere hele eller deler av musikkverket, alle eller deler av nettrettighetene, og de EØS-statene som de gir organisasjonen fullmakt for.

Tredje ledd fastslår at det som er bestemt i andre ledd om ordninger for elektronisk innrapportering av opplysninger, også gjelder i de tilfellene hvor en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettigheter på bakgrunn av en representasjonsavtale. I slike tilfeller er det den kollektive forvaltningsorganisasjonen som forvalter rettighetene på vegne av den andre organisasjonen, som må tilrettelegge for elektroniske ordninger med rettighetshaverne. Det følger likevel av bestemmelsen at organisasjonene kan avtale andre ordninger seg imellom.

Til § 41 Kontroll og rapportering av faktisk bruk av rettigheter

Bestemmelsen inneholder regler om kontroll med og rapportering av faktisk bruk av rettigheter som omfattes av grensekryssende lisenser, og gjennomfører artikkel 27 nr. 1 og 2. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.6.5.

Første ledd pålegger de kollektive forvaltningsorganisasjonene som inngår lisensavtaler med tilbydere av nettbaserte tjenester, å føre kontroll med hvordan rettighetene benyttes. Hvordan slik kontroll skal finne sted, er opp til organisasjonen selv å bestemme. Det kan for eksempel skje ved bruk av stikkprøver og lignende. Poenget er at kontrollen skal gjøre det mulig for organisasjonen å bedømme om den rapporteringen som skjer om bruken av rettighetene, er riktig. Kontrollen må respektere grunnleggende rettigheter, herunder retten til privatliv og retten til beskyttelse av personopplysninger.

Andre ledd første punktum pålegger tilbyderen av den nettbaserte tjenesten å rapportere til den kollektive forvaltningsorganisasjonen som har utstedt lisensen, om den faktiske bruken av rettighetene som omfattes av avtalen. Det er altså bruken av musikkverk som omfattes av avtalen, som skal rapporteres. Det ligger implisitt et krav om at rapporteringen må være nøyaktig. Bestemmelsen stiller ikke noe krav om hvor ofte slik rapportering skal skje, dette står partene fritt til å avtale. For at rapporteringen skal bli mest mulig effektiv, er det imidlertid et poeng at den strømlinjeformes. Organisasjonen skal derfor etter bestemmelsen i andre ledd *andre punktum* tilrettelegge for at tilbyderen kan rapportere elektronisk på en måte som i størst mulig grad følger frivillige bransjestandarder på området, jf. også merknadene til § 38 tredje ledd om forståelse av dette uttrykket. Uttrykket «i størst mulig grad» tar høyde for at nevnte bransjestandarder ennå ikke er utviklet eller har etablert seg på en slik måte at den anses utbredt. Poenget er at dersom slike etablerte bransjestandarder foreligger, skal organisasjonen tilby minst én rapporteringsmåte som følger disse standardene. I andre ledd *tredje punktum* er det bestemt at så lenge organisasjonen tilbyr en rapporteringsmåte som følger en slik frivillig bransjestandard, kan den nekte å godta innrapporterte opplysninger som bruker et annet og vilkårlig format. Dette antas å være ressursbesparende for organisasjonene.

Til § 42 Fakturering av tilbydere av nettbaserte tjenester

Bestemmelsen gir regler om hvordan de nettbaserte tjenestene som benytter seg av grensekryssende lisenser, skal faktureres. Den gjennomfører artikkel 27 nr. 3 til 5. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.6.5.

Første ledd første punktum bestemmer at fakturering skal skje elektronisk og i et format som i størst mulig grad er i samsvar med frivillige bransjestandarder. Det vises til merknadene til § 38 tredje ledd for hva som menes med frivillige bransjestandarder. Det skal benyttes en passende elektronisk faktureringsmetode. Etter første ledd *andre punktum* skal fakturaen inneholde opplysninger om de lisensierte rettighetene og faktisk bruk basert på de innrapportere opplysningene etter § 41 andre ledd. Det innebærer også et krav til at de enkelte verkene og rettighetene og bruken av dem må kunne skilles fra hverandre.

Andre ledd første punktum bestemmer at faktureringen av de nettbaserte tjenestene skal være nøyaktig, og at den må skje uten opphold etter at faktisk bruk er innrapportert. At faktureringen må skje uten opphold, innebærer at faktureringen skal skje straks organisasjonen har mottatt de innrapporterte opplysningene. Organisasjonene har slik mindre tid på seg enn de har etter de bestemmelsene hvor de må oppfylle en bestemt angitt plikt «uten ugrunnet opphold». Dersom dette ikke er mulig fordi tilbyderen av den nettbaserte tjenesten ikke har rapportert i et riktig format eller på en ufullstendig måte, begrenses forpliktelsen for organisasjonen tilsvarende. Etter andre ledd *andre punktum* skal organisasjonen tilrettelegge for at tilbyderen av den nettbaserte tjenesten kan protestere på fakturagrunnlaget. Organisasjonen må ha «egnede ordninger» for slik klagehåndtering. Det er opp til organisasjonen å fastsette passende rutiner og fremgangsmåter for hvordan slike saker kan håndteres på en tilfredsstillende måte. Normalt forutsetter slik tilrettelegging elektroniske ordninger, jf. også at selve faktureringen

skal skje elektronisk, selv om det ikke er et ubetinget krav etter bestemmelsen. Det kan være ulike grunner til at en tilbyder ønsker å protestere på fakturaen, for eksempel at fakturering har skjedd flere ganger for bruk av samme rettighet, eller at fakturering for den samme bruken har skjedd fra flere ulike kollektive forvaltningsorganisasjoner.

Til § 43 Fordeling og utbetaling av vederlag til rettighetshaverne

Bestemmelsen fastsetter hvordan det innkrevde vederlaget fra grensekryssende lisenser skal fordeles og utbetales til rettighetshaverne, og den gjennomfører direktivet artikkel 28. Bestemmelsen går foran den alminnelige bestemmelsen om fordeling og utbetaling i § 21. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.7.5.

Etter *første ledd* skal organisasjonen utbetale vederlaget til de berettigede rettighetshaverne uten opphold etter å ha mottatt de innrapporterte opplysningene om faktisk bruk av musikkverkene fra den nettbaserte tjenesten etter § 41. At utbetalingen må skje uten opphold, innebærer at dette skal skje straks organisasjonen har mottatt de innrapporterte opplysningene. Organisasjonen har slik mindre tid på seg enn den har etter de bestemmelsene hvor reaksjonstiden er «uten ugrunnet opphold».

I forpliktelsen ligger at utbetalingen skal skje på en korrekt måte. Det fremgår av bestemmelsen at forpliktelsen likevel bare gjelder så langt det ikke foreligger forhold på tilbyderens side som hindrer slik utbetaling. Det kan for eksempel være at tilbyderen ikke har innrapportert opplysningene på en korrekt måte.

Andre ledd fastsetter at organisasjonen må gi bestemte opplysninger til rettighetshaveren samtidig med utbetalingen. På hvilken måte dette skal skje, er opp til organisasjonen å avgjøre. Det er ikke noe krav etter bestemmelsen at informasjonen gis elektronisk.

Etter andre ledd *bokstav a* skal organisasjonen angi i hvilken tidsperiode bruken av rettighetene fant sted, og i hvilke EØS-stater den skjedde i.

Etter andre ledd *bokstav b* skal organisasjonen oppgi størrelsen på det rettighetsvederlaget som er innkrevd, hvilke fradrag som er gjort, og hvilke beløp som er fordelt for hver nettrettighet til musikkverk som rettighetshaveren har gitt organisasjonen fullmakt til å representere.

Etter andre ledd *bokstav c* skal organisasjonen oppgi størrelsen på det rettighetsvederlaget som er innkrevd, hvilke fradrag som er gjort, og hvilke beløp som er fordelt knyttet til hver enkelt nettbasert tjeneste som organisasjonen har inngått lisensavtale med.

Tredje ledd første punktum bestemmer at der hvor en kollektiv forvaltningsorganisasjon har gitt annen organisasjon fullmakt til å representere seg, er det sistnevnte organisasjon som skal fordele vederlaget og gi opplysningene som fremgår av andre ledd til organisasjonen som har gitt fullmakten. Dette skal gjøres uten opphold. Etter tredje ledd *andre punktum* er det i sin tur den organisasjonen som har gitt fullmakten, som har ansvaret for utbetalingen av vederlaget og å videreformidle opplysningene til rettighetshaveren. Det følger likevel av bestemmelsen at de to organisasjonene kan avtale en annen ansvarsfordeling seg imellom, for eksempel at den organisasjonen som representerer rettighetene, også skal foreta utbetalingen av vederlaget og gi opplysningene som nevnt i andre ledd, direkte til rettighetshaveren. Nærmere bestemmelser om bruk av representasjonsavtaler ved grensekryssende lisensiering er gitt i §§ 44 og 45.

Til § 44 Forbud mot å inngå representasjonsavtaler om enerett til grensekryssende lisensiering

Bestemmelsen forbyr at en kollektiv forvaltningsorganisasjon gjennom en representasjonsavtale gir en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon enerett til grensekryssende lisensiering av sitt repertoar og gjennomfører direktivet artikkel 29 nr. 1. Bestemmelsen sikrer blant annet at de nettbaserte tjenestenes valgmuligheter ikke begrenses når de skal inngå avtaler om grensekryssende lisenser. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.8.5.

Ved forvaltning av rettigheter på bakgrunn av en representasjonsavtale gjelder reglene i loven kapittel 6 så langt de passer. Det innebærer blant annet et forbud mot å forskjellsbehandle rettighetshaverne, jf. § 23 og merknadene til denne bestemmelsen.

Til § 45 Opplysningsplikt om vilkår i representasjonsavtaler

Bestemmelsen omhandler opplysningsplikt om inngåtte representasjonsavtaler i grensekryssende repertoar og gjennomfører artikkel 29 nr. 2 og 3. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.8.5.

Første ledd pålegger kollektive forvaltningsorganisasjoner som gir andre organisasjoner fullmakt til å representere seg, en plikt til å opplyse

sine medlemmer om hovedvilkårene i de inngåtte avtalene. Hovedvilkår vil blant annet være vilkår som omtaler hvordan rettighetene kan utnyttes, vilkår knyttet til lisensavgiften, lisensperioden, regnskapsperioder og de geografiske områdene lisensen omfatter. Hvordan organisasjonen velger å opplyse sine medlemmer, er opp til organisasjonen selv å avgjøre.

Andre ledd pålegger tilsvarende den organisasjonen som gjennom representasjonsavtalen får fullmakt til å representere rettigheter i grensekryssende repertoar, å opplyse den andre organisasjonen om de lisensavtalene som inngås. Det dreier seg altså her om hver enkelt lisensavtale som blir inngått med tilbydere av nettbaserte tjenester. Også her er opplysningsplikten begrenset til hovedvilkårene i de inngåtte lisensavtalene, slik at det ikke er noen plikt til å legge frem hele avtalen. Dette kan blant annet være vilkår om type bruk, bestemmelser som omhandler eller påvirker lisensavgiften, hvor lenge lisensen varer, regnskapsperioder og hvilke landområder rettighetene gjelder for.

Til § 46 Plikt til å representere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner

Bestemmelsen gir regler om plikt til å representere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner ved grensekryssende lisensiering og gjennomfører artikkel 30. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.9.5.

Etter *første ledd første punktum* plikter en kollektiv forvaltningsorganisasjon som tilbyr grensekryssende lisensiering, å representere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som retter en forespørsel om dette. Bestemmelsen oppstiller som vilkår for en slik representasjonsplikt at den kollektive forvaltningsorganisasjonen som tilbyr grensekryssende lisensiering, allerede representerer én eller flere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Det er altså opp til organisasjonen selv å velge om man ønsker å representere andre organisasjoner, men dersom man først tilbyr en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon dette, kan man ikke velge å avslå andre forespørsler om det samme. Første ledd *andre punktum* oppstiller ytterligere to begrensninger i representasjonsplikten. For det første gjelder den bare dersom forespørselen gjelder samme kategori av nettrettigheter som det eksisterende tilbudet av grensekryssende lisenser omfatter. Dersom organisasjonen for eksempel kun lisensierer retten til eksemplarfremstilling, plikter den ikke å forvalte andre organisasjoners repertoar knyttet til andre deler av eneretten. For det andre er det et vilkår at organisasjonen som retter forespørselen om å bli representert, ikke selv tilbyr grensekryssende lisenser i sitt eget repertoar.

Andre ledd fastsetter at en forespørsel om representasjon etter første ledd skal besvares uten ugrunnet opphold. Svaret må også gis skriftlig. Kravet vil være oppfylt dersom det benyttes e-post.

Tredje ledd fastsetter at den kollektive forvaltningsorganisasjonen som forvalter nettrettighetene til en annen organisasjon, kan kreve dekket administrasjonskostnader som ikke overstiger rimelige kostnader forbundet med forvaltningen av rettighetene. At kostnadene skal være rimelige, innebærer at kostnadene er saklig begrunnet og ikke overstiger de merkostnadene som er knyttet til forvaltningen av den andre organisasjonens repertoar. Bestemmelsen må blant annet ses i sammenheng med diskrimineringsforbudet i § 23. Administrasjonskostnader skal ikke brukes på en slik måte at det innebærer en forskjellsbehandling av den andre organisasjonens rettighetshavere, sammenlignet med rettighetshaverne til den organisasjonen som har fullmakten til å representere nettrettighetene gjennom grensekryssende lisenser.

Fjerde ledd første punktum pålegger den organisasjonen som retter en forespørsel til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon om representasjon av rettigheter, å gi de opplysningene som er nødvendige for at den andre organisasjonen skal kunne tildele grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk. Med nødvendige opplysninger siktes det til alle opplysninger som organisasjonen trenger for å kunne oppfylle sine forpliktelser til å identifisere repertoaret den representerer, fakturere de nettbaserte tjenestene, fordele skyldig beløp etc. Av fjerde ledd *andre punktum* følger at dersom de opplysningene som gis er ufullstendige, har den kollektive forvaltningsorganisasjonen som får forespørselen, rett til å kreve dekket rimelige kostnader som oppstår ved å avhjelpe manglene. Med ufullstendige opplysninger menes at opplysningene er utilstrekkelige, feilaktige eller på annen måte gjør at den kollektive forvaltningsorganisasjonen som får en forespørsel om representasjon, ikke kan oppfylle kravene knyttet til grensekryssende lisenser. Det fremgår av bestemmelsen at organisasjonen som et alternativ til å kreve ekstrakostnadene dekket, kan velge å utelate fra forvaltningen de verkene der opplysningene er ufullstendige.

Til § 47 Rett til grensekryssende lisensiering

Bestemmelsen regulerer tilbakekall av fullmakt til grensekryssende lisensiering og gjennomfører direktivet artikkel 31. Bestemmelsen skiller seg fra den alminnelige bestemmelsen om oppsigelse av forvaltningsavtaler i § 7 ved at den kun omhandler tilbakekall av nettrettigheter til musikkverk ved grensekryssende lisensiering, og at det ikke oppstilles noen frister for rettighetshaveren. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 11.10.5.

Første punktum fastsetter at en rettighetshaver kan trekke tilbake sin fullmakt dersom organisasjonen ikke tildeler eller tilbyr lisensavtaler og heller ikke har overlatt oppgaven til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon gjennom en representasjonsavtale. Dersom fullmakten tilbakekalles, kan rettighetshaveren enten selv utstede grensekryssende lisenser, eller velge å la en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon gjøre dette. Bestemmelsen pålegger imidlertid ikke rettighetshaveren noen forpliktelser knyttet til grensekryssende lisensiering. Om han eller hun vil trekke tilbake fullmakten, og hva som eventuelt skal skje med nettrettighetene etterpå, er helt opp til rettighetshaveren å avgjøre.

Det fremgår av *andre punktum* at rettighetshaveren kan velge å la den kollektive forvaltningsorganisasjonen beholde nettrettigheter til musikkverk med sikte på lisensiering i et enkeltland. Et tilbakekall trenger dermed ikke omfatte hele forvaltningen av nettrettighetene til musikkverk.

Til § 48 Rutiner for klagehåndtering

Bestemmelsen oppstiller krav til organisasjonenes klagehåndtering og gjennomfører direktivet artikkel 33. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 12.1.6.

Det fremgår av *første ledd* at kollektive forvaltningsorganisasjoner skal ha effektive rutiner for klagehåndtering. Dette innebærer at organisasjonen må ha etablerte prosedyrer eller systemer som sikrer at klager blir behandlet på en forsvarlig og tilfredsstillende måte. At rutinene skal være effektive, innebærer at de skal muliggjøre en hensiktsmessig og rask behandling. I dette ligger også at den kollektive forvaltningsorganisasjonen må sette av tilstrekkelige ressurser til klagebehandlingen. Hvordan rutinene konkret skal utformes, og hvor klageren skal henvende seg, er opp til organisasjonen å avgjøre. Organisasjonen kan for eksempel etablere en elektronisk løsning som kan benyttes til å fremsette klager. Kravene til klagehåndteringen gjelder alle typer klager og kan for eksempel gjelde klager i forbindelse med fullmakter om forvaltning, oppsigelse eller tilbakekall av rettigheter, medlemsvilkår, innkreving av utestående beløp til rettighetshavere samt fradrag og fordeling. Alminnelige spørsmål og lignende som ikke er å anse som klager, er derimot ikke omfattet av bestemmelsen. Bestemmelsen gjelder kun klager fra medlemmer og fra andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som organisasjonen forvalter rettigheter for. Som følge av henvisningen i § 11 gjelder bestemmelsen imidlertid også for andre kollektive forvaltningsorganisasjoner og rettighetshavere, som ikke er medlemmer i organisasjonen, men som har en juridisk forbindelse med organisasjonen. Dette kan blant annet omfatte rettighetshavere til rettigheter som forvaltes ved avtalelisens.

Andre ledd første punktum stiller krav om at klager skal besvares skriftlig innen rimelig tid. Kravet til skriftlighet innebærer at organisasjonen må besvare klagen skriftlig, selv om klagen skulle være fremsatt muntlig. Hva som er å anse som rimelig tid, vil kunne variere etter hva klagen gjelder og må derfor vurderes konkret. For eksempel vil klager som gjelder medlemsvilkår, normalt kunne besvares etter kort tid, mens klager om fradrag og fordeling i mange tilfeller kan være mer krevende for organisasjonen å ta stilling til. Av andre ledd *andre punktum* fremgår det at det skal gis en begrunnelse dersom klagen ikke tas til følge. Begrunnelsen skal inngå i svaret etter første punktum. Kravet til begrunnelse er ikke til hinder for at kollektive forvaltningsorganisasjoner kan utarbeide og bruke standardiserte begrunnelser.

Til § 49 Tilsyn

Bestemmelsen regulerer tilsyn med loven og gjennomfører direktivet artikkel 36. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 12.4.6.

Første ledd første punktum slår fast at Patentstyret skal føre tilsyn med at bestemmelsene i loven overholdes. Dette innebærer at det kan føres tilsyn med at kollektive forvaltningsorganisasjoner og andre som omfattes av loven, utøver sin virksomhet i tråd med lovens bestemmelser. Tilsynet omfatter hele loven, i tillegg til bestemmelser gitt i forskrift til loven. Patentstyret har dermed mulighet til å føre kontroll med at kollektive forvaltningsorganisasjoner mv. etterlever alle deler av lovens bestemmelser i sin virksomhet. Tilsynet vil med dette omfatte at kollektive forvaltningsorganisasjoner følger lovens bestemmelser om intern

styring og kontroll. Videre kan det omfatte spørsmål om overtredelser overfor rettighetshavere eller brukere, for eksempel praktisering av diskriminerende vilkår for medlemskap og ikke-objektive og diskriminerende lisens- og avtalevilkår. Patentstyret kan føre tilsyn med alle som pålegges plikter etter loven. Foruten kollektive forvaltningsorganisasjoner omfatter dette uavhengige forvaltningsenheter, datterselskaper og andre juridiske personer som kontrolleres av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, og medlemsorganisasjoner av kollektive forvaltningsorganisasjoner som er pålagt plikter etter loven.

Tilsynet innebærer at blant annet rettighetshavere og brukere skal kunne henvende seg til Patentstyret om eventuelle overtredelser, samt at Patentstyret skal kunne gripe inn på en effektiv måte gjennom administrative reaksjoner som fremgår av § 49 tredje ledd og §§ 50 og 51. Dette innebærer imidlertid ikke et krav om å gripe inn ved ethvert spørsmål om overtredelse av loven. Det er opp til Patentstyret å vurdere hvordan tilsynet skal utføre og prioritere sitt arbeid. Utøvelsen av tilsynsfunksjonen kan for eksempel begrenses til kontroll i etterkant på bakgrunn av en klage, eller at tilsynet skjer på bakgrunn av innsendt selvdeklarering fra dem som omfattes. Nærmere regler om hvordan tilsynet skal utføres kan fastsettes i forskrift, jf. femte ledd.

Tilsynsoppgaven innebærer også at Patentstyret skal svare på forespørsler om opplysninger fra myndigheter i andre land, jf. direktivet artikkel 37, og utveksle informasjon med myndigheter i andre land, jf. direktivet artikkel 38.

Forvaltningsloven kapittel IV om saksforberedelse ved enkeltvedtak og kapittel V om vedtaket får anvendelse på Patentstyrets saksbehandling. Også forvaltningsloven kapittel VI om klage og omgjøring vil gjelde etter denne loven. I motsetning til det som gjelder for Patentstyrets behandling av saker etter lovene om industrielt rettsvern, jf. patentstyrelova § 5, vil Patentstyret etter denne loven altså ha anledning til å omgjøre vedtakene. Habilitetsreglene i patentstyrelova § 6 gjelder også ved utføringen av tilsynsoppgaven.

Etter første ledd *andre punktum* omfatter tilsynet aktører som er etablert i Norge. At tilsynet er begrenset til organisasjoner og andre enheter som er etablert i Norge, innebærer at kontrollen retter seg mot aktører som har fast forretningssted her i landet, der den økonomiske virksomheten faktisk utøves. Normalt vil dette sammenfalle med virksomhet som utøves i Norge. Videre omfatter tilsynet den virksomheten som disse utøver her i landet og innenfor EØS-området. Om en kollektiv forvaltningsorganisasjon som er etablert i Norge, utøver virksomhet i en annen EØS-stat, omfatter Patentstyrets tilsynsansvar også denne virksomheten. For kollektive forvaltningsorganisasjoner som er etablert i andre EØS-stater, vil virksomhet som utøves av denne organisasjonen omfattes av etableringsstatens tilsyn, selv om virksomheten skulle utøves i Norge. Ved at bestemmelsen også gjelder «deres virksomhet her» (i tillegg til innen EØS-området), gjøres det klart at tilsynet omfatter virksomhet som skjer på Svalbard, som er utenfor EØS-området.

I *andre ledd* bestemmes det at en kollektiv forvaltningsorganisasjon og andre som er omfattet av tilsynet, på forespørsel skal gi Patentstyret informasjon om opplysninger mv. som er nødvendig for å utføre tilsynet. Ofte vil tilgang til slike opplysninger være en forutsetning for at tilsynet skal fungere tilfredsstillende. Etter bestemmelsen kan Patentstyret for eksempel pålegge at en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal oversende årlige rapporter mv. Taushetsplikt som ellers følger av lov, pålegg eller avtale, er ikke til hinder for opplysningsplikten. Opplysningene skal gis innen rimelig tid eller kan kreves gitt innen en fastsatt frist. Pålegg om å gi opplysninger vil ikke være enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b, men prosessledende avgjørelser. Bestemmelsen i forvaltningsloven § 14 om saksforberedelse og klage ved pålegg om å gi opplysninger vil imidlertid komme til anvendelse. Avgjørelser om pålegg om å gi opplysninger kan klages inn for Medieklagenemnda, jf. fjerde ledd. Etter § 51 første ledd kan Patentstyret bestemme at det knyttes tvangsmulkt til oppfyllelsen. Nærmere regler om omfanget og gjennomføringen av opplysningsplikten kan fastsettes i forskrift, jf. femte ledd.

Etter *tredje ledd* kan Patentstyret gi pålegg om retting ved overtredelse av bestemmelser i loven eller forskrift gitt i medhold av loven. Slike pålegg kan gis i form av et påbud, det vil si en plikt til å handle eller innrette virksomheten på en spesiell måte. Påleggene kan også ha form av forbud, for eksempel mot å benytte bestemte lisensvilkår. Når det gjelder sanksjonsmuligheter overfor avtalevilkår i strid med loven, kan Patentstyret bare gi pålegg om at organisasjonen ikke skal benytte samme avtalevilkår i fremtiden. Etter tredje ledd *andre punktum* skal det settes en frist for oppfyllelse av pålegget. Patentstyret kan etter tredje ledd *tredje punktum* samtidig med utferdigelsen av pålegget fastsette tvangsmulkt, jf. § 51. Vedtak om pålegg om retting kan klages inn for Medieklagenemnda, jf. fjerde ledd.

Av *fjerde ledd første punktum* fremgår det at Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) er klageorgan for Patentstyrets avgjørelser etter loven. Dette omfatter både enkeltvedtak og andre avgjørelser. Klager i forbindelse med Patentstyrets tilsyn vil være begrenset til pålegg om informasjon, jf. § 49 andre ledd, pålegg om retting, jf. § 49 tredje ledd, overtredelsesgebyr, jf. § 50, og tvangsmulkt, jf. § 51. At Medieklagenemnda kun er klageorgan for avgjørelser etter «denne loven», innebærer blant annet at avslag på krav om innsyn i Patentstyrets saksdokumenter knyttet til tilsynet med kollektive forvaltningsorganisasjoner skal følge de alminnelige reglene om klage i offentleglova. Etter offentleglova § 32 vil da nærmeste overordnede organ (Nærings- og fiskeridepartementet) være klageinstans.

Søksmål for domstolene som gjelder avgjørelser etter denne loven, kan etter fjerde ledd *andre punktum* bare reises dersom klageretten er benyttet. Fjerde ledd *tredje punktum* bestemmer at søksmålsfristen er tre måneder. I Medieklagenemndas avgjørelse skal det opplyses om søksmålsfristen, jf. fjerde ledd *fjerde punktum*. Etter fjerde ledd *femte punktum* kan det ved oversittelse av fristen gis oppfriskning etter tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Av fjerde ledd *sjette punktum* fremgår det at retten har full prøvingsrett i disse sakene. Etter fjerde ledd *sjuende punktum* skal søksmål rettes mot staten ved Klagenemnda for mediesaker. Oslo tingrett er tvungent verneting for søksmål om prøving av avgjørelse truffet av Medieklagenemnda, jf. § 54.

Femte ledd bestemmer at departementet i forskrift kan gi nærmere bestemmelser om hvordan tilsynet skal organiseres, og hvordan tilsynsoppgavene skal utføres. Bestemmelsen åpner for at dette ved behov kan reguleres nærmere i forskrift, siden det i loven ikke gis detaljerte regler for hvordan tilsynet skal utføres. I forskrift kan det også gis nærmere regler om opplysningsplikten etter § 49 andre ledd og om Patentstyrets og Medieklagenemndas saksbehandling.

Til § 50 Overtredelsesgebyr

Bestemmelsen regulerer overtredelsesgebyr og gjennomfører direktivet artikkel 36. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 12.4.6.

I *første ledd første punktum* gis Patentstyret mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr. Overtredelsesgebyret er en administrativ sanksjon som retter seg mot en begått overtredelse av visse forpliktelser etter loven. I mange tilfeller vil ileggelse av overtredelsesgebyr kunne være en nødvendig reaksjon for å kunne utføre et effektivt tilsyn med etterlevelse av loven.

Det fremgår av bestemmelsen at overtredelsesgebyr kan ilegges den som overtrer en eller flere av de opplistede bestemmelsene. Dette er i hovedsak bestemmelser som gir rettighetshavere og medlemmer, andre kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere viktige rettigheter etter loven. Blant annet gjelder dette overholdelse av opplysningsplikter mv. Overtredelse av disse bestemmelsene vil ofte føre til uopprettelig skade og vil derfor ikke alltid kunne repareres med pålegg om retting (og tvangsmulkt) i ettertid. Overtredelsgebyr vil i slike tilfeller kunne ha en preventiv effekt.

Etter bestemmelsen kan overtredelser av følgende bestemmelser ilegges overtredelsesgebyr:

§ 4 (forbud mot å pålegge rettighetshaverne unødige plikter), § 5 (rettighetshaverens rett til å velge kollektiv forvaltningsorganisasjon), § 8 (informasjon om rettigheter og vilkår), § 10 (regler for medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner), § 12 (årsmøte), § 13 (medlemmenes stemmerett), § 14 tredje til femte ledd (intern kontrollfunksjon), § 15 andre og tredje ledd (pliktene til kollektive forvaltningsorganisasjoners daglige ledelse), § 18 (bruk av vederlagsmidler), § 19 (investering av vederlagsmidler), § 20 (fradrag), § 21 (fordeling og utbetaling), § 22 (tiltak for å finne rettighetshavere), § 23 (rettigheter som forvaltes gjennom representasjonsavtaler), § 24 (fradrag ved representasjonsavtaler), § 25 (fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler), § 26 (avtaleforhandlinger om lisens), § 27 (tilbud om lisens), § 28 (lisensvilkår mv.), § 32 (opplysninger til rettighetshavere om forvaltningen av deres rettigheter), § 33 (opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner), § 34 (opplysningsplikt om repertoaret), § 35 (offentliggjøring av opplysninger på organisasjonens nettsted), § 36 (årlig åpenhetsrapport), § 39 (innsyn i repertoar), § 42 (fakturering av tilbydere av nettbaserte tjenester), § 43 (fordeling og utbetaling av vederlag til rettighetshaverne), § 44 (forbud mot å inngå representasjonsavtaler om enerett til grensekryssende lisensiering), § 46 (plikt til å representere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner) og § 52 (registreringsplikt).

Bestemmelsen gir ikke hjemmel for ileggelse av overtredelsesgebyr ved overtredelse av plikter som følger av individuelle vedtak, slik som pålegg etter § 49 andre eller tredje ledd.

Forvaltningsloven kapittel IX om administrative sanksjoner gjelder for saker etter bestemmel-

sen. Overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfellet (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme som må fastsettes i forskrift.

Patentstyrets vedtak om overtredelsesgebyr kan klages inn for Medieklagenemnda, jf. § 49 fjerde ledd. Etter forvaltningsloven § 44 sjette ledd tilfaller overtredelsesgebyret statskassen. Overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18 femte ledd og § 7-2 bokstav d. Etter første ledd *andre punktum* fremgår det at overtredelsesgebyr også kan ilegges ved overtredelse av bestemmelser i forskrift. Dette forutsetter at det i forskriften er fastsatt at overtredelsen kan medføre en slik reaksjon. Departementet kan gi forskrift om forhøyet overtredelsesgebyr ved gjentatt overtredelse, jf. første ledd *tredje punktum*.

Andre ledd er en forskriftshjemmel som gir departementet adgang til å gi nærmere regler om overtredelsesgebyr. Dette kan for eksempel være regler om inndrivelse av gebyret og om betalingsfrist. I forskrift kan det også angis en øvre ramme for individuell utmåling. Bestemmelsen gir også anledning til å bestemme at det skal betales renter av overtredelsesgebyr ved manglende betaling.

Til § 51 Tvangsmulkt

Bestemmelsen regulerer tvangsmulkt og gjennomfører direktivet artikkel 36. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 12.4.6.

Første ledd fastsetter at Patentstyret kan treffe vedtak om tvangsmulkt. Tvangsmulkten må knytte seg til manglende etterlevelse av Patentstyrets vedtak om retting, jf. § 49 tredje ledd, eller beslutninger om pålegg om å gi opplysninger, jf. § 49 andre ledd. Det fremgår av bestemmelsen at det er den som er ansvarlig for oppfyllelsen, det vil si den avgjørelsen retter seg mot, som kan pålegges å betale mulkt. I mange tilfeller vil vedtak om tvangsmulkt være nødvendig for å kunne utføre et effektivt tilsyn med etterlevelse av loven. Forvaltningsloven kapittel IX om administrative sanksjoner og kapittel X om tvangsmulkt gjelder for saker etter bestemmelsen. Patentstyrets vedtak om tvangsmulkt kan klages inn for Medieklagenemnda, jf. § 49 fjerde ledd.

Etter forvaltningsloven § 50 fjerde ledd tilfaller påløpt tvangsmulkt statskassen. Ilagt tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven §§ 4-18 femte ledd og 7-2 bokstav d.

Etter *andre ledd første punktum* kan mulkten enten fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Det vil være opp til Patentstyret å avgjøre hva som er mest hensiktsmessig i det konkrete tilfellet. Dersom det gis løpende mulkt, kan den knyttes opp til en fastsatt frist for oppfyllelse. Mulkten kan da fastsettes for hver dag, uke eller måned som går uten at plikten er oppfylt, jf. andre ledd *andre punktum*. Også dersom mulkten fastsettes i form av et engangsbeløp, kan betaling knyttes opp mot en frist for oppfyllelse av plikten, jf. andre ledd *tredje punktum*. Tvangsmulkt påløper ikke dersom etterlevelse blir umulig, og årsaken til dette ikke ligger hos den ansvarlige, jf. forvaltningsloven § 50 andre ledd andre punktum.

I særlige tilfeller kan Patentstyret etter *tredje ledd* redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt. Dette gjelder også påløpte renter. Tilsvarende fremgår også av forvaltningsloven § 50 tredje ledd.

Av *fjerde ledd* fremgår det at departementet i forskrift kan gi nærmere regler om tvangsmulkt. Slike regler kan omfatte vilkår for tvangsmulkt, størrelse og renter ved forsinket betaling.

Til § 52 Registreringsplikt

Bestemmelsen regulerer registreringsplikt og har blant annet bakgrunn i rapporteringskravet som følger av artikkel 39. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 12.4.6.

Etter *første punktum* skal organisasjoner og enheter som utøver virksomhet som omfattes av bestemmelsen om tilsyn i § 49, registrere seg hos Patentstyret. Det vises til merknadene til § 49 for en nærmere omtale av hvem som omfattes av tilsynet. Registreringsplikten skal gjøre det mulig å oppfylle direktivets rapporteringskrav i artikkel 39. Det er Patentstyret som administrerer registreringsordningen. Hvilke opplysninger som skal sendes inn ved registreringen, fremgår ikke av bestemmelsen. Det må være opp til Patentstyret å avgjøre hvilken informasjon som er nødvendig. Meningen med bestemmelsen er uansett ikke å pålegge noen omfattende informasjonsplikt. Normalt vil organisasjonens eller enhetens navn, organisasjonsnummer, kontaktinformasjon samt en kort og overordnet beskrivelse av hvilke rettigheter den forvalter og medlemmer den har, være tilstrekkelig. Patentstyret vil på bakgrunn av innsendte opplysninger kunne foreta en vurdering av om organisasjonen faller inn under definisjonen av en kollektiv forvaltningsorganisasjon, jf. § 3 bokstav a, samt om den er etablert i Norge. Tilsvarende gjelder for andre juridiske personer som omfattes av tilsynet. Av *andre punktum* fremgår det at registeret skal være offentlig tilgjengelig.

Dette innebærer for eksempel at Patentstyret kan gjøre informasjonen tilgjengelig på sin nettside.

Til § 53 Tvister om foreslåtte lisensvilkår

Bestemmelsen regulerer rettslig prøving av foreslåtte lisensvilkår og gjennomfører direktivet artikkel 35 nr. 1. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 12.3.6.

Bestemmelsen gjør det klart at domstolen kan behandle tvister om foreslåtte lisensvilkår. Denne adgangen gjelder uavhengig av om kravene til søksmålssituasjonen i tvisteloven § 1-3 er oppfylt. Etter de alminnelige søksmålsbetingelsene i tvisteloven § 1-3 stilles det krav om at det må foreligge et rettskrav, jf. første ledd, og det må være et reelt behov for rettslig avklaring, jf. andre ledd. Selv om en tvist om foreslåtte lisensvilkår ikke skulle oppfylle disse kravene til å gå til søksmål, vil altså slike saker likevel kunne prøves etter § 53. Bestemmelsen gjelder bare forslag til lisensvilkår. Gjelder tvisten en allerede inngått avtale med de samme lisensvilkårene, vil de alminnelige søksmålsbetingelsene komme til anvendelse (og disse vil da normalt være oppfylt). Det er kun brukere som kan reise sak etter bestemmelsen, og saken må gjelde prøving av forslag til lisensvilkår som er foreslått av en kollektiv forvaltningsorganisasjon. Dette betyr at bestemmelsen ikke regulerer kollektive forvaltningsorganisasjoners adgang til å reise sak om lisensvilkår som er foreslått av brukere. Hva som menes med kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere, fremgår av § 3 bokstav a og j.

Bestemmelsen gjelder kun prøving av om de foreslåtte lisensvilkårene oppfyller kravene i § 28. I § 28 stilles det blant annet krav om at lisensvilkårene skal baseres på objektive og ikke-diskriminerende kriterier og at vederlaget skal være rimelig. Det vises til merknadene til § 28 for en nærmere beskrivelse av innholdet i denne bestemmelsen.

Til § 54 Tvungent verneting

Bestemmelsen fastslår at Oslo tingrett skal være tvungent verneting for sivile søksmål om overtredelser av loven. Det samme gjelder for søksmål om prøving av avgjørelse truffet av Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) etter § 49 fjerde ledd. Medieklagenemnda er klageinstans for avgjørelser fattet av Patentstyret etter loven. Bestemmelsen innebærer at de alminnelige vernetingsreglene ikke kommer til anvendelse for disse typene saker. Saker om midlertidig forføyning omfattes ikke av bestemmelsen. Begjæring om midlertidig forføyning kan dermed fremmes der saksøkte har alminnelig verneting, jf. tvisteloven § 32-4 første ledd første punktum. Begjæringen kan også settes frem ved saksøkerens alminnelige verneting, jf. tvisteloven § 32-4 første ledd tredje punktum og fjerde punktum, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 1-9 bokstav d første punktum, og tvisteloven § 32-4 andre ledd. Bestemmelsen i § 54 må ses i sammenheng med åndsverkloven § 85, hvor det fremgår at Oslo tingrett er tvungent verneting for sivile søksmål om inngrep mv. etter åndsverkloven. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 12.3.6.

Til § 55 Ikrafttredelses- og overgangsregler

Etter *første ledd* kan den nye loven settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Bestemmelsen åpner også for at bestemmelsene ikke trenger å tre i kraft samtidig, dersom det skulle være behov for det.

Av *andre ledd* fremgår det at loven ikke gjelder handlinger som er utført før ikrafttredelse. Dette betyr blant annet at skjæringstidspunktet for Patentstyrets tilsynsvirksomhet vil være når loven trer i kraft. Dette skjæringstidspunktet påvirker likevel ikke Patentstyrets mulighet til å gi pålegg om å gi opplysninger mv., jf. § 49 andre ledd, som også gjelder tiden forut for ikrafttredelsen, så lenge det knytter seg til handlinger som er utført etter ikrafttredelsen. Dette betyr også at Patentstyret i sin tilsynsvirksomhet kan ta i betraktning slike opplysninger for eksempel ved lovbrudd som fortsatt pågår. At loven heller ikke gjelder rettigheter som er ervervet før loven trer i kraft, innebærer blant annet at kun lisensavtaler som er inngått etter ikrafttredelse, må oppfylle lovens krav. Etter bestemmelsen gjelder reglene om forvaltning av vederlagsmidler (kapittel 5) og forvaltning på vegne av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner (kapittel 6) kun for rettighetsvederlag som er innkrevd etter det påfølgende årsskiftet etter at loven trer i kraft. Disse kapitlene inneholder regler som blant annet omhandler adskillelse av vederlagsmidler i regnskapet og bruk og fordeling av disse midlene. Overgangsbestemmelsen tar høyde for at det kan være vanskelig å overholde disse bestemmelsene fra det tidspunktet loven trer i kraft. Kongen kan også gi nærmere overgangsregler.

Til § 56 Endringer i andre lover

Bestemmelsen gjelder endringer i patentstyrelova og åndsverkloven. Endringene i patentstyrelova har bakgrunn i at Patentstyret tilføres nye opp-

gaver som tilsynsorgan etter lov om kollektiv forvaltning mv. § 49 og som godkjenningsorgan etter åndsverkloven § 63. Departementets alminnelige merknader til dette finnes i punktene 12.4.6 og 14.6.

Endringene i åndsverkloven § 63 har sammenheng med at Patentstyret skal være godkjenningsorgan for godkjenning av organisasjoner som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning. Endringene i åndsverkloven § 85 gjelder tvungent verneting for søksmål blant annet knyttet til åndsverkloven § 63. Departementets alminnelige merknader til disse bestemmelsene finnes i punkt 14.6. Endringene i åndsverkloven § 70 er knyttet til rapporteringsplikten i lov om kollektiv forvaltning mv. § 31. Departementets alminnelige merknader til dette finnes i punkt 9.7.6. Øvrige endringer i åndsverkloven er av mer teknisk art. Departementets alminnelige merknader til dette finnes i punkt 15.

Til patentstyrelova § 1

I bestemmelsen er det foretatt endringer i beskrivelsen av Patentstyrets formål og oppgaver for å reflektere at også tilsynsoppgaven etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. og oppgaven med å behandle søknader om godkjenning av organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning etter åndsverkloven § 63 tredje ledd omfattes, jf. nytt *andre punktum*. Endringene i *tredje punktum* innebærer at Patentstyret skal være et kompetansesenter for immaterialrettigheter, ikke bare industrielle rettigheter. Denne endringen henger sammen med oppgavene som fremgår av andre punktum.

Til patentstyrelova § 6 første ledd

I første ledd nytt *andre punktum* gjøres det klart at habilitetsreglene i domstolloven §§ 106 til 108 også gjelder for Patentstyrets behandling av saker etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. og for behandling av saker om godkjenning etter åndsverkloven § 63 tredje ledd av organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning

Til åndsverkloven § 4 første ledd

I bestemmelsen er det foretatt en endring som innebærer at innholdet i *første ledd bokstav b* splittes opp etter første leddsetning. Leddsetningen «omfattes slik eksemplarfremstilling ikke av eneretten etter § 3, med mindre den har selvstendig økonomisk betydning» blir da ikke en del av alternativet i bokstav b, men en selvstendig del av bestemmelsen. Gjeldende utforming beror på en inkurie i Stortingets lovvedtak.

Endringen klargjør at fremstillingshandlingen må tilfredsstille fire kumulative vilkår for at den skal omfattes av unntaket. Eneretten til eksemplarfremstilling omfatter ikke fremstilling av midlertidige eksemplar når fremstillingen er (1) tilfeldig eller forbigående, (2) utgjør en integrert og vesentlig del av en teknisk prosess og har som eneste formål å muliggjøre (3) enten (a) en lovlig bruk av verket eller (b) en overføring i nettverk av et mellomledd på vegne av tredjeparter, og den (4) ikke har en selvstendig økonomisk betydning. Det vises for øvrig til merknadene til bestemmelsen i Prop. 104 L (2017–2018) side 317 og 318 samt til side 45. Endringene innebærer ingen realitetsendringer i forhold til slik bestemmelsen etter gjeldende rett må forstås.

Til åndsverkloven § 16 femte ledd

Det er gjort endringer i henvisningsbestemmelsen i *femte ledd*. Endringen går ut på at henvisningen til § 3 begrenses slik at paragrafens fjerde ledd ikke er med i oppregningen. Dette innebærer ingen realitetsendringer i forhold til slik bestemmelsen etter gjeldende rett må forstås. Ved en inkurie ved revisjonen av ny åndsverklov ble § 3 fjerde ledd også omfattet av henvisningen.

Til åndsverkloven § 20 fjerde ledd

Det er gjort endringer i henvisningsbestemmelsen i *fjerde ledd*. Endringen går ut på at henvisningen til § 3 begrenses slik at paragrafens fjerde ledd ikke er med i oppregningen. Dette innebærer ingen realitetsendringer i forhold til slik bestemmelsen etter gjeldende rett må forstås. Ved en inkurie ved revisjonen av ny åndsverklov ble § 3 fjerde ledd også omfattet av henvisningen.

Til åndsverkloven § 21 fjerde og femte ledd

Det er gjort endringer i henvisningsbestemmelsen i *fjerde ledd*. Endringen går ut på at det er tatt inn henvisninger til §§ 30 og 43. Dette innebærer ingen realitetsendringer i forhold til slik bestemmelsen etter gjeldende rett må forstås. Ved en inkurie ved revisjonen av ny åndsverklov ble ikke disse bestemmelsene omfattet av henvisningen.

I bestemmelsen er det foretatt en teknisk endring i *femte ledd andre punktum* ved at «åndsverkloven» er erstattet med «denne loven». Endringen

vil ikke innebære noen realitetsendringer i forhold til gjeldende rett.

Til åndsverkloven § 63 tredje og nytt fjerde ledd

I *tredje ledd* er det foretatt endringer som innebærer at Patentstyret skal være myndighet for godkjenning av organisasjoner som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning, jf. tredje ledd *første* og *fjerde punktum*. Forvaltningsloven kapittel IV om saksforberedelse ved enkeltvedtak, kapittel V om vedtaket og kapittel VI om klage og omgjøring får anvendelse på Patentstyrets behandling av godkjenningssøknader. Habilitetsreglene i patentstyrelova § 6 kommer også til anvendelse. Endringene i godkjenningsordningen vil bare få virkning for nye og fremtidige avtaleområder. Dette innebærer at det ikke vil være nødvendig for organisasjoner som allerede er godkjent av departementet å søke om ny godkjenning av Patentstyret (forutsatt at vilkårene for godkjenning fortsatt foreligger).

I tredje ledd *andre punktum* er det foretatt en endring i bestemmelsen som regulerer at departementet for bruk på nærmere angitte områder kan bestemme at organisasjonen må være en felles organisasjon for de berørte rettighetshaverne. Ved endringen presiseres det at dette må skje i forskrifts form.

Bestemmelsen i *fjerde ledd* er ny og fastsetter at Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) er klageorgan for Patentstyrets enkeltvedtak som gjelder godkjenning etter tredje ledd. Søksmål for domstolene kan etter fjerde ledd *andre punktum* bare reises dersom klageretten er benyttet. Etter fjerde ledd *tredje punktum* skal søksmål rettes mot staten ved Medieklagenemnda. Oslo tingrett er tvungent verneting for søksmål om prøving av avgjørelse truffet av Medieklagenemnda etter § 63 fjerde ledd, jf. åndsverkloven § 85.

Til åndsverkloven § 70 nytt fjerde ledd

I nytt *fjerde ledd* er det av pedagogiske grunner tatt inn en presisering som gjør det klart at dersom rettighetene er lisensiert fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon, gjelder også rapporteringsplikten etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 31. Hva som menes med «kollektiv forvaltningsorganisasjon», fremgår av samme lov § 3 bokstav a. Rapporteringsplikten gjelder bare for erververe som faller inn under definisjonen av «bruker» i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 3 bokstav j. Dette betyr at fysiske personer som handler i egenskap av forbrukere, ikke er omfattet. Bestemmelsen innebærer at rapporteringsplikten i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 31 vil supplere plikten som fremgår av åndsverkloven § 70 første til tredje ledd. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 9.7.6.

Til åndsverkloven § 85

Nytt *andre punktum* fastslår at Oslo tingrett skal være tvungent verneting for søksmål om prøving av departementets vedtak i spørsmål om godkjenning av oppkrevings- og fordelingsorganisasjon for tilleggsvederlag etter § 18 tredje ledd og for vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak etter § 21 andre ledd, godkjenning av opptakssentral etter § 46 andre ledd og godkjenning av oppkrevings- og fordelingsorganisasjon for følgerettsvederlag etter § 60 fjerde ledd. Det samme gjelder prøving av vedtak truffet av Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) om godkjenning av organisasjoner som kan inngå avtaler med avtalelisensvirkning etter § 63 fjerde ledd. Medieklagenemnda er klageinstans for enkeltvedtak fattet av Patentstyret etter § 63 tredje ledd. Det vises til merknadene til § 63 tredje og nytt fjerde ledd. Også vedtak om å trekke tilbake en godkjenning vil omfattes av nytt andre punktum.

Bestemmelsen innebærer at de alminnelige vernetingsreglene ikke kommer til anvendelse for disse typer saker. Saker om midlertidig forføyning omfattes ikke av bestemmelsen. Begjæring om midlertidig forføyning kan dermed fremmes der saksøkte har alminnelig verneting, jf. tvisteloven § 32-4 første ledd første punktum. Begjæringen kan også settes frem ved saksøkerens alminnelige verneting, jf. tvisteloven § 32-4 andre ledd. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 85 første punktum, hvor det fremgår at Oslo tingrett er tvungent verneting for sivile søksmål om overtredelser av åndsverkloven. Departementets alminnelige merknader finnes i punkt 14.6.

Til åndsverkloven § 114 andre ledd

Andre ledd første punktum er endret slik at «overføringer» ikke lenger fremgår av bestemmelsen. Bestemmelsen omhandler stedet der den utøvende kunstnerens fremføring finner sted, ikke stedet der fremføringen utnyttes. Ved en inkurie ved revisjonen av ny åndsverklov ble «overføringer» likevel tilføyd. Endringen vil ikke innebære noen realitetsendringer i forhold til gjeldende rett.

Til åndsverkloven § 118 andre ledd andre punktum

I bestemmelsen oppheves *andre ledd andre punktum* der det fremgår at forskrifter gitt med hjemmel i den tidligere åndsverkloven også skal gjelde etter ikrafttredelse av gjeldende åndsverklov. Når ny og revidert forskrift fastsettes, vil bestemmelsen være uten betydning.

Kulturdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag
til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 *Lovens formål*

Formålet med loven er å sørge for at kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter håndteres på en ansvarlig, effektiv og åpen måte overfor både rettighetshavere og brukere. Loven skal også sikre rettighetshaveres valgfrihet ved kollektiv forvaltning av rettigheter.

§ 2 *Lovens virkeområde*

Loven gjelder kollektiv rettighetsforvaltning og for kollektive forvaltningsorganisasjoner.

Loven gjelder for organisasjoner og enheter som en kollektiv forvaltningsorganisasjon helt eller delvis eier eller kontrollerer, når organisasjonen eller enheten utøver virksomhet som ville vært omfattet av loven dersom den hadde vært utøvd av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

Bestemmelsene i kapittel 9 gjelder bare for kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk.

Bestemmelsene i §§ 26, 32 og 34, § 35 bokstav a, b, c, e, f og g og §§ 49 til 52 gjelder også for uavhengige forvaltningsenheter.

Bestemmelsene i kapittel 5, § 25 tredje ledd, § 32 og §§ 49 til 52 gjelder for medlemsorganisasjonene i en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen har besluttet at medlemsorganisasjonene skal fordele og utbetale rettighetsvederlag. Medlemsorganisasjonene skal i den forbindelse sørge for at rettighetshaverne får mulighet til å delta i beslutninger om fordeling og bruk av rettighetsvederlag.

Bestemmelsene i § 36 og §§ 49 til 52 gjelder for medlemsorganisasjonene i en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen har besluttet at medlemsorganisasjonene skal utarbeide åpenhetsrapport.

Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

§ 3 *Definisjoner*

I denne loven menes med:

a) kollektiv forvaltningsorganisasjon: enhver organisasjon som ved lov eller ved overdragelse, lisens eller annen avtale har fullmakt til å forvalte opphavsrett eller nærstående rettigheter på vegne av mer enn én rettighetshaver til felles nytte for disse rettighetshaverne, og som har dette som eneste eller viktigste formål, og som er eiet eller kontrollert av sine medlemmer, eller som er organisert uten økonomisk vinning som formål.
b) uavhengig forvaltningsenhet: enhver organisasjon som ved lov eller ved overdragelse, lisens eller annen avtale har fullmakt til å forvalte opphavsrett eller nærstående rettigheter på vegne av mer enn én rettighetshaver til felles nytte for disse rettighetshaverne, og har dette som eneste eller viktigste formål, og som verken er eiet eller kontrollert, direkte eller indirekte, helt eller delvis, av rettighetshaverne, og som er organisert med økonomisk vinning som formål.
c) rettighetshaver: enhver person eller enhet, med unntak av kollektive forvaltningsorganisasjoner, som er innehaver av opphavsrett eller nærstående rettigheter, eller som etter avtale om bruk av rettigheter eller som ved lov har rett til en andel av inntektene fra slike rettigheter.
d) medlem: en rettighetshaver eller en organisasjon som representerer en rettighetshaver, medregnet kollektive forvaltningsorganisasjoner og sammenslutninger av rettighetshavere, som oppfyller kravene for medlemskap i en kollektiv forvaltningsorganisasjon og som er medlem av denne.
e) vedtekter: vedtektene, reglene eller dokumentene om opprettelsen av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.
f) årsmøtet: det organet i en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvor medlemmene deltar og utøver sin stemmerett, uavhengig av organisasjonens rettslige form.
g) rettighetsvederlag: vederlag som kreves inn av en kollektiv forvaltningsorganisasjon på vegne av rettighetshaverne, uavhengig av om inntektene er et resultat av en enerett, rett til vederlag eller rett til kompensasjon.
h) administrasjonskostnader: de beløpene som en kollektiv forvaltningsorganisasjon debiterer, trekker fra eller motregner mot rettighetsvederlag eller andre inntekter fra investering av rettighetsvederlag, for å dekke kostnadene

ved forvaltning av opphavsrett eller nærstående rettigheter.

i) representasjonsavtale: enhver avtale mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner der en kollektiv forvaltningsorganisasjon gir en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å forvalte rettigheter den representerer, herunder avtaler gjort i medhold av §§ 44 til 46.

j) bruker: enhver person eller enhet som utfører handlinger som krever rettighetshavernes samtykke, vederlag til rettighetshaverne eller betaling av kompensasjon til rettighetshaverne, og som ikke handler i egenskap av å være forbruker.

k) repertoar: verk i henhold til åndsverkloven § 2 og nærstående rettigheter i henhold til åndsverkloven kapittel 2, som en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettighetene til.

l) grensekryssende lisens: tillatelser til bruk, som omfatter flere enn én EØS-stat.

m) nettrettigheter til musikkverk: rettigheter i henhold til åndsverkloven § 3 som kreves for å kunne tilby en nettbasert tjeneste.

Kapittel 2 Rettighetshavernes rettigheter

§ 4 *Forbud mot å pålegge rettighetshaverne unødvendige plikter*

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal handle til beste for rettighetshaverne de representerer. Organisasjonene skal ikke pålegge rettighetshaverne plikter som ikke er nødvendige for å verne deres rettigheter eller interesser eller for effektiv forvaltning av deres rettigheter.

§ 5 *Rettighetshaverens rett til å velge kollektiv forvaltningsorganisasjon*

En rettighetshaver kan etter eget valg gi en kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å forvalte rettighetshaverens rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider. Fullmakten skal være uttrykkelig og spesifisert.

Med mindre den kollektive forvaltningsorganisasjonen har saklig grunn til å nekte å påta seg forvaltningen, er den forpliktet til å forvalte rettighetene, kategorier av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider, forutsatt at slik forvaltning omfattes av organisasjonens virksomhetsområde.

§ 6 *Rettighetshaverens rett til selv å gi tillatelse til bruk*

Selv om det er inngått forvaltningsavtale etter § 5, har rettighetshaveren rett til å gi tillatelse til ikke-ervervsmessig bruk av rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk og andre vernede arbeider.

Kollektive forvaltningsorganisasjoner kan i forvaltningsavtalen stille krav om at rettighetshaveren må informere organisasjonen om ikke-ervervsmessige tillatelser etter første ledd.

§ 7 *Rettighetshaverens rett til oppsigelse av forvaltningsavtale*

En rettighetshaver kan si opp en avtale om forvaltning av rettigheter. Oppsigelsen kan omfatte rettigheter, kategori av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider i geografiske områder etter eget valg. Rettighetshaveren skal varsle den kollektive forvaltningsorganisasjonen innen rimelig tid, og senest seks måneder før avtalen skal opphøre å gjelde. Organisasjonen kan bestemme at oppsigelsen først får virkning fra utgangen av regnskapsåret.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan ikke begrense adgangen etter første ledd ved å kreve som vilkår at forvaltningen av rettighetene som er omfattet av oppsigelsen, skal overdras til en annen forvaltningsorganisasjon. Dette gjelder likevel ikke der kollektiv forvaltning av rettigheter er obligatorisk.

§ 8 *Informasjon om rettigheter og vilkår*

Før det inngås forvaltningsavtale skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen gi rettighetshaveren informasjon om rettighetene etter §§ 4 til 7 og om vilkår knyttet til retten til selv å gi tillatelse til bruk etter § 6.

§ 9 *Forholdet til åndsverkloven*

Bestemmelsene i §§ 5 til 8 får ikke betydning for anvendelsen av bestemmelsene i åndsverkloven om avtalelisens og om obligatorisk kollektiv forvaltning av rettigheter.

Kapittel 3 Medlemskap og medbestemmelsesrett

§ 10 *Regler for medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal godta rettighetshavere og organisasjoner som representerer rettighetshavere som medlemmer, dersom de oppfyller kravene til medlemskap, som skal være basert på objektive, åpne og ikke-diskriminerende kriterier. Kravene til medlemskap skal fremgå av den kollektive forvaltningsorganisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår og skal gjøres offentlig tilgjengelig. Avslag på søknad om medlemskap skal begrunnes.

Vedtektene til en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal sikre at medlemmene får ta del i beslutningsprosesser i organisasjonen. Har en kollektiv forvaltningsorganisasjon forskjellige kategorier av medlemmer, skal disse være representert på en rimelig og balansert måte i beslutningsprosessen.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal gi sine medlemmer mulighet til å kommunisere elektronisk med organisasjonen og til å utøve sine medlemsrettigheter elektronisk.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal føre register over sine medlemmer og holde registrene oppdatert.

§ 11 *Rettigheter for rettighetshavere som ikke er medlemmer i den kollektive forvaltningsorganisasjonen*

Bestemmelsene i § 10 tredje ledd, § 34, § 45 første ledd og § 48 gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner og rettighetshavere som ikke er medlemmer i organisasjonen, men som har en tilknytning til organisasjonen ved lov eller overdragelse, lisens eller annen avtale.

§ 12 *Årsmøte*

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal minst én gang i året innkalle til og avholde årsmøte for medlemmene.

Årsmøtet skal godkjenne endringer i organisasjonens vedtekter og vilkår for medlemskap dersom disse ikke er regulert i vedtektene.

Årsmøtet skal foreta valg av eller avsette styremedlemmer, vurdere deres generelle innsats og godkjenne deres lønn, godtgjørelse eller andre fordeler. I en kollektiv forvaltningsorganisasjon med et styre og et kontrollorgan kan årsmøtet delegere disse oppgavene til kontrollorganet.

I samsvar med bestemmelsene i dette kapitlet skal årsmøtet minst treffe beslutning om følgende:

a) generelle prinsipper for fordeling av vederlag til rettighetshavere
b) generelle prinsipper for bruk av beløp som ikke kan fordeles
c) den generelle investeringsstrategien for inntekter fra rettigheter og eventuelle inntekter fra investering av disse inntektene
d) generelle prinsipper for fradrag fra inntekter fra rettigheter og eventuelle inntekter fra investering av disse inntektene, herunder fradrag for bruk av midler til kollektiv fordeling
e) bruken av beløp som ikke kan fordeles
f) risikohåndteringsstrategien
g) godkjenning av kjøp, salg eller pantsettelse av fast eiendom
h) godkjenning av fusjoner og allianser, opprettelse av datterselskap og kjøp av andre enheter eller aksjer eller rettigheter i andre enheter
i) godkjenning av låneopptak, utlån eller lånegaranti
j) valg av revisor
k) godkjenning av en årlig åpenhetsrapport.

Årsmøtet kan ved beslutning eller ved bestemmelser i vedtektene delegere oppgavene i fjerde ledd bokstav f til i til det organet som etter § 14 skal utøve den interne kontrollfunksjonen.

§ 13 *Medlemmenes stemmerett*

Alle medlemmer av den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal ha rett til å ta del i og stemme på årsmøtet. En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan likevel fastsette begrensninger i medlemmenes rett til å delta og utøve stemmeretten på grunnlag av ett eller begge av følgende kriterier, forutsatt at disse er fastsatt og praktisert på en rimelig og forholdsmessig måte:

a) medlemskapets varighet
b) størrelsen på de beløpene som mottas eller tilfaller et medlem.

Kriteriene som er fastsatt etter første ledd bokstav a og b, skal fremgå av den kollektive forvaltningsorganisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår og skal offentliggjøres i samsvar med §§ 33 og 35.

Alle medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan utpeke en annen person eller enhet som fullmektig som kan delta og stemme på årsmøtet på deres vegne, forutsatt at slik utnevnelse ikke medfører interessekonflikter.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan i vedtektene eller medlemsvilkårene fastsette begrensninger for utpekingen av fullmektig og utøvelse av stemmeretten til medlemmene de representerer. Begrensningene må ikke gripe inn i medlemmenes mulighet for å delta i beslutningsprosessen til en kollektiv forvaltningsorganisasjon på en egnet og effektiv måte.

Hver fullmakt er bare gyldig for ett enkelt årsmøte.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan i vedtektene bestemme at stemmeretten skal utøves av en forsamling av representanter som medlemmene i den kollektive forvaltningsorganisasjonen velger minst hvert fjerde år. Dette forutsetter at medlemmene i den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan delta i beslutningsprosessen på en egnet og effektiv måte, og at de ulike medlemskategoriene er representert på en rimelig og balansert måte i forsamlingen av representanter.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon hvor medlemmene består av organisasjoner som representerer rettighetshavere, kan bestemme at alle eller noen av oppgavene til årsmøtet skal utøves av en forsamling av disse rettighetshaverne.

Kapittel 4 Styring og intern kontroll

§ 14 *Intern kontrollfunksjon*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha en kontrollfunksjon som løpende overvåker virksomheten til organisasjonens daglige ledelse. I organisasjoner hvor styret utpekes av årsmøtet, jf. § 12 tredje ledd, kan styret ivareta kontrollfunksjonen.

Har en kollektiv forvaltningsorganisasjon forskjellige kategorier av medlemmer, skal de ulike medlemskategoriene være representert på en rimelig og balansert måte i organet som utøver kontrollfunksjonen.

Personer som utøver kontrollfunksjonen, skal hvert år legge frem en individuell erklæring om interessekonflikter som inneholder de opplysningene som fremgår av § 15 tredje ledd.

Organet som utøver kontrollfunksjonen, skal møtes regelmessig. Det skal gjennomføre de oppgavene som er delegert av årsmøtet og overvåke aktiviteten og utførelsen av de oppgavene som ivaretas av personene nevnt i § 15.

Organet som utøver kontrollfunksjonen, skal rapportere til årsmøtet minst én gang i året.

§ 15 *Pliktene til kollektive forvaltningsorganisasjoners daglige ledelse*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ta alle nødvendige forholdsregler for å sikre at personene som leder virksomheten, gjør dette på en forsvarlig og egnet måte ved god forvaltning av rettigheter, god regnskapspraksis og gode kontrollrutiner.

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal ha rutiner for å unngå interessekonflikter. Kan slike konflikter ikke unngås, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen ha rutiner for å identifisere, håndtere, overvåke og opplyse om eksisterende eller potensielle interessekonflikter for å hindre at konfliktene skader de kollektive interessene for rettighetshavere som organisasjonen representerer.

Fremgangsmåtene som nevnt i andre ledd skal omfatte en individuell årlig erklæring til årsmøtet fra hver av personene omfattet av første ledd. Erklæringen skal inneholde opplysninger om:

a) alle interesser i den kollektive forvaltningsorganisasjonen
b) alle godtgjørelser mottatt fra den kollektive forvaltningsorganisasjonen i det foregående regnskapsåret, inkludert lønn, pensjonsytelser og naturalytelser
c) alle rettighetsvederlag mottatt fra den kollektive forvaltningsorganisasjonen i det foregående regnskapsåret
d) eksisterende eller potensielle konflikter mellom personlige interesser og interessene til den kollektive forvaltningsorganisasjonen eller mellom forpliktelser overfor den kollektive forvaltningsorganisasjonen og eventuelle forpliktelser overfor andre personer eller enheter.

Kapittel 5 Forvaltning av vederlagsmidler

§ 16 *Generelle krav*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal utvise aktsomhet ved innkreving av rettighetsvederlag og forvaltning av vederlagsmidler. Med vederlagsmidler menes rettighetsvederlag og inntekter fra investering av rettighetsvederlag.

§ 17 *Adskillelse av vederlagsmidler i regnskapet*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal i sine regnskaper holde vederlagsmidler adskilt fra øvrige inntekter og eiendeler.

Kan vederlagsmidlene som tilfaller rettighetshaverne ikke fordeles innen fristen i § 21 andre ledd, skal disse beløpene regnskapsføres adskilt.

§ 18 *Bruk av vederlagsmidler*

Alle vederlagsmidler skal fordeles til rettighetshavere, med unntak av administrasjonskostnader etter § 20 andre ledd og midler som er besluttet brukt på annen måte, jf. § 12 fjerde ledd.

§ 19 *Investering av vederlagsmidler*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som investerer vederlagsmidler, skal plassere midlene på en måte som fremmer rettighetshavernes interesser og i samsvar med investeringsstrategien vedtatt etter § 12 fjerde ledd bokstav c.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal ved potensielle interessekonflikter sikre at investeringenes eneste formål er å ivareta rettighetshavernes interesser. Hensynet til sikkerhet, likviditet og avkastning skal ivaretas ved investering av vederlagsmidler, og investeringene skal spres slik at uforholdsmessig avhengighet og konsentrasjon i porteføljen unngås.

§ 20 *Fradrag*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal gi en rettighetshaver informasjon om administra-

sjonskostnader og andre fradrag i vederlagsmidler før rettighetshaveren gir organisasjonen fullmakt til å forvalte rettigheter.

Administrasjonskostnader skal ikke overstige de begrunnede og dokumenterte kostnadene organisasjonen har ved rettighetsforvaltningen.

Fradrag skal stå i et rimelig forhold til organisasjonens ytelser til rettighetshaverne og skal beregnes etter saklige kriterier.

Dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon tilbyr sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige ytelser finansiert ved fradrag som nevnt i første ledd, skal ytelsene tilbys rettighetshaverne på rimelige vilkår.

§ 21 *Fordeling og utbetaling*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal fordele vederlagsmidler til rettighetshavere på en betryggende og nøyaktig måte og i overenstemmelse med de generelle fordelingsprinsippene, jf. § 12 fjerde ledd bokstav a.

Vederlagsmidler skal fordeles og utbetales uten ugrunnet opphold, og senest ni måneder etter utløpet av regnskapsåret da de aktuelle vederlagsmidlene ble krevd inn, med mindre det er saklig grunn til at fristen ikke kan overholdes.

Dersom rettighetshaveren ikke er funnet innen tre år etter utløpet av det regnskapsåret inntektene ble krevd inn, kan vederlagsmidlene benyttes i henhold til vedtak etter § 12 fjerde ledd bokstav b.

§ 22 *Tiltak for å finne rettighetshavere*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal iverksette nødvendige tiltak for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som er berettiget til vederlagsmidler.

Dersom en rettighetshaver er ukjent eller ikke kan lokaliseres, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen innen tre måneder etter utløpet av fristen angitt i § 21 andre ledd gjøre opplysningene om aktuelle verk og andre vernede arbeider tilgjengelig for de medlemmene som den kollektive forvaltningsorganisasjonen representerer og for andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som det er inngått representasjonsavtale med.

Opplysningene skal så langt det er mulig omfatte tittel på verk eller arbeider, navn på rettighetshaveren, forlegger og utgiver samt andre relevante opplysninger som kan bidra til å finne frem til rettighetshaveren.

Dersom rettighetshaveren ikke er funnet innen ett år etter utløpet av fristen etter andre ledd, skal opplysningene gjøres tilgjengelig for allmenheten.

Kapittel 6 Forvaltning på vegne av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner

§ 23 *Rettigheter som forvaltes gjennom representasjonsavtaler*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som forvalter rettigheter gjennom en representasjonsavtale, skal ikke forskjellsbehandle rettighetshavere som omfattes av avtalen.

§ 24 *Fradrag ved representasjonsavtaler*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ikke gjøre andre fradrag enn administrasjonskostnader fra vederlagsmidler som stammer fra rettigheter som den forvalter på grunnlag av en representasjonsavtale, med mindre den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen som er part i avtalen gir uttrykkelig samtykke til slike fradrag.

§ 25 *Fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal regelmessig fordele og utbetale til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner vederlagene som tilfaller dem. Dette skal skje på en betryggende og nøyaktig måte.

Utbetalingen til den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen skal foretas uten ugrunnet opphold, og senest ni måneder etter utgangen av det regnskapsåret da vederlagene ble krevd inn, med mindre det er saklig grunn til at fristen ikke kan overholdes.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen som mottar rettighetsvederlag etter andre ledd, skal fordele og utbetale vederlaget uten ugrunnet opphold, og senest seks måneder etter at vederlaget er mottatt, med mindre det er saklig grunn til at fristen ikke kan overholdes.

Kapittel 7 Organisasjonens forhold til brukere

§ 26 *Avtaleforhandlinger om lisens*

Kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere skal forhandle om lisensiering av rettigheter i god tro, og de skal gi hverandre opplysninger som er nødvendige for forhandlingene.

§ 27 *Tilbud om lisens*

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal uten ugrunnet opphold besvare forespørsler fra brukere, herunder gi informasjon om hvilke opplysninger som er nødvendige for at organisasjonen kan tilby lisens. Når nødvendige opplysninger er mottatt, skal organisasjonen uten ugrunnet opp-

hold tilby brukeren en lisens eller begrunne hvorfor organisasjonen ikke vil tilby lisens.

§ 28 *Lisensvilkår mv.*

Lisensvilkårene skal baseres på objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Vederlaget for tillatt bruk skal være rimelig. I vurderingen av om vederlaget er rimelig skal det blant annet legges vekt på om tariffene står i et rimelig forhold til brukens økonomiske handelsverdi, både med hensyn til arten og omfanget av bruken, og den økonomiske verdien av tjenesten som den kollektive forvaltningsorganisasjonen leverer. En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal informere brukere om kriteriene som er brukt for å fastsette tariffene.

§ 29 *Lisens til nye typer tjenester*

Dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon har gitt lisens til en ny type nettbasert tjeneste som har vært tilgjengelig for allmenheten innen EØS-området i mindre enn tre år, er organisasjonen ikke forpliktet til å bruke tilsvarende vilkår ved lisensiering av andre nettbaserte tjenester.

§ 30 *Elektronisk kommunikasjon*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal gi brukerne anledning til å kommunisere elektronisk med organisasjonen, herunder ved eventuell rapportering om bruken av lisensen.

§ 31 *Brukerens rapporteringsplikt*

Når rettigheter er lisensiert fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon, plikter brukeren innen avtalt tid og i avtalt format å gi organisasjonen slik relevant informasjon som brukeren har tilgjengelig om bruken av rettighetene. Rapporteringsplikten gjelder i den utstrekning det er nødvendig for at organisasjonen kan innkreve og fordele vederlag til rettighetshavere. Når rapporteringsformat skal avgjøres, skal partene i størst mulig grad ta hensyn til frivillige bransjestandarder.

Kapittel 8 Rapportering og innsyn

§ 32 *Opplysninger til rettighetshavere om forvaltning av deres rettigheter*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal minst én gang i året gjøre følgende opplysninger tilgjengelig for rettighetshavere som den i perioden har tilordnet eller utbetalt rettighetsvederlag til:

a) kontaktopplysninger som rettighetshaveren har gitt den kollektive forvaltningsorganisasjonen fullmakt til å bruke for å kunne identifisere og lokalisere rettighetshaveren
b) rettighetsvederlag som er tilordnet rettighetshaveren
c) beløp den kollektive forvaltningsorganisasjonen har utbetalt til rettighetshaveren for rettigheter som er forvaltet, fordelt på hver kategori av rettigheter og type bruk
d) det tidsrommet bruken fant sted og som rettighetshaveren har fått tilordnet rettighetsvederlag og fått utbetaling for, med mindre det er saklig grunn knyttet til rapportering fra brukerne som hindrer den kollektive forvaltningsorganisasjonen i å opplyse om dette
e) fradrag for administrasjonskostnader
f) fradrag som er gjort for andre formål enn administrasjonskostnader
g) rettighetsvederlag som er tilordnet rettighetshaveren for en viss periode, men ikke utbetalt.

Dersom en medlemsorganisasjon har ansvar for å fordele og utbetale rettighetsvederlag til rettighetshaverne, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen sørge for at medlemsorganisasjonen har de nødvendige opplysningene til å oppfylle plikten.

§ 33 *Opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal minst én gang i året gjøre følgende opplysninger elektronisk tilgjengelig for andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som den gjennom en representasjonsavtale i perioden har forvaltet rettigheter for:

a) rettighetsvederlag som er tilordnet den andre organisasjonen
b) beløp den kollektive forvaltningsorganisasjonen har utbetalt til den andre organisasjonen for rettigheter som er forvaltet gjennom representasjonsavtalen, fordelt på hver kategori av rettigheter og type bruk
c) rettighetsvederlag som er tilordnet den andre organisasjonen for en viss periode, men ikke utbetalt
d) fradrag som er gjort for administrasjonskostnader
e) fradrag som er gjort for andre formål enn administrasjonskostnader i samsvar med § 24
f) lisenser som er gitt, samt lisenser som har blitt nektet
g) årsmøtevedtak som er relevante for forvaltningen av rettighetene omfattet av representasjonsavtalen.

§ 34 *Opplysningsplikt om repertoaret*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som mottar en begrunnet forespørsel fra en annen kol-

lektiv forvaltningsorganisasjon som den gjennom en representasjonsavtale forvalter rettigheter for, fra en rettighetshaver eller fra en bruker, plikter å gi opplysninger om verk og andre vernede arbeider som organisasjonen forvalter rettighetene til, om de rettighetene som organisasjonen forvalter, enten direkte eller gjennom representasjonsavtaler, og om de geografiske områdene som er omfattet. Opplysningene skal gjøres tilgjengelig elektronisk uten ugrunnet opphold etter at forespørselen om opplysningene ble mottatt.

Dersom det på grunn av omfanget av virksomheten til organisasjonen ikke er mulig å identifisere samtlige verk eller andre vernede arbeider som nevnt i første ledd, skal det i stedet opplyses om typene av verk og arbeider som organisasjonen representerer, de rettighetene organisasjonen forvalter og det geografiske området som er omfattet.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan kreve betaling for å behandle en forespørsel om opplysninger etter første og andre ledd. Betalingssatsene skal fastsettes slik at de samlede inntektene ikke overstiger de faktiske kostnadene ved å behandle slike forespørsler. Departementet kan gi forskrift om vilkår for betaling og betalingssatser.

§ 35 *Offentliggjøring av opplysninger på organisasjonens nettsted*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal på sitt nettsted offentliggjøre og oppdatere følgende informasjon om organisasjonen:

a) vedtektene
b) medlemsvilkårene
c) standardlisensavtaler og gjeldende standardtariffer, inkludert rabatter
d) liste over personer som utgjør den daglige ledelsen
e) generelle prinsipper for fordeling av vederlag til rettighetshavere
f) generelle prinsipper for administrasjonskostnader
g) generelle prinsipper for andre fradrag fra rettighetsvederlag enn administrasjonskostnader
h) oversikt over de representasjonsavtalene som organisasjonen har inngått, med navnene på de kollektive forvaltningsorganisasjonene som avtalene er inngått med
i) generelle prinsipper for bruk av beløp som ikke kan fordeles
j) rutiner for klagehåndtering i samsvar med § 48 og fremgangsmåter for tvisteløsning.

§ 36 *Årlig åpenhetsrapport*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal årlig avgi en rapport om sin virksomhet. Rapporten skal offentliggjøres på organisasjonens nettsted senest åtte måneder etter regnskapsårets slutt og være tilgjengelig for allmennheten i minst fem år.

Rapporten skal inneholde en delrapport knyttet til bruken av de fradragene som etter § 20 fjerde ledd er gjort i inntekter fra rettigheter for å oppfylle sosiale, kulturelle og utdanningsmessige formål.

Regnskapsopplysningene i den årlige rapporten skal revideres av en eller flere revisorer som er godkjent i henhold til revisorloven § 3-1 første ledd. Hele revisjonsberetningen, med eventuelle forbehold til denne, skal tas inn i rapporten.

Departementet kan i forskrift fastsette krav til hvilke opplysninger som skal gis i rapporten i samsvar med vedlegg til europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/26/EU om kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettar og multiterritoriell lisensiering av rettar til musikkverk for bruk på nettet i den indre marknaden.

Åpenhetsrapporter som utarbeides av medlemsorganisasjonene, skal offentliggjøres og være tilgjengelig både på medlemsorganisasjonens nettsted og den kollektive forvaltningsorganisasjonens nettsted i minst fem år. Medlemsorganisasjonene skal sikre at deres medlemmer gis mulighet til å godkjenne åpenhetsrapporten.

Kapittel 9 Grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk

§ 37 *Kapitlets virkeområde*

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner og andre organisasjoner og enheter etter § 2 andre ledd som tilbyr grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk. Bestemmelsene gjelder likevel ikke ved grensekryssende lisensiering av

a) nettrettigheter til musikkverk i form av noter
b) nettrettigheter til musikkverk som et kringkastingsforetak må ha for å gjøre sine radio- eller fjernsynsprogram tilgjengelig for allmennheten samtidig med eller etter den opprinnelige sendingen.

Første ledd bokstav b omfatter også ethvert annet nettmateriale som er produsert av eller for kringkastingsforetaket, og som er tilknyttet den opprinnelige sendingen av radio- eller fjernsynsprogrammet, uavhengig av når materialet gjøres tilgjengelig for allmennheten.

§ 38 *Krav til organisasjonens behandlingskapasitet*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som tildeler grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk, skal ha tilstrekkelig kapasitet til på en åpen og effektiv måte å kunne behandle elektronisk opplysninger som kreves for forvaltning av slike lisenser.

Organisasjonen skal for hver EØS-stat som forvaltningen omfatter, kunne angi de musikkverkene som forvaltes, hvilke rettigheter som forvaltes for det enkelte musikkverket, og hvem som er rettighetshavere.

Organisasjonen skal benytte unike identifikasjonskoder for å identifisere rettighetshavere og musikkverk, som i størst mulig grad baserer seg på frivillige bransjestandarder.

Organisasjonen skal ha rutiner som sikrer at opplysningene som gis etter andre ledd, er i samsvar med tilsvarende opplysninger som gis av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Avvik som avdekkes, skal utbedres innen rimelig tid.

§ 39 *Innsyn i repertoar*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal, etter en begrunnet forespørsel fra en tilbyder av en nettbasert tjeneste, en rettighetshaver som organisasjonen representerer eller en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon, utlevere oppdaterte opplysninger om de musikkverkene og de rettighetene organisasjonen forvalter og de EØS-statene som forvaltningen omfatter. Opplysningene skal gis elektronisk. Bestemmelsen i § 34 tredje ledd om betaling gjelder tilsvarende.

Organisasjonen kan treffe rimelige tiltak for å sikre at opplysningene som gis er nøyaktige, og for å kontrollere bruken av opplysningene. Organisasjonen kan også treffe rimelige tiltak for å verne forretningsmessig sensitive opplysninger.

§ 40 *Retting av feilaktige opplysninger mv.*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha ordninger som gjør det mulig for tilbydere av nettbaserte tjenester, rettighetshavere og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner å be om retting av feilaktige opplysninger som nevnt i § 38 andre ledd. Dersom kravet er tilstrekkelig dokumentert, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen rette opplysningene uten ugrunnet opphold.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha ordninger som sikrer at en rettighetshaver som organisasjonen representerer, kan sende inn opplysninger elektronisk om musikkverkene sine, rettighetene til disse verkene og EØS-stater forvaltningen omfatter. Ordningene skal i størst mulig grad følge frivillige bransjestandarder på området for utveksling av opplysninger.

Andre ledd gjelder også der en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettigheter på bakgrunn av en representasjonsavtale med en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon etter §§ 23 til 25, med mindre organisasjonene har avtalt noe annet seg imellom.

§ 41 *Kontroll og rapportering av faktisk bruk av rettigheter*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som har inngått en lisensavtale med en tilbyder av en nettbasert tjeneste om rettigheter til musikkverk, skal føre kontroll med bruken av rettighetene som omfattes av lisensen.

Tilbyderen av den nettbaserte tjenesten plikter å rapportere til organisasjonen om den faktiske bruken av nettrettighetene til musikkverk som omfattes av avtalen. For dette formålet skal organisasjonen tilrettelegge for at tilbyderen kan rapportere elektronisk på en måte som i størst mulig grad følger frivillige bransjestandarder på området. Organisasjonen kan nekte å ta imot opplysninger som er innrapportert i andre formater enn den bransjestandarden som tilbys.

§ 42 *Fakturering av tilbydere av nettbaserte tjenester*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal fakturere tilbyderen av en nettbasert tjeneste elektronisk og i et format som i størst mulig grad er i samsvar med frivillige bransjestandarder. Fakturaen skal inneholde opplysninger om de lisensierte rettighetene og faktisk bruk basert på innrapporterte opplysninger etter § 41 andre ledd.

Faktureringen skal være nøyaktig og skje uten opphold etter at faktisk bruk er innrapportert. Organisasjonen skal ha egnede ordninger som gjør det mulig for tilbyderen av den nettbaserte tjenesten å komme med innvendinger til fakturagrunnlaget.

§ 43 *Fordeling og utbetaling av vederlag til rettighetshaverne*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal uten opphold etter å ha mottatt opplysninger som nevnt i § 41 andre ledd, utbetale vederlag til rettighetshaveren, med mindre dette ikke er mulig på grunn av forhold som skyldes tilbyderen av den nettbaserte tjenesten.

I forbindelse med hver enkelt utbetaling skal organisasjonen oppgi følgende opplysninger til rettighetshaveren:

a) perioden hvor bruken av rettighetene fant sted og EØS-statene bruken er knyttet til

b) rettighetsvederlag som er innkrevd, fradrag som er gjort, og fordelt vederlag for hver nettrettighet til musikkverk som rettighetshaveren har gitt organisasjonen fullmakt til å representere
c) rettighetsvederlag som er innkrevd, fradrag som er gjort, og fordelt vederlag for hver nettbasert tjeneste organisasjonen har inngått lisensavtale med.

I tilfeller hvor en kollektiv forvaltningsorganisasjon har gitt en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å representere nettrettigheter til musikkverk som den forvalter, skal organisasjonen som er gitt fullmakten, uten opphold fordele vederlaget og gi de opplysningene som er nevnt i andre ledd, til den andre organisasjonen. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen som har gitt fullmakten, har ansvaret for at beløpet blir utbetalt til rettighetshaverne sammen med opplysningene som nevnt i andre ledd, om ikke annet er avtalt organisasjonene imellom.

§ 44 *Forbud mot å inngå representasjonsavtaler om enerett til grensekryssende lisensiering*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som inngår en representasjonsavtale med en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon om forvaltning av nettrettigheter til musikkverk i eget repertoar, kan ikke gi den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen enerett til grensekryssende lisensiering av repertoaret.

§ 45 *Opplysningsplikt om vilkår i representasjonsavtaler*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som overlater til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon å forvalte nettrettigheter til musikkverk i eget repertoar gjennom grensekryssende lisensiering, skal informere medlemmene sine om hovedvilkårene i avtalen.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen som har fått fullmakt til å representere rettighetene, skal informere den andre organisasjonen om de lisensavtalene som inngås, og hovedvilkårene i avtalene.

§ 46 *Plikt til å representere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som forvalter nettrettigheter til musikkverk i repertoaret til én eller flere kollektive forvaltningsorganisasjoner, og som tilbyr dem gjennom grensekryssende lisensiering, plikter på forespørsel å representere også andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Forpliktelsen gjelder bare dersom forespørselen gjelder samme kategori av nettrettigheter som det tilbudet av grensekryssende lisenser omfatter, og organisasjonen som retter forespørselen, ikke selv tilbyr grensekryssende lisenser i eget repertoar.

En forespørsel fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon som nevnt i første ledd, skal besvares skriftlig uten ugrunnet opphold.

Administrasjonskostnadene som organisasjonen krever for forvaltningen av rettighetene, må ikke overstige rimelige kostnader knyttet til forvaltningen.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen som sender en forespørsel om å inngå representasjonsavtale, skal gi den andre organisasjonen de opplysningene om repertoaret som er nødvendige for at denne skal kunne tildele grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk. Dersom opplysningene er ufullstendige, kan den kollektive forvaltningsorganisasjonen som forvalter rettighetene, kreve dekket rimelige kostnader ved å avhjelpe manglene eller utelate fra forvaltningen de musikkverkene hvor opplysningene er ufullstendige.

§ 47 *Rett til grensekryssende lisensiering*

En rettighetshaver som har gitt en kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å representere nettrettigheter til musikkverk ved grensekryssende lisensiering, kan tilbakekalle fullmakten dersom organisasjonen ikke tildeler eller tilbyr lisensavtaler, og den heller ikke har overlatt dette til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon gjennom en representasjonsavtale. Rettighetshaveren kan velge å la den kollektive forvaltningsorganisasjonen beholde nettrettigheter til musikkverk for lisensiering i én enkelt stat.

Kapittel 10 Håndheving, tilsyn og administrative reaksjoner

§ 48 *Rutiner for klagehåndtering*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha effektive rutiner for å håndtere klager fra medlemmer og fra andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som den forvalter rettigheter for.

Klager skal besvares skriftlig innen rimelig tid. Tas klagen ikke til følge, skal det gis en begrunnelse.

§ 49 *Tilsyn*

Patentstyret fører tilsyn med at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven overholdes. Tilsynet omfatter organisasjoner og andre enheter som er etablert i Norge, og deres virksomhet her og innen EØS-området.

Enhver som driver aktivitet som omfattes av denne loven, kan uten hinder av taushetsplikt pålegges å legge frem opplysninger, dokumenter eller annet materiale som anses nødvendig for å føre tilsyn etter første ledd. Materialet kan kreves gitt innen en fastsatt frist og skal ellers gis innen rimelig tid.

Ved overtredelse av loven eller forskrifter gitt i medhold av loven, kan Patentstyret gi pålegg om å rette forholdet. Ved utferdigelsen av pålegg skal det settes frist for oppfyllelse. Samtidig med utferdigelsen av pålegg kan det fastsettes tvangsmulkt etter § 51.

Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) er klageinstans for avgjørelser fattet av Patentstyret etter denne loven. Søksmål kan bare reises hvis klageretten har blitt brukt, og Medieklagenemnda har avgjort klagen. Søksmål må reises innen tre måneder etter at underretning om avgjørelsen er mottatt. Opplysning om søksmålsfristen skal tas inn i meldingen om avgjørelsen. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Retten kan prøve alle sider av saken. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnda for mediesaker.

Departementet kan gi forskrift om organisering, gjennomføring og avgrensning av tilsynsoppgavene, omfanget og gjennomføringen av opplysningsplikten og Patentstyrets og klageinstansens saksbehandling.

§ 50 *Overtredelsesgebyr*

Patentstyret kan ilegge den som overtrer §§ 4, 5, 8, 10, 12 og 13, § 14 tredje til femte ledd, § 15 andre og tredje ledd, §§ 18 til 28, 32 til 36, 39, 42 til 44, 46 og 52 overtredelsesgebyr til staten beregnet etter forskrift fastsatt av departementet. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrift gitt i medhold av loven, når det er fastsatt i forskriften at overtredelsen kan medføre slik sanksjon. Departementet kan gi forskrift om forhøyet gebyr ved gjentatt overtredelse.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen, herunder om inndrivelse og om betalingsfrist. Det kan i forskrift fastsettes at det skal betales renter av ilagt overtredelsesgebyr.

§ 51 *Tvangsmulkt*

For å sikre at avgjørelser etter § 49 andre og tredje ledd overholdes, kan Patentstyret bestemme at den ansvarlige for oppfyllelsen skal betale tvangsmulkt.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Ved løpende mulkt kan Patentstyret bestemme at mulkten skal fastsettes for hver dag, uke eller måned som går etter at en fastsatt frist for oppfyllelse av plikten løper ut, uten at plikten er oppfylt. Ved tvangsmulkt i form av et engangsbeløp kan Patentstyret bestemme at mulkten skal betales når en fastsatt frist for oppfyllelse av plikten løper ut, uten at plikten er oppfylt.

Patentstyret kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt, inklusive renter.

Departementet kan gi forskrift om ileggelse av tvangsmulkt, vilkår for tvangsmulkt, tvangsmulktens størrelse og renter ved forsinket betaling.

§ 52 *Registreringsplikt*

Den som driver aktivitet som omfattes av tilsynet etter § 49, har plikt til å registrere seg hos Patentstyret. Registeret skal være offentlig tilgjengelig.

§ 53 *Tvister om foreslåtte lisensvilkår*

Brukere kan uten hinder av tvisteloven § 1-3 reise sak for domstolene om prøving av om kollektive forvaltningsorganisasjoners forslag til lisensvilkår er i samsvar med kravene i § 28.

§ 54 *Tvungent verneting*

Sivilt søksmål om overtredelser av loven og søksmål om prøving av avgjørelse truffet av Medieklagenemnda etter § 49 fjerde ledd må reises ved Oslo tingrett.

Kapittel 11 Sluttbestemmelser

§ 55 *Ikrafttredelses- og overgangsregler*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Loven gjelder ikke handlinger som er utført eller rettigheter som er ervervet før denne loven trer i kraft. Bestemmelsene i kapitlene 5 og 6 gjelder kun for rettighetsvederlag som er innkrevd tidligst året etter at loven trer i kraft. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

§ 56 *Endringer i andre lover*

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 22. juni 2012 nr. 58 om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:
§ 1. *Oppgåver og formål for Patentstyret*

Patentstyret skal behandle saker om industrielle rettar som fastsett i patentloven, foretaksnavneloven, designloven, varemerkeloven og edelmetalloven. *Patentstyret skal også føre tilsyn med kollektive forvaltningsorganisasjonar etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. og behandle saker om godkjenning av organisasjonar etter åndsverkloven § 63.* Patentstyret kan utføre informasjonstenester og skal elles leggje til rette for innovasjon og verdiskaping ved å vere eit kompetansesenter for *immaterialrettar.*

§ 6 første ledd skal lyde:

Domstollova §§ 106 til 108 gjeld tilsvarande for dei tilsette i Patentstyret og dei tilsette og medlemmene i Klagenemnda ved behandling av saker etter lovgivinga om industrielt rettsvern. *Det same gjeld for behandling av saker i Patentstyret etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. og etter åndsverkloven § 63.*

2. I lov 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk mv. gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd skal lyde:

Når tilfeldig eller forbigående fremstilling av midlertidige eksemplar utgjør en integrert og vesentlig del av en teknisk prosess og har som eneste formål å muliggjøre

a) lovlig bruk av et verk, eller
b) en overføring i nettverk av et mellomledd på vegne av tredjeparter,

omfattes slik eksemplarfremstilling ikke av eneretten etter § 3, med mindre den har selvstendig økonomisk betydning.

§ 16 femte ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 3 *første til tredje ledd, §§ 4,* 5, 8 til 10, 25, 26, 29, 30, 33 til 36, 40, 43 til 55, 57, 58, 62 til 70 og 75 til 77 gjelder tilsvarende.

§ 20 fjerde ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 3 *første til tredje ledd,* §§ 4, 9, 10, 26, 29, 30, 33 til 36, 40, 43 til 55, 57, 58 og 62 til 66 gjelder tilsvarende.

§ 21 fjerde og femte ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 5, §§ 29, *30,* 36, 40 og *43*, jf. § 25, og § 75 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Det som er bestemt i denne paragrafen gjelder ikke for lydopptak som inngår i film, dersom den ellers vederlagspliktige bruk av lydopptaket allerede er klarert ved overføringen til filmen. For offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak som ikke er vernet etter *denne loven*, gjelder lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner mv.

§ 63 tredje ledd og nytt fjerde ledd skal lyde:

For avtalelisens etter første og andre ledd må avtalen inngås av en organisasjon som er godkjent av *Patentstyret* på grunnlag av at den på området representerer et betydelig antall opphavere til verk som brukes i Norge, og er egnet til å forvalte rettighetene på området. For bruk på nærmere angitte områder kan departementet *i forskrift* bestemme at den organisasjonen som godkjennes, må være en felles organisasjon for de berørte rettighetshavere. Godkjenning kan trekkes tilbake dersom organisasjonen ikke lenger oppfyller kravene i dette ledd eller andre særlige grunner tilsier det. Organisasjoner som er godkjent, plikter å melde fra til *Patentstyret* om forhold som kan ha betydning for godkjenningen, slik som endringer med hensyn til organisasjonens representativitet.

Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) er klageinstans for enkeltvedtak fattet av Patentstyret etter tredje ledd. Søksmål kan bare reises hvis klageretten har blitt brukt, og Medieklagenemnda har avgjort klagen. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnda for mediesaker.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 70 nytt fjerde ledd skal lyde:

Dersom rettighetene er lisensiert fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon, gjelder også rapporteringsplikten etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 31.

§ 85 skal lyde:

Sivilt søksmål om inngrep i en annens rett eller andre overtredelser av denne loven må reises ved Oslo tingrett. *Det samme gjelder søksmål om prøving av avgjørelse om godkjenning etter §§ 18, 21, 46, 60 og 63.*

§ 114 andre ledd første punktum skal lyde:
Bestemmelsene i §§ 16 og 22 gjelder også for *fremføringer og kringkastingssendinger* som finner sted i Norge.

§ 118 andre ledd andre punktum oppheves.

Vedlegg 1

Gjennomføringstabell

Direktiv 2014/26/EU		Gjennomføring i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.	
Artikkel	Nr./Bokstav	Paragraf	Kommentar
Art. 1		§ 1	
Art. 2		§ 2 (og § 37 første ledd)	
Art. 3	Bokstav a til f	§ 3 bokstav a til f	
	Bokstav g	-	Gjennomføres ikke særskilt
	Bokstav h til n	§ 3 bokstav g til m	
Art. 4		§ 4	
Art. 5	Nr. 1	-	Krever ikke gjennomføring i lov
	Nr. 2	§ 5	
	Nr. 3	§ 6	
	Nr. 4 til 6	§ 7	
	Nr. 7	§ 5	
	Nr. 8	§ 8	
Art. 6		§ 10	
Art. 7		§ 11	
Art. 8	Nr. 1 til 8	§ 12	
	Nr. 9 til 13	§ 13	
Art. 9		§ 14	
Art. 10		§ 15	
Art. 11	Nr. 1	-	Krever ikke gjennomføring i lov
	Nr. 2	§ 16	
	Nr. 3	§ 17 første ledd	
	Nr. 4	§ 18	
	Nr. 5	§ 19	
Art. 12		§ 20	

Direktiv 2014/26/EU		Gjennomføring i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.	
Artikkel	Nr./Bokstav	Paragraf	Kommentar
Art. 13	Nr. 1	§ 21	
	Nr. 2	§ 17 andre ledd	
	Nr. 3	§ 22	
	Nr. 4 og 5	§ 21	
	Nr. 6	-	Valgfri bestemmelse
Art. 14		§ 23	
Art. 15	Nr. 1	§ 24	
	Nr. 2 og 3	§ 25	
Art. 16	Nr. 1	§ 26	
	Nr. 2	§§ 28 og 29	
	Nr. 3	§ 27	
	Nr. 4	§ 30	
Art. 17		§ 31	
Art. 18		§ 32	
Art. 19		§ 33	
Art. 20		§ 34	
Art. 21		§ 35	
Art. 22		§ 36	
Art. 23		§ 37 første ledd	
Art. 24		§ 38	
Art. 25		§ 39	
Art. 26		§ 40	
Art. 27	Nr. 1 og 2	§ 41	
	Nr. 3 til 5	§ 42	
Art. 28		§ 43	
Art. 29	Nr. 1	§ 44	
	Nr. 2 og 3	§ 45	
Art. 30		§ 46	
Art. 31		§ 47	
Art. 32		§ 37 første ledd bokstav b og andre ledd	
Art. 33		§ 48	
Art. 34	Nr. 1	-	Valgfri bestemmelse
	Nr. 2	-	Krever ikke gjennomføring i lov

Direktiv 2014/26/EU		Gjennomføring i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.	
Artikkel	Nr./Bokstav	Paragraf	Kommentar
Art. 35	Nr. 1	§ 53	
	Nr. 2	-	Krever ikke gjennomføring i lov
Art. 36		§§ 49 til 52	
Art. 37		-	Krever ikke gjennomføring i lov
Art. 38		-	Krever ikke gjennomføring i lov
Art. 39		(§ 52)	§ 52 er en forutsetning for å kunne oppfylle rapporteringskravet i artikkel 39
Art. 40		-	Krever ikke gjennomføring i lov
Art. 41		-	Krever ikke gjennomføring i lov
Art. 42		-	Ivaretas av personopplysningsloven
Art. 43		-	Krever ikke gjennomføring i lov
Art. 44		-	Krever ikke gjennomføring i lov
Art. 45		-	Krever ikke gjennomføring i lov
Vedlegg		-	Vil bli gjennomført i forskrift

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon –11/2020